

ΠΑΡΘΕΝΩΝ

ΕΤΟΣ Α΄.

Ἰούλιος.

ΦΥΛΛΑΔΙΟΝ Δ΄.

ΔΙΟΓΕΝΗΣ Ο ΚΥΝΙΚΟΣ

Ὁ Ἀντισθένης ὑπῆρξεν ὁ ἰδρυτὴς τῆς κυνικῆς λεγομένης σχολῆς. Ὁπαδὸς τῆς πρακτικῆς τοῦ Σωκράτους φιλοσοφίας, οὗτινος διετέλεσε καὶ μαθητὴς παρεμόρφωσε τὴν ἀγαθὴν διδασκαλίαν, καὶ ἐξηυτέλισε τὴν λιτὴν ἐκείνου διαίταν. Μετὰ τὸν θάνατον τοῦ Σωκράτους ἤρξατο διδάσκων εἰς τὸ γυμνάσιον τὸ καλούμενον κυνόσαργες εἰς ἃ ἐφοίτων νόθοι, ἐν οἷς φαίνεται ὅτι κατελέγετο καὶ ὁ Ἀντισθένης. Εἴτε δὲ ἐκ τοῦ τόπου εἰς ὃν ἐδίδασκεν, εἴτε ἐκ τῆς λιτῆς μέχρι κτηνωδίας διαίτης οἱ ὄπαδοι τῆς σχολῆς ταύτης ἐκλήθησαν κυνικοὶ καὶ αὐτὸς ὁ Ἀντισθένης ἐκάλει ἑαυτὸν Ἀπλοκῦνα. Τούτου μαθητὴς ὑπῆρξε Διογένης ὁ Σινωπεὺς, υἱὸς Ἰκεσίου τοῦ τραπεζίτου. Τίς ἄγνοεὶ τὸ ὄνομα τοῦ κυνικοῦ τούτου φιλοσόφου, ἢν ἀρχαῖοι καὶ νεώτεροι σχεδὸν

ἀπεθέωσαν; Καὶ ὅμως ἐν τῇ ἱστορίᾳ τῆς ἀρχαίας φιλοσοφίας δυσκόλως θέλομεν ἀπαντήσαι ἄνδρα ἀπεχθέστερον καὶ μᾶλλον ἀσχήμονα, ἀληθῶς κῦνα λυσοσητῆρα ὡς κομπορήμονων ἀπεκάλει ἑαυτὸν.

Ὁ παιδικὸς αὐτοῦ βίος οὐδὲ εὐτυχῆς ὑπῆρξεν οὐδὲ ἄμεμπτος· ὁ πατὴρ αὐτοῦ εἶχε δημοσίαν τράπεζαν· μὴ ἀρκούμενος δὲ εἰς τὸν πλοῦτον ἦν διὰ τοῦ ἐπαγγέλματος τούτου ἀπέκτα, ἀπεφάσισε νὰ γίνῃ πλουσιώτερος δι' ἀφελεστέρου τινὸς τρόπου, παραχαράττων τὰ νομίσματα· πολλοὶ ἀποδίδουσιν εἰς τὸν υἱὸν τοῦ Ἰκεσίου τὴν πρᾶξιν· ἀλλὰ τὸ πιθανώτερον εἶναι ὅτι πατήρ καὶ υἱὸς ἐξετέλεσαν ἀπὸ κοινοῦ τὸ ἐγκλημα τῆς παραχαράξεως. Ἀνακαλυφθείσης τῆς πράξεως ὁ μὲν πατὴρ ἐθανατώθη ὁ δὲ μέλλων ἐνδοξὸς φιλόσοφος ἐσώθη τραπεὶς εἰς φυγὴν, περιεπλανήθη εἰς διαφόρους πόλεις, ἐπεσκέφθη τοὺς Δελφοὺς, κακουργήσας δὲ καὶ ἐκεῖ ἀπῆλθεν εἰς Ἀθήνας, συνεπιφέρων

μεθ' ἑαυτοῦ πενίαν ἄκραν καὶ φιλοδοξίαν ἄκραν· ἀλλὰ καὶ βραθυμίαν πολλήν καὶ ἀμάθειαν.

Ἐν Ἀθήναις ἐπεσκέφθη τοὺς διαφόρους διδασκάλους, ἀλλ' ὑπὲρ πάντας ἐπροτίμησε τὸν Ἀντισθένην· οὐχὶ βεβαίως διότι ἐπίσθη περὶ τοῦ ὑγιοῦς τῆς διδασκαλίας αὐτοῦ, ἀλλὰ διότι ἐπίσθη ὅτι ταχέως ἠδύνατο νὰ γίνῃ κάτοχος τῆς ἀσόφου ἐκείνης σοφίας, ἧς τὸ θεμέλιον ἦν ὁ κτηνώδης βίος. Χρήματα δὲν εἶχε, παιδείαν δὲν εἶχεν, ἀναίδειαν ἀπέκτησε μεγίστην ἕνεκα τῶν διαφορῶν αὐτοῦ κακουργημάτων, ἠδύνατο λοιπὸν νὰ ἀνακαλύψῃ καταλληλότερον διδάσκαλον τοῦ Ἀντισθένους; Ἀλλ' ἂν ὁ Ἀντισθένης διέστρεψε τὴν διδασκαλίαν τοῦ Σωκράτους δὲν ἐζητέλισεν ὅμως αὐτὴν ἐπιτοσοῦτον ὅσον ὁ Διογένης. Καὶ διὰ τοῦτο ἴσως ὁ μὲν Ἀντισθένης ὑπὸ μόνῃς τῆς ἰσορίας τῆς φιλοσοφίας ἐστὶ γνωστὸς, τοῦ δὲ Διογένης τὸ ὄνομα ἦτο καὶ εἶναι δημοτικώτατον. Ἡ ἀνθρωπότης ἀγαπᾷ τὸ παράδοξον καὶ θεοποιεῖ πολλὰκις τὸ γελοῖον. Ὁ Διογένης παρέστη ποτὲ πλησίον ῥήτορος περὶ τῶν κοινῶν σπουδαίως ἀγορευόντος· ἀλλ' ὁ ῥήτωρ οὐδένα πλὴν τοῦ Σινοπέως εἶχεν ἄλλον ἀκροατὴν· πολλοὶ ἤρχοντο καὶ παρήρχοντο χωρὶς νὰ προσέξωσι ποσῶς εἰς τὰς συμβουλάς αὐτοῦ. Ὁ Διογένης τότε ἐσυμβούλευσε τὸν ῥήτορα ν' ἀρχίσῃ νὰ τερτιζῇ· ἀμέσως πλῆθος πολὺ συνήχθη περὶ τὸν τερτιζόντα καὶ οὐδέποτε ἴσως ἀκροατῆριον ῥήτορος ὑπῆρξε πολυανθρωπότερον. Ὁ Διογένης ἔσκωψε μὲν τότε τοὺς ἀνοήτους ἐκείνους οἵτινες ἄσμενοι προσήρχοντο πρὸς τὸν ἀνοητιύοντα, ὀλιγώρουν δὲ τὸν σπουδαιολογούντα· ἀλλ' ἡ τύχη αὐτοῦ ὑπῆρξεν ὁμοία· διὰ τῆς ἀσχημοσύνης αὐτοῦ ἐπέστησε τὴν προσοχὴν τῶν τε συγχρόνων καὶ τῶν μεταγενεστέρων.

Ὁ Διογένης δὲν ἔχει σύστημα φιλοσοφικόν· οὐδὲ ἦτο δυνατόν νὰ ἔχῃ ἀφοῦ ἀπεσκοράκιζε πᾶσαν θεωρίαν. Τὴν φήμην αὐτοῦ ἀπέκτησε διότι ἔζη ῥυπαρὸς καὶ ἀκάθαρτος φέρων πύραν καὶ βακτηρίαν, κατοικῶν εἰς τὸν παρὰ τὸ Μητρώον πύθον, καὶ κατασπαρυνόμενος τῶν ἄλλων. Καὶ αὐτὸς ὁ ἴδιος εἶχε τὴν συναίσθησιν τῆς ἰδίας ἀμαθείας δι' ἣν πολλοὶ τῶν συγχρόνων ἔψεγον

αὐτόν· διότι ὅτε ποτὲ τῷ εἶπον· — πῶς οὐδὲν εἰδὼς φιλοσοφεῖς; ἀπήντησε — καὶ ἂν προσποιούμαι σοφίαν καὶ τοῦτο φιλοσοφεῖν ἐστὶ. Διὰ τοῦτο ἐπρέσβευεν ὅτι ἡ μουσικὴ, ἡ γεωμετρία, ἡ φυσικὴ καὶ τὰ τοιαῦτα εἰσὶν ἄχρηστα καὶ οὐχὶ ἀναγκαῖα. Ἐὰν δὲ ἐκ τῶν τῆ δε κακείσε διεσπαρμένων γνωμῶν καὶ ἀποφθεγμάτων αὐτοῦ θελήσωμεν νὰ κρίνωμεν τί ἐπὶ τέλους ἐπρέσβευεν ὁ παράδοξος αὐτὸς ἄνθρωπος; θέλωμεν ἰδεῖ ὅτι παρεδέχετο πᾶσαν πρὸ αὐτοῦ λεχθεῖσαν τερατολογίαν καὶ ἀνοησίαν, ἀποκρούων ἐντούτοις πᾶν ἀληθῶς σοφὸν καὶ ὠφέλιμον. Ἐλεγε κοινὰς εἶναι δεῖν τὰς γυναῖκας· γάμον μὴδὲν ὀνομάζων ἀλλὰ τὸν πείσαντα τῇ πεισάσῃ συνεῖναι. Κοινοὺς διὰ τοῦτο καὶ τοὺς υἱέας. Μὴδὲν τι ἄτοπον εἶναι ἐξ ἱεροῦ τι λαθεῖν ἢ τῶν ζώων τινὸς γεύσασθαι. Μὴδ' ἀνόσιον εἶναι τὸ καὶ τῶν ἀνθρωπέων κρεῶν ἄψασθαι, ὡς δῆλον ἐκ τῶν ἀλλοτρίων ἐθῶν. Καὶ τῷδε ὀρθῷ λόγῳ πάντα ἐν πᾶσιν εἶναι καὶ ἵνα πάντων ἴεναί λέγων. Καὶ ἐν τῷ ἄρτῳ κρέας εἶναι καὶ ἐν τῷ λαγάνῳ ἄρτος. Τοιαῦτα ἐπρέσβευεν ἢ μᾶλλον οὐδέμιν εἶχε σαφῆ ἰδέαν καὶ αὐτὸς περὶ τῶν ἰδίων πεποιθήσεων· διὸ καὶ ἐπήγει τοὺς μέλλοντας νὰ νυμφευθῶσι καὶ νὰ μὴ νυμφευθῶσι, τοὺς καταπλέοντας καὶ μὴ καταπλέοντας, τοὺς πολιτευομένους καὶ μὴ πολιτευομένους, τοὺς παιδοτροφοῦντας καὶ μὴ παιδοτροφοῦντας.

Ἀλλ' ἂν ἐν ταῖς δοξασίαις αὐτοῦ ἦν ἀφυσέστατος ἦν ὅμως εὐφυσέστατος εἰς τὸ σκώπτειν καὶ τὸ ὄνειδίζειν. Οὕτω τὴν μὲν Εὐκλείδου σχολὴν ἔλεγε χολὴν· τὴν δὲ Πλάτωνος διατριβὴν κατατριβὴν· τοὺς δὲ Διονυσιακοὺς ἀγῶνας μεγάλα θαύματα μωροῖς· τοὺς δημαγωγοὺς ὄχλου διακόνους. Οὐδένα φιλόσοφον ἀνείχετο, πάντας ἐγλεύζεν, ἀλλὰ πρὸ πάντων τὸν Πλάτωνα. Καὶ αὐτὸν τὸν Σωκράτην ἔλεγε μαινόμενον. Ἀλλ' ἂν ὁ Σωκράτης ἐμαίνετο, τί ἔπασχε λοιπὸν Διογένης ὁ κύων; ἔλεγε δὲ ὅτι περὶ μὲν τοῦ παρορύττειν καὶ λακτιζειν ἀγωνίζονται οἱ ἄνθρωποι, περὶ δὲ καλοκαγαθίας οὐδεὶς. Ἐθαύμαζε τοὺς γραμματικοὺς οἵτινες τὰ μὲν τοῦ Ὀδυσσεῶς κακὰ ἀνεζήτουν ἠγνύουν δὲ τὰ ἴδια· καὶ τοὺς μουσικοὺς οἵτινες ἀρμόττουσι μὲν τὰς ἐν τῇ λύρᾳ

χορδὰς, ἀνάρμοστα δ' ἔχουσι τὰ ἤθη· καὶ τοὺς μαθηματικοὺς οἵτινες ἀποβλέπουσι μὲν πρὸς τὸν ἥλιον καὶ τὴν σελήνην, τὰ δ' ἐν ποσὶ πράγματα παρορῶσι· καὶ τοὺς ῥήτορας οἵτινες σπουδάζουσι μὲν τοὺς περὶ δικαίου λόγους, οὐδόλως δὲ ρυθμίζουσι τὸν ἑαυτῶν βίον πρὸς τὸ δίκαιον, ἀλλὰ πρὸ πάντων ἐθαύμαζε πῶς οἱ ἄνθρωποι ἐπαινοῦσι μὲν τοὺς δικαίους διότι εἰσὶν ἀνώτεροι τῶν χρημάτων, ζηλοῦσιν ὅμως τοὺς πολυχρημάτους.

Λέγουσιν ὅτι Ἀλέξανδρος ὁ μέγας εἶπέ ποτε ὅτι ἐὰν δὲν ἦτο Ἀλέξανδρος ἤθελε νὰ ἦναι Διογένης· τὸ πρᾶγμα φαίνεται ἀπίθανον· ψυχὴ γενναία καὶ μεγαλόφρων, ἦτο ἀδύνατον νὰ ζηλεύσει τὴν ποταπὴν δίαιταν καὶ τὸν ἄμουςον καὶ ἀπειροκάalon βίον τοῦ Διογένης· τίς οἶδε τίς ἐκ τῶν ὀπαδῶν τοῦ Διογένης ἐπλασε τὸν μῦθον τοῦτον.

Ἐνίοτε αἱ ἀπαντήσεις αὐτοῦ ἦσαν ἐπὶ τοσοῦτον ἀηδεῖς καὶ ὀχληκαὶ ὥστε εἶναι ἄπορον τῇ ἀληθείᾳ πῶς ἠνεῖχτο αὐτὰς ὁ τῶν Ἀθηνῶν λαός, ὁ εὐφυέστερος καὶ χαριέστερος καὶ ἐν τῇ ἐποχῇ ἔτι ἐκείνη λαός. Προσεκλήθη ποτὲ εἰς οἶκον πολυτελέστατον, ὁ δὲ οἰκοδεσπότης ἐκόλωεν αὐτὸν νὰ πύση, ἐπειδὴ δ' ἐχρέμψατο, εἰς τὴν ὄψιν τοῦ οἰκοδεσπότητος ἐπτυσεν εἰπὼν ὅτι δὲν εὐρίσκει χεῖρονα τρόπον. Ἄλλοτε πάλιν ἤρχισε νὰ κράζῃ, — Ἰὸ ἄνθρωποι! συναθρόντων δὲ καθίετο τῇ βρακτηρίᾳ εἰπὼν—ἀνθρώπους ἐκάλεσα καὶ οὐχὶ καθάρματα. Εἰς δεῖπνον ἀστεϊζόμενοι διὰ τὴν ἐπινομίαν τοῦ κυνός, ἔρριψαν αὐτῷ ὀστάρια, ὁ δὲ Διογένης ἀπέδωκε τὸν ἀστεῖσμὸν προσουρήσας αὐτοῖς ὡς κύων. Καὶ ὅμως τὸν τοιοῦτον ἄνθρωπον ὅστις τοσάκις ἐξύβρισε τοὺς Ἀθηναίους, οἱ Ἀθηναῖοι ἠγάπων ἐπὶ τοσοῦτον ὥστε ὅτε μειράκιον ἔθραυσε τὸν πῖθον αὐτοῦ, τοῦτο μὲν ἔδειραν ἀνηλεῶς, εἰς δὲ τὸν Διογένην παρέσχον ἄλλον.

Ἄλλ' ἰδίως διέπρεπεν ὁ Διογένης διὰ τὰ λογοπαίγνια αὐτοῦ ὧν τινα εἰσὶ τῶν ὀντι ἄριστα. Δεῖξαντος αὐτῷ παιδαρίου μάχαιραν ἦν ἔλαβε παρὰ ἐραστοῦ — ἡ μάχαιρα, εἶπε, καλὴ ἢ δὲ λαθὴ αἰσγρά. Ἰδὼν ὄλυμπιονίκην πρόβατα νέμοντα — Ταχέως, εἶ-

πεν, ὦ βέλτιστε, μετέβησ ἀπὸ τῶν Ὀλυμπίων ἐπὶ τὰ Νέμεα. Ἰδὼν δύο Κενταύρους κάκιστα ἐζωγραφημένους, εἶπε — πότερος τούτων χεῖρων ἐστί; Ἀκούσας ποτὲ ὅτι Διδύμων ὁ μοιχὸς συνελήφθη — ἄξιος, εἶπεν, ἐκ τοῦ ὀνόματος κρέμασθαι. Πολλὰ ἄλλα ἀναφέρει ὁ Λαέρτιος, ἐξ ὧν ἀποδεικνύεται ὅτι ἐζησκεῖτο ὁ Διογένης εἰς τὸ λέγειν λογοπαίγνια, ἢ δὲ ἄσκησις αὐτῆ ἀποδεικνύει μετριότητα πνεύματος.

Πλέων ποτὲ εἰς Αἴγιναν συνελήφθη ὑπὸ πειρατῶν ὧν ἦρχε Σκίρπαλος, εἰς Κρήτην δὲ ἀπαχθεὶς ἐπώλειτο. Ὁ κῆρυξ ἠρώτησεν αὐτὸν τί γνωρίζει νὰ πράττῃ, ὁ δὲ Διογένης μετὰ θάρρους ἀπήντησε—Νὰ ἄρχω ἀνθρώπων. Ὁ κῆρυξ ἐξέλαβεν αὐτὸν ὡς παράφρονα, ἐνῶ δὲ ἐπεκράτει σιγὴ ἐφάνη ἐκεῖ πλησίον εὐπατριδῆς Κορίνθιος Ξενιάδης καλούμενος, ἀπλοῦς καὶ ἀγαθὸς ἄνθρωπος ὅστις περιεργάζετο ἀπλήστως τὴν παράδοξον τοῦ κυνικοῦ ὄψιν. Τοῦτον ἰδὼν ὁ Διογένης, εἶπε πρὸς τὸν κῆρυκα — εἰς τοῦτον πώλει με, οὗτος ἔχει ἀνάγκην δεσπότη. Ὁ Ξενιάδης γελᾶσας ἠγόρασε τὸν φιλόσοφον καὶ ἀπαγαγὼν εἰς Κόρινθον ἀνέθετο εἰς αὐτὸν τὴν ἐπιμέλειαν τοῦ οἴκου καὶ τῶν τέκνων. Φαίνεται δὲ ὅτι ὁ Ξενιάδης δὲν ἦτο φίλος τῆς πολυτελείας, διότι ἐπὶ τοσοῦτον εὐχарιστήθη διὰ τὴν λιτὴν διαίταν ἣν εἰς τὸν οἶκον ὁ Διογένης εἰσήγαγε καὶ εἰς ἣν ἦσκει τοὺς παῖδας ὥστε ἔλεγεν ὅτι ἀγαθὸς δαίμων εἰσῆλθεν εἰς τὴν οἰκίαν αὐτοῦ. Ἐν τούτοις οἱ ἐξ Ἀθηνῶν γνώριμοι αὐτοῦ μαθόντες τὴν αἰχμαλωσίαν τοῦ ἀνδρὸς ἠθέλησαν νὰ ἐξαγοράσωσιν αὐτόν· ἀλλ' ὁ Διογένης ἀπεκάλασεν αὐτοὺς εὐήθεις διότι εἶπε δὲν εἶναι οἱ λέοντες δοῦλοι τῶν τρεφόντων, ἀλλ' οἱ τρέφοντες δοῦλοι τῶν λεόντων. Ἄν θέλετε δὲ νὰ μάθητε πῶς ἀνέτρεφε τοὺς δυστυχεῖς παῖδας τοῦ Ξενιάδου ἀρκεῖ ἡ περικοπὴ αὐτῆ τοῦ Λαροτίου· «Ἐν γὰρ κουρίας τε καὶ ἀκαλλωπίστους εἰργάζετο καὶ ἀχίτωνας καὶ ἀνυποδήτους καὶ σιωπηλοὺς, καθ' αὐτοὺς βλέποντας ἐν ταῖς ὁδοῖς.»

Ἀπέθανεν ὅπως καὶ ἐζῆσεν· ἠθέλησε νὰ συμμερισθῇ πολὺπουν μετὰ κυνῶν οἵτινες ἐδηξάν τὸν τένοντα τοῦ ποδὸς αὐτοῦ ἐξ οὗ ἐτελεύτησε ζήσας ἐννεήκοντα ἔτη. Ἐκ

τῶν συγγραμμάτων ἄτινα ἀριθμεῖ ὁ Ἀκέρτιος οὐδὲν κατὰ πᾶσαν πιθανότητα ἀνήκει εἰς αὐτόν. Διότι δὲν φαίνεται ἀνθρώπος δυνάμενος νὰ συγγράψῃ ἄλλως δὲ καὶ οἱ ἀρχαῖοι λέγουσιν ὅτι δὲν ἀνῆκον εἰς τὸν Διογένην τ' ἀποδιδόμενα εἰς αὐτὸν βιβλία. Λέγεται δὲ ὅτι καὶ πάλιν περὶ τὸ πτώμα αὐτοῦ ἐγένετο τίνες θάψουσιν αὐτόν. Ἐτάφη ἐν Κορίνθῳ παρὰ τὴν πύλην τὴν πρὸς τὸν Ἴσθμόν. Ἔθεσαν ἐπὶ τοῦ τάφου αὐτοῦ κίονα καὶ ἐπ' αὐτοῦ κῦνα ἐκ Παρίου μαρμάρου. Ὑστερον καὶ οἱ συμπολιταὶ αὐτοῦ ἐτίμησαν τὸν ἄνδρα διὰ χαλκῶν εἰκόνων καὶ ἐπέγραψαν οὕτω

Γηράσκει καὶ χαλκὸς ὑπὸ χρόνου. Ἄλλὰ σὸν οὔτε Κῦδος ὁ πᾶς αἰὼν, Διόγενες, καθελεῖ.
Μοῦνος ἐπεὶ βιοτῆς αὐτάρκεα δίξαν ἔδειξας
Θνατοῖς καὶ ζωῆς ὄμιον ἐλαφροτάταν.

Καὶ τῶντοι αἱ μὲν χαλκαὶ ἐκεῖναι εἰκόνες καὶ τὸ ἄγαλμα δὲν ὑπάρχουσι πλέον, τὸ δὲ ὄνομα αὐτοῦ σώζεται ὅπως μαρτυρεῖ ὅτι ἀπαντῶνται ἀνθρώποι οἵτινες καίτοι ἀνάξιοι τῆς ὑστεροφημίας κλέπτουσι τὴν ἀθανασίαν ἐνῶ οὐδόλως ὠφέλησαν τὴν ἀνθρωπότητα. Ἀγνοοῦμεν οἱ πλείστοι τὸ ὄνομα τοῦ ἀνακαλύψαντος τὴν Δαμαλίδα, δι' αὐτῆς ὑπὲρ πάντα ἄλλον εὐεργετήσαντος τὴν ἀνθρωπότητα καὶ ὅμως οὐδεὶς ἀγνοεῖ Διογένην τὸν κῦνα.

Δ. ΠΑΠΑΡΡΗΓΟΠΟΥΛΟΣ

ΠΕΡΙ ΤΩΝ ΑΙΤΙΩΝ

ΤΗΣ ΑΝΑΠΤΥΞΕΩΣ ΔΥΝΑΜΕΩΣ

ΕΝ ΤΟΙΣ ΣΩΜΑΣΙ ΤΩΝ ΖΩΩΝ

(Ἐκ τοῦ Γερμανικοῦ τοῦ ΜΟΗΝ μετάφρασις Δ. Κ. Χ.)

Αἱ γνωστὰ ἡμῖν καὶ προσिताὶ πηγαὶ δυνάμεως εἶναι ἡ θερμότης καὶ τὰ ζωικά φαινόμενα τῶν ζώων.

Ἡ ἀνάπτυξις δυνάμεως διὰ τῆς θερμότητος γίνεται εἴτε φυσικῶς, εἴτε τεχνητῶς. Αἱ δὲ φυσικαὶ πηγαὶ προξενοῦνται ὑπὸ τοῦ ἡλίου καὶ ἐμφανίζονται ὡς κινούμενος ἀήρ καὶ κινούμενον ὕδωρ. Ὁ ἥλιος δηλαδὴ ἐκ-

τείνων τὸν ἀέρα, καθιστᾷ αὐτὸν εἰδικῶς ἐλαφρότερον καὶ οὕτως αὐτὸς ἀνέρχεται μὴ δυνάμενος δὲ ἕνεκα τῆς ἑλξέως τῆς γῆς νὰ ἀποσπασθῇ αὐτῆς, διαχέεται ἀπὸ τοῦ ἰσημερινοῦ πρὸς τοὺς δύο πόλους. Ἴσος ὄγκος ψυχροῦ, ὅθεν καὶ βαρύτερου ἀέρος, ῥέει ἀπὸ τῶν πόλων πρὸς τὸν ἰσημερινὸν, θερμαίνεται αὐτόθι καὶ ἀνέρχεται πάλιν πρὸς τὰ ἄνω. Ἐπὶ πάντων τῶν ἐμποδίων, τὰ ὁποῖα ἡμεῖς ἀντιτάσσομεν εἰς τὸν κινούμενον ἀέρα, ὡς λ. χ. διὰ τῶν ἀνεμομύλων καὶ τῶν ἰσίων τῶν πλοίων, ἀναφαίνεται οὗτος ὡς πηγὴ δυνάμεως.

Ἐτέρωθεν τὸ δι' ἐξατμίσεως ἀνυψούμενον ἐν τῇ ἀτμοσφαιρᾷ ὕδωρ συμπυκνοῦται αὐτόθι εἰς χιόνα ἢ βροχὴν, δὲν δύναται ὅμως νὰ χρησιμοποιηθῇ οὕτως ὡς δύναμις. Ἀλλ' ἀφοῦ τὸ εἰς ὑψηλὰ μέρη τῆς γῆς ὡς βροχὴ καταπεσὸν ὕδωρ, συναχθῇ εἰς ῥύακας, ἢ ποταμοὺς, δύναται νὰ χρησιμεύσῃ ὡς πηγὴ δυνάμεως, ἐὰν ἀντιταχθῶσιν εἰς αὐτὸ αἱ πτέρυγες τοῦ ὑδρομύλου ἢ οἱ καμπύλοι σωλῆνες. Τὸ μέγεθος τῶν δυνάμεων αὐτῶν εἶναι κολοσσαῖον καὶ θὰ ἐξήρκει διὰ πάσας τὰς ἀνθρωπίνους ἀνάγκας ἐὰν ἠδυνάμεθα νὰ συνάξωμεν καὶ χρησιμοποiewμεν ὅλον τὸ ἐξ αὐτῶν προσερχόμενον ποσὸν δυνάμεως. Μὲ ὅλον ὅμως τὸ κολοσσαῖον μέγεθος, ὁ ἀνθρώπος ὀλίγον μόνον μέρος αὐτῶν χρησιμοποιεῖ, τὸ μὲν διὰ τὸ ἀκανόνιστον τῶν πηγῶν αὐτῶν δυνάμεως, τὸ δὲ διὰ τὴν ἐπίσης κολοσσαίαν ἔκτασίν των. Οὕτως ὁ ἄνεμος δύναται ἐπὶ μῆνας ὅλους νὰ μᾶς ἀφίνη νὰ τὸν περιμένωμεν καὶ ἐὰν πνέη, μόνον εἰλαχιστον μέρος αὐτοῦ δυνάμεθα νὰ χρησιμοποιήσωμεν, διότι ἐπὶ τῆς ἐπιφανείας τῆς γῆς εἶναι ἀσθενέστερος ἢ εἰς τὰ ὕψη. Ἡ δύναμις, ἡ περιεχομένη ἐν δυτικῷ ἀνέμῳ λ. χ. πνέοντι μόνον 14 ἡμέρας θὰ ἐξήρκει ἐπὶ ὅλον ἔτος διὰ τὰς ἀνάγκας καὶ τῆς μᾶλλον βιομηχανοῦ χώρας, ἐὰν ὑπῆρχον μέσα νὰ συναχθῇ καὶ ἀποταμειυθῇ ὅλη ἡ ἐν αὐτῷ δύναμις. Τὸ αὐτὸ δυνάμεθα νὰ εἴπωμεν καὶ περὶ τῶν ποταμῶν. Ἐὰν ὁ καταβράκκτης τοῦ Νιαγάρα παριστάνη μηχανὴν δυνάμεως ἡμίσεως ἑκατομμυρίου ἴππων, μόνον μικρὸν μέρος κατὰ τὰ ἄκρα αὐτοῦ δύναται νὰ χρησιμοποιηθῇ, αἱ δ' αἰώνια καὶ κολοσσαῖα

αὔται πηγαι δυνάμεως θά εξακολουθήσωσι νά βέωσιν ἀχρηστοί δι' ἡμᾶς. Ἄλλ' ἡ ἀτμομηχανή ὑπερτερεῖ τὰς φυσικάς αὐτάς πηγὰς κατὰ τοῦτο, ὅτι δύναται νά γίνη χρήσις αὐτῆς ἐν παντὶ καιρῷ καὶ τόπῳ καὶ ὅτι εἶναι πάντοτε ἡ αὐτὴ καὶ ἀνάλογος τοῦ σκοποῦ, ἀνεξαρτήτως τῶν ἰδιοτροπιῶν τῶν ὥρων τοῦ ἔτους. Λοιπὸν ἂν καὶ ἡ φυσικὴ δύναμις εἶναι κολοσσαία καὶ δὲν στοιχίζει ἄλλο τι ἢ τὸν κόπον τοῦ νά συναχθῆ καὶ χρησιμοποιηθῆ, δὲν δύναται ὅμως διὰ τοὺς ἀνθρωπίνους σκοποὺς νά συναγωνισθῆ μὲ τὴν ἀτμομηχανήν, καὶ τοῦτο διότι δὲν δύναμεθα νά φυλάξωμεν δυνάμιν τινα ὡς τὴν αὐτὴν ἢ εἰς πολλὸ μικρὸν μέτρον, εἴτε ὡς ὑψωμένον βᾶρος, εἴτε ὡς τετανυσμένον ἐλατήριον, εἴτε ὡς συμπιεσμένον ἀέρα· ἐξεναντίας ἐν τῷ ἀνθρακί καὶ τῷ πανταχοῦ διασκορπισμένῳ ὀξυγόνῳ ἔχομεν πηγὴν θερμότητος, ἐπομένως καὶ δυνάμεως, ἐπίσης φυσικῆς, οὐχὶ ὅμως ὑπὸ τὴν μορφήν δυνάμεως, ἀλλὰ χημικῆς διαφορᾶς. Μόνον δ' ἐὰν αὕτη ἡ διαφορὰ ἐξισωθῆ, γεννᾶται θερμότης καὶ ταύτην δυνάμεθα νά χρησιμοποιήσωμεν εἰς τὰς μηχανὰς ὡς δύναμιν.

Ἄν μία λίτρα ἀνθρακος κατὰ μετὰ $2\frac{2}{3}$ λίτρων ὀξυγόνου καὶ σχηματίσῃ ἀνθρακικὸν ὀξὺ, γεννᾶται ἐντέθειεν θερμότης τοσαύτη ὥστε νά θερμάνῃ 34462 λίτρας ὕδατος καθ' ἓνα βαθμὸν τῆς ἐκατοσταθίου διαιρέσεως τοῦ θερμομέτρου εἴτε 344,62 λίτρας κατὰ 10 βαθμοὺς, εἴτε 344,62 κατὰ 100. Πρὸς παραγωγήν δὲ τῆς θερμότητος ταύτης ἀρκεῖ μόνον νά λάβωμεν μεθ' ἡμῶν εἰς τὸ ἀτμόπλοιο ἢ τὴν ἀτμάμαζαν τὴν λίτραν τοῦ ἀνθρακος, διότι τὰς $2\frac{2}{3}$ λίτρας ὀξυγόνου, αἵτινες χρειάζονται διὰ τὴν καύσιν τοῦ ἀνθρακος αὐτοῦ, εὐρίσκομεν πανταχοῦ τῆς γῆς. Καὶ ἐν τούτῳ ἔγκειται τὸ μέγα κέρδος, ὅτι ἔχομεν ἐν τῷ ἀνθρακί μέγα ποσὸν θερμότητος, τὸ ὁποῖον ἀφοῦ ἐνωθῆ μετὰ τοῦ ὀξυγόνου, λύεται. Τὸ ὀξυγόνον ἔχει ἐν ἑαυτῷ τὴν θερμότητα ἐν τῇ ἀερίᾳ μορφῇ αὐτοῦ· δύνανται δ' αὐτὴ νά ἐξαχθῆ ἐὰν αὐτὸ ἐνωθῆ μετὰ σώματος καυσίμου. Δὲν φέρομεν λοιπὸν μεθ' ἡμῶν ἐν τῷ ἀνθρακί καθ'αυτὸ τὴν θερμότητα, ἀλλὰ μόνον τὸ μέσον δι' οὗ δυνάμεθα νά λύσωμεν αὐτὴν ἐκ τοῦ παν-

ταχοῦ διακεχυμένου ὀξυγόνου. Ἐὰν τὸ ὀξυγόνον κατὰ μετὰ τοῦ ἀνθρακος καὶ παραγάγῃ ἀνθρακικὸν ὀξὺ, τοῦτο δὲν εἶναι πλέον ἔμμονον ἀέριον, ὅπως τὸ ὀξυγόνον, ἀλλὰ διὰ θλίψεως δύναται νά μεταβληθῆ εἰς στερεόν. Ἡ αἰτία τῆς ἀναπτύξεως τῆς θερμότητος ἔγκειται ἀπλῶς εἰς τὰς μεταβολὰς τῶν ἰδιοτήτων τοῦ ὀξυγόνου σχετικῶς πρὸς τὰς νέας αὐτοῦ ὡς ἀνθρακικοῦ ὀξέος· ὅ,τι δὲ ἀπώλεσεν ἐλαστικότητος τοῦ ἐμμόνου ἀερίου σχετικῶς πρὸς τὴν μικροτέραν ἐλαστικότητα τοῦ συνθλιπτοῦ ἀερίου, ἐξέρχεται ὡς ἄλλο εἶδος κινήσεως, ὡς θερμότης.

Τῆς θερμότητος ταύτης δυνάμεθα τῇ βοήθειᾳ τῆς ἀτμομηχανῆς νά μετατρέψωμεν μέρος εἰς δύναμιν. Ἀλλὰ καὶ ἡ μεταβολὴ αὕτη συνδέεται μὲ σημαντικὴν πρὸς τὸν προκειμένον σκοπὸν ἀπώλειαν θερμότητος, διότι ὅλη ἡ θερμότης, ἥτις διὰ τοῦ θερμοανθέντος ἀέρος, ἢ τῶν ἀτμῶν ἐκφεύγει τῆς μηχανῆς ὡς ἐπισημητὴ θερμότης, δὲν προξενεῖ οὐδεμίαν ἐνέργειαν· τοῦτο δὲ κατορθοῖ μόνον ἐκεῖνο τὸ ποσὸν τῆς θερμότητος, τὸ ὁποῖον ἐν τῇ μηχανῇ ἔχασε τὴν φύσιν αὐτοῦ καὶ μετέβη εἰς ἄλλην μορφήν, τὴν τῆς μηχανικῆς δυνάμεως. Ἐνταῦθα προτάσσω νόμον, ὅστις εἰσέτι δὲν ἀπηγγέλη ὑπὸ τοσοῦτο γενικῆν μορφήν, δηλαδὴ ὅτι ἡ θερμότης δύναται νά ἐνεργήσῃ ὡς γενεότερα αἰτία δυνάμεως μόνον διὰ τῆς ἐκτάσεως.

Αὕτη ἡ ἐκτάσις εἶναι εἰδὸς τι κινήσεως, μεταβολὴ τοῦ ὄγκου τῶν σωμάτων συνδεομένη μετὰ θλίψεως. Ἐὰν εἰς τὴν θλίψιν ταύτην ἀντιταχθῆ σῶματι ὡς ἐμπόδιον, ὡς λ.χ. τὸ ἐν τῷ κυλίνδρῳ ἔμβολον, τότε μεταβιβάζεται ἡ θλίψις αὕτη, ἕνεκα τοῦ μεγέθους τῆς ἐκτάσεως, ἐπὶ τοῦ κορμοῦ τοῦ ἐμβόλου καὶ ἀπ' αὐτοῦ κατ' ἀρέσκειαν εἰς τὸν διωστήρα, ἐν ᾧ δύναται πλέον νά ἐνεργῆ ὡς μηχανικὴ δύναμις.

Τὴν ἐνέργειαν ταύτην δυνάμεθα κάλλιστα νά καταδείξωμεν εἰς τὰ ἔμμονα ἀέρια, ὡς τὸν ἀέρα. Ἐὰν θερμάνωμεν ἔξωθεν τόπον πεπληρωμένον ἀέρος, περιβαλλόμενον δὲ ὑπὸ στερεῶν τοίχων, ἡ θερμότης αὕτη μεταδίδεται καὶ εἰς τὸν ἀέρα, ὅπως τοῦτο δύναται νά καταδείξῃ θερμότης

μετρον ἐν αὐτῷ εὐρισκόμενον. Ἡ θλίψις τοῦ ἀέρος συναυξάνει μετὰ τῆς θερμοκρασίας, ἔργον ὅμως δὲν παράγεται, διότι οἱ τοῖχοι δὲν δύνανται νὰ ἐνδύσωσι. Κατὰ τὴν περίπτωσιν ταύτην κανὲν μέρος τῆς θερμότητος δὲν χρησιμοποιεῖται πρὸς ἔκτασιν, διότι τοῦτο δὲν συγχωροῦσιν οἱ στερεοὶ τοῖχοι, ὅλη δὲ ἡ θερμότης μὴ ἐργασθεῖσα. ποσῶς, εὐρίσκεται ὡς αἰσθητὴ θερμότης. Ἐὰν ὅμως συγχωρήσωμεν εἰς τὸ ἀγγεῖον οὕτως ὥστε ἡ ἔσω αὐτοῦ θλίψις ἐλαττωθεῖσα ἐπανέλθῃ εἰς τὴν προτέραν, τότε ἡ θερμοκρασία τοῦ θερμομανθέντος ἀέρος ἐλαττοῦται καὶ τὸ ποσὸν τῆς θερμότητος τὸ ὁποῖον κατὰ τὴν περίπτωσιν ταύτην φαίνεται ἐξαφανιζόμενον, μετατρέπεται εἰς δυνάμιν· τὸ μέρος ὅμως τῆς θερμότητος, τὸ ὁποῖον μένει αἰσθητὸν, ἀπόλλυται διὰ τὴν ἀνάπτυξιν δυνάμεως.

Ἐκ τοῦ παραδείγματος αὐτοῦ βλέπομεν ὅτι ἐὰν τὸ ἀέριον δὲν δύναιτο νὰ ἐκταθῆ, δὲν δύναιτο καὶ νὰ προξενήσῃ μηχανικὴν ἐργασίαν καὶ ὅτι ἡ αἰσθητὴ μείνασα θερμότης ἐπίσης ἔμεινε ἄχρηστος διὰ τὴν δυνάμιν. Ἐὰν διὰ πειραμάτων δυνηθῶμεν νὰ προσδιορίσωμεν, πόσον μέρος τῆς θερμότητος χρησιμεύει πρὸς ἔκτασιν καὶ πόσον πρὸς θέρμανσιν, τότε δυνάμεθα νὰ δρίσωμεν ἐντεῦθεν καὶ τὸ ποσὸν τῆς θερμότητος ἢ τῆς καυστικῆς οὐσίας, τὸ ὁποῖον κατὰ τὴν ἐνέργειαν μιᾶς μηχανῆς χρησιμεύεται πρὸς τὸν σκοπὸν ἡμῶν καὶ πόσον μένει πρὸς τοῦτο ἄχρηστον.

Ἐὰν ὁ ἐν τῷ ἀνωτέρῳ παραδείγματι θερμομανθεὶς ἀήρ ψυχοανθῆ ἐκτεινόμενος, θά ἦτο ἀνάγκη νέας προσαγωγῆς θερμότητος ὅπως καὶ πάλιν λάβῃ τὴν αὐτὴν θερμοκρασίαν, ἣν εἶχε πρὸ τῆς ἐκτάσεως ἐν τῷ μὴ ὑποχωροῦντι ἀγγεῖῳ. Ἐξ ἀνάγκης λοιπὸν χρειάζεται ὀλιγώτερον ποσὸν θερμότητος διὰ νὰ θερμοανθῆ ἀήρ περικεκλεισμένος ἐν μὴ ὑποχωροῦντι ἀγγεῖῳ, ἢ ἐν ὑποχωροῦντι. Ἡ ἀλήθεια αὕτη ἦτο ἐν γένει γνωστὴ ἐκ πειραμάτων, τὸ μέγεθος ὅμως τῶν δύο ποσῶν τῆς θερμότητος δὲν ἦτο δυνατόν νὰ προσδιορισθῆ διὰ πειραμάτων, διότι τὸ βάρος τῶν ἀερίων εἶναι ἐλάχιστον σχετικῶς πρὸς τὸ βάρος τῶν περιβαλλόντων αὐτὰ στερεῶν καὶ ἐπομένως ἰσχυρῶν

τοίχων καὶ διότι καὶ κατὰ τὴν θέρμανσιν καὶ τὴν ψύξιν τὸ ποσὸν ἐκείνο τῆς θερμότητος, τὸ ὁποῖον μεταβιβάζεται εἰς τὸ ἀέριον καὶ εἶτα ἀφηρεῖτο ἀπ' αὐτοῦ, δὲν ἦτο δυνατόν νὰ χωρισθῆ ἀπὸ τὴν τοῦ ἀγγείου. Δι' ἄλλης ὅμως ὁδοῦ κατορθώθη νὰ προσδιορισθῶσι τὰ δύο ταῦτα ποσὰ θερμότητος, δηλαδὴ διὰ τῆς ταχύτητος τῆς μεταβιβάσεως τοῦ ἡχοῦ ἐν τῷ ἀέρι. Ἡθέλωμεν πολὺ ἀπομακρυνθῆ τοῦ ἡμετέρου σκοποῦ, ἐὰν προσεπαθῶμεν νὰ καταδείξωμεν λεπτομερῶς τὴν μέθοδον ταύτην. Δι' αὐτῆς εὐρέθη ὅτι τὸ ποσὸν τῆς θερμότητος, τὸ ἀπαιτούμενον ὅπως θερμοανθῆ ἀερίον τι, τὸ ὁποῖον δὲν μεταβάλλει ὄγκον, ἔχει πρὸς τὸ ποσὸν τῆς θερμότητος τὸ χρησιμεῖον διὰ τὴν μέχρι τοῦ αὐτοῦ βαθμοῦ θέρμανσιν, ἐὰν ἡ θλίψις μὲν ἢ αὐτὴ, ἔχει, λέγομεν, ὡς 4:1,417 καὶ φανερῶς τὸ ποσὸν 0,417 εἶναι τὸ ποσὸν τῆς θερμότητος τὸ χρησιμεῖον πρὸς ἔκτασιν τοῦ ἀερίου· καὶ τοῦτο τὸ μὲν διότι ἰσοῦται μὲ τὴν διαφορὰν τῶν δύο ἀριθμῶν, τὸ δὲ διότι ἡ ἔκτασις εἶναι ἡ μόνη διαφορὰ εἰς τὸ πείραμα. Ἐντεῦθεν ἔπεται ὅτι κατὰ τὴν χρῆσιν θερμομασμένου ἀέρος ὡς μηχανῆς ἐνεργούσης διὰ τῆς θερμότητος, τὸ μέρος ταύτης τὸ χρησιμοποιούμενον εἶναι τὸ $0,417/1,417$ ἦτοι 29,43 τοῖς ἑκατὸν τοῦ ὅλου ποσοῦ τῆς εἰς τὴν μηχανὴν μεταδοθείσης θερμότητος, 70,57 δὲ τοῖς ἑκατὸν ἀπόλλυται ὡς θερμότης ἐν τῷ ἐκταθέντι ἀέρι ἄνευ χρησιμοποιήσεως αὐτῶν ὡς δυνάμεως. Ἐν τῇ πραγματικότητι ὅμως ἐπειδὴ καὶ ὁ ἐν τῷ κυλίνδρῳ τῆς μηχανῆς ἀήρ δὲν θερμαίνεται ἀμέσως, ἀλλὰ διὰ σιδηρᾶς περιβολῆς ἀρκούντως παχείας καὶ ἐπειδὴ ὁ ἐν τῇ καύσει ἀήρ διαφεύγει θερμότερος τοῦ ἐν τῇ μηχανῇ ἐργαζομένου, τὰ ἄνω 29,43 τοῖς ἑκατὸν τῆς θερμότητος δὲν ἀναφέρονται εἰς τὴν ὅλην διὰ τοῦ πυρὸς ἀναπτυσθεῖσαν θερμότητα, ἀλλὰ μόνον εἰς τὸ μέρος τὸ εἰσελθὸν εἰς τὴν μηχανήν. Ἡ θερμότης τοῦ ἐν τῇ πυρᾷ ἀέρος ἐφεύγει ὅλη ἄνευ ὀφελείας καὶ ἐὰν ἦναι ἴση μόνον μὲ τὴν ἐν τῇ μηχανῇ θερμότητα, πάλιν τὸ παραγωγὸν ἔργον μέρος τῆς θερμότητος θά ἦναι μόνον $14\frac{1}{2}$ τοῖς ἑκατόν. Ἐπειδὴ ὅμως τὸ ποσὸν τῆς θερμότητος εἶναι ἀνά-

λογον με την καυστική ουσίαν, δυνάμεθα να εκφράσωμεν τούτο ως εξής, ότι δηλαδή από 100 λίτρας κέντων ανθράκων δια την εργασίαν μηχανής εργαζομένης δια θερμαινόμενου αέρος, μόνον 14 περίπου λίτραι μετετρέπησαν εις δύναμιν, 86 δε λίτραι ἐκάθησαν άνωφελώς.

Τήν θεωρητικὴν τιμὴν μηχανῆς ἐνεργούσης διὰ τὰς θερμότητος δυνάμεθα νὰ ἐκτιμήσωμεν παρατηροῦντες, ἐὰν σώμα τι μεταχειρίζεται ὅσον οἶόν τε περισσότερον αὐτῆς ὅπως ἐκταθῆ, ἐπομένως ὅσον τὸ δυνατὸν ὀλιγώτερον ὅπως ὑψωθῆ ἢ θερμοκρασία του. Ἐπειδὴ δὲ δὲν ὑπάρχει σώμα, τὸ ὁποῖον μεταχειρίζεται περισσότεραν θερμότητα πρὸς ἐκτασίαν του, ὅσον τὰ αἲρια, δυνάμεθα νὰ εἰπωμεν ἐκ τῶν προτέρων ὅτι δὲν εἶναι δυνατὸν νὰ ἐφευρεθῆ μηχανή, ἢ ὀρθότερον δὲν δύναται νὰ παραγάγῃ πλείοτερον ἀπὸ τὴν δι' ἐκτάσεως τοῦ αἰέρος ἐργαζομένην. Ἡ ἀτμομηχανὴ παράγει ἔτι ὀλιγώτερον, μάλιστα ἐὰν ὅπως εἰς τὰς ἀτμαμάξας δύναται ἐν τῇ καπνοδόχῳ νὰ ἀναλυθῆ μόλυβδος. Ἡ διὰ ἐκτάσεως ὁμως τοῦ αἰέρος ἐργαζομένη μηχανὴ ἐλαττοῦται τῆς ἀτμομηχανῆς κατὰ πολλὰ, ὅθεν δὲν δύναται νὰ προτιμηθῆ ταύτης· ταῦτα δὲ εἶναι ἢ πλεον κακὴ ἀγωγότης τῆς θερμότητος τῶν αἰερίων ἢ τοῦ ὕδατος, ἢ ξηρὰ τριβὴ καὶ τὸ ἀδύνατον τῆς κατασκευῆς αὐτῶν εἰς οἰονδήποτε μέγεθος. Τὰ ἀνωτέρω πειράματα παρέχουσι μόνον εἴασιν τινὰ περὶ τοῦ ποσοῦ τῆς καυσίμου ὕλης, τὸ ὁποῖον καταναλίσκεται χρησίμως πρὸς παραγωγὴν δυνάμεως, οὐχὶ ὁμως καὶ περὶ τοῦ ἀπολύτου ποσοῦ τῆς δυνάμεως, τὸ ὁποῖον ἀποκτῶμεν ἐκ δεδομένου ποσοῦ θερμότητος, ἥτις κατηναλώθη πρὸς αὐτό. Πρὸς τὸν σκοπὸν αὐτὸν δὲν ἠδύναντο νὰ μεταχειρισθῶσιν οὔτε τὴν διὰ τῆς ἐκτάσεως τοῦ αἰέρος, οὔτε τὴν ἀτμομηχανὴν, διότι εἰς αὐτὰς τὸ μέρος τῆς εἰς δύναμιν μετατραπέισης θερμότητος ἦτο ἄγνωστον, ἢ τοῦλάχιστον συνδεδεμένον μετὰ τοσοῦτου ποσοῦ ξένης θερμότητος, ὥστε ἐκάστη αὐτῶν δὲν ἦτο δυνατὸν νὰ προσδιορισθῆ χωριστά. Ἐζήτησαν λοιπὸν νὰ μετatrέψωσιν εἰς θερμότητα ὠρισμένα ἀποτελέσματα δυνάμεως διὰ τῆς πτώσεως

γνωστῶν βαρῶν καθ' ὠρισμένα διαστήματα. Εἰς τὴν περίπτωσιν ταύτην ἡ δύναμις μετατρέπεται ὅλη εἰς θερμότητα, αὕτη δὲ δύναται νὰ μετρηθῆ διὰ τῆς αὐξήσεως τοῦ βαθμοῦ τοῦ θερμομέτρου ὠρισμένου ποσοῦ ὕδατος. Οὕτω λοιπὸν εὑρέθη ὅτι διὰ τῆς καταπτώσεως 1400 λιτρῶν ἀπὸ ὕψους ἐνὸς ποδὸς παράγεται τὸσαύτη θερμότης, ὅση εἶναι ἀναγκαία νὰ θερμανθῆ καθ' ἓνα βαθμὸν τῆς ἑκατονταβάθμου διαίρέσεως (κελσίου) 1 λίτρα ὕδατος. Ὁ ἀριθμὸς τῶν λιτρῶν καὶ τὸ ὕψος ἐκπερασμένον εἰς πόδας, παλλαπλασιαζόμενα ἐπ' ἄλληλα παρέχουν τὴν μηχανικὴν ἐργασίαν, ἐκπερασμένην εἰς λιτρόποδας. Ἐὰν λοιπὸν εἰπωμεν 1400 λιτρόποδας, δυνάμεθα δι' αὐτοῦ νὰ ἐννοήσωμεν ὅτι 1400 λίτραι ὑψώθησαν καθ' ἓνα πόδα, ἢ ὅτι 140 λίτραι ὑψώθησαν κατὰ 10 πόδας, ἢ ὅτι 14 λίτραι ὑψώθησαν καθ' ἓνα πόδα καὶ συντόμως ὅτι βάρους τι ὑψώθη καθ' ὕψους τι, ἀρκεῖ μόνον τὸ γινόμενον τοῦ βάρους εἰς λίτρας, ἐπὶ τὸ ὕψος εἰς πόδας νὰ παρέχῃ τὸν ἀριθμὸν 1400. Ἡ ἀτμομηχανικὴ αὕτη ἐργασία ἰσοδυναμεῖ με ποσὸν θερμότητος, τὸ ὁποῖον θερμαίνει 1 λίτραν κατὰ 1 βαθμὸν K, ἢ 10 λίτρας κατὰ $\frac{1}{10}$ βαθμοῦ ἢ $\frac{1}{2}$ λίτρας κατὰ 2 βαθμοὺς κτλ. Τὸ ποσὸν αὐτὸ τῆς θερμότητος, τὸ ὁποῖον θερμαίνει μίαν μονάδα βάρους καθ' ἓνα βαθμὸν K, καλοῦμεν μονάδα τῆς θερμότητος καὶ θέλομεν σημειοῖ αὐτὴν ἐν τοῖς ἐπομένοις διὰ M. Θ. Λοιπὸν 1400 λιτρόποδες εἶναι τὸ μηχανικὸν ἰσοδύναμον μιᾶς μονάδος θερμότητος καὶ 1 M. Θ. εἶναι τὸ θερμικὸν ἰσοδύναμον 1400 λιτροπέδων. Διὰ τοῦ ποσοῦ τῆς θερμότητος, δι' οὗ δυνάμεθα νὰ θερμάνωμεν καθ' ἓνα βαθμὸν K 1 λίτραν ὕδατος, δυνάμεθα νὰ ἀνυψώσωμεν καθ' ἓνα πόδα βάρους 1400 λιτρῶν. Τὸ τελευταῖον αὐτὸ θεώρημα δὲν ἀπεδείχθη ἐμπειρικῶς, διότι δὲν δυνάμεθα εἰς οὐδεμίαν μηχανὴν νὰ μετατρέψωμεν ὅλην τὴν θερμότητα εἰς δύναμιν· οἱ νόμοι ὁμως τοῦ σκέπτεσθαι ἀπαιτοῦσι τὸ ἰσοδύναμον αὐτὸ καὶ ἐνῶ διὰ πειραμάτων ἐπροσδιορίσθη τὸ ποσὸν τῆς θερμότητος, τὸ παραγόμενον διὰ βάρους καταπίπτοντος, ἐγένετο καὶ τὸ συμπέρασμα ὅτι τὸ αὐτὸ ποσὸν θερμότη-

τος, μεταβαλλόμενον ὅλον εἰς δύναμιν ἀρ-
κει ὕψως ἀνυψώση τὸ καταπεσὸν βάρος εἰς
τὸ πρότερον ὕψος αὐτοῦ. Λοιπὸν ἡ θερμό-
της ἢ θερμαίνουσα κατὰ 1 βαθμὸν Κ. μίαν
λίτραν ὕδατος, ἀρκεῖ ὕψως ἀνυψώση βάρος
4400 λιτρῶν καθ' ἓνα πόδα καὶ ἐκ τῆς
αἰτίας ταύτης καλοῦμεν τοὺς 4400 λιτρό-

ποδας, τὸ μηχανικὸν ἰσοδύναμον μιᾶς μο-
νάδος θερμότητος.

Αἱ ἰδέαι αὗται ἦσαν ἀπολύτως ἀναγκαῖαι
ὅπως δυνηθῶμεν νὰ σχηματίσωμεν καὶ ἰ-
δέαν τινὰ περὶ τῆς ἀναπτύξεως τῆς δυνά-
μειος ἐν τοῖς ζῴσι σώμασιν.

(Ἔπεται τὸ τέλος.)

Ἡ ΩΡΑΙΑ ΓΑΒΡΙΕΛΛΑ

Ἐὰν πιστεύσωμεν τὰ σκανδαλώδη χρο-
νικά, ἡ νεότης τῆς Γαβριέλλης Ἑστροφίας,
κοινῶς ὀνομαζομένης ὠραίας Γαβριέλλης,
εἶναι ἤμιστα σώφρων. Ἐρρέθη ὅτι ἦτο εὐ-
ειδὴς μεταξὺ τῶν μᾶλλον εὐειδῶν, ὅτι ἦτο

ἐρωμένη βασιλέως . . . σχεδὸν βασιλισ-
σα . . . ἡ συκοφαντία δὲν ἠδύνατο λοιπὸν
νὰ τὴν φεισθῇ. Ἐρρέθη ὅτι πρὶν ἀναβῆ ἔπι
τῶν βαθμίδων τοῦ θρόνου τοῦ Ἐρρίκου Δ',
ἡ Γαβριέλλα ἐπωλήθη εἰς δεκαεξαετῆ ἡλι-

κίαν παρὰ τῆς μητρός της εἰς τὸν Ἑρρίκον Γ', ἀντὶ ἐξακισχιλίων σκούδων. Ἐρρέθη ἀκόμη ὅτι τοῦ Ἑρρίκου Γ' βαρυνθέντος ταχέως ἐρωμένην ἧς αἱ σπάταλοι ὀρέξεις ἠπειλοῦν τὴν καταστροφὴν του, ὁ Σεβαστιανὸς Ζαμὲτ, πλούσιος τραπεζίτης. — ὅστις, ἔτη τινὰ πρότερον, ἦτο σανδαλοποιὸς τοῦ βασιλέως, ἀνέλαβε νὰ ἀπαλλάξῃ τὸν βασιλέα καὶ κύριόν του ἀπὸ τὴν ὄχληράν ἐκείνην κατὰκτησιν. Ἐρρέθη τέλος ὅτι μετὰ τὸν Ζαμὲτ ἡ Γαβριέλλα περιῆλθεν εἰς τὴν κατοχὴν τοῦ καρδινάλιου Γκίζη, ἔπειτα εἰς τὴν τοῦ δουκὸς Λογγεβίλ, κτλ. κτλ. — Ὅταν ἀρχίζουσι νὰ δίδουν ἐραστὰς εἰς μίαν γυναῖκα, δὲν σταματοῦν πλέον. Ἡ μόνη δυσκολία εἶναι εἰς τὸν πρῶτον ἐραστὴν.

Εἶτε ὑπῆρξαν ταραχὴν τὰ πρῶτα ἔτη τοῦ βίου τῆς Γαβριέλλης Ἑστραίας εἶτε ὄχι, τὸ βέβαιον εἶναι ὅτι ὅταν ὁ Ἑρρίκος Δ' τὴν εἶδε κατὰ πρῶτον, τῷ 1594, εἰς τὴν ἑπαυλιν τῆς Κέβρης, ὅπου διέμενε μετὰ τοῦ πατρὸς της, ἡ Γαβριέλλα εἶχε τότε φανεράς σχέσεις μετὰ τοῦ δουκὸς Βελλεγάρδ, μεγάλου ὑπασπιστοῦ τοῦ βασιλέως τῆς Γαλλίας καὶ τῆς Ναβάρρας· τοῦτο ὅμως δὲν ἐμπόδισε τὸν ῥηθέντα βασιλέα νὰ ἐρωτευθῇ παραφόρως τὴν ὠραίαν Γαβριέλλαν καὶ νὰ ἔχῃ εἰς τὸ ἐξῆς μίαν μόνην ἐπιθυμίαν, πῶς νὰ τὴν ἀρπάσῃ ἀπὸ τὸν μέγαν ὑπασπιστὴν του. Ἡ Γαβριέλλα ἐνέδωκεν ἄρᾳ γε εὐχαρίστως καὶ ἀμέσως εἰς τὴν ἐπιθυμίαν ταύτην; Ἀμφιβάλλομεν. Ὁ Βελλεγάρδ ἦτο κομψὸς, ὠραϊώτατος, πάντοτε περιποιημένους καὶ μυρόεις. Ἐξ ἐναντίας ὁ Ἑρρίκος Δ' δὲν ἔπλυνε τὰς χεῖρας εἰμῆ ὅταν τὸ ἐνθυμεῖτο — σπανιώτατα δὲ τὸ ἐνθυμεῖτο. Πρὸς τούτοις εἶχε φυσικὸν τι ἐλάττωμα ἐκ τῶν μᾶλλον δυσαρέστων, εἰς τὸν ἔρωτα ἰδίως καὶ εἰς τὰς μνίας γενικῶς. Ἐν τούτοις, πῶς νὰ ἀντιστῇ τις εἰς βασιλέα, εἰς βασιλέα γενναϊόδωρον, ἀξίεραστον, καὶ ἐπὶ πᾶσιν εἰς τοσοῦτον βαθμὸν ἐρωτευμένον ὥστε νὰ μὴ φοβῆται νὰ ῥιψοκινδυνεύσῃ τὴν ζωὴν του ἀντὶ παροδικῶν τινῶν φιλημάτων, ὑπὸ τὰ ἐνδύματα στρατιώτου καὶ διὰ μέσου τῶν ἔχθρικῶν στρατευμάτων. Ἡ ὠραία Γαβριέλλα ἐνέδωκεν εἰς τὸν βασιλέα . . . καὶ ὁ

Βελλεγάρδ ἐξηφανίσθη—κατὰ τὰ φαινόμενα τοῦλάχιστον πρὸ τοῦ αὐθέντου καὶ κυρίου του. Λέγομεν κατὰ τὰ φαινόμενα, διότι ἀνέκδοτά τινα, μνημονευόμενα εἰς τὰ Ἀπομνημονεύματα τοῦ Σουλλῦ, μᾶς πληροφοροῦσιν ὅτι ἡ Γαβριέλλα Ἑστραία, πολὺ πιστὴ εἰς τὴν λατρείαν τοῦ παρελθόντος, καὶ ἐν αὐτῇ τῇ μέθῃ τοῦ παρόντος, πολλὰκις ἔδωκεν ἀφορμὴν παραπόνων εἰς τὸν ἀγαθὸν βασιλέα.

Ἴνα δύναται μᾶλλον ἐλευθέρως νὰ ἐπισκεπτεται τὴν Γαβριέλλαν, ὁ Ἑρρίκος Δ' τὴν ἐνούμφευσε μετὰ τὸν Νικόλαον Ἀμερβάλ, αὐθέντην τοῦ Λιανκούρ' ἀλλόκοτον μέσον ἀλλὰ λίαν κοινὸν κατὰ τὴν ἐποχὴν ἐκείνην. Εὐρεθέντος τοῦ προσχήματος, ἀπηλλάγησαν ταχέως αὐτοῦ, δηλαδὴ ἐπεμψαν τὸν Λιανκούρ εἰς τὰ ὑποστατικά του ἀφοῦ τῷ ἐπέβαλον τὰς δυσαρεσκείας δίκης πρὸς διάζευξιν . . . δίκης τῆς ὁποίας τὰ αἷτια ἦσαν μᾶλλον γελῶσα ἢ ἀτιμωτικά. Ἴδου λοιπὸν ἡ Γαβριέλλα Ἑστραία γενομένη κυρία τοῦ Λιανκούρ καὶ δούκισσα τοῦ Βωφόρ. Ἴδου αὐτὴ κατέχουσα λαμπρὰν θέσιν ἐν τῷ κόσμῳ. ἤρκεσεν εἰς αὐτὴν ἡ χαρὰ αὐτῆ; ἤρκεσαν αὐτῇ αἱ παράφρονες τῆς τρυφερότητος ἀποδείξεις ἐκ μέρους τοῦ βασιλικοῦ ἐραστοῦ της; Ὁχι. Ὁ Ἑρρίκος εἰ καὶ ἄλλην νυμφευθεῖς, ἀποφασίζει νὰ νυμφευθῇ τὴν Γαβριέλλαν . . . καὶ ἡ Γαβριέλλα, τῆς ὁποίας ἡ ὑπερηφάνεια καὶ ἡ φιλοδοξία ἐξανέστησαν τὰς φρένας, ἐνθαρρύνει τὸν βασιλέα εἰς τὴν ἀπόφασίν του. Εὐλαβῆς ὑπὸ συμφέροντος, τὸν συμβουλεύει νὰ γίνῃ ὅσον τάχιστα καθολικὸς διὰ νὰ ἐπιτύχῃ παρὰ τοῦ πάπα ἄδειαν διαλύουσαν τὸν μετὰ τῆς Μαργαρίτας Βαλοᾶ γάμον του.

Ἄλλ' ὁ Σουλλῦ, ὁ αὐστηρὸς Σουλλῦ, ὅστις εὐηρεστεῖτο νὰ κλείῃ τοὺς ὀφθαλμοὺς, ἢ σχεδὸν νὰ τοὺς κλείῃ, πρὸς τοὺς σκανδαλώδεις ἔρωτας τοῦ Ἑρρίκου Δ' καὶ τῆς ὠραίας Γαβριέλλης, ἐνόσῳ δηλαδὴ τὸ σκάνδαλον προσέβηκε μόνον τὴν δημοσίαν ἠθικὴν καὶ ὄχι τὰ συμφέροντα τοῦ κράτους, ὁ Σουλλῦ τοσοῦτον παρεφέρθη κατὰ τῆς δουκίσσης τοῦ Βωφόρ, καὶ ἐφέρθη μετὰ τοιοῦτον τρόπον πρὸς αὐτὴν ὥστε ἡ ὠραία δούκισσα ἦλθεν ἐρυθρὰ ὑπὸ αἰσχύνῃς

καὶ μκνίας νά καταθέσῃ τὰ παράπονά τῆς κατὰ τοῦ αὐθάδους εἰς τοὺς πόδας τοῦ βασιλέως . . .

Τὸν λόγον τῆς διακοπτόμενον ὑπὸ σκιρτημάτων καὶ δακρύων ἐπεραίωσε διὰ τῶν ἐξῆς λέξεων: « Προτιμῶ νὰ ἀποθάνω παρὰ νὰ ζῶ μὲ αὐτὴν τὴν ἐντροπὴν νὰ βλέπω ἐναντιούμενον ἕνα ὑπνρέτην κατ' ἐμοῦ ἥτις φέρω τὸν τίτλον κυρίας ¹. »

Ὁ Ἐρρίκος Δ' ὅστις εὐρίσκετο εἰς στιγμὴν διανοητικῆς διακυγείας περλωρίσθη νὰ ἀποκριθῆ εἰς τὴν Γαβριέλλαν: « Προτιμῶ νὰ ἀποθάλω εἴκοσι κυρίας ὡς ὑμᾶς παρὰ ἕνα ὑπνρέτην ὡς αὐτόν. »

Ἡ Γαβριέλλα περλωρίσθη. Χωρὶς νὰ ἀποθάλη τὰς ἀξιώσεις τῆς τοῦ νὰ καταστῆ βασίλισσα, ἔσχε τοὐλάχιστον τὴν εὐφυΐαν νὰ μὴ διακηρύττῃ αὐτὰς κατὰ πρόσωπον τοῦ Σουλλύ. Ἐὰν ὁ γέρον ὑπουργὸς ἐδεικνύετο ὡς κεκρυγμένος ἐχθρὸς τῆς, ἀφ' ἐτέρου ἡ Γαβριέλλα εἶχε φίλους τινὰς ἀφωσιωμένους οἵτινες εἰργάζοντο δι' αὐτὴν. Αἱ πρὸ πολλοῦ ἀρξάμεναι διαπραγματεύσεις περὶ τοῦ διαζυγίου τοῦ βασιλέως ἤγγιζον εἰς τὸ πέρας τῶν.

Μετὰ τινὰς ἐβδομάδας, μετὰ τινὰς ἡμέρας ἴσως, τὸ μέτωπον τῆς δουκίσσης Βωφὸρ θὰ ἐκάμπετο ὑπὸ τὸ τοσοῦτον ἐπίφθονον βάρος τοῦ καλλίστου τῆς οἰκουμένης στέμματος' τοῦ στέμματος τῆς Γαλιίας!

Ἄλλὰ φεῦ! ἄλλα μὲν φιλοδοξία καὶ ἔρωσ, ἄλλα δὲ μῖσος καὶ θάνατος κελεύουσι.

Περικυκλωμένη ὑπ' ἀνθρώπων μειδιῶντων αὐτῇ ἀπαύστως, καὶ εἰς τοὺς ὁποίους αἱ ἐλάχιστοι ἐπιθυμῖαι ἦσαν διαταγαί, ἡ Γαβριέλλα, ὀνειρευομένη τὴν προσεχῆ εὐδαιμονίαν τῆς, περιεφέρετο ἐσπέραν τινὰ εἰς τοῦ Ζαμὲτ . . . τοῦ Ζαμὲτ ἐκείνου ὅστις ἄλλοτε . . . Ἄλλ' ἀφότου ἀνήκεν εἰς τὸν βασιλέα, ὁ Ζαμὲτ δὲν ἦτο πλέον εἰμὴ ταπεινὸς θεράπων τῆς Γαβριέλλης.

Ὁ ἀὴρ ἦτο γλυκὺς, σχεδὸν χλιαρὸς κατὰ τὴν ἐσπέραν ἐκείνην, 40 ἀπριλίου 1598. Ἦτο μίᾳ τῶν πρώτων καὶ ἡδονι-

κωτάτων ὥρῶν τῆς ἀνοιξέως. Διψήσασα ἔνεκα τοῦ ἐν ταῖς κήποις περιπάτου τῆς, ἐζήτησε νὰ πῆρ ὀροσιστικόν τι' ὑπνρέτης τις τοῦ Ζαμὲτ τῇ προσφέρει πορτοκαλλιον. Μόλις ἔφαγεν ἐκ τοῦ καρποῦ τούτου ἔπεσεν ὑπτία καὶ σπαράττουσα φρικωδῶς. Ἐσπευσαν εἰς βοήθειάν τῆς, ὅλοι ἔδραμον πρὸς εὐρσιν ἱατροῦ. Καὶ αὐτὸς ὁ Ζαμὲτ, παράφορος ὑπὸ ἀπελπισίας, ὑπόσχεται ὄλην του τὴν περιουσίαν εἰς ἐκείνον ὅστις ἤθελε σώσει τὴν ὠραίαν Γαβριέλλαν.

Ὅταν ἔφθασαν οἱ ἱατροί, ἡ ὠραία Γαβριέλλα ἦτο ἤδη ψυχρά . . . καὶ . . . ματαιότης ματαιότητων! . . . « τὸ πρόσωπόν τῆς, λέγει σύγχρονός τις, τὸ πρόσωπον ἐκείνο τὸ ὑπὸ τοσοῦτων θεληγῆτρων κεκοσμημένον δὲν ἐδεικνυε πλέον εἰμὴ εἰδεχθὲς προσωπεῖον ἐφ' οὗ ἦτο ἀδύνατον νὰ ἀτενίσῃ τις ἄνευ φρίκης. »

Ὁ θάνατος ἐκείνος ἦτο ἄρα γε ἀποτέλεσμα φυσικῆς ἀποπληξίας, ἡ ἀποτέλεσμα δηλητηρίου ὡς ὑπέθεσαν τινές. Ἀληθῶς εἰπεῖν, μέχρι τῆς σήμερον οὐδεὶς ἠδυνήθη νὰ λύσῃ τὸ πρόβλημα τοῦτο. Ἐν τούτοις ἡ μᾶλλον κυκλοφοροῦσα γνώμη εἶναι ὅτι ἡ Γαβριέλλα ὑπῆρξε θῦμα ἐγκλήματος. Ἄλλὰ τίς διέπραξε τὸ ἐγκλημα τοῦτο; Ὁ Ζαμὲτ, λέγουσι πάλιν. Πρὸς ποῖον σκοπόν; Ἡ ἀρχαία του ἐρωμένη ἐπὶ τοῦ θρόνου δὲν θὰ τῷ ἐφαίνετο μᾶλλον ὠφέλιμος ἢ οὐσα πτώμα νεκρὸν ἐν τῷ τάφῳ;

Ἐξ ὅλων τῶν ἐρωμένων του, ὁ Ἐρρίκος Δ' ἠγάπησε πλεῖστον τὴν Γαβριέλλαν. Ἔσχεν ἐξ αὐτῆς τρία τέκνα: τὸν Καίσαρα, δούκα τῆς Βανδώμης, τὸν Ἀλέξανδρον καὶ τὴν Ἐρρίκῆτην ἥτις ἐνουμφεύθη τὸν δούκα τοῦ Ἐλβέφ.

Ἐν συνόλῳ, ἐκτὸς τῆς φιλοδοξίας καὶ τοῦ πρὸς τὴν πολυτέλειαν ἀκαθέκτου πάθους τῆς, ἡ Γαβριέλλα, κατὰ τὴν μαρτυρίαν ὄλων τῶν συγχρόνων συγγραφέων, « ἦτο ἀγαθὴ, μετριόφρων, ἐρασμῖα, γλυκεῖα καὶ εὐεργετικὴ, οὐδέποτε δὲ κατεχράσθη τῆς εὐνοίας ἧς ἀπῆλαυε παρὰ τῷ βασιλεῖ. »

Τοιαῦτα προτερήματα καθιστῶσι συγνωστά πολλά ἐλαττώματα . . . πρὸ πάντων ὅταν τὰ ἐλαττώματα ταῦτα τύχῃσι τοιαύτης τρομερᾶς τιμωρίας.

¹ Maitresse = ἐρωμένη = κυρία. Εὐνόητον τὸ λογοπαίγνιον, ἀλλὰ δὲν μεταφέρεται εἰς τὴν γλῶσσάν μας.

Ἐκ διαλειμμάτων κάλαμοι κατὰ τὸ μάλλον καὶ ἤττον ἱκανοὶ περιέγραψαν τοὺς ἔρωτας καὶ τὰς δυστυχίας τῆς ὥραίας Γαβριέλλης.

Ὁ Αὐγουστος Μακὲ, περιώνυμος συγγραφεὺς τῶν *Τριῶν Σωματοφυλάκων*, ἔγραψε μυθιστόρημα εὐφύεστατον καὶ συγκινητικώτατον ὑπερ ὃ «Παρθενὼν» ἐξελέξατο ὡς παράρτημα διὰ τοὺς συνδρομητὰς αὐτοῦ. Τὴν μετάφρασιν τοῦ μυθιστορήματος τούτου ὀλίγον ἔλειψε νὰ διακόψωμεν καὶ νὰ δυσχεράνωμεν οὐκ ὀλίγον τὴν πορείαν τοῦ περιοδικοῦ ἡμῶν, καθότι χεῖρ βέβηλος ἔκλεψεν ἐκ τῆς τραπέζης μας τὸ πρωτότυπον ὑπερ εἶναι ἐκ τῶν μάλλον δυσσευρέτων. Ἄλλ' ἐπειδὴ ὑπάρχει Θεὸς καὶ διὰ τοὺς ἐκδότας περιοδικῶν καθὼς ὑπάρχει Θεὸς καὶ διὰ τοὺς ἐρωτευμένους, ἦλθεν εἰς ἐπικουρίαν ἡμῶν ὁ ἐν Σύρω ἀξιότιμος καὶ λόγιος Κ. Ἰωάννης Γ. Φραγκιάς ὅστις πάνυ προθύμως καὶ εὐγενῶς ἀπέστειλεν ἡμῖν τὴν μέχρι τέλους μετάφρασιν τοῦ ὥραίου τούτου μυθιστορήματος. Τῆς καλλίστης ταύτης μεταφράσεως ποιούσα χρῆσιν ἀπὸ τοῦ σημερινοῦ φυλλαδίου ἢ διεύθυνσις, ἐκφράζει τῷ δωρητῇ τὴν ἀπειρον αὐτῆς εὐγνωμοσύνην.

ΠΟΛΙΤΙΚΑΙ ΔΙΚΑΙ

Ο ΣΤΡΑΤΑΡΧΗΣ ΝΕΪ (1815)

ὑπὸ ΦΟΥΚΙΕ

(Συνέχ. Ἰδε φυλλ. γ')

Ε. Εἶπατε τὴν 14 μαρτίου εἰς τὸν Κ. Βωλιεῖ, νομάρχην τοῦ Ζουρά, ὅτι ἡ ἐπάνοδος τοῦ Βοναπάρτου ἦτο πρὸ πολλοῦ παρεσκευασμένη ὅτι ἀνταπεκρίνεσθε μετὰ τῆς νήσου Ἑλλάδος συχνάκις καὶ εὐκόλως ὅτι ὁ ὑπουργὸς τοῦ πολέμου καὶ πολλοὶ στρατάρχαι ἦσαν εἰς τὴν συνωμοσίαν;

Α. Ἀρνοῦμαι ἀπολύτως τὴν τοιαύτην βεβαίωσιν τοῦ Κ. Βωλιεῖ. Πιθανώτατον νὰ τὸν παρεκίνησα πρὸς τὸ συμφέρον τοῦ

στρατοῦ καὶ τῶν πολιτῶν νὰ κρατήσῃ τὴν διοίκησιν τοῦ ταμείου διὰ νὰ διατηρήσῃ ἐκεῖ τὴν κοινὴν ἡσυχίαν καὶ νὰ προστατεύσῃ τοὺς ἀνθρώπους καὶ τὰ κτήματα, ἀλλὰ ποτὲ δὲν εἶπον ὅτι ἀνταπεκρινόμεν μετὰ τὴν Ἑλλάδα πρὸ τῆς ἐπανόδου τοῦ Βοναπάρτου. Ἐδῆλωσα ἤδη ὅτι ἠγνόουν ἐντελῶς τὰ σχέδιά του καὶ ἐβεβαίωθη ἀναμφιβόλως ὅτι δὲν ἔμαθον τὴν εἰς τὰ παράλια τῆς Γαλλίας ἀπόβασίν του εἰμὴ παρὰ τοῦ συμβολαιογράφου μου Κ. Βαταρδῆ.

Ὅλοι αἱ παρ' ἐμοῦ δοθεῖσαι διαταγαὶ μέχρι τῆς 14 τὸ πρῶτ' ἐδόθησαν πρὸς τὸ συμφέρον τοῦ βασιλέως καὶ ἀποδεικνύουσιν ὅτι ἐσκόπευα νὰ δυσκολεύσω καὶ νὰ παρεμποδίσω τὴν πορείαν τοῦ Βοναπάρτου. Ἄν κατ' ἐκείνην τὴν ἐποχὴν ὁ στρατὸς εἶχε τὰ πολεμφοδία τὰ ὁποῖα ἐπερίμενα εἰς Βεζανσῶν, ἂν εἶχον τὰ τηλεβόλα τὰ ὁποῖα εἶχον ὑποσχεθῆ νὰ μὲ στείλουν, καὶ ἂν ἠδυνάμην νὰ ἔχω πεποιθήσιν εἰς τὴν ἀφροσύνην τῶν στρατευμάτων, δὲν θὰ ἐδίσταζον νὰ βαδίσω κατὰ τῶν στρατευμάτων τοῦ Βοναπάρτου, καὶ τοι κατώτερος κατὰ τὰς δυνάμεις. Αἱ πληροφοροὶαι τὰς ὁποίας ἔλαθον κατὰ τὴν ἐποχὴν ἐκείνην περὶ τῶν προόδων καὶ τῶν δυνάμεων τοῦ Βοναπάρτου δὲν ἠδύναντο νὰ ἀφήσωσιν εἰς ἐμὲ καμμίαν ἐλπίδα νὰ τὸν πολεμήσω μετ' ἐπιτυχίας. Καθ' ἐκάστην οἱ στρατιῶται ἐλειποτάκτου πολλοὶ ὁμοῦ καὶ διεκέρυττον ὅτι ἐσκόπευον νὰ συνενωθῶσι μετ' αὐτόν' οἱ κάτοικοι τῶν πόλεων καὶ οἱ χωρικοὶ ἐβράχδιούργουν τοὺς στρατιώτας καὶ τοὺς παρεκρίνουσιν εἰς τὴν ἀποσκίρτησιν. Ἄν παρεσύρθη εἰς τὸ ν' ἀκολουθήσω τὴν γενικὴν κίνησιν, ἔπραξα τοῦτο φοβούμενος μὴ ἐπισύρω ἐπὶ τῆς πατρίδος μου ἀκαταλόγιστα δεινά. Ἐγκαταλειμμένος εἰς τὰς ἰδίας μου ἐμπνεύσεις, δὲν εὗρον εἰς τοὺς ὑποστρατήγους μου τὰς συμβουλὰς τῶν ὁποίων εἶχον τοσαύτην ἀνάγκην καὶ τὰς ὁποίας τοῖς ἐζήτουν.

Μετὰ τὴν ἀποσκίρτησιν τοῦ στρατοῦ τοῦ Λυὼν, ὅλη ἡ ἠθικὴ εὐθύνη ἐβάρυνεν ἐμὲ μόνον, καὶ ἐν τούτοις τὰ κατὰ τοῦ Βοναπάρτου μέσα μου ἠλαττοῦντο καθ' ἐκάστην ἕνεκα τῆς λειποταξίας καὶ τῆς πάντοτε αὐξάνουσας ἐπιρροῆς τῶν πρακτόρων του. Ἄν ἔσφαλα κατ' αὐτὴν τὴν περίστασιν,

εἶναι δίκαιον νὰ εἶπη τις τοῦλάχιστον ὅτι ποτὲ δὲν διενόηθη νὰ προδώσω τὸν βασιλέα, ἀλλ' ὅτι ἐπροτίμησα ἀπλῶς τὴν πατρίδα μου παντὸς ἄλλου πράγματος.

Εἰς τὰς ἐφεξῆς ἀνακρίσεις, ὁ εἰσηγητὴς ἐπανέρχεται πολλάκις εἰς τὰς ἤδη γενομένας ἐρωτήσεις καὶ ὁ στρατάρχης ἐπαναλαμβάνει πάντοτε τὰς αὐτὰς ἀποκρίσεις μὲ ἀσημάντους παραλλαγὰς.

Ἰ υποβάλλονται εἰς αὐτὸν διάφορα ἔγγραφα εὐρεθέντα εἰς τὸ γραφεῖόν του κατὰ τὴν στιγμὴν τῆς συλλήψεώς του καὶ ἐρωτᾶται ἂν ἀναγνωρίζῃ αὐτά. Ἐνταῦθα πρέπει νὰ σημειώσωμεν περιέργους τινὰς λεπτομερείας ἀναγομένας εἰς τὴν κακοήθη διαγωγὴν τῆς ἀστυνομίας κατ' αὐτὴν τὴν ὑπόθεσιν.

Ε. Εὐρέθη εἰς τὰ ἔγγραφα σας διαβατήριόν τι δια τὴν Λωζάνην, ἐσκοπεύετε νὰ ὑπάγετε ἐκεῖ;

Α. Μάλιστα, πλὴν τὸ διαβατήριον τοῦτο φαίνεται νὰ ἦναι προχρονολογημένον.

Ε. Διατί εὐρίσκεται μεταξὺ τῶν ἔγγράφων σας διαβατήριόν τι φέρον τὸ ὄνομα Μιχαὴλ Θεόδωρος Νεβούρ;

Α. Κατὰ συνέπειαν συνεννοήσεως μετὰ τοῦ ὑπουργοῦ τῆς ἀστυνομίας ὅτις τὸ ἐξέδωκεν ἐπὶ τῷ σκοπῷ τοῦ νὰ ταξειδεύσω ἄγνωστος.

Ε. Ἴδου καὶ ἐν ἄλλο διαβατήριον εὐρεθὲν εἰς τὰ ἔγγραφα σας, καὶ ἐκδοθὲν παρὰ τοῦ Κ. Δεκάζ διευθυντοῦ τῆς ἀστυνομίας; τὸ ἀναγνωρίζετε;

Α. Μάλιστα.

Τοιαῦτα ἦσαν τὰ ἔγγραφα τῆς ἀνακρίσεως τὰ ἀνακοινωθέντα εἰς τὸ στρατιωτικὸν συμβούλιον, ἀνεγνώσθησαν δὲ καὶ τινες μαρτυρίαι τὰς ὁποίας θέλομεν ἀπαντήσει ἐφεξῆς.

Ἡ ἀνάγνωσις τῶν ἔγγράφων ἐτελείωσε μόνον τὴν 10 νοεμβρίου περὶ τὴν μεσημβρίαν ὁ δὲ πρόεδρος ἀποτεινόμενος πρὸς τοὺς φρουροὺς τοῖς εἶπε: — «Παρακαλέσατε τὸν κατηγορούμενον στρατάρχην νὰ εὐαρεστηθῇ νὰ ἐμφανισθῇ ἐνώπιον τοῦ συμβουλίου.»

Διὰ τῶν λόγων τούτων τοὺς ὁποίους ὑπεδέχθη ψιθυρισμὸς ἐπιδοκιμασίας, ὁ Ζουρδαιν ἤθελε νὰ δείξῃ τὴν ὑπόληψιν αὐτοῦ πρὸς τὸν ἀρχαῖον συστρατιώτην καὶ πρὸς

τὸ μέγα ἀξίωμα τοῦ αὐτοκρατορικοῦ στρατάρχου πρὸς τὸ ὁποῖον οἱ Βουρβόνοι ἐδείκνυον ἀδεξίαν δυσμένειαν. Ὁ Ζουρδαιν δὲν ἠθέλησεν ὥστε ἡ ἐν τῷ περιβόλῳ ὠρισμένη θέσις διὰ τὸν στρατὸν νὰ ἦναι αὐτὴ ἐκεῖνη τὴν ὁποίαν κατελάμβανον καθημερινῶς οἱ κακοῦργοι. Διέταξε νὰ θέσωσι διὰ τὸν στρατάρχην μίαν ἔδραν ἐντὸς τῆς ἡμισελήνου ἥτις ἔμενε κενὴ ἀπέναντι τοῦ δικαστικοῦ ὑψώματος. Θὰ νομίσωσιν ἴσως σήμερον ὅτι ταῦτα εἶναι ἀποτελέσματα φιλόφρονος συμπεριφορᾶς, ἀλλὰ χωρὶς σημασίας· τότε ὅμως ἐθεωρήθησαν ὡς πράξεις θαρραλέαι. Πρέπει νὰ συλλογισθῶμεν ὅτι ἡ τῶν βασιλοφρόνων ἀντίδρασις ἐπευφήμησε τὴν ἀτιμώρητον μείνασαν δολοφονίαν τοῦ στρατάρχου Βρούνου, ἀπεγύμνωσεν ἀπὸ ἀξίωμα θεωρούμενον ἕως τότε ὡς ἰσόβιον τὸν ἀνδρείον καὶ ἔντιμον Μονσὲ καὶ ἐπέμενε νὰ θεωρῇ τὸν ἥρωα τῆς Μοσχόθας καὶ τῆς Βερεζίνας ὡς προδότην καὶ ὡς ληστήν.

Ὁ Νεὺ εἰσῆχθη ἐν τῷ μέσῳ ἐπισήμου αἰγῆς· ἡ φρουρὰ τῷ παρουσίασε τὰ ὄπλα, αὐτὸς δὲ ἐκάθησε τὸ μέτωπον ἔχων ὑψηλὰ καὶ φέρον ἐπὶ τοῦ προσώπου τὴν ἐκφρασιν ἀταράχου πεποιθήσεως εἰς ἑαυτόν. Ἐφερε τὴν στολὴν τοῦ βαθμοῦ του χωρὶς κεντήματα, ἀλλὰ μὲ τὰς ἐπωμίδας καὶ μὲ τὴν πλάκα τοῦ λεγεῶνος τῆς τιμῆς.

Ὁ πρόεδρος πρὸς τὸν στρατάρχην. Ποῖα εἶναι τὰ ὀνόματα καὶ τὸ ἐπώνυμόν σας, ἡ ἡλικία σας, ὁ τόπος τῆς γεννήσεώς σας, ἡ διαμονὴ καὶ τὸ ἐπάγγελμά σας;

Ὁ Νεὺ. Ἀπὸ σέβας πρὸς τοὺς ΚΚ. στρατάρχας, τοὺς ΚΚ. ἀντιστρατήγους, συγκατετέθη ν' ἀπαντήσω εἰς τὰς ἐρωτήσεις ὅσας ὁ Κ. εἰσηγητὴς ἀπεύθυνεν εἰς ἐμὲ ἐν ὀνόματί των, καθότι δὲν ἠθέλησα νὰ παρεμποδίσω τὴν προπαρασκευαστικὴν ἀνάκρισιν τῆς ὑποθέσεως ταύτης· ἀλλὰ σήμερον ὅτε ἡ ἀνάκρισις αὕτη ἐπαιριώθη καὶ ὅτε εὐρίσκομαι ἀπέναντι δικαστηρίου, ὁφείλω νὰ ἐπαναλάβω τὰς ἐπιφυλάξεις μου καὶ συγγρόνως νὰ τὰς μετατρέψω εἰς ὀριστικὴν ἔνστασιν ἀναρμοδιότητος παντὸς πολεμικοῦ συμβουλίου. Κηρύττω λοιπὸν εἰς τοὺς ΚΚ. στρατάρχας τῆς Γαλλίας καὶ ἀντιστρατήγους, ὅτι, χωρὶς ν' ἀπομακρυνθῶ

ἀπὸ τὸ πρὸς τὴν ἀρχὴν ὀφειλόμενον σέβας, χωρὶς νὰ δυσπιστῶ πρὸς τὴν ψῆφον κανονὸς ἐξ αὐτῶν, ἀποποιούμαι ν' ἀπαντήσω πρὸς ὅποιονδήποτε πολεμικὸν συμβούλιον ὡς καὶ πρὸς πᾶν δικαστήριον ἄλλο παρ' ἐκεῖνο εἰς τὸ ὅποιον ὁ νόμος ἀποδίδει ἐξουσίαν εἰς τὸ νὰ μὲ δικάσῃ. Ξένος εἰς τὰ δικονομικὰ ζητήματα, παρακαλῶ τὸ συμβούλιον νὰ μ' ἐπιτρέψῃ νὰ ἀναπτύξω τοὺς λόγους τῆς ἐνστάσεώς μου διὰ τοῦ δικη-

γόρου μου καὶ νὰ ἀκούσῃ αὐτὸν μὲ εὐμενῆ συγκατάβασιν.

Ὁ πρόεδρος. Τὸ συμβούλιον θέλει λάβει ὑπ' ὄψιν τὴν δήλωσιν τοῦ κατηγορουμένου. Τώρα, κύριε στρατάρχα, ὀφείλετε ν' ἀπαντήσετε εἰς τὴν πρὸς ὑμᾶς ἐρώτησίν μου διὰ νὰ βεβαιωθῇ ἡ ταυτότης σας. Ὁ ὑπερασπιστὴς ὑμῶν θέλει λάβει ἀκολούθως τὸν λόγον διὰ νὰ ἀναπτύξῃ τοὺς ἰσχυρισμοὺς τῆς περὶ ἀναρμοδιότητος ἐνστάσεως.

Ἡ ὑποχώρησις τῆς Μόσχας

Ὁ στρατάρχης. Ὀνομάζομαι Μιχαὴλ Νέυ, δούξ τοῦ Ἐλσιγγεν, πρίγκιψ τῆς Μοσχόβας, ἱππότης τοῦ Ἁγίου Λουδοβίκου, ἀνώτερος ἀξιωματικὸς τοῦ Λεγεῶνος τῆς τιμῆς, ἱππότης τοῦ Σιδηροῦ Στέμματος, μεγαλόσταυρος τοῦ τάγματος τοῦ Χριστοῦ, στρατάρχης τῆς Γαλλίας, γεννηθεὶς εἰς τὸ Σαρλουτὶ τὴν 10 Ἰανουαρίου 1769.

Τῆς ταυτότητος οὕτω βεβαιωθείσης ἔ-

λαβε τὸν λόγον ὁ ὑπερασπιστὴς ὅστις ἦτο ὁ Κ. Βεβρουὲ ὁ πατήρ.

Ἀμέσως μετὰ τὴν σύλληψιν τοῦ στρατάρχου ὁ σύγγαμβρος αὐτοῦ εἶχε ζητήσῃ δικηγόρον συγκατατιθέμενον ν' ἀναδεχθῇ τὴν ὑπεράσπισιν ταύτην. Ἐν Παρισίοις, τὸ πρᾶγμα ἦτο δύσκολον, ἐν δὲ τῇ λοιπῇ Γαλλίᾳ θὰ ἦτο σχεδὸν ἀκατόρθωτον. Δύο μῆνας πρότερον, ὁ δικηγориκὸς σύλλογος τοῦ Βορδῶ, συγκείμενος ἐξ ἀνδρῶν δικασ-

κριμένων και ἐντίμων, εἶχεν ἀνάδρωος ἀρνηθῆ νὰ συνδράμη τοὺς ἀδελφοὺς Φωσέ, οἱ δὲ ἐξ ἐπαγγέλματος διορισθέντες ὑπερασπισταὶ τῆς Ρεόλης ἐζήτησαν μικροπρεπῶς συγγνώμην ὅτι εἶχον νὰ ἐκπληρώσωσιν ὀδυνηρὸν καθήκον.

Ὁ Κ. Γκαμότος ἔτρεξεν εἰς τοῦ Κ. Βελάρ. Ὁ δικηγόρος οὗτος εἶχε διακριθῆ ἄλλοτε παρὰ τοὺς Δεσέζ και τοὺς Τρωσὼν Δὲ Κουδρὲ παρέχων τὴν σύμπραξιν τῆς εὐγλωττίας του εἰς τὰ θύματα τοῦ ἐπαναστατικοῦ δικαστηρίου. Ὁ Κ. Βελάρ, μέλος τοῦ γενικοῦ συμβουλίου τοῦ νομοῦ τῆς Αἴνης, ὑπῆρξε κατὰ τὸ 1814 εἰς τῶν πρώτων οἵτινες προσεκάλεσαν τὴν ἀποβολὴν τοῦ Ναπολέοντος. Κατὰ τὰς Ἑκατὸν Ἡμέρας εἶχε δραπετεύσει εἰς τὴν Ἀγγλίαν διὰ ν' ἀποφύγη τὰς καταδιώξεις τὰς ὁποίας ὁ Ναπολέων δὲν ἐσυλλογίζετο νὰ ἐνεργήσῃ κατ' αὐτοῦ. Ὁ Κ. Βελάρ εἶχε φθάσει ἀρτίως ἐκ Λονδίνου ὅταν ὁ Κ. Γκαμότος παρουσιάσθη εἰς τὴν οἰκίαν του. Ὁ Κ. Βελάρ ἤρχετο νὰ ζητήσῃ παρὰ τῆς βασιλείας τὴν ἀμοιβὴν τῆς ἐφημέρου και ἐκουσίας ἐξορίας του. Ἡ στιγμή ἦτο λοιπὸν ὅπως ἀκατάλληλος διὰ νὰ τῷ προτεινῇ τις ν' ἀναλάβῃ τὴν ὑπεράσπισιν ἐνὸς ἐχθροῦ τοῦ θρόνου· ὁ Κ. Βελάρ ἀπέβλεπεν εἰς τὰ ὕψιστα δικαστικά ἀξιώματα, ὅθεν ἀπεκρίθη εἰς τὸν Κ. Γκαμότον ὅτι δὲν θὰ ὑπερασπίζετο τὸν στρατάρχη διὰ δύο λόγους, «ἐκ τῶν ὁποίων ὁ πρῶτος ἦτο ὅτι ἀποτροπιάζομενος τὴν διαγωγὴν του, δὲν θὰ εὕρισκε μήτε ιδέας μήτε λέξεις διὰ νὰ τὴν δικαιολογήσῃ, ὁ δὲ δεύτερος ἐγεννᾶτο ἐκ τῆς πεποιθήσεως αὐτοῦ ὅτι ὁ στρατάρχης δὲν ἠδύνατο νὰ σωθῆ μήτε διαφιλονεικῶν στρεψοδικῶς τὴν ζωὴν του, μήτε προστρέχων εἰς δικανικὰ τεχνάσματα.» Ὁ στρατάρχης μόνος, κατὰ τὸν Κ. Βελάρ, ἠδύνατο νὰ ὑπερασπίσῃ ἑαυτὸν και δὲν ἠδύνατο νὰ πράξῃ τοῦτο εἰμὴ ἐγκαταλιμπάνων πᾶσαν περὶ ἑαυτοῦ φροντίδα. Δὲν εἶχεν εἰμὴ νὰ προφέρῃ μόνον αὐτὰς τὰς λέξεις: «Στρατιώται . . . δὲν ἔρχομαι νὰ σᾶς ζητήσω τὴν ζωὴν μου, σᾶς ζητῶ τὸν θάνατον! Κατέστην ἄξιος αὐτοῦ . . . ὑπῆρξα ἀσθενὴς κατὰ τὸν χαρακτῆρα ἀλλ' ὄχι δόλιος . . . τοῦτο εἶναι τὸ ἀληθὲς κακούργημά μου. Εἶναι

μέγα ἀφοῦ ἐθυσίασα δι' αὐτὸ τὴν πατρίδα μου, ἡ πατρίς μου ἄς ἐκδικηθῆ, τοῦτο εἶναι δίκαιον.»

Ἡ συμβουλὴ αὕτη δικηγόρου και βασιλόφρονος ὑπῆρξε τὸ μόνον πρᾶγμα τὸ ὁποῖον ὁ Κ. Γκαμότος κατώρθωσε νὰ ἐπιτύχῃ παρὰ τοῦ Κ. Βελάρ. Δικηγόρος φιλόδοξος και εἰλικρινὴς βασιλόφρων, ὁ Κ. Βελάρ ἦτο εἰσέτι, ὡς ὅλοι οἱ θιασῶται τῆς νομίμου δυναστείας, πεπεισμένος ὅτι ὁ Νεῦ ἠδύνατο ἂν ἤθελε νὰ συντρίψῃ τὸν Ναπολέοντα κύριον ἢ ὄντα τῆς Γρατιανουπόλεως και τοῦ Λυὼν, κύριον τοῦ στρατοῦ, κύριον τῆς Γαλλίας. Ὁ Νεῦ ἦτο ἐγκληματίας, λέγει ῥητῶς ὁ Κ. Βελάρ, εἰς πονημάτιόν τι ἐπιγραφόμενον Ἐκθεοὺς περιγηήσεως εἰς τὰ Πυρρήνια, ἦτο ἐγκληματίας ἀφοῦ ἀπὸ αὐτὸν μόνον ἐξηρτάτο νὰ ἐπαναρρίψῃ τὸν Βοναπάρτην εἰς τὰ πλοῖά του.

Ἴδου μέχρι τίνος βαθμοῦ τὰ πολιτικά πάθη δύνανται νὰ παραμορφώσωσι και τὰς σαφεστέρας ἀληθείας.

Ὁ Κ. Γκαμότος ἀπευθύνθη λοιπὸν εἰς τὸν Κ. Βερρὺν τὸν πατέρα, οὗτος δὲ μέλει νὰ ὑποστηρίξῃ τὴν περὶ ἀναρμοδιότητος ἔνστασιν. Ἀναγκαζόμεθα ἂν και μετὰ δισταρεσκείας νὰ δώσωμεν ἐνταῦθα δεῖγμά τι τῆς εὐγλωττίας τοῦ τιμίου τούτου ἀνδρός, ἀξιολόγου συμβουλευτικοῦ δικηγόρου, τοῦ ὁποίου ὅμως ἡ ἀληθὴς δόξα εἶναι ὅτι ἐγέννησε τὸν μεγαλείτερον ῥήτορα τῶν νεωτέρων χρόνων· ἡ εὐγλωττία αὕτη ἦτο ἀπρηχαιωμένη, ἐξωγκωμένη, και ἐντὸς ὀλίγου ἐμελλε ν' ἀντικατασταθῆ ὑπὸ νέας τέχνης πολὺ ζωηροτέρας και πρακτικωτέρας.

«Ποῖον αἶσθημα δοκιμάζω, ἀνέκραζεν ὁ Κ. Βερρὺν ὁ πατήρ, λαμβάνων τὸν λόγον ἐν τῷ περιβάλλῳ τούτῳ· οἱ ὀφθαλμοὶ μου προσηλθύνονται μετὰ σεβασμοῦ και θαυμασμοῦ ἐπὶ τῆς ὀμηγύρεως ταύτης τῶν σημαντικωτέρων ἀνδρῶν τοῦ κράτους τῶν ὁποίων τὰ ὀνόματα τὰ τόσον προσφιλῆ εἰς τὴν πατρίδα ἀνήκουσιν ἤδη εἰς τὸ μέλλον. Λησμονῶν ἀπέναντί των και τοὺς χρόνους και τοὺς τόπους, ἐρωτῶ διατὶ συνήχθησαν ὡς Ἀρεοπαγίται οἱ γερουσιασταὶ οὔτοι τῶν στρατοπέδων. Μὲ φαίνεται ὅτι μετεφέρθη

εἰς τοὺς στρατοὺς, καὶ ἐρωτῶ ἐμαυτὸν ποῖαν νέαν δικαστικὴν λειτουργίαν ἔρχονται νὰ ἐξασκήσωσιν εἰς τοὺς τόπους τούτους.

«Ὅταν δ' ἐπαναφέρω τὰ βλέμματά μου ἐπ' ἐκεῖνον τὸν ὁποῖον ὑπερασπίζομαι τώρα, ποῖαι ἐνδοξαὶ ἀναμνήσεις παρουσιάζονται εἰς τὴν διάνοιάν μου! ποῖαι ἀσέφεις ἀλγεινὰ ἔρχονται νὰ συναναμιχθῶσι μετὰ τῶν ἀναμνήσεών μου! Ἐ, πῶς, ἡ ἀσπίς ἦτις ὑπῆρξεν ἀδιαπέραστος εἰς τὰς βολὰς τοῦ ἐχθροῦ, δὲν ἠδυνήθη ἄρα γε νὰ προφυλάξῃ τὸν στρατάρχην Νεῦ ἀπὸ τὰ κτυπήματα τῆς μοίρας; . . .»

Μετὰ τὸ γυμναστικὸν τοῦτο προοίμιον, ὁ ὑπερασπιστὴς εἰσέρχεται εἰς τὴν ἔρευναν τῆς περὶ ἀναρμοδιότητος ἐνστάσεως χωρὶς ὅμως νὰ λησμονήσῃ καμμίαν τῶν συνήθων ἀναμνήσεων τῆς σχολαστικῆς ῥητορικῆς, ὡς τὸν μακεδόνα τὸν ἐκκαλοῦντα «εἰς τὸν Φίλιππον κάλλιον πληροφορημένον,» χωρὶς νὰ λείψῃ τοῦ νὰ ἐγκωμιάσῃ ἀκαδημαϊκῶς τὸν προβιβασμὸν τοῦ Νεῦ εἰς τὸ ἀξίωμα τοῦ πατρικίου, «προβιβασμὸν ἐπονεΐδιστον . . . προβιβασμὸν ὀλέθριον . . . προβιβασμὸν ὠφέλιμον ἀκόμη, ἀφοῦ, παρόμοιος πρὸς τὸ μεγαλοπρεπὲς πλῆστον τὸ ὁποῖον ὀκερακυνὸς κατέφλεξε, παρῆχεν εἰς τὸν θαλασσοπόρον τὸν ἀποπλανηθέντα ἐντὸς ὠκεανοῦ συμφορῶν τὴν σανίδα τοῦ ναυαγίου χωρὶς τῆς ὁποίας θὰ ἐχάνετο ἴσως.»

Ὁ δικηγόρος ἐπέκρανε τὸν λόγον του διὰ τῶν ἐξῆς: «ὦ! κίνησις ἀνήκουστος τῶν ἀνθρωπίνων περιπετειῶν! ἐκαῖνος ὅστις κατεσκεύασε τὴν δόξαν τῆς πατρίδος καὶ ἐβάδισεν ὁ πρῶτος ἐν τῇ ὁδῷ τῆς τιμῆς, κατηγορεῖται σήμερον ὅτι ἐπρόδωκε καὶ τὴν πατρίδα καὶ τὴν τιμὴν. Θ' ἀποδείξω βραδύτερον ὅτι τὰ σφάλματα τοῦ στρατάρχου ἦσαν σφάλματα τῆς κρίσεως αὐτοῦ. Ὁ κόσμος θὰ μάθῃ ὅτι στρατηγὸς χωρὶς στρατὸν καὶ χωρὶς ὁδηγίας, κλονισθεὶς ἀπὸ τὴν φοβερὰν εἰκόνα ἀποσικιρτήσεως ἦτις παρέσυρε τὰ πάντα περὶξ αὐτοῦ, ἀπὸ τὰς παρακτικὰς διηγῆσεις αἵτινες ἔφθανον εἰς αὐτὸν πανταχόθεν καὶ ἀπὸ τὰς προόδους τοῦ σφετεριστοῦ, ὁ στρατάρχης ἐνέδωκεν εἰς τὸν χεῖμαρρον. Εἰς τὴν ἀπληπισμένην κατάστασιν ὅπου ἔβλεπε τὰ πράγματα,

φοβεῖται μὴ ἐπισύρῃ κατὰ τῆς πατρίδος δι' ἀνωφελούς ἀντιστάσεως τὴν μάστιγα τοῦ ἐμφυλίου πολέμου! Ἡπατήθη, πλὴν δὲν ἠπάτησεν.

Ὁ καιρὸς δὲν ἦλθεν ἀκόμη νὰ σκιαγράφω τὴν εἰκόνα τῆς δυσχεροῦς θέσεως εἰς τὴν ὁποῖαν εὗρέθη ὁ Κ. στρατάρχης· πρόκειται τώρα νὰ μάθωμεν ὑπὸ τίνος ἀρχῆς, ὑπὸ τίνος δικαστικῆς ἐξουσίας αἱ πράξεις του δύνανται νὰ κριθῶσιν.

Ὁ στρατάρχης βεβαίως δὲν δύναται νὰ ἐλπίσῃ νὰ εὕρῃ κριτὰς ἀκεραιότερους καὶ καλλιτέρους ἐκτιμητὰς τῆς διαγωγῆς του, ἀλλὰ πρόκειται ἐν τῇ δίκῃ ταύτῃ περὶ τῶν προνομίων τῶν πατρικίων, καὶ περὶ τῆς στερεώσεως τῶν θεμελιωδῶν μας νόμων· ὀφείλω λοιπὸν ἐν τῇ πολυκρότῳ ταύτῃ δίκῃ νὰ ὑπερασπισθῶ κατὰ πρῶτον λόγον τοὺς τύπους τοὺς προστατευτικὸς πάσης ἐλευθερίας. Περὶ τίνος κατηγορεῖται ὁ στρατάρχης; Διὰ τὸ ἐγκλημα τῆς ἐσχάτης προδοσίας κατὰ τῆς Γαλλίας, κατὰ τοῦ βασιλέως· ἐντεῦθεν πηγάζει ἡ ἀναρμοδιότης παντὸς πολεμικοῦ συμβουλίου . . .»

Κατὰ πρῶτον, ἡ ἐκτίμησις πολιτικοῦ ἐγκλήματος εἰκαζομένου, δὲν δύναται ν' ἀποδοθῇ εἰς πολεμικὸν συμβούλιον, καθότι τοῦτε θὰ ἰσοδυναμῆν μετ' αὐτοῦ τοῦ κυριάρχου ἀπονομῆν τῆς δικαιοσύνης. Προσέτι δὲ, τὸ ἄρθρον 33 τοῦ Συντάγματος ἀποδίδει εἰς τὴν βουλὴν τῶν πατρικίων τὴν ἐκτίμησιν τῶν ἐγκλημάτων ἐσχάτης προδοσίας, τὰ δὲ ἄρθρα 62 καὶ 63 ἀπαγορεύουσι τὸ ν' ἀποσπάται οἷοςδήποτε ὑπόδικος ἀπὸ τῶν φυσικῶν αὐτοῦ δικαστῶν. Τέλος, δι' ἄλλου τινὸς ἄρθρου τοῦ μεταξὺ βασιλέως καὶ ἔθνους συμβολαίου, ὁ βασιλεὺς παρητήθη τῆς ἐξουσίας τοῦ ἐγκαθηδρῆν ἐκτακτα δικαστήρια.

Ἄλλως δὲ ἕνεκα τοῦ ἀξιωματὸς του, ὁ στρατάρχης δὲν δύναται νὰ κριθῇ ὑπὸ τοῦ πολεμικοῦ συμβουλίου· πατρικίος τῆς Γαλλίας ἀπολαύει προνομιοῦχου δικαιοδοσίας.

Τέλος, τὸ πολεμικὸν συμβούλιον δὲν δύναται νὰ συγκροτηθῇ κανονικῶς, δὲν συνεστήθη ὡς διαρκὲς συμβούλιον τῆς στρατιωτικῆς μοίρας.

«Ἐχετε, κύριοι, συγκεφαλαίωνει ὁ Κ. Βερρὺς ὁ πατήρ, διὰ ν' ἀποφασίσετε περὶ

τῆς ἐπὶ ἀναρμοδιότητι ἐνστάσεως ἧτις προ-
τείνεται εἰς ὑμᾶς, ἔχετε ἀνοικτὸν πρὸ
τῶν ὀφθαλμῶν σας τὸ ἅγιον βιβλίον τῶν
ἐλευθεριῶν μας, τὸν χάρτην ὅπου εἶναι
ἐγγεγραμμένα τὰ δικαιώματα τοῦ στρα-
τάρχου Νέυ. Αἱ ἀνδρεῖαι ὑμῶν συνειδήσεις
συναισθάνονται τὴν ἀξίαν τῆς παρακατα-
θήκης ἣ ὅποια ταῖς εἶναι ἐμπειστευμένη.
Ἀποφασίσατε.»

Ἐπιστητὴς στρατηγὸς Γρόνδλερ πα-
ραδέχεται ἀλληλοδιαδόχως ἕκαστον τῶν
περὶ ἀναρμοδιότητος λόγων τῶν προτα-
θέντων ὑπὸ τοῦ ὑπερασπιστοῦ, ἀλλὰ δὲν
ἐκφέρει γνώμην ὀριστικὴν καὶ λέγει ὅτι
ἀνατίθεται εἰς τὴν σύνεσιν τοῦ συμβουλίου.

Ἐπίτροπος τοῦ βασιλέως ἀποκρούει
τὴν περὶ ἀναρμοδιότητος ἔνστασιν λέγων
ὅτι δὲν ἐξεδόθη ἀκόμη ὁ νόμος ὁ κανονί-
ζων τὰ προνόμια τῶν πατρικίων· καθόσον
δ' ἀφορᾷ τὸ ἀξίωμα τοῦ στρατάρχου, τοῦ-
το δὲν δίδει πλέον δικαίωμα ὡς ἐπὶ τοῦ
σφετεριστοῦ εἰς ἰδιάζουσαν δικαιοδοσίαν·
οἱ στρατάρχαι κατὰ τὸ Σύνταγμα δὲν εἶναι
πλέον εἰμὴ στρατηγοὶ ὑπαγόμενοι εἰς τὴν
δικαιοδοσίαν τῶν πολεμικῶν συμβουλίων,
ἐκτὸς τούτου, κατὰ τὸ διάταγμα τῆς 5
μαρτίου, ὁ στρατάρχης προδῶσας τὸν βα-
σιλέα ἔθεσεν ἐαυτὸν ἐκτὸς τοῦ Συντάγμα-
τος. Τέλος, πάντα τὰ ἀφορῶντα τὴν ἀρ-
μοδιότητα ἀπεφασίσθησαν διὰ τοῦ διατάγ-
ματος τῆς 24 ἰουλίου. Ὁ βασιλικὸς ἐπί-
τροπος προσθέτει ὅτι ἡ συγκρότησις τοῦ
συμβουλίου εἶναι ἀνωτέρα πάσης ἐπικρί-
σεως καὶ ὅτι ἤθελεν εἶσθαι ἀδύνατον νὰ
συγκροτηθῆ παρ' οὔτινος δήποτε μὲ μᾶλ-
λον γενναϊόφρονα μέριμναν ὑπὲρ τῶν συμ-
φερόντων τοῦ κατηγορουμένου.

Ὁ βασιλικὸς ἐπίτροπος εἶχε δίκαιον,
ἔκαμε σφάλμα ὁ Νέυ, ὀλέθριον σφάλμα μὴ
δεχόμενος τὴν ἀρμοδιότητα πολεμικοῦ
συμβουλίου ἐν τῷ ὅποιῳ συνεδρίαζον ἄν-
δρες ὡς ὁ Ζουρδάν καὶ ὁ Μασένας ἀμφό-
τεροι πατρικιοὶ τῆς Ἑκατονθημέρου αὐτο-
κρατορίας, ὡς ὁ Μαρτιέ, συμπολεμιστὴς
αὐτοῦ ἐν τῇ κατὰ τοῦ Βελγίου ἐκστρατεῖα,
ὡς ὁ Γκαζάν, ὅστις εἶχεν ἐνοχοποιηθῆ πε-
ρισσότερον καὶ αὐτοῦ τοῦ Νέυ, ἀντισταθεὶς
εἰς τὸ νὰ γίνῃ ἡ ἐπονεΐδιστος μετὰ τῶν
συμμάχων συνθηκολογία, ὡς ὁ Ὠζερὸ ὅστις

ἐν περιφώμῳ τινὶ προκηρύξει εἶχεν ἐξυβρίσει
τοὺς Βουρβόνους. Συμπολεμισταὶ τοῦ κα-
τηγορουμένου, ἐνοχοποιηθέντες εἰς τοὺς
αὐτοὺς πολιτικούς κλονισμούς, οἱ ἑπτὰ
δικασταὶ τοῦ πολεμικοῦ συμβουλίου, ἠδύ-
ναντο νὰ παραδώσωσι εἰς τοὺς μανιώδεις
βασιλοφρονας τὴν κεφαλὴν τοῦ Νέυ; Ὁχι,
βεβαίως θὰ τὸν κατεδίκαζον εἰς ἐξορίαν.

Ἀπ' ἐναντίας ποίαν συγκατάθεσιν ὁ
στρατάρχης ἠδύνατο νὰ περιμένῃ ἀπὸ τὴν
ἄνω Βουλὴν, συγκεκριτημένην ἐξ ἐνθέρ-
μων βασιλοφρόνων ἢ ἐκ νεωστὶ ἀφωσιω-
μένων οἵτινες ἐπροθυμοῦντο νὰ ἐξαγορά-
σωσι τὸ παρελθόν των; Ἐκτὸς τούτου
πολὺ εὐλόγως παρετηρήθη ὅτι ἡ εὐθύνη ἢ
ἀναλαμβανομένη ὑπὸ δικαστηρίου ἑπτὰ δι-
καστῶν εἶναι διάφορος ἐκείνης ἧτις ἐπι-
βαρύνει πολυάριθμον συνέλευσιν· σπανίως
τὸ κοινὸν διατηρεῖ τὴν ἐνθύμησιν διακοσίων
ὀνομάτων. Ἡ ἀτομικότης ἐκάστου δικα-
στοῦ ἐξαφανίζεται ἐντὸς τῆς πληθούς, ἢ
κατάκρισις ἐπιβαρύνει τὴν συνέλευσιν καὶ
ἴχι τὰ ἄτομα, ἐνῷ ἡ ἀπόφασις ἢ ὑπ' ὀλί-
γων ἀνθρώπων ἀπαγγελλομένη συνταυτίζεται
τὸν τρόπον τινὰ μὲ τὰ ἄτομά των καὶ τοὺς
παρακολουθεῖ πανταχοῦ καθ' ὅλας τὰς σιγ-
μὰς καὶ κατὰ τὰς ἐλαχίστας πράξεις τοῦ
εἴλου των.

Εἶναι λυπηρὸν νὰ τὸ εἴπη τις, ἀλλ' εἶ-
ναι ἀληθές ὅτι οἱ στρατιωτικοὶ δικασταὶ
εὐχαριστήθησαν πολὺ διὰ τὸ σφάλμα εἰς τὸ
ὅποιον περιέπιπτεν ὁ στρατάρχης· ἔδραξαν
προθύμως τὴν εὐκαιρίαν ταύτην ἧτις πα-
ρουσιαζέτο εἰς αὐτοὺς τοῦ ν' ἀπαλλαχθῶ-
σιν ἀποστολῆς δυσχεροῦς καὶ ἐπικινδύ-
νου. Τεθειμένοι μεταξὺ τῆς ἀνάγκης τοῦ
νὰ τιμωρήσωσιν, ἀτιμάζοντες ἑαυτοὺς,
τὸ θῦμα τὸ ὅποιον τοῖς εἶχε παραδοθῆ,
καὶ τοῦ κινδύνου τοῦ νὰ ὑποπέσωσιν εἰς
ὄργην ἀδυσώπητον ἂν τὸ ἔσωζον, ἐνεχεί-
ρισαν τὸ ὄπλον εἰς ἄλλους δημίους καὶ
ἐνιψαν τὰς χεῖράς των.

«Ἄ! ὑπήρξαμεν ἄνανδροι, ἀνέκραξε
μετ' ὀλίγους μῆνας ὁ Ὠζερὸ ἀποθνήσκων
ὀφείλαμεν νὰ κηρυχθῶμεν ἀρμόδιοι, νὰ τὸν
κρίνωμεν ἐναντίον τῆς θελήσεως τοῦ δικη-
γόρου του, ἐναντίον τῆς ἰδίας ἑαυτοῦ θε-
λήσεως! Θὰ ἔζη τοῦλάχιστον!»

Δὲν θέλομεν εἶπει μετὰ τοῦ στρατιώτου

αὐτοῦ τοῦ ἐκπνεύσαντος μὲ φοβεροὺς ἐλέγχους συνειδήσεως ὅτι οἱ στρατιωτικοὶ δικασταὶ ἐφάνησαν ἄνθρωποι, ἅς εἴπωμεν μόνον ὅτι ἐδείχθησαν ἄνθρωποι καὶ ἀσθενεῖς, ὅτι οἱ ἀνδρεῖοι ἐκείνοι τῶν πεδίων τῆς μάχης εὐρέθησαν ἐστερημένοι τοῦ ἀληθοῦς θάρρους.

Λοιπὸν τὸ συμβούλιον, ἀφοῦ διεσκέφθη ὀλίγας στιγμὰς, ἀπήγγειλε διὰ τοῦ προέδρου τοῦ τῆν ἐξῆς ἀπόφασιν:

« Τὸ συμβούλιον σκεφθὲν ὡς πρὸς τὸ ζήτημα ἂν ἦτο ἀρμόδιον νὰ κρίνῃ τὸν στρατάρχην Νεῦ κατηγορούμενον ἐπὶ ἐσχάτη προδοσίᾳ κηρύττει ἑαυτὸ ἀναρμόδιον διὰ ψήφων πέντε κατὰ δύο. Ὁ Κ. εἰσηγητῆς ἐπιφορτίζεται νὰ γνωστοποιήσῃ τὴν παροῦσαν ἀπόφασιν εἰς τὸν κατηγορούμενον. »

Ὁ Νεῦ εἶχε κατὰ τὸ σύνθηδες μεταφερθῆ εἰς τὴν φυλακὴν τοῦ πρὶν εἰσέλθῃ τὸ συμβούλιον εἰς τὴν αἴθουσαν τῶν διασκέψεων. Ὅταν ἔμαθε τὴν ἀπόφασιν τῶν στρατιωκῶν δικαστῶν ἐχάρη· οἱ φίλοι τοῦ, συνετώτεροι αὐτοῦ, ἐλυπήθησαν δι' ἐκεῖνο τὸ ὅποιον ὁ στρατάρχης, ἡ οἰκογένειά τοῦ καὶ οἱ ὑπερασπισταὶ τοῦ ἐθεώρουν ὡς εὐτυχίαν. Ἡ ἀγανάκτησις τῶν αὐλικῶν καὶ τῶν ὑπουργῶν ἐφάνη κατὰ πρῶτον δικαιολογούσα τὴν ἐκτίμησιν τοῦ κατηγορουμένου. Ἡ περίσκεψις τῶν στρατιωτικῶν δικαστῶν ἐθεωρήθη ὑπ' ἐκείνων ὡς προδοσία καὶ δὲν εἶχον παρέλθει ἀκόμη εἰκοσιτέσσαρες ὥραι ἀπὸ τῆς περὶ ἀναρμοδιότητος προκηρύξεως, ὅτε ὁ πρόεδρος τοῦ ὑπουργικοῦ συμβουλίου εἶχεν ἤδη προσυπογράψῃ τὸ ἐξῆς διάταγμα.

« ΛΟΥΔΟΒΙΚΟΣ κτλ. »

» Ἰδόντες τὸ ἄρθρον 33 τοῦ συνταγματικοῦ χάρτου καὶ ἀκούσαντες τοὺς ὑπουργοὺς ἡμῶν, Διετάξαμεν καὶ διατάττομεν τὰ ἐξῆς:

» Ἡ βουλὴ τῶν πατρικίων θέλει προβῆ πάραυτα εἰς τὴν δίκην τοῦ στρατάρχου Νεῦ, κατηγορουμένου ἐπὶ ἐσχάτῃ προδοσίᾳ καὶ ἐπὶ ἐγκλήματι κατὰ τῆς ἀσφαλείας τοῦ κράτους. Θέλει δὲ διατηρήσει κατὰ τὴν δίκην ταύτην τοὺς αὐτοὺς τύπους τοὺς ἐν χρήσει κατὰ τὰς προτάσεις

[ΠΑΡΘΕΝΩΝ—ΕΤΟΣ Α΄.]

νόμων χωρὶς ὅμως νὰ διαιρεθῇ εἰς τμήματα.

» Ὁ πρόεδρος τῆς βουλῆς τῶν πατρικίων θέλει ἐξετάσει τὸν κατηγορούμενον, ἀκούσει τοὺς μάρτυρας καὶ διευθύνει τὴν συζήτησιν, αἱ δὲ γνώμαι θέλουσι ληφθῆ κατὰ τὰς συνήθεις ἐν τοῖς δικαστηρίοις διατυπώσεις.

» Τὸ παρὸν διάταγμα θέλει φερθῆ εἰς τὴν βουλὴν τῶν πατρικίων ὑπὸ τοῦ Ἡμετέρου πρωθυπουργοῦ καὶ τοῦ γενικοῦ Ἡμῶν ἐπιτρόπου παρὰ τῷ ἐν Παρισίοις Ἐφετεῖῳ τοὺς ὁποίους ἐπιφορτίζομεν νὰ ὑποστηρίξωσι τὴν κατηγορίαν καὶ τὴν συζήτησιν.

» Ἐξεδόθη ἐν τῷ Ἡμετέρῳ ἀνακτόρῳ τοῦ Κεραμεικοῦ τὴν 11 νοεμβρίου 1815.

(Ἰσογρ.) ΛΟΥΔΟΒΙΚΟΣ.

» Ἐν ὀνόματι τοῦ Βασιλέως

» Ὁ ὑπουργὸς καὶ γραμματεὺς τῆς ἐπικρατείας ἐν τῷ τμήματι τῶν ἐξωτερικῶν ὑποθέσεων καὶ πρόεδρος τοῦ συμβουλίου,

(Ἰσογρ.) ΡΙΣΕΛΙΕ. »

Τὴν ἐπιούσαν 12 νοεμβρίου, ὁ Κ. Ρισελιὲ κατέθετε τὸ διάταγμα εἰς τὸ γραφεῖον τῆς βουλῆς τῶν Πατρικίων συνοδῶν αὐτὸ διὰ τῆς ἐξῆς ἀγορεύσεως:

» Κύριοι,

» Τὸ ἔκτακτον πολεμικὸν συμβούλιον τὸ συστηθὲν νὰ κρίνῃ τὸν στρατάρχην Νεῦ, ἐκήρυξεν ἑαυτὸ ἀναρμόδιον. Δὲν σὰς λέγομεν ὅλα τὰ αἴτια ἐπὶ τῶν ὁποίων ἐστηρίχθη· ἀρκεῖ νὰ μάθετε ὅτι ἐν ἐξ αὐτῶν εἶναι ὅτι ὁ στρατάρχης κατηγορεῖται ἐπὶ ἐσχάτῃ προδοσίᾳ.

» Κατὰ τὰς διατάξεις τοῦ συντάγματος εἰς ὑμᾶς ἀνήκει νὰ κρίνετε τὰ τοιοῦτου εἶδους ἐγκλήματα. Δὲν χρειάζεται πρὸς ἐξάσκησιν τῆς ὑψηλῆς ταύτης δικαιοδοσίας νὰ ἦναι ὀργανισμένη ἡ βουλὴ ὡς κοινὸν δικαστήριον. Αἱ διατυπώσεις αἱ τηρούμεναι ὅταν εἰσάγετε νομοσχέδιον ἢ ὅταν κρίνετε τρόπον τινὰ τὰ εἰς ὑμᾶς ὑποβαλλόμενα εἶναι βεβαίως ἀρκετὰ πανηγυρικαὶ, καὶ ἀρκετὰς ἐγγυήσεις παρέχουσι διὰ τὴν δίκην ἑνὸς ἀνθρώπου, ὅποιον καὶ ἂν ὑπῆρξε τὸ ἀξίωμα τοῦ, ὅστις καὶ ἂν ἦναι ὁ βαθμὸς τοῦ.

» Ἡ βουλὴ εἶναι λοιπὸν ἀρκούντως συγκροτημένη διὰ νὰ δικάσῃ τὸ ἐγκλημα

τῆς ἐσχάτης προδοσίας διὰ τὸ ὅποιον ὁ στρατάρχης Νεῦ κατηγορεῖται πρὸ τόσου χρόνου.

» Δὲν εἶναι δυνατὸν νὰ θέλῃ κανεὶς τὴν ἀναβολὴν τῆς δίκης διὰ τὸν λόγον ὅτι δὲν ὑπάρχει παρὰ τῇ βουλῇ τῶν πατρικίων δικαστικός τις λειτουργὸς ἐκπληρῶν δικαστικά καθήκοντα. Τὸ σύνταγμα δὲν καθίδρυσε τοιοῦτὸ μῆτε ἠθέλησε νὰ καθιδρῦσῃ, καὶ ἴσως δὲν ἔπρεπε νὰ πράξῃ τοῦτο. Διὰ τινὰ ἐγκλήματα ἐσχάτης προδοσίας, ὁ κατήγορος θὰ ἐξήρχετο τῆς βουλῆς τῶν ἀντιπροσώπων, δι' ἄλλα πάλιν αὐτὴ ἡ ἴδια κυβέρνησις θὰ λαμβάνῃ τὰ καθήκοντα ταῦτα. Οἱ ὑπουργοὶ εἶναι τὰ νόμιμα ὄργανα τῆς κατηγορίας καὶ νομίζομεν ὅτι ἐκπληροῦμεν πολὺ μᾶλλον καθήκον παρ' ὅτι ἐξασκοῦμεν δικαίωμα ἀναλαμβάνοντες ἐνώπιον ὑμῶν τὰ ἔργα τῆς εἰσαγγελικῆς ἀρχῆς. Ὅχι μόνον ἐν ὀνόματι τοῦ βασιλέως, κύριοι, ἀλλὰ καὶ ἐν ὀνόματι τῆς Γαλλίας ἐκπληροῦμεν τὸ καθήκον τοῦτο, τῆς Γαλλίας ἥτις πρὸ πολλοῦ ἀγανακτεῖ καὶ τώρα μένει ἐκθαμβος. Καὶ μάλιστα ἐν ὀνόματι αὐτῆς τῆς Εὐρώπης ἐρχόμεθα νὰ σᾶς ἐξορκίσωμεν καὶ νὰ σᾶς προσκαλέσωμεν ἐνταῦτ' ἵνα δικάσετε τὸν στρατάρχην Νεῦ.

» Εἶναι περιττὸν, κύριοι, ν' ἀκολουθήσωμεν τὴν μέθοδον τῶν εἰσαγγελέων ὅτινες κατηγοροῦσι συναθροίζοντες ὕλας τὰς ἐπιβαρυντικὰς ἀποδείξεις ὅσαι παρουσιάζονται κατὰ τοῦ κατηγορουμένου· αὗται θέλουσι προκύψει ἀφθόως ἐκ τῆς διαδικασίας ἥτις θέλει ὑποβληθῆ εἰς ὑμᾶς. Ἡ διαδικασία αὕτη ὑφίσταται ἀκεραία καὶ τοὶ ἀπαγγελθείσης τῆς ἀναρμοδιότητος καὶ μάλιστα ἐνεκεν αὐτῆς ταύτης. Ἡ ἀνάγνωσις τῶν ἐγγράφων τὰ ὅποια καταθέτομεν εἰς τὸ γραφεῖόν σας θέλει σᾶς καταστήσει γνωστὰς τὰς ἐπιβαρυνούσας τὸν κατηγορούμενον ἀποδείξεις. Δὲν εἶναι λοιπὸν ἀναγκαῖον νὰ δρίσωμεν τὰ διάφορα ἐγκλήματα διὰ τὰ ὅποια κατηγορεῖται ὁ στρατάρχης Νεῦ, ταῦτα συγγέονται ὅλα ἐντὸς τῶν λέξεων τῶν ἐγγεγραμμένων εἰς τὸ Σύνταγμα μὲς τὸ ὅποιον μετὰ τὸν κλονισμὸν τῆς κοινωνίας ἐν Γαλλίᾳ κατέστη ἡ ἀσφαλιστέρα αὐτῆς βᾶσις.

» Κατηγοροῦμεν ἐνώπιόν σας τὸν στρατάρχην Νεῦ ἐπὶ ἐσχάτῃ προδοσίᾳ καὶ ἐπὶ προσβολῇ τῆς ἀσφαλείας τοῦ κράτους.

» Τολμῶμεν νὰ εἴπωμεν ὅτι ἡ βουλὴ τῶν πατρικίων ὀφείλει εἰς τὸν κόσμον πανηγυρικὴν ἐκδίκησιν· αὕτη πρέπει νὰ ἦναι ταχεῖα καθότι πρέπει νὰ κατασιγᾶσωμεν τὴν πανταχόθεν ἐξεγειρομένην ἀγανάκτησιν. Δὲν θέλετε ἀνεχθῆ ὥστε ἡ παράτασις τῆς ἀτιμωρησίας νὰ παραγάγῃ νέας συμφορὰς, μεγαλειτέρας ἴσως ἐκείνων τὰς ὁποίας προσπαθοῦμεν νὰ διαφύγωμεν. Οἱ ὑπουργοὶ τοῦ βασιλέως εἶναι ἠναγκασμένοι νὰ σᾶς εἴπωσιν ὅτι ἡ ἀπόφασις αὕτη τοῦ πολιτικοῦ συμβουλίου καθίσταται θρίαμβος διὰ τοὺς ἀναρχικούς. Εἶναι ἐπάναγκες νὰ ἔχῃ ἡ χαρὰ των βραχέων διάρκειαν διὰ νὰ μὴ κατασταθῇ εἰς αὐτοὺς ὀλεθρία. Σᾶς ἐξορκίζομεν λοιπὸν, καὶ ἐν ὀνόματι τοῦ βασιλέως σᾶς προσκαλοῦμεν νὰ προβῆτε ἀμέσως εἰς τὴν δίκην τοῦ στρατάρχου Νεῦ τηροῦντες ἐν τῇ ἐπιβεβαίωσιν τῶν νόμων, ἐκτὸς τῶν τροποποιήσεων αἵτινες δρίζονται ὑπὸ τοῦ διατάγματος τῆς Α. Μεγαλειότητος τὸ ὅποιον θέλει ἀναγνωσθῆ τώρα εἰς ὑμᾶς.

» Κατὰ τὸ διάταγμα τοῦτο τὰ δικαστικά ὑμῶν καθήκοντα ἀρχίζουσι ἀπ' αὐτῆς στιγμῆς. Ὅφείλετε εἰς ὑμᾶς αὐτοὺς, κύριοι, νὰ μὴ ἀπαγγεῖλετε κανένα λόγον δυνάμενον νὰ καταστήσῃ γνωστὴν τὴν γνώμην σας ὑπὲρ ἢ κατὰ τοῦ κατηγορουμένου. Οὗτος θέλει προσέλθει ἐνώπιόν σας κατὰ τὴν ἡμέραν καὶ ὥραν τὰς ὁποίας ἡ βουλὴ θέλει δρίσει.»

Περιττὸν σχεδὸν εἶναι νὰ καταδείξωμεν ἐν τῷ λόγῳ τούτῳ πλείστας λέξεις ἐμφανινοῦσας ἐκ μέρους τοῦ κατηγοροῦ ἀνυπομονησίαν μειμιγμένην μετ' ὀργῆς καὶ τρόμου. Ὅχι πρᾶξιν δικαιοσύνης, ἀλλὰ πρᾶξιν ἐκδικήσεως καὶ προσωπικῆς ἐξασφαλίσεως ἀπαιτοῦσιν ἐπιμόνως ἀπὸ τὴν βουλὴν τῶν πατρικίων. Καὶ ὅχι μόνον ἐν ὀνόματι τοῦ βασιλέως, ἀλλ' ἐν ὀνόματι τῆς Γαλλίας, ἐν ὀνόματι τῆς Εὐρώπης ζητοῦσι τὸν θάνατον τοῦ ἐπιόρκου. Ἐν ὀνόματι τῆς Εὐρώπης! καὶ ἡ Εὐρώπη εἶναι παρούσα, στρατοπευθευμένη ἐντὸς τῶν ὀδῶν, περρακνημένη εἰς τὸ συμβούλιον τοῦ

μονάρχου! Ναί ὁ δουλῶν οὕτως εἶναι ἀνθρώπος ἐντιμος, εὐλικρινής, διανοίας ἐξόχου καὶ καρδίας ἀληθῶς φιλοπάτριδος· εἶναι ὁ ὑπουργὸς ὅστις θὰ θρηνησῇ διὰ τὴν ταπεινωσιν τῆς Γαλλίας, ὅστις θὰ ὑπογράψῃ μετὰ φρίκης τὴν συνθήκην τὴν καθιερώσαν τὴν ἤτταν τῶν Γάλλων.

Τοῦτο ἀρκεῖ διὰ νὰ ἐννοήσῃ ἕκαστος ποῖα πάθη ἐτάρασσον τὰς καρδίας, ποῖαν βαθεῖαν πεποίθησιν εἶχον οἱ θιασῶται τῆς μοναρχίας περὶ ὑποκρύφου τινὸς συνωμοσίας ὅπως στρατιωτικῆς καὶ ξένης πρὸς τὰ ἀληθῆ αἰσθήματα καὶ πρὸς τὰ συμφέροντα τοῦ ἔθνους. Ἡ μεγάλη πατριωτικὴ καὶ ἐπαναστατικὴ κίνησις τοῦ 1815 δὲν εἶχε διδάξῃ εἰς αὐτοὺς τίποτε, καὶ οὕτως ὠρύσσετο καθ' ἐκάστην πλειότερον τὸ βάρβαρον τὸ ὁποῖον ἔμελλεν ἐντὸς ὀλίγου νὰ χωρίσῃ τὴν ἀληθῆ Γαλλίαν ἀπὸ τῆς παλινορθώτου δυναστείας.

Ὁ λόγος ὁ καθ' ἡμᾶς τόσον ἀλλόκοτος τοῦ δουκὸς Ῥισελιὲ ἠκούσθη μὲ μεγάλην προσοχὴν παρὰ πάντων, ἐμφαίνουσιν σεβασμὸν καὶ ἀφοσίωσιν. Ἡ βουλὴ ἀφοῦ ἤκουσε τὴν ἀνάγνωσιν τῆς περὶ ἀναρμοδιότητος ἀποφάσεως καὶ τοῦ βασιλικοῦ διατάγματος, ἐδήλωσεν ἐπὶ τῇ προτάσει ἐνδὸς τῶν μελῶν τῆς ὅτι ἀπεδέχετο μετὰ σεβασμοῦ τὴν ἐν ὀνόματι τοῦ βασιλέως γενομένην πρὸς αὐτὴν ἀνακοίνωσιν, ὅτι ἀνεγνώριζε τὴν ἀρμοδιότητα δι' ἧς τὴν περιέβαλε τὸ ἄρθρον 33 τοῦ συντάγματος καὶ ὅτι ἤτο πρόθυμος νὰ ἐκπληρώσῃ τὰ καθήκοντά της. Ἀνέβαλε δὲ τὰς συνεδριάσεις τῆς μέχρι τῆς 13 νοεμβρίου διὰ νὰ λάβῃ γνῶσιν τῶν ἐγγράφων τῆς διαδικασίας. Διὰ τοῦ διατάγματος τῆς 11, ὅλοι οἱ ὑπουργοὶ εἶχον διορισθῆ ἐπίτροποι τοῦ βασιλέως διὰ τὴν δίκην. Οὗτοι δὲ ἦσαν ὁ δούξ τοῦ Ῥισελιὲ, ὁ μαρκήσιος τοῦ Βάρβ Μαρβοᾶ, ὁ κόμης τοῦ Βουσαῶ, ὁ δούξ τοῦ Φέλτρ (Κλάρκ), ὁ κόμης τοῦ Βολβάνκ, ὁ κόμης τοῦ Κορβεττου, καὶ ὁ κόμης Δεκάξ.

Ὁ παρὰ τῷ ἐφετεῖω τῶν Παρισίων γενικὸς ἐπίτροπος ἐπιφορτισθεὶς νὰ ὑποστηρίξῃ τὴν κατηγορίαν ἤτο αὐτὸς οὗτος ὁ κ. Βελλάρ ὅστις εἶχεν ἀποποιηθῆ τὴν ὑπεράσπισιν τοῦ στρατάρχου Νέυ.

Τὴν 13 ἀνεκοινώθη εἰς τὴν βουλὴν νέον

διάταγμα ὑπὸ χρονολογίαν τῆς 12 κανονίζον ὀριστικῶς τὰς διατυπώσεις τῆς διαδικασίας καὶ τῆς ἀποφάσεως. Ἐπειτα ὁ Κ. Βελλάρ ἀνέγνωσε πρῶτόν τι κατηγορητήριον καὶ ὁ σφραγιδοφύλαξ καὶ πρόεδρος τῆς βουλῆς Κ. Δαμβρέ διώρισεν ἕνα τῶν πατριῶν, τὸν Κ. βαρῶνον Σεγιέρον νὰ προβῇ ἀνυπερθέτως εἴτε εἰς τὴν ἀκρόασιν τῶν μαρτύρων εἴτε εἰς νέαν ἐξέτασιν τοῦ κατηγορουμένου. Ὁ Κ. Σεγιέρος ἐξεπλήρωσε τὴν ἀποστολὴν ταύτην μὲ τὴν ταχύτητα τὴν ὁποίαν εἶχεν ἐπικαλεσθῆ ὁ δούξ τοῦ Ῥισελιὲ. Κατὰ συνέπειαν τῆς ἐκθέσεώς του κατατεθείσης μὲ ἀνήκουστον σπουδῆν, ἡ βουλὴ προσδιώρισε τὴν ἔναρξιν τῆς συζητήσεως διὰ τὴν 21 νοεμβρίου. Ἡ ἀνάκρισις εἶχε διαρκέσει τρεῖς μόνον ἡμέρας.

Αἱ μαρτυρίαι καὶ αἱ ἐξετάσεις τῆς κατεσπευσμένης ταύτης ἀνακρίσεως φανερόνουςι τὰ αὐτὰ σφάλματα τὰ ὁποῖα γνωρίζομεν ἤδη ἐκ τῆς ἐνώπιον τοῦ πολεμικοῦ συμβουλίου ἀνακρίσεως καὶ τὰ ὁποῖα θέλομεν μάθει ἐκ τῆς δημοσίας συνεδριάσεως τῆς βουλῆς· ἀρκεῖ νὰ εἰπώμεν ὅτι ὁ στρατάρχης πρὶν ἀπαντήσῃ εἰς τὸν βαρῶνον Σεγιέρον παρεκάλεσε πρῶτον αὐτὸν νὰ σημειώσῃ τὴν ἐξῆς προκαταρκτικὴν σημείωσιν. « Καταθέτω εἰς τοὺς πόδας τοῦ βασιλέως τὸν φόρον τῆς εὐλαβοῦς καὶ ζηρηρᾶς εὐγνωμοσύνης μου διότι ἡ Μεγαλειότης του νυδόκησε νὰ ἀποδεχθῆ τὴν περὶ ἀναρμοδιότητος ἐνστασίον μου, νὰ μὲ παραπέμψῃ ἐνώπιον τῶν φυσικῶν μου δικαστῶν καὶ νὰ διατάξῃ ὥστε αἱ συνταγματικαὶ διατυπώσεις νὰ τηρηθῶσιν ἐν τῇ δίκῃ μου. Ἡ νέα αὕτη πράξις τῆς πατριῆς αὐτοῦ δικαιοσύνης μὲ κάμνει νὰ θλιβῶμαι περισσότερον ὅτι ἡ διαγωγή μου κατὰ τὴν 14 τοῦ παρελθόντος μαρτίου ἠδυνήθη νὰ διεγείρῃ ὑποψίας ὅτι ἐσκόπευα νὰ προδώσω τὸν βασιλέα. Τὸ ἐπαναλαμβάνω ἐν ὅλῃ τῇ διαχύσει τῆς ψυχῆς μου πρὸς ὑμᾶς, κύριε βαρῶνε, πρὸς τὴν Γαλλίαν, πρὸς τὴν Εὐρώπην, πρὸς τὸν Θεὸν ὅστις μὲ ἀκούει, ὅτι ποτὲ, πράττων τὸ ἐλεθριον σφάλμα διὰ τὸ ὁποῖον τοσοῦτον ἐτιμωρήθην, δὲν εἶχον ἄλλο τι κατὰ νοῦν εἰμὴ νὰ λυτρώσω τὴν δυστυχῆ πατρίδα μου ἀπὸ τὸν ἐμφύλιον πόλεμον καὶ ἀπὸ ὅλα τὰ ἐξ αὐτοῦ ἀπορρέοντα δει-

νά. Ἐπροτίμησα τὴν πατρίδα παντὸς ἄλλου πράγματος. Ἄν τοῦτο ἦναι σήμερον ἔγκλημα, εὐαρεστοῦμαι νὰ πιστεύω ὅτι ὁ βασιλεὺς ὅστις ἀγαπᾷ ἐγκαρδίως τὸν λαόν του θὰ λησμονήσῃ τὴν ὀλεθρίαν μου ταύτην ἀποπλάνησιν καὶ ὅτι ἂν καταδικασθῶ, ὁ νόμος θέλει τιμωρήσῃ ἀποπλανηθέντα ὑπήκοον ἀλλ' ὄχι προδότην.»

Ἐκατὸν πεντήκοντα ἐννέα πατρίκιοι μετὰ τοῦ προέδρου εἶχον υπογράψει τὸ θέσπισμα τῆς ἐνάρξεως τῆς συζητήσεως, ἀφοῦ ἔλαβον ἐκ τῶν χειρῶν τοῦ ὑπουργοῦ καὶ τοῦ γενικοῦ εἰσαγγελέως τὸ κατηγορητήριον καὶ μίαν αἴτησιν τείνουσαν εἰς τὸ νὰ διαταχθῇ ἡ φύλακίσις τοῦ κατηγορουμένου.

Τὴν 21 νοεμβρίου, κατὰ τὴν 11 πρωϊνὴν ὥραν, ἤρχισεν ἡ συνεδρίασις· ἐκλεκτὸν ἀκροατήριον εἶχε καταλάβει ἐκ τῶν προτέρων τὰς προνομιοῦχους θέσεις. Ὁ πρίγκηψ Μέττερνιχ, ὁ βασιλόπαις τῆς Βιρτεμβέργης, ὁ κόμης Γκόλτς, πρέσβυς τῆς Πρωσσίας, ὁ κόμης Γκριζάιν, στρατηγὸς Ῥώσος, πλείστα κυρίαί τῆς αὐλῆς, πολλοὶ βουλευταὶ μὲ τὰς στολάς των διεκρίνοντο ἐν τῷ περιβόλῳ. Ὁ στρατάρχης Οὐδινῶ, ἀνώτατος ἀρχηγὸς τῆς ἐθνοφυλακῆς, ἐπετήρει εἰς τὴν εὐταξίαν.

Ἡ αἴθουσα εἶχε διευθετηθῆ εἰς τρόπον ὅστε νὰ παριστᾷ τὴν θέαν τοῦ σοβαροτάτου τῶν δικαστηρίων. Ἀπέναντι τοῦ προέδρου ἐπιγραφὴ τις ἐξετυλίσσετο ἐπὶ τοῦ τοίχου ἀπαρτιζομένη ἐκ τῶν τριῶν τούτων λέξεων: *Σύνεσις, Ἀρχὴ, Μετριοπάθεια*, λέξεις ἀπατηλαὶ ἐγγραφεῖσαι ἐν καλῇ πίστει· αἱ κυβερνήσεις ὡς καὶ αὐτὸς ὁ ἄνθρωπος ἀντιποιοῦνται πρὸ πάντων τὰ προτερήματα τῶν ὁποίων μᾶλλον στεροῦνται.

Κατὰ τὴν δεκάτην ὥραν καὶ ἡμίσειαν, οἱ ὑπουργοὶ κάθηται εἰς τὸ ἐδωλίον των. Ὁ Κ. Βελλάρ καταλαμβάνει τὴν εἰσαγγελικὴν ἔδραν, ὁ Κ. Κοσὺ, ἀρχαιοφύλαξ, ἐκπληρῶν καθήκοντα γραμματέως, κάθηται πρὸς ἀριστερὰν τοῦ εἰσαγγελέως καὶ κάτωθεν τοῦ προέδρου, οἱ πατρίκιοι καταλαμβάνουσι τὰς θέσεις των καὶ εἰσάγεται ὁ κατηγορούμενος.

Εἰσέρχεται φρουρούμενος ὑπὸ τεσσάρων ἐπιλέκτων τῆς νέας βασιλικῆς φρουρᾶς καὶ

κάθηται εἰς ἔδραν τινὰ τεθεισαν ἀπέναντι τῶν πατρίκίων. Ὁ Κ. Βερρὺς ὁ πατὴρ παρκαθήται εἰς αὐτὸν συμβουηθούμενος ὑπὸ νέου τινὸς δικηγόρου, τοῦ Κ. Δουβίνου τοῦ πρωτοτόκου, ὅστις ὑπῆρξε βραδύτερον εἰς τῶν διασημοτέρων ἀνδρῶν τοῦ νεωτέρου δικηγορικοῦ συλλόγου, ἦτο δὲ καὶ τότε γνωστὸς ἤδη ἐξ αἰτίας προσφάτου τινὸς συγγραφῆς του ἧτις εἶχε θεωρηθῆ ὡς ἐνδειξίς εὐτολμίας καὶ ἐπεγράφετο: Ἡ ἐλευθερία ὑπεράσπισις τῶν κατηγορουμένων. Ὁ Κ. Βερρὺς ὁ υἱὸς φορῶν τὸν δικανικὸν ἐπενδύτην κάθηται πλησίον τοῦ πατρὸς του, ἀλλὰ δὲν θέλει συμμετάσχει τῆς ὑπερασπίσεως. Ὁ στρατάρχης εἶναι ἐνδεδυμένος ὅπως καὶ τὴν ἡμέραν τῆς ἐνώπιον τοῦ πολεμικοῦ συμβουλίου ἐμφανίσεώς του. Χαιρετίζει μετὰ σεβασμοῦ τὴν βουλήν.

Ὁ γραμματεὺς προβαίνει εἰς τὴν ὀνομαστικὴν κλήσιν· ἑκατὸν ἐξήκοντα πατρίκιοι ἀποκρίνονται εἰς τὴν ἐκφώνησιν τῶν ὀνομάτων των.

Προσκληθεὶς ὑπὸ τοῦ προέδρου ὁ κατηγορούμενος ἀπαριθμεῖ μὲ φωνὴν ἀτάραχον καὶ εὐσταθῆ τὰ ὀνόματα καὶ τὸ ἐπώνυμόν του, τὴν ἡλικίαν του, τὸν τόπον τῆς γεννήσεώς του καὶ τὸν τῆς διαμονῆς του, τὰς ιδιότητας αὐτοῦ καὶ τοὺς τίτλους του. Οἱ τίτλοι τῶν παρασῆμων του εἶναι· ἱππότης τοῦ Ἁγίου Λουδοβίκου, μέγας ταξιάρχης τοῦ Λεγεῶνος τῆς Τιμῆς, ἀξιωματικὸς τοῦ Σιδηροῦ Στέμματος, μεγαλόσταυρος τοῦ Χριστοῦ.

Ὁ γραμματεὺς ἀναγινώσκει τὰ ἐγγράφα καὶ τελευταῖον τὸ κατηγορητήριον. Ἰδοὺ τὸ περιεχόμενον τοῦ σπουδαιοτάτου ἐγγράφου.

«Οἱ ἐπίτροποι τοῦ βασιλέως, ἐπιφορτισθέντες διὰ διαταγμάτων τῆς Αὐτοῦ Μεγαλειότητος, ὑπὸ ἡμερομηνίαν 11 καὶ 12 τοῦ τρέχοντος, νὰ ὑποστηρίξωσιν ἐνώπιον τῆς βουλῆς τῶν πατρίκίων τὴν κατηγορίαν ἐπὶ ἐσχάτῃ προδοσίᾳ καὶ ἐγκλήματι κατὰ τῆς ἀσφαλείας τοῦ κράτους, τὴν ἀπευθυνθεῖσαν κατὰ τοῦ στρατάρχου Νεῦ ὡς καὶ τὴν συζήτησιν αὐτῆς,

«Διακηρῦττουσιν ὅτι ἐκ τῶν ἐγγράφων καὶ τῆς ἀνακρίσεως τῶν εἰς αὐτοὺς κοινοποιηθέντων κατὰ συνέπειαν διαταγῆς ἐκ-

δοθείσης τὴν 45 τοῦ τρέχοντος ὑπὸ τοῦ Κ. βαρώνου Σεγιέρου πατρικίου τῆς Γαλλίας, συμβούλου τῆς ἐπικρατείας καὶ πρώτου προέδρου τοῦ ἐν Παρισίοις ἐφετείου, διορισθέντος δὲ ἐπιτρόπου ὑπὸ τοῦ Κ. σφραγιδοφύλακος καὶ προέδρου τῆς βουλῆς τῶν πατρικίων διὰ νὰ διεξαγάγῃ τὴν ῥηθεύσαν ἀνάκρισιν, ἐκπηγάζουσι τὰ ἐξῆς περιστατικά.

«Ὅταν ἔμαθε τὴν κατὰ τὴν πρώτην τοῦ παρελθόντος μαρτίου ἀπόβασιν τοῦ Βοναπάρτου εἰς Κάννας ἐπὶ κεφαλῆς στίφους ληστῶν παντὸς ἔθνους, ὁ στρατάρχης Σουλτ, τότε ὑπουργὸς τοῦ πολέμου, διεβίβασε φαίνεται δι' ἐνὸς τῶν ὑπασπιστῶν του εἰς τὸν στρατάρχην Νεύ, εὐρισκόμενον εἰς τὸν ἐν Κουδρῷ κτήμα του πλησίον τοῦ Σατωδούν, τὴν διαταγὴν τοῦ νὰ μεταβῇ εἰς τὴν ἐν Βεζανσῶν θέσιν του ὅπου ἤθελεν εὔρει ὁδηγίας.

«Ὁ στρατάρχης Νεύ ἦλθεν εἰς Παρισίους τὴν 6 ἢ τὴν 7 (διότι ἡ ἡμέρα δὲν ἐβεβαιώθη, ἄλλως δὲ ἡ περίστασις αὕτη ἔχει μικρὰν σημασίαν) ἀντὶ νὰ ὑπάγῃ κατ' εὐθείαν εἰς τὴν θέσιν του.

«Πρὸς αἰτιολογίαν τούτου εἶπεν ὅτι δὲν εἶχε τὰς στολάς του.

«Τοῦτο εἶναι παραδεκτόν.

«Ὅ,τι ὅμως φαίνεται ἐλιγώτερον παραδεκτόν εἶναι ὅτι, κατὰ τὸ λέγειν του, ὁ στρατάρχης ἠγνόει ἀκόμη, ὅταν ἔφθασεν εἰς Παρισίους, καὶ τὸ συμβᾶν τῆς ἀποβάσεως τοῦ Βοναπάρτου εἰς Κάννας καὶ τὴν ἀληθῆ αἰτίαν τῆς εἰς αὐτὸν διδομένης διαταγῆς νὰ μεταβῇ εἰς τὸ ἐν Βεζανσῶν ἀρχηγεῖόν του. Εἶναι πολὺ ἀπίθανον ὥστε ὁ ὑπασπιστὴς τοῦ ὑπουργοῦ τῶν στρατιωτικῶν ν' ἀπέκρυψε τόσον ἀλλοκότως εἰς τὸν στρατάρχην, εἰς τὸν ὁποῖον ἔφερε τὴν διαταγὴν ν' ἀναχωρήσῃ αἰφνιδίως, τὴν εἰδησιν ταύτην καταστάσας ἀντικείμενον τῆς γενικῆς προσοχῆς καὶ ὅλων τῶν συνδιαλέξεων τῆς τοιαύτης ἀποκρύψεως δὲν δύναται τις μήτε κἂν νὰ ὑποπτεύσῃ τὸ αἶτιον, ἐπίσης δὲ ἀνεξήγητον φαίνεται καὶ τὸ ὅτι ὁ στρατάρχης δὲν ἔλαβε περιέργειαν νὰ μᾶθῃ τὰ αἴτια διὰ τὰ ὁποῖα διετάττετο ν' ἀναχωρήσῃ αἰφνιδίως διὰ τὸ ἀρχηγεῖόν του καὶ δὲν ἔκαμεν ἐρωτήσεις εἰς τὸν ὑπα-

πιστὴν ὅστις τότε δὲν θὰ ἠδύνατο ν' ἀποφύγῃ τὸ ν' ἀποκριθῇ.

«Ὁ στρατάρχης ὅμως θέλει νὰ παραδεχθῶμεν τὴν τοιαύτην ὑπόθεσιν, καὶ ἰσχυρίζεται ὅτι δὲν ἔμαθε τὴν μεγάλην ταύτην εἰδησιν εἰμὴ ἐν Παρισίοις κατὰ τύχην παρὰ τοῦ συμβολαιογράφου του Βαταρδῆ.

«Ὁ στρατάρχης ἐπίστευσε ὅτι προσποιούμενος ἐπὶ πολὺν χρόνον ἄγνοιαν τῆς ἀποβιβάσεως τοῦ Βοναπάρτου ἤθελε καταστήσει πιθανωτέραν τὴν μὴ συμμετοχὴν του εἰς τὰ προπαρασκευαστικά τῆς ἀποβάσεως ταύτης μέτρα, ἐνῷ πραγματικῶς εἶναι ἀπίθανον νὰ ἐστάθῃ τόσον ἀδιάφορος ὡς πρὸς τὸ ἀποτέλεσμα τῆς συνωμοσίας; Περὶ τούτου δὲν γνωρίζομεν τίποτε, πλὴν εἶναι βέβαιον ὅτι ἡ τοιαύτη ἄγνοια εἶναι παράδοξος καὶ δύναται μᾶλλον νὰ ἐπαυξήσῃ παρὰ νὰ διασκεδάσῃ τὰς ὑποψίας περὶ τῆς πιθανῆς συμμετοχῆς τοῦ στρατάρχου εἰς τὰς μηχανορραφίας τῶν ὁποίων ἢ ἀπόβασις ἐκεῖνη ὑπῆρξε τὸ ὀλέθριον ἀποτέλεσμα...

«Τὴν 8 ἢ τὴν 9 ὁ στρατάρχης ἀνεχώρησεν ἐκ Παρισίων, δὲν ἠδυνήθη ὅμως νὰ ὀρίσῃ ἀκριβῶς τὴν ἡμέραν.

«Εὔρεν εἰς Βεζανσῶν τὰς ὁδηγίας τοῦ ὑπουργοῦ τοῦ πολέμου αἰτινας ἐν συνόψει τὸν παρήγγελον νὰ συναθροίσῃ ὅσον τὸ δυνατόν πλειοτέρας δυνάμεις διὰ νὰ κατορθώσῃ νὰ βοηθήσῃ ἀποτελεσματικῶς τὰς στρατιωτικὰς ἐργασίας τῆς Α. Υ. τοῦ ἀδελφοῦ τοῦ βασιλέως καὶ νὰ ἐνεργήσῃ μὲ τὸν τρόπον ὥστε νὰ διαταράξῃ καὶ νὰ καταστρέψῃ τὸν ἐχθρόν.

«Παρατηρήσαμεν ὅτι κατὰ τὰς ἀντιπρακτικὰς ἐκθέσεις μαρτύρων τινῶν ἐκ τῶν ὁποίων οἱ μὲν ἀναφέρουσι λόγους τοῦ στρατηγοῦ οἵτινες μᾶς κάμνουν νὰ υποθέσωμεν ὅτι πρὸ πολλοῦ εἰζέυρε τί ἐμελέτα ὁ ἐχθρὸς τῆς Γαλλίας, καὶ ἐκ τῶν ὁποίων ἄλλοι βεβαιοῦσιν ὅτι δὲν παρετήρησαν εἰς τὰς πράξεις του καὶ εἰς τοὺς λόγους του εἰμὴ εἰλικρίνειαν ἐπιτρέπεται τοῦλάχιστον νὰ ἔχῃ τις πολλὰς ἀμφιβολίας ὡς πρὸς τοῦτο.

«Ἐκεῖνο ὅμως ὡς πρὸς τὸ ὁποῖον ὅλοι αἱ γνώμαι συμφωνοῦσιν εἶναι ἡ ἐκτίμησις τῆς διαγωγῆς τοῦ στρατάρχου

εις τὸ Λόνς-Λε-Σωλιε τὴν 14 μαρτίου.

» Ὁ στρατάρχης εἶχε διευθύνει πρὸς αὐτὴν τὴν πόλιν ὕλας τὰς δυνάμεις ὅσαι ἦσαν διεσκορπισμέναι εἰς τὴν περιφέρειάν του.

» Ἀξιωματικοὶ τινες, ἀγχίνους παρατηρηταί, ἐπιτόπιοι δικαστικοὶ ὑπάλληλοι οἵτινες εἶχον συλλάβει εὐλόγους ἀνησυχίας περὶ τῶν διαθέσεων πολλῶν στρατιωτικῶν παντὸς βαθμοῦ καὶ περὶ δολίων εἰσηγήσεων γενομένων εἰς τοὺς στρατιώτας εἶχον ὑποδείξει εἰς τὸν στρατάρχην ὡς μέσον πιθανῶς κατ'ἀλλήλων πρὸς ἐξουδετέρωσιν τῶν κακῶν τῶν τάσεων τὴν ἀνάμιξιν τὴν ὁποῖαν ἠδύνατο νὰ κάμη ἀγαθῶν καὶ πιστῶν ὑπηρετῶν τοῦ βασιλέως λαμβανομένων κατ' ἐκλογὴν ἐκ τῆς ἐθνοφυλακῆς, μετὰ τοῦ στρατεύματος τὸ ὁποῖον οὗτοι θὰ ἐκράτουν ἐντὸς τῶν ὁρίων τοῦ καθήκοντος διὰ τοῦ παραδείγματος καὶ τῶν συμβουλῶν των. Ὁ στρατάρχης ἀμέσως ἀπέβριψε τὰς προτάσεις ταύτας καὶ μάλιστα μετὰ τινος περιφρονησεως λέγων ὅτι δὲν ἤθελε μῆτε θρηνηλόγους μῆτε θρηνηλογητρίδας καὶ μολοντί ἐνέδωκεν ὀλίγον ἀκολούθως ὡς πρὸς τοῦτο, ἐνήργησεν ὅμως μετὰ τὸς αὐτῆς βραδύτητος καὶ ἀπροθυμίας, ὥστε τὸ μέτρον τοῦτο δὲν ἠδυνήθη δυστυχῶς νὰ πραγματοποιηθῆ μῆτε νὰ ἐμποδίσῃ τὸ κακὸν τὸ ὁποῖον ὁ στρατάρχης ἐφαίνετο ὅτι προέβλεπε χωρὶς ν' ἀνησυχῆ πολὺ.

» Τοιαύτη τύφλωσις ἢ ἡ ὑπόκρυφος αὐτῆ κακοβουλία τοῦ στρατάρχου ἔσχεν ἐντὸς ὀλίγου τὰς σοβαρὰς συνεπειὰς ὅσας, διαφρονητικὰς προθέσεις ἔχων, ὁ στρατάρχης ἔπρεπε νὰ φοβῆται.

» Καὶ ἂν παραδεχθῶμεν τὴν εὐνοϊκὴν αὐτῶν γνώμην, ἢ εὐστάθειαν τοῦ στρατάρχου δὲν ὑπῆρξε μεγάλη. Εἶχεν ἀναχωρήσει ἐκ Παρισίων τὴν 8 ἢ τὴν 9 τὴν 9 εἶχεν ὁμοσεῖ εἰς τὸν βασιλέα πίστιν ἀδιάσειστον καὶ ἀφοσίωσιν τοιαύτην ὥστε τῷ ὑπεσχέθη νὰ φέρῃ πρὸς αὐτὸν κατὰ τὴν ἰδίαν ἐαυτοῦ ἔκφρασιν ἐντὸς κλωβοῦ τὸν ἀρχαῖόν του συστρατιώτην. Ἀπὸ τότε, τέσσαρες ἢ πέντε μόνον ἡμέραι εἶχον παρέλθει τέσσαρες ἢ πέντε ἡμέραι ἀρκούσι νὰ σβέσωσι τὸν μέγαν ἐκεῖνον ἐθνουσιασμόν; Τέσσαρες ἢ πέντε ἡμέραι κατὰ τὰς

ὁποίας ὁ στρατάρχης δὲν εἶχεν ἀκόμη μῆτε ἀπαντήσει ἐμπόδια μῆτε ἰδεῖ τὸν ἐχθρόν, δὲν ἔπρεπε ν' ἀποτελειώσωσιν ὡς φαίνεται τὴν λήθην τοῦ ὄρκου του.

» Εἶναι θλιβερόν διὰ τὴν ἀνθρωπίνην ἐλικρίνειαν ν' ἀναγκάζεται τις νὰ εἴπῃ ὅτι ἄλλως συνέβησαν τὰ πράγματα.

» Πέντε μόνον ἡμέρας μετὰ τοιαύτας ὑποσχέσεις γενομένας εἰς τὸν κύριόν του ὅστις εἶχεν ἐπιδαφιλεύσει εἰς αὐτὸν τὴν ἀγάπην του καὶ τὴν ἐμπιστοσύνην, καὶ τὸν ὁποῖον εἶχεν ἀπατήσει διὰ τῆς ὑπερβολικῆς ἴσως ἐκφράσεως ἐνὸς αἰσθήματος τοῦ ὁποῖου ὁ μονάρχης δὲν τῷ ἐζήτει τὴν παρ' αὐτοῦ ἐπιδεικτικῶς προταθεῖσαν ἀπόδειξιν, ὁ στρατάρχης Νέυ ἐπρόδωσε τὴν προλαβοῦσαν πίστιν αὐτοῦ, ὡς καὶ τὸν βασιλέα του, καὶ τὴν πατρίδα του, καὶ τὴν Εὐρώπην διὰ τῆς ἐγκληματικωτέρας λειποταξίας ἣτις ἤνοιξε βάραθρον δεινὸν ἐντὸς τοῦ ὁποῖου ἐβύθισθη ἡ Γαλλία τῆς ὁποίας ὁ στρατάρχης τὸ καθ' ἑαυτὸν ἐκινδύνευε ν' ἀποτελειώσῃ τὸν ὄλεθρον, ἐνῶ συγχρόνως χωρὶς καμμίαν ἀμφιβολίαν ἀπετελείωνε τὸν ὄλεθρον τῆς ἰδίας ἐαυτοῦ δόξης. Ἄς προσθέσωμεν ἀκόμη ὅτι ἐπρόδωσε τὸν ἰδίον του στρατὸν ἐντὸς τοῦ ὁποῖου οἱ πλεῖστοι στρατιῶται ἀνθίσταντο ἀκόμη εἰς τοὺς ραδιούργους καὶ τοὺς κακεντρεχεῖς ἂν ὑπῆρχον τοιοῦτοι ζητοῦντες νὰ τὸν διεγείρωσι, τὸν ἰδίον του στρατὸν τὸν ὁποῖον εἶναι πιθανώτατον ὅτι θὰ ἐβλέπομεν ἐμμένοντα εἰς τὴν τιμίαν διαγωγὴν του ἂν εἶχε τὸ εὐτύχημα νὰ ἴδῃ ταύτην ἐπικυρουμένην διὰ τοῦ παραδείγματος ἐνὸς ἀρχηγοῦ τοῦ ὁποῖου τὸ ὄνομα καὶ τὰ στρατιωτικὰ κατορθώματα ἐνέπνεον ἐμπιστοσύνην εἰς τοὺς στρατιώτας, τὸν ἰδίον του στρατὸν τὸν ὁποῖον κατηνάγκασε τρόπον τινὰ διὰ τῶν ἐφεξῆς ἀναφερομένων προκηρύξεις νὰ παραιτήσῃ τὴν ὁδὸν τοῦ καθήκοντος διὰ ν' ἀκολουθήσῃ τὸν ἀρχηγόν του εἰς τὴν τῆς ἐπιπορκίης ὅπου οὗτος τὸν συμπαρέσυρε κατόπιν ἑαυτοῦ.

» Εἶπομεν ἀνωτέρω ὅτι ὁ στρατάρχης Νέυ δὲν εἶχεν ἰδεῖ τὸν ἐχθρόν ἠπατήθημεν.

» Τὸν εἶχεν ἰδεῖ πέραν τοῦ πρόποντος νὰ μὲν δὲν τὸν εἶχεν ἰδεῖ ὅπως ἀρμόζει εἰς τοὺς ἀνδρείους, ἐν πλήρει μεσημβρίᾳ

καὶ εἰς τὸ πεδῖον τῆς τιμῆς, διὰ νὰ τὸν πολεμήσῃ ἢ νὰ τὸν καταστρέψῃ· ἀλλὰ τὸν εἶδεν ὅπως συνειθίζουσι οἱ προδόται, ἐντὸς τῆς οἰκίας του καὶ ἐν τῷ σκότει τῆς νυκτὸς διὰ νὰ συνάψῃ μετ' αὐτοῦ ἐπονείδιστον συμμαχίαν καὶ νὰ τῷ παραδώσῃ τὸν βασιλέα του, τὴν πατρίδα του καὶ τὴν τιμὴν του αὐτῆν.

» Ἀπεσταλμένοις τις τοῦ τεχνουργοῦ ἐκείνου τῶν δεινῶν τῆς Εὐρώπης ἐπιτηδειοτέρου ἔτι εἰς τὸ ἐξυφαίνειν δόλους καὶ ῥαδιουργίας παρὰ τὸ κερδίζειν νίκας, εἶχεν εἰσχωρήσει μέχρι τοῦ στρατάρχου κατὰ τὴν νύκτα τῆς 13 πρὸς τὴν 14 τοῦ παρελθόντος μαρτίου. Τῷ ἔφερεν οὗτος ἐπιστολὴν τοῦ Βερτρὰν γεγραμμένην ἐν ὀνόματι τοῦ κυρίου του, ἐν τῇ ὁποίᾳ ὁ Βοναπάρτης ὠνόμαζε τὸν στρατάρχην ἀνδρεῖον μεταξὺ τῶν ἀνδρείων καὶ τῷ ἐζήτηε νὰ ἐπανέλθῃ πρὸς αὐτόν.

» Ἄν ἦναι ἀληθὲς ὅτι ὁ στρατάρχης ἕως τότε δὲν εἶχεν εἰσέλθει εἰς καμμίαν συνωμοσίαν, ἢ ἐπιστολὴ αὕτη τοῦλάχιστον ἤρκεσε νὰ τὸν πείσῃ νὰ προδώσῃ τοὺς ὄρκους του. Ἡ ματαιοφροσύνῃ του ἐκολακεύθη, ἢ φιλοδοξία του ἀφυπνίσθη, τὸ κκούργημα ἐγένετο παρ' αὐτοῦ ἀσπαστὸν καὶ δὲν ἀνέβαλε τὴν ἐκτέλεσιν αὐτοῦ ἐπέκεινα τῆς ἐπιούσης...»

Ἐνταῦθα τὸ κατηγορητήριον ἀναφέρει τὴν προκήρυξιν τῆς 14 μαρτίου.

« Δύναται τις νὰ κρίνῃ περὶ τῆς ἐντυπώσεως τὴν ὁποίαν ἀναγκαιῶς παρήγαγον ἐπὶ τοῦ πλήθους τῶν στρατιωτῶν ἡ διαγωγή αὕτη καὶ αἱ τοιαῦται διαταγαὶ ἀρχηγοῦ σεβαστοῦ.

» Ἡ συναρπαγὴ προσέτι ἤθελε δυνηθῆ νὰ παραγάγῃ καὶ μόνῃ τῆς τὰ κακὰ ἀποτελέσματα τὰ ὁποῖα ἀναμφιβόλως εἶχον ἤδη προπαρασκευάσει καὶ δι' ἄλλων μέσων. Καὶ ὅμως τὰ μέσα ταῦτα δὲν εἶχον ἐπιτύχει ἐντελῶς, καὶ τὰ στρατεύματα εὐκόλως θὰ ἐκρατοῦντο ἐντὸς τῶν ὁρίων τοῦ καθήκοντος τὸ ὅποιον ἀληθῶς ἡ καρδιά τῶν Γάλλων δὲν ἐπλάσθη διὰ νὰ προδίδῃσαν ἢ δολιότης δὲν ζητῆ νὰ τοὺς ἀποπλανήσῃ· τοῦτο εἶναι τόσον ἀληθὲς ὥστε κατὰ τὸ λέγειν μάρτυρός τινος ἐξετασθέντος ἐν τῇ ἐνώπιον τοῦ πολεμικοῦ συμβου-

λίου διαδικασίᾳ (τοῦ ἱλάρχου Βωρεγαρένῳ οἱ στρατιῶται οἵτινες πλησιέστερον τοῦ ἀρχηγοῦ των παρασυρθέντες ἀπὸ τὴν γοητείαν τῆς πειθαρχίας ἐπανελάμβανον τὴν ὑπ' αὐτοῦ προφερθεῖσαν ἀνταρτικὴν κραυγὴν: Ζήτω ὁ αὐτοκράτωρ! οἱ μακρότερον ἱστάμενοι στρατιῶται, ἀκολουθοῦντες τὴν ἔμπνευσιν τῆς καρδίας των καὶ τῆς γαλλικῆς τιμῆς, καὶ ἀπέχοντες πολὺ τοῦ νὰ ὑπονοήσωσι τὴν ἀποτρόπαιον πράξιν τοῦ στρατάρχου Νεύ, ἔκραζον: Ζήτω ὁ βασιλεύς!...»

Ἀρκοῦσι ταῦτα διὰ νὰ δώσωσιν ἀκριβῆ ἰδέαν τῆς φυσιογνωμίας τοῦ ἐγγράφου τούτου. Ὁ στρατάρχης ἔπραξε τὰ πάντα. Αὐτὸς παρέδωκε τὴν Γαλλίαν εἰς τὸν Βοναπάρτην, αὐτὸς παρέσυρε στρατιώτας πῖστος εἰς συνωμοσίαν πρὸ πολλοῦ μελετωμένην. Ἄν ἐβάδιζε κατὰ τοῦ ἐχθροῦ, οἱ λησταὶ ἐῤῥίπτοντο εἰς τὴν θάλασσαν.

Ἐν συνόψει, ὁ στρατάρχης κατηγορεῖτο ὅτι « διετήρησε μετὰ τοῦ Βοναπάρτου συνεννοήσεις πρὸς τὸν σκοπὸν τοῦ νὰ διευκολύνῃ εἰς αὐτὸν καὶ εἰς τὰ στίφη του τὴν εἰς τὴν γαλλικὴν χώραν εἰσβολὴν των...» ὅτι « ἠυτομόλησε πρὸς τὸν ἐχθρὸν μὲ μέρος τι τῶν ὑπὸ τὰς διαταγὰς του στρατευμάτων...» τέλος ὅτι « διέπραξε προδοσίαν πρὸς τὸν βασιλέα καὶ τὴν ἐπικράτειαν καὶ ἔλαβε μέρος εἰς συνωμοσίαν τῆς ὁποίας ὁ σκοπὸς ἦτο νὰ καταστρέψῃ καὶ νὰ μεταβάλλῃ τὴν κυβέρνησιν καὶ τὴν τάξιν τῆς εἰς τὸν χρόνον διαδοχῆς καθὼς καὶ νὰ ἀνάψῃ τὸν ἐμφύλιον πόλεμον ὀπλιζομένων ἢ διερεθιζομένων τῶν πολιτῶν καὶ κατοίκων εἰς τὸ νὰ ὀπλισθῶσι κατ' ἀλλήλων.

» Ὅλα κακουργήματα προβλεπόμενα ὑπὸ τῶν ἄρθρων 77, 87, 88, 89, 91, 92, 93, 94, 96 καὶ 102 τοῦ ποινικοῦ νόμου καὶ ὑπὸ τῶν ἄρθρων 4 καὶ 5 τοῦ τίτλου Α' καὶ ὑπὸ τοῦ ἄρθρου 1 τοῦ τίτλου Γ' τοῦ νόμου τῆς 21 ὀμβλιχλῶδους τοῦ ἔτους πέμπτου.»

Τὸ κατηγορητήριον τοῦτο ἔφερε τὰς ἐξῆς ὑπογραφάς· Ρισελιέ, Βαρβέ-Μαρβόά, Δουβουσάζ, Δεφέλτρ, Δεβωβλάν, Δεκορβέτο, Δεκάτζ, Βελλάρ.

Ὅταν ἡ ἀνάγνωσις αὕτη ἐτελειώσεν, ὁ

στρατάρχης ηγήθη και ἐζήτησε παρὰ τῆς βουλῆς νὰ εὐαρεστηθῇ ν' ἀκούσῃ τοὺς δικηγόρους του ὡς πρὸς τὰ προδικαστικά μέσα τὰ ὁποῖα ἔχει νὰ προτείνῃ. Ὁ Κ. Εἰσαγγελεὺς ἐζήτησε νὰ ὑποχρεωθῇ ὁ κατηγορούμενος νὰ ἐκθέσῃ ὅλα ὅμοῦ τὰ μέσα του ἐνεκα τῆς κατεπειγούσης ἀνάγκης νὰ δοθῇ πέρασ εἰς δίκην ἐνδιαφερούσαν τόσον πολὺ τὴν ἡσυχίαν τοῦ κράτους.

Ὁ Κ. Βερρόνι ὁ πατὴρ καταθέτει προτάσεις τεινούσας εἰς τὸ ν' ἀναβληθῇ πᾶσα καταδίωξις μέχρις οὗ διὰ νόμου γενικοῦ καὶ ὀργανικοῦ ἢ ἐνώπιον τῆς βουλῆς τῶν πατρικίων διαδικασία ὡς πρὸς τὰς ἐγκληματικὰς πράξεις τῆς δικαιοδοσίας τῆς κανονισθῆ ὀριστικῶς. Ὁ Κ. Βερρόνι ὁ πατὴρ ἐπιφυλάττεται ἐν περιπτώσει μὴ παραδοχῆς τῶν προτάσεων των νὰ προτείνῃ καὶ ὑποστηρίξῃ ἀλλὰ μέσα προδικαστικά.

Ὁ Κ. Βελλὰρ ἐν ὀνόματι τῶν ἐπιτρόπων τοῦ βασιλέως ἐπιμένει νὰ ὑποχρεωθῶσιν οἱ δικηγόροι ἂν δὲν θέλωσι νὰ κηρυχθῶσιν ἀπαράδεκτοι αἱ προδικαστικαὶ τῶν ἐνστάσεις νὰ ὑποβάλωσιν ὅλας ταύτας ἀλληλοδιαδόχως καὶ χωρὶς αὐταὶ νὰ παρβαλάπτωσιν ἀλλήλας.

Ὁ δικηγόρος Δουπέν. Πᾶν ὅ,τι εἶναι προδικαστικὸν ἐφείλει ν' ἀποφασίζεσθαι ἀμέσως δι' ἀποφάσεως ἂν ἢ περὶ ὀργανικοῦ νόμου πρότασις μας ἀπεφουέτο πάλιν ἔπρεπε νὰ μᾶς χορηγηθῶσιν αἱ ἀναγκαῖαι προθεσμιαὶ διὰ νὰ παρουσιάσωμεν μίαν υπεράσπισιν ὀπισθοχωροῦντες βῆμα πρὸς βῆμα καὶ ὀχυρούμενοι εἰς τὰς αἰτήσεις μας τὰς ὁποίας μᾶς ἦτο ἀδύνατον μέχρι τοῦδε νὰ διατυπώσωμεν. Εἶναι γνωστὸν ὅτι κανεὶς δὲν ὑποχρεοῦται εἰς ὅ,τι εἶναι ἀδύνατον. Ἦθελεν ἐπέλθει ὁ νόμος οὗτος τὸν ὁποῖον ἐπιζητοῦμεν ἂν ἀντὶ ν' ἀκολουθήσῃ πορεῖαν σκολιάν ὁ ὑπουργὸς εἶχεν ἐνεργήσῃ νομίμως καὶ ἀκολουθήσῃ τὴν ὁδὸν τοῦ συντάγματος. Πόσος καιρὸς χρειάζεται διὰ νὰ γίνῃ ὁ νόμος; Ὅσοις ἔπρεπε διὰ νὰ συνταχθῶσιν τὰ δύο διατάγματα. Ἠλπίζαμεν πρὸ πάντων ὅτι θ' ἀπεφασίζετο ἐὰν ἐμέλλομεν νὰ δικασθῶμεν με νόμον ἢ χωρὶς νόμον. Τὰ ἔγγραφα δὲν περιήλθον εἰς χεῖράς μας εἰμὴ μόνον τὴν 18' δύο ἡμέρας μόλις εἶχομεν εἰς τὴν διά-

θεσίμ μας διὰ νὰ ἐνασχοληθῶμεν εἰς τὸ προδικαστικὸν ζήτημα. Ὅθεν ζητοῦμεν μόνον τὸν ἀπολύτως ἀναγκαῖον χρόνον πρὸς παρασκευὴν τῆς ἀπολογίας μας.

Ἡ βουλή ἀποσύρεται διὰ νὰ σκεφθῇ ὡς πρὸς τὸ παρεμπίπτον ζήτημα καὶ διατάττει ὅτι ὁ ἐπίτροπος τοῦ βασιλέως πρέπει νὰ ἀκουσθῇ ὡς πρὸς τὰ προτεινόμενα μέσα.

Ὁ Κ. Βελλὰρ λαμβάνει τὸν λόγον πρὸς ἀντίκρουσιν τῶν περὶ ἀπαραδέκτου ἐνστάσεων. Καταδεικνύει τὴν προφανῆ ἀντίφασιν ἣτις ὑπάρχει μεταξὺ τῶν διαφόρων συστημάτων τοῦ κατηγορουμένου. Ὁ στρατάρχης ἐζήτησε νὰ δικασθῇ παρὰ τῶν πατρικίων καὶ ὅταν ἡ χάρις αὕτη τῷ χορηγῆται, ὅταν εἰς τοῦτο μόνον ἔπρεπε νὰ δειχθῇ πρόθυμος εἰς τὸ νὰ ἀποδείξῃ ὅτι εἶναι ἄθως τοῦ εἰς αὐτὸν προσαπαιτούμενου ἐγκλήματος, ζητεῖ ἀπεναντίας νὰ ἐγείρῃ νέας δυσχερείας, νὰ ὑπεκφύγῃ ἀκόμη τὴν κρίσιν ἣτις μέλλει νὰ ἀποφασίσῃ περὶ τῆς τύχης του.

Ὁ εἰσαγγελεὺς ἔχει ἐνταῦθα πληρέστατα δίκαιον. Ὁ Νέυ ὑπέικων εἰς κακὰς συμβουλάς ἐξέφυγε δικαιοδοσίαν εὐμενῆ, ἐνώπιον δὲ τῆς νέας δικαιοδοσίας τὴν ὁποίαν ἐπροτίμησε προσφεύγει εἰς παιδαριώδη τεχνάσματα. Δὲν ἀρκεῖ δὲ τοῦτο λαμβάνει καὶ τὴν ἀτυχή ἰδέαν νὰ προφυλαχθῇ ὀπισθεν τῆς παρισινῆς συνθηκολογίας. Παρήγγειλε τὴν σύζυγόν του ν' ἀπευθύνῃ σημείωσιν εἰς τοὺς πρέσβεις τῶν συμμάχων δυνάμεων καὶ νὰ τοῖς ζητήσῃ νὰ ἐρμηνεύσωσιν ὑπὲρ αὐτοῦ τὸ ἄρθρον 12 τῆς στρατιωτικῆς ἐκείνης συμβάσεως. Ὁ δουξ τοῦ Οὐέλινγκτων, συνυπογράφας μετὰ τοῦ Βλύχερ τὴν συνθηκολογίαν τῆς 3 ἰουλίου 1815 ἔλαβε τὴν ρηθεῖσαν σημείωσιν καὶ, αὐτὸς ὅστις ἦτο ὁ στρατιωτικὸς ἀντίζηλος τοῦ Νέυ, αὐτὸς τοῦ ὁποίου ὁ ἐπιφανὴς στρατάρχης περιέστειλε κατὰ τὴν ἐν Πορτογαλίᾳ ὑποχώρησιν ὅλον τὸν στρατὸν μετέσσερα μόνον συντάγματα, αὐτὸς ὅστις συνήντησεν ἐσχάτως τὸν ἰσχυρὸν τοῦτον ἀντίπαλον εἰς τὰς πεδιάδας τοῦ Βελγίου, δὲν ἐνόησεν ὅτι θὰ ἐτίμα ἑαυτὸν ἀναδεχόμενος τὴν υπεράσπισιν τοσοῦτον ἐνδόξου ἐχθροῦ. Ὁ Οὐέλινγκτων ἠρέσκεν ν' ἀ-

παντήση δι' ἐγγράφου τινὸς ξηρῶς συντεταγμένου ἐν εἴδει ὑπομνήματος ὅτι ἡ προτεινομένη σύμβασις ἦτο ὅλως στρατιωτικῆ, ὅτι ὁ μόνος αὐτῆς σκοπὸς ἦτο ἡ παράδοσις τῶν Παρισίων καὶ ὅτι ἡ ἐν τῷ ἄρθρῳ 12 περιεχομένη ἐγγύησις ὑπεχρέωσε μόνον τοὺς τῶν συμμάχων στρατηγούς, ἀλλ' ὄχι καὶ τὴν κυβέρνησιν τὴν καθιδρυθεῖσαν μεταγενέστερον τῆς συνθηκολογίας ταύτης. Φέρων δὲ εἰς ὑποστήριξιν τῆς γνώμης του τὴν τοῦ δουκὸς τοῦ Ὀτράντου καὶ τὴν τοῦ Καρνὲ δ' δουξ τοῦ Ουέλιγκτων προσέθετε:

« Τὴν ἡμέραν τῆς παραδόσεως τῶν Παρισίων, 6 ἰουλίου, ὁ στρατάρχης Νεύ ἀνεχώρησεν ἀπὸ τὴν πρωτεύουσαν ταύτην με ψευδὲς ὄνομα, μὲ διαβητήριον δοθέν εἰς αὐτὸν παρὰ τοῦ δουκὸς τοῦ Ὀτράντου ἥθ' ἐπραπτε τοῦτο ἂν ἐστοχάζετο ὅτι τὸ ἄρθρον 12 τὸν ἐπροστάτευσεν ἐναντίον ἄλλων καταδικωτικῶν μέτρων παρὰ τὰ ἐκ μέρους τῶν δύο συμμάχων στραταρχῶν;

Ὅλος οὗτος ὁ συλλογισμὸς εἶναι ἀκαταμάχητος, πλὴν ἐλάχιστα ἀρμόζων εἰς στρατιώτην. Πᾶς Γάλλος εἰς τοιαύτην περίπτωσηί θ' ἐφαίνετο γενναιοφρονέστερος καὶ ὀλιγώτερον λογικὸς.

Τοιαύτην λοιπὸν θέσιν ἀσύνετοι καὶ δικηγόροι ἀδέξιοι ἐσυμβούλευσαν τὸν στρατάρχην νὰ λάβῃ. Ὅθεν ὁ Εἰσαγγελεὺς ἠδυνήθη νὰ περατώσῃ ὡς ἐφεξῆς τὴν ἀπάντησίν του: « Δὲν εἶναι πλέον καιρὸς νὰ ζητοῦν νὰ δικαιολογήσουν τὸν στρατάρχην προσπαθοῦντες ν' ἀποφύγωσιν ὅλα τὰ δικαστήρια καὶ ὅλους τοὺς δικαστάς. Φθάνουν πλέον αἱ σκιαμαχίαι, ὁ ἐκ τῆς δίκης ταύτης κίνδυνος πρέπει νὰ ἔχῃ ὅρια.»

Μετὰ μίαν ἀπάντησιν τοῦ Κ. Δουπὲν ἡ βουλὴ ἀπεσύρθη διὰ νὰ διασκηφθῇ καὶ διὰ ψήφων 460 κατὰ 4 ἀπεφάσισεν ὅτι ὁ κατηγορούμενος ὄφειλε νὰ προτείνῃ ὄχι ἐν πρὸς ἐν ἀλλὰ ὅλα ὁμοῦ τὰ προδικαστικά μέσα ὅσα ἐπεφυλάττετο νὰ ἐπικαλεσθῇ.

Ἡ βουλὴ ἀνέβαλε τὴν δίκην διὰ τὴν 23 νοεμβρίου.

Εἰς τὴν συνεδρίασιν ταύτην ὁ Κ. Βερρὺε ὁ πατὴρ ἐπρότεινε πέντε ἐνστάσεις ἀκυρότητας. Ὁ βασιλικὸς ἐπίτροπος κατεπόλεμησεν αὐτάς καὶ ἐζήτησε νὰ προβῇ ἡ βουλὴ εἰς τὴν δίκην.

Ὁ Κ. Δουπὲν παρατηρεῖ ὅτι οἱ δικηγόροι δὲν εἶχον εἰμὴ 48 ὥρας διὰ νὰ κλητεύσωσι τοὺς μάρτυρας τῆς ὑπερασπίσεως.

Μετὰ μίαν ἀνταπάντησιν ἀρκετὰ ζωντανὰν τοῦ Κ. Βελλάρ, ἡ βουλὴ παραδεχομένη τὰς προτάσεις τοῦ βασιλικοῦ ἐπιτρόπου καὶ μὴ ἐνδιατρίβουσα εἰς τὰς παρὰ τῶν δικηγόρων προτεινομένας ἐνστάσεις, διέταξε νὰ προβῇ ἡ δίκη καὶ νὰ ἀρχίσῃ ἡ συζήτησις.

Ἐπειτα παρακαλεσάντων τῶν δικηγόρων διὰ νὰ τοῖς δοθῇ προθεσμίαι τις διὰ νὰ κλητεύσωσι τοὺς μάρτυρας τῆς ὑπερασπίσεως, ἡ βουλὴ διέταξε τὴν ἀναβολὴν τῆς δίκης διὰ τὴν 4 δεκεμβρίου.

Τὴν ἡμέραν ἐκείνην ἡ δίκη μέλλει τέλος πάντων νὰ ἐξέλθῃ ἐκ τῶν δικονομικῶν τεχνασμάτων, καὶ ὁ κατηγορούμενος νὰ παρασταθῇ ἀληθῶς ἀπέναντι τῶν δικαστῶν του.

Κατὰ τὴν ἐναρξιν τῆς συνεδριάσεως ἡ ὀνομαστικὴ κλήσις βεβαιώνει τὴν παρουσίαν 161 Πατρικίων. Τρεῖς μόνον ἦσαν ἀπόντες.

Ἀναγινώσκειται ἐκ νέου τὸ κατηγορητήριον. Ὁ Κ. πρόεδρος ἐρωτᾷ τὸν κατηγορούμενον.

Ε. Κύριε στρατάρχα, ποῦ ἦσθε τὴν 6 τοῦ παρελθόντος μαρτίου;

Ὁ Νεύ. Ὑψηλότατοι καὶ κύριοι Πατρίκιαι, κηρύττω ὅτι μέλλω ν' ἀπαντήσω εἰς ὅλας τὰς ἐρωτήσεις αἵτινες τυχὸν ἤθελον ἀπευθυνθῆ πρὸς ἐμὲ ἐν τῷ περιβόλῳ τούτῳ, ἀλλὰ ἐπιφυλαττόμενος νὰ ἐπικαλεσθῶ τὸ εὐεργέτημα τὸ χορηγούμενον εἰς ἐμὲ ὑπὸ τοῦ ἄρθρου 12 τῆς στρατιωτικῆς συμβάσεως διὰ τὴν παράδοσιν τῶν Παρισίων καὶ ὑπὸ τῆς συνθήκης τῆς 20 τοῦ παρελθόντος νοεμβρίου.

Ὁ Κ. Βελλάρ. Οἱ βασιλικοὶ ἐπίτροποι κηρύττουσιν ὅτι δὲν δύναται νὰ παραδεχθῶσι τοιαῦτα μέσα ὡς θεμελιώδη ὑπεράσπισιν ἐν τῇ παρούσῃ δίκῃ ὁ κατηγορούμενος δύναται νὰ κάμῃ χρῆσιν τῶν μέσων ὅσα νομίζει ὠφέλιμα, ἀλλ' ὄχι ἐκτὸς τῶν ὁρίων τῆς δικονομίας.

Ὁ στρατάρχης λέγει πῶς προσεκλήθη εἰς τὴν πρωτεύουσαν ὑπὸ τοῦ ὑπουργοῦ τῶν στρατιωτικῶν, πῶς παρουσιάσθη εἰς

τὸν βασιλέα ὅταν ἔμελλε ν' ἀναχωρήσῃ διὰ τὸ Βεζανσών. Ὁ βασιλεὺς δὲν ἤξευρεν ἢ δὲν ἐνθυμεῖτο τὰς διαταγὰς τὰς δοθείσας ὑπὸ τοῦ δουκὸς τῆς Δαλματίας καὶ δὲν μὲ ὠμίλησε περὶ κανενὸς στρατιωτικοῦ μέτρου. Ἐλέχθη ὅτι εἶχον ὑποσχεθῆναι νὰ φέρω τὸν Βοναπάρτην ἐντὸς σιδηροῦ κλωβοῦ· τοῦτο δὲν εἶναι ἀληθές, καὶ θὰ ἦτο μωρία. Εἶπον μόνον ὅτι, ἀποτολμήσας νὰ κάμῃ τόσον παρὰ βόλον ἐπιχείρησιν, θὰ ἤξιζεν, ἂν ἐσυλλαμβάνετο, νὰ τεθῆ ἐντὸς σιδηροῦ κλωβοῦ. Ἀλλὰ δὲν ἀνεδέχθη ἐγὼ νὰ πράξω τοῦτο. Καὶ ἂν ἔμελλον νὰ φανερωθῶ καὶ νὰ κατασπαραχθῶ θὰ ἤμην πάντοτε ἕτοιμος νὰ ἐπιβεβαιώσω τὴν δόλωσιν ταύτην.

Φθάνων εἰς τὰ συμβάντα τὰ ἀμέσως προηγηθέντα τῆς προκηρύξεως τῆς 14 μαρτίου, ὁ στρατάρχης εἶπε: Ἀπόστολοι τοῦ Βοναπάρτου ἔφθασαν πανταχόθεν καὶ μὲ περιεκύκλωσαν... μὲ ἐβεβαίωσαν ὅλοι ὅτι ἡ Αὐστρία καὶ ἡ Ἀγγλία ἦσαν σύμφωνοι μὲ τὸν Ναπολέοντα, ὅτι θὰ ἤμην ὑπόλογος διὰ τὸν ἐμφύλιον πόλεμον καὶ διὰ τὸ γαλλικὸν αἷμα τὸ ὅποιον τυχὸν θὰ ἐχύνετο. Ἔως τότε εἶχον μείνει πιστός· ἔπρεπε νὰ πρόκηται περὶ τόσον σπουδαίων λόγων καὶ περὶ τοῦ τόσον ἰσροῦ ὀνόματος τῆς πατρίδος διὰ νὰ λησμονήσω τὰς ὑποσχέσεις μου... Ἀπεπλανήθην ἴσως ἀλλὰ ποτὲ δὲν ὑπῆρξα δόλιος... Μ' ἔλεγον ὅτι ἡ ἐπιχείρησις τοῦ Βοναπάρτου ἦτο παρεσκευασμένη ἐκ τῶν προτέρων, μ' ἐδείκνυον, καὶ τοῦτο ἦτο ἀληθές, τὴν λύσαν καὶ τὸν ἐνθουσιασμὸν τὰ ὁποῖα παρέφερον πρὸς τὸν Βοναπάρτην τοὺς στρατιώτας καὶ τοὺς κατοικοὺς τῶν ἀγρῶν.

Ὁ Κ. Βελλάρ. Παρακκλῶ τὸν Κ. πρόεδρον νὰ ἐρωτήσῃ τὸν κατηγορούμενον ἂν δὲν τῷ παρεδόθησαν τὴν νύκτα τῆς 13 πρὸς τὴν 14 πλάκες τοῦ Λεγεῶνος τῆς Τιμῆς μὲ τὴν εἰκόνα τοῦ σφετεριστοῦ καὶ καὶ ἀετοῦ διὰ τὰς σημαίας τῶν συνταγμάτων του.

Ὁ στρατάρχης. Εἰς ἐμὲ προσωπικῶς δὲν ἐνεχειρίσθη τίποτε. Οἱ ἀρχηγοὶ τῶν διχοφύρων σωμάτων ἀντικατέστησαν τὰ βασιλικά σύμβολα δι' ἀετῶν καὶ δαφνο-

στεφάνων. Πούποτε αἱ λευκαὶ σημαίαι δὲν ἐξυβρίσθησαν.

Ὁ Κ. Βελλάρ. Ποῖα παράσημα ἔφερον ὁ κατηγορούμενος;

Ὁ στρατάρχης. Ἐφερον τὰ τοῦ βασιλέως. Τὰ ἔφερα μέχρι τῆς Ὠζέρρης· ἐνεφανίσθη ἐἰς τὸν Ναπολέοντα μὲ αὐτὰ· τὰ ἔφερα μέχρι καὶ τῶν Παρισίων.

Ὡς πρὸς τὰ συμβάντα τῆς ἡμέρας τῆς 14 μαρτίου, ὁ κατηγορούμενος ἀποκρίνεται: «Ἦμην λυπημένος, εἶχον ἀνάγκην συμβουλῶν καὶ κανεὶς δὲν μ' ἐσυμβούλευσε· τοῦτο θέλει γίνεαι κατάδηλον εἰς τὴν συζήτησιν. Προσεκάλεσα ἐν ὀνόματι τῆς τιμῆς τοὺς ΚΚ. ἀντιστρατήγους Λεκουρβ καὶ Βουρμὸν νὰ μὲ βοηθήσουν διὰ τῶν φώτων τῶν καὶ νὰ μὲ ὑποστηρίξουν, ἀλλ' οὗτοι δὲν ἔπραξαν τίποτε... Ἀπὸ τῆς 14 ὁ στρατηγὸς Βερτρὰν διεύθυνεν ὅπως ἠθέλησε τὴν πορείαν τῶν στρατευμάτων. Ἡ ἰδική μου ἐνέργεια εἰς ὅλα ταῦτα ὑπῆρξε δευτερεύουσα.»

Ὁ Κ. Πρόεδρος. Συνετάξατε τὴν προκήρυξιν ἐκείνην ἥτις ἀνεγνώσθη τὴν 14 μαρτίου;

Ὁ στρατάρχης. Ποτέ. Ἀνεγνώσθη τῶν ὄντι, τὴν ἀνέγνωσα ἐγὼ ὁ ἴδιος καὶ ποτὲ δὲν ἐζήτησα νὰ ὑποκρύψω τὸ σφάλμα τοῦτο, ἀλλὰ δὲν τὴν ὑπέγραψα.

Προσκαλοῦνται οἱ μάρτυρες. Ὁ πρῶτος ἐξετασθεὶς εἶναι ὁ Κ. δοῦξ τοῦ Δουράς. Διηγεῖται ὡς ἀκολούθως τὴν συνέντευξιν τῆς 9 μαρτίου. — Ἐνῶ ἤμην πλησίον τῆς Μεγαλειότητός του, ὁ Κ. στρατάρχης Νεύ εἰσήχθη... ἐπροχώρησε πρὸς τὸν βασιλέα μὲ βῆμα εὐσταθές καὶ ἐφάνη ὅτι ἤκουε μετ' εὐγνωμοσύνης τὰς παρὰ τῆς Μεγαλειότητός του εἰς αὐτὸν δοθείσας διαβεβαιώσεις περὶ τῆς ἄκρας πρὸς αὐτὸν ἐμπιστοσύνης του· ἔπειτα ἠσπάσθη τὴν χεῖρα τοῦ βασιλέως καὶ ὑπεσχέθη νὰ καταβάλῃ πᾶσαν προσπάθειαν διὰ νὰ φέρῃ τὸν Βοναπάρτην ἐντὸς σιδηροῦ κλωβοῦ.

Ὁ στρατάρχης. Ἐνόμιζα ὅτι εἶπον ὅτι ὁ Βοναπάρτης θὰ ἦτο ἄξιος νὰ τεθῆ ἐντὸς σιδηροῦ κλωβοῦ καὶ ὄχι ὅτι ἤθελα ἐγὼ νὰ τὸν θέσω· εἶναι ὁμοῦς πιθανὸν ὅτι εἰς τὴν ταραχὴν ὅπου μὲ εἶχον εὐλόγως ρίψει τὸ συμβεβηκὸς τοῦτο καὶ ἡ παρουσία τοῦ βα-

σιλέως, ἢ λέξις αὐτῆ με διέφυγε, δὲν ἔχω κανένα λόγον νὰ δυσπιστήσω πρὸς τὰς διαθεβαιώσεις τοῦ Κ. δουκὸς τοῦ Δουράς.

Ὁ Κ. πρίγκηψ Ποᾶ. Κάμνει κατὰθεσιν ὁμοίαν πρὸς τὴν τοῦ ἀνωτέρω μάρτυρος.
(Ἔπεται τὸ τέλος).

ΣΑΙΚΣΠΗΡ

ΙΟΥΔΙΑ ΚΑΙ ΡΩΜΑΙΟΣ

(Συνέχεια.)

ΠΡΑΞΙΣ ΔΕΥΤΕΡΑ.

(Τὸ θέατρον παριστᾷ μεμονωμένον μέρος πλησίον τοῦ παλατίου τῶν Καπουλιέτων. Ἀριστερᾷ τὰ τεῖχη τὰ περικυκλῶντα καὶ προσπίθοντα τὸν κήπον ἢ τὸν παράδεισον τοῦ παλατίου τῶν Καπουλιέτων. Νύξ.)

ΣΚΗΝΗ Α΄.

ΡΩΜΑΙΟΣ, μόνος. (Ἰστάμενος πρὸ τοῦ τοίχου τοῦ κήπου.) — Δὲν δύναμαι νὰ προχωρήσω. Ἐκεῖ εἶναι ἡ καρδία μου, ἐκεῖ εἶναι ἡ ζώή μου, ἐκεῖ εἶναι ἡ ὑπαρξίς μου.

(Ἀναβήχεται τὸν τοῖχον καὶ γίνεταί ἄφαντος. Ὁ Βενβόλιος παρουσιάζεται εἰς τὸ βάθος τοῦ θεάτρου καὶ τὸν βλέπει καθ' ἣν στιγμήν εὐρίσκειται ἐπὶ τοῦ τοίχου. Προστρέχει ἀκολουθούμενος ὑπὸ τοῦ Μερκουτίου.)

ΒΕΝΒΟΛΙΟΣ. (Τρέχων πρὸς τὸν Ῥωμαῖον.) — Ῥωμαῖε! ἐξάδελφέ μου!

ΜΕΡΚΟΥΤΙΟΣ. — Πᾶ! εἶναι φρονιμώτερος ἀπὸ ἡμᾶς Ἐπέταξεν, ἀγαπητέ μου, ἔγινεν ἄφαντος. Θὰ τὸν εὑρετε εἰς τὴν κλίνην του.

ΒΕΝΒΟΛΙΟΣ. — Ὁχι δά. Τὸν εἶδα νὰ φεύγῃ ἀπὸ αὐτὸ τὸ μέρος· πρὸ ὀλίγου ἀνέβαινε τὸν τοῖχον αὐτόν. Ἄς τὸν φωνάζωμεν.

ΜΕΡΚΟΥΤΙΟΣ. — Ἄς καλέσωμεν καλύτερον τὴν σκιάν του. Ῥωμαῖε! Ἰδιοτροπία! Τρέλα! Παραλογισμέ! Εὐπατρίδα! Πάθος! Δάκρυον! Στεναγμέ! Πῶς θέλεις νὰ σὲ καλέσω! Ἀναστέναξον μόνον καὶ θὰ σὲ ἀναγνωρίσω. Εἰπέ ἓνα μόνον στίχον ἐλεγειακὸν καὶ θὰ ἐννοήσω ὅτι ὑπάρχεις. Ὁμοιοκαταλήκτισον τὸ ἔρωσ μετὸ μέρος.

Ἐπικαλέσθητι τὴν Ἀφροδίτην ἢ δὸς παρώνυμόν τι εἰς τὸν υἱόν της Ἐρωτα τὸν πατέρα τοῦτον τοῦ ἀνθρωπίνου γένους. Ἄλλὰ δὲν κινεῖσαι, δὲν ἀποκρίνεσαι· εἶσαι ἄφωνος, ἀπέθανες. Ῥωμαῖε, σὲ καλῶ! Σὲ ἐξορκίζω εἰς τοὺς ἀστράπτοντας καὶ μέλανας ὀφθαλμοὺς τῆς Ῥοζαλίνας, εἰς τὸ λευκὸν καὶ λεῖον μέτωπόν της, εἰς τὰ πορφυρᾶ χεῖλη της, εἰς τὸν λεπτοφυῆ πόδα της, ἐμφανίσθητι! ἐμφανίσθητι! ἐγέρθητι! . . .

ΒΕΝΒΟΛΙΟΣ. — Ἐὰν σὲ ἀκούσῃ θὰ δυσαρεστηθῇ.

ΜΕΡΚΟΥΤΙΟΣ. — Θὰ δυσαρεστηθῇ! καὶ μήπως εἶπον τίποτε προσβλητικόν; Οἱ λόγοι ἦσαν ἀγνοὶ καὶ εὐπρεπεῖς· τὸν ἐκάλεσα ἐν ὀνόματι ἐκείνης τὴν ὁποίαν ἀγαπᾷ.

ΒΕΝΒΟΛΙΟΣ. (Ζητῶν αὐτὸν διὰ τῶν ὀφθαλμῶν.) — Μάταιος κόπος! θὰ ἐκρούθῃ ὑπ' αὐτὰ τὰ δένδρα. Ὁ παραδόξος ἔραστής μας ἔχει ἀνάγκην νυκτερινῶν ὄνειροπολήσεων. Ὁ ἔρωσ του εἶναι τυφλός, καὶ ἡ σκοτία τῷ ἀρμόζει.

ΜΕΡΚΟΥΤΙΟΣ. — Τὸ βέλος τυφλοῦ τοξότου σπανίως ἐπιτυγχάνει τοῦ σκοποῦ. Νομίζω ὅτι βλέπω τὸν πτωχὸν νέον καθήμενον ὑπὸ μεσπιλέαν καὶ παρακαλοῦντα τὸν Θεὸν νὰ πέσῃ ἢ ἐρωμένη του εἰς οὐρανοῦ ὅπως πίπτει ὁ ὄριμος καρπὸς ἐκ τῶν κλάδων τοῦ δένδρου. Καλὴν νύκτα, Ῥωμαῖε! — Πηγαίνω νὰ κοιμηθῶ. Εἶναι ψύχρα καὶ δὲν με ἀρᾶσει νὰ κοιμηθῶ ὑπὸ τὸν ἀστερόεντα θόλον. — Ἐρχεσθε;

ΒΕΝΒΟΛΙΟΣ. — Ὑπάγωμεν· εἶναι κόπος καὶ χρόνος χαμένος νὰ ζητῇ κανεὶς ἐκεῖνον ὅστις δὲν θέλει νὰ τὸν εὑροῦν.

(Ἐξέρχονται.)

ΣΚΗΝΗ Β΄.

Ὁ κήπος τοῦ Καπουλιέτου.

(Εἰσέρχεται ὁ Ῥωμαῖος.)

ΡΩΜΑΙΟΣ. (Ἰπὸ τὸν τοῖχον καὶ ἀφοῦ ἤκουσε τοὺς ἀστεῖσμούς τῶν φίλων του.) — Γελᾷ διὰ τὰς πληγὰς ἐκεῖνος ὅστις δὲν ἠσθάνθη τὴν ἀγωνίαν αὐτῶν. (Ἡ ἰουλιὰ ἐμφανίζεται εἰς παράθυρόν τι.) — Σιωπῆ! παράθυρον ἀνοίγεται καὶ φωτίζεται. Ὡ λάμπεις καθαρὰ καὶ εὐ-

εργετική. Είναι η Ίουλιὰ, ὁ ἥλιος καὶ ἡ ἀυγὴ τῆς ζωῆς μου. (Ἰστάμενος ὑπὸ τὸ παράθυρον καὶ θεωρῶν τὴν Ίουλιάν.) — Ὑψώθητι, ἄστρον ἀγαπητόν' ἄς σβύσῃ πρὸ τῆς θέας σου τὸ νυκτερινὸν ἄστρον ὅπερ παρθενικὸν ὡς σὺ ὠχρίᾳ ὑπὸ φθόνου καὶ λύπης. Μὴ φέρῃς πλέον τὰ ἀσθενικά καὶ πένθημα χρώματά του ἀπόβαλον αὐτά. — Ναί, εἶναι ἡ ἀγαπητὴ μου, ναί, εἶναι αὐτὴ... ὦ! ἐὰν εἴξευρε πόσον τὴν ἀγαπῶ! (Ἀκροάζεται.) Εἶπε... τίποτε... μόνον τὸ εὐγλωττον βλέμμα τῆς ὀμιλεῖ θὰ τῇ ἀποκριθῶ!... ὦ! ὄχι... ἄς καταστείλω τὴν τόλμην ταύτην... δὲν ὀμιλεῖ πρὸς ἐμέ. — Ὠραῖοι ὀφθαλμοὶ τῆς Ίουλιᾶς, ἀστράφατε ἐν τῇ σιᾷ, ἢ μᾶλλον ἀντικαταστήσατε δύο ἐκ τῶν ὠραίων ἄστρον τοῦ οὐρανοῦ, καὶ ἄς ἔλθωσι τὰ ἄστρα νὰ λάμπωσιν εἰς τὴν θέσιν σας. Ἀλλ' ὄχι, τὸ ἀκτινοβόλον τοῦτο πρόσωπον θὰ ἡμαῦρου ὄλας τὰς νυκτερινὰς λάμπεις, καθὼς ὁ ἥλιος ἀμαυροῖ τὴν λάμπην τῆς λυχίνιας. Ἐν τῷ πλημμυροῦντι ὑπὸ φωτὸς στερεώματι ἐὰν ἐφαίνοντο τοιοῦτοι ὠραῖοι ὀφθαλμοί, τὰ πηγὰ θὰ ἔψαλλον νομίζοντα ὅτι παρήλθεν ἡ νύξ. — ὦ! πῶς ἡ παρειὰ τῆς στηρίζεται ἐπὶ τῆς χειρὸς τῆς! ἄς ἤμην χειρόκτιον τῆς χειρὸς ἐκείνης διὰ νὰ ἐγγίξω τὴν παρειάν.

ΙΟΥΛΙΑ. (Νομίζουσα ἐαυτὴν μόνην.) — Οἱ-μοι!

ΡΩΜΑΙΟΣ. — Ὠμίλησεν. — Ὀμίλει ἀκόμη, ἀγγελε τοῦ οὐρανοῦ!... καθιστᾷς τὴν νύκτα ἔνδοξον καὶ ὑπερήφανον! εἶσαι ἐκεῖ, ἄνωθεν τῆς κεφαλῆς μου, ὡς ὁ ἄγγελος ὁ ἱπτάμενος ἄνωθεν τῶν ἀνθρώπων. Ἀγγελιαφόρος τοῦ Θεοῦ, φεύγει ἐπὶ τῶν νεφῶν τῶν ὁποίων σπεύδει τὴν ὀκνηρὰν πορείαν· αἱ πτέρυγές του εἰσὶν ἀναπεπταμένα εἰς τὸν αἰθέριον ὠκεανόν· καὶ οἱ θνητοὶ ἐγείρουσι τὴν κεφαλὴν, καὶ ἀνατρέπονται ὑπὸ ἐκπλήξεως· καὶ οἱ ὀφθαλμοὶ τῶν ἀτενεῖς πρὸς τὸν οὐρανὸν δὲν δύνανται ν' ἀποσπασθῶσιν ἀπὸ τὴν θεωρίαν τοῦ θαυμασίου τούτου.

ΙΟΥΛΙΑ. — Ῥωμαῖε! Ῥωμαῖε! διατὶ εἶσαι Ῥωμαῖος! ἀρνῆθητι τὸν πατέρα σου ἢ μεταβαλον τὸ ὄνομά σου· ἐὰν δὲν θέλῃς, ὀρκίσθητι ὅτι θὰ μὲ ἀγαπᾷς καὶ παύω νὰ ἤμαι Ίουλιὰ Καπουλέτου.

ΡΩΜΑΙΟΣ. — Νὰ τὴν ἀκούσω ἀκόμη ἢ νὰ τῇ ὀμιλήσω;

ΙΟΥΛΙΑ. — Δὲν εἶσαι σὺ ὁ ἐχθρὸς μου, ἀλλὰ τὸ ὄνομά σου. Τί μὲ κάμνει ὁ Μονταῖγος; Τί ἐστὶ Μονταῖγος; Δὲν εἶσαι τὸ ὁ ἴδιος! Ὁ βραχίον οὗτος, ἡ κεφαλὴ, ἡ κόμη, εἶναι Μονταῖγος; ὄχι, εἶσαι σὺ. Μετάβαλον ὄνομα· ἐν ὄνομα εἶναι μηδέν. Ἄς ὀνομάσωμεν τὸ ῥόδον ὅπως θέλομεν, ἢ εὐωδία του ἐστὶ ἡ αὐτὴ. Ἐὰν ὁ Ῥωμαῖος δὲν ἐκαλεῖτο Ῥωμαῖος, ὅλη αὐτοῦ ἡ χάρις καὶ ἡ τελειότης θὰ ἔμεινον εἰς ἐκείνον τὸν ὁποῖον ἀγαπῶ. Ἐξάλειψον τὸ ὄνομα τοῦτο ὅπερ δὲν σοὶ ἀνήκει, ἐξάλειψον αὐτὸ καὶ λάβε ὡς ἀντάλλαγμα ἐμὲ ὀλόκληρον.

ΡΩΜΑΙΟΣ. (Γεγωνίᾳ τῇ φωνῇ πρὸς τὴν Ίουλιάν.) — Δέχομαι τὴν πρότασίν σου. Λέγε με ἀπλῶς ἀγαπητόν σου, δός μοι τὸ νέον τοῦτο βράπτισμα καὶ παύω πλέον νὰ ἤμαι Ῥωμαῖος.

ΙΟΥΛΙΑ. (Ζητοῦσα διὰ τῶν βεβαλωμένων ὑπὸ τὸ παράθυρον.) — Ποῖος εἶσαι, σὺ ὅστις ἀκροάζεσαι, σὺ ὅστις προστατευόμενος ὑπὸ τῆς νυκτὸς, ἐρχεσαι νὰ ὑποκλέψῃς τὰ μυστήρια τῆς ψυχῆς μου;

ΡΩΜΑΙΟΣ. — Δὲν ἤξεύρω ποῖον ὄνομα νὰ μεταχειρισθῶ διὰ νὰ σὲ εἶπω ποῖος εἶμαι· τὸ ὄνομά μου, ὦ ἀγαπητὴ ἀγία, τὸ ἀποστρέφομαι διότι σὲ εἶναι μισητόν, καὶ ἐὰν ἦτο γεγραμμένον ἐκεῖ πρὸ τῶν ὀφθαλμῶν ἡοῦ θὰ ἔσχιζα τοὺς χαρακτῆράς του.

ΙΟΥΛΙΑ. — Ὀλίγας λέξεις εἶπες καὶ τὰ προσεκτικὰ ὠτά μου τὰς ἀντελήφθησαν, καὶ ἀνεγνώρισα τὸν ἦχον τῆς φωνῆς ταύτης. Δὲν εἶσαι ὁ Ῥωμαῖος; ... υἱὸς τοῦ Μονταῖγου;

ΡΩΜΑΙΟΣ. — Μῆτε τὸ ἐν μῆτε τὸ ἄλλο, ὠραία μου ἀγία, ἐὰν τὸ ἐν ἢ τὸ ἄλλο σὲ δυσχερεστῆ.

ΙΟΥΛΙΑ. — Πῶς ἤλθες ἕως ἐδῶ; διατὶ εἶσαι ἐδῶ; εἰπέ μοι. Οἱ τοῖχοι τοῦ κήπου εἶναι ὑψηλοὶ καὶ δυσανάβατοι. Τὸ μέρος τοῦτο εἶναι ἐπικίνδυνον διὰ σὲ ὡς Μονταῖγον ἐὰν σὲ ἴδῃ τις ἐκ τῶν συγγενῶν μου.

ΡΩΜΑΙΟΣ. — Ἐδανείσθην τὰ πτερά τοῦ ἔρωτος καὶ πᾶν ἐμπόδιον ἐξηλείφθη. Τί εἶναι διὰ τὸν ἔρωτα οἱ λίθινοι φραγμοί; Ὅ,τι ἐπιχειρεῖ, τὸ ἐκτελεῖ. Οὔτε τὴν ὀργὴν τῶν συγγενῶν σου φοβοῦμαι.

ΙΟΥΛΙΑ.—'Εάν σὲ ἴδωσι θὰ σὲ φονεύ-
σωσι.

ΡΩΜΑΙΟΣ.—Πλειότερος κίνδυνος ὑπάρ-
χει δι' ἐμὲ εἰς τοὺς ὀφθαλμούς σου ἢ εἰς
εἴκοσι γυμνά ξίφη. Ἐν μόνον γλυκὺ βλέμ-
μα σου μὲ θωρακίζῃ κατὰ τῆς μανίας τῶν.

ΙΟΥΛΙΑ.—Δι' ὅλον τὸν κόσμον δὲν ἤ-
θελα νὰ σὲ ἐβλεπαν ἐδῶ.

ΡΩΜΑΙΟΣ.—Ὁ μανθῦας τῆς νυκτὸς μὲ
καλύπτει καὶ μὲ κρύπτει ἀπὸ τοὺς ὀφθαλ-
μούς τῶν. Ἀγάπα με μόνον, διὰ τὰ λοιπὰ
ἀδιαφορῶ. Ὁ βίος ἄνευ τῆς τρυφερότητός
σου εἶναι μηδὲν δι' ἐμέ· προτιμότερον νὰ
μὲ τὴν ἀφαιρέσῃ τὸ μίσός τῶν.

ΙΟΥΛΙΑ.—'Αλλὰ πῶς ἤλθες ἕως ἐδῶ;
Τίς σὲ ὠδήγησε;

ΡΩΜΑΙΟΣ.—Μόνος ὁ ἔρως. Αὐτὸς μό-
νος διεύθυνε τὰ βλέμματά μου καὶ τὰ
βήματά μου. Ἐγὼ οὐδὲν ἄλλο ἔπραξα ἢ
νὰ τὸν ἀκολουθῶ. Οὐδέποτε ὑπῆρξα πλοῖ-
αρχος ἢ πρωρεύς· ἀλλὰ καὶ ἂν ἦτο ἀνάγκη
νὰ σὲ ζητήσω εἰς τὰς ἀπωτέρας παραλίας,
πέραν καὶ αὐτῆς τῆς εὐρυτέρας θαλάσσης,
θὰ ἐπεχειροῦν τὸν πλοῦν περιχαρῶς καὶ
τὰ πάντα θὰ ἐρρίψοικινδύνευον χάριν τοι-
αύτης πολυτιμίου λείας.

ΙΟΥΛΙΑ.—Ἡξέυρεις ὅτι ὁ πέπλος τῆς
νυκτὸς εἶναι ἐπὶ τοῦ προσώπου μου, ἄλλως
θὰ ἐβλεπες παρθενικὸν ἐρώθημα καλύπτον
τὰς παρειάς μου, ἔνεκα τῶν λόγων τοὺς
ὀποίους μὲ ἤκουσες τὴν ἐσπέραν ταύτην νὰ
προφέρω. Ἄ! πόσον ἐπεθύμουν νὰ μείνω
ἐντὸς τῶν ὀρίων τῆς εὐπρεπείας· πῶς ἤθε-
λον νὰ ἠρνούμην ὅ,τι εἶπον. Ἀλλὰ χαῖρε,
εὐπρέπεια.—Μὲ ἀγαπᾶς; ἠξέσω ὅτι θὰ
ἀποκριθῆς ναι, καὶ θὰ σὲ πιστεύσω.—Μὴ
ὀρκισθῆς, ὦ! μὴ, σὲ πρκακαλῶ. Ὁ ὄρκος
σου δύναται νὰ συντριβῇ ἡμέραν τινὰ καὶ
λέγουσιν ὅτι ὁ Ζεὺς γελᾷ διὰ τὰς ἐπιπορκίας
τῶν ἐραστῶν.—Εὐγενὴ Ῥωμαῖε, ἐάν μὲ
ἀγαπᾶς, εἰπέ το ἐντιμῶς· ἀλλ' ἐάν νομίζῃς
ὅτι δίδω λίαν εὐκόλως τὴν καρδίαν μου,
τότε θὰ σιωπήσω, θὰ συνοφρουθῶ, θὰ εἶ-
πω ὄχι διὰ νὰ σὲ ἀναγκάσω νὰ μὲ ἰκε-
τεύσης· ἄλλως δὲν θὰ τὸ πράξω δι' ὅλον
τὸν κόσμον.—Ναι, τὸ αἰσθάνομαι, ὦραιε
Μονταίγε, πολλὴν ἔχεις τρυφερότητα, καὶ
ἡ διαγωγὴ μου πιθανόν νὰ σοὶ φανῇ ἔλα-
φρά. Ἀλλ' ἐμπιστεύθητι εἰς ἐμὲ, εὐπατρίδα·

θὰ μὲ εὔρης εἰλικρινεστέραν ἐκαίνων αἴτι-
νες ἔχουσι πλειότεραν προφύλαξιν καὶ πλει-
οτέραν τέχνην. Ὁμολογῶ ὅτι ἠδυνάμην νὰ
φανῶ μᾶλλον ἐπιφυλακτικὴ ἐάν δὲν ὑπέ-
κλεπτες τὸ μυστήριον τοῦ εἰλικρινοῦς ἔρω-
τός μου χωρὶς νὰ τὸ ἐνοήσω. Συγχώρησόν
με λοιπὸν, καὶ μὴ ἀποδίδῃς τὴν τρυ-
φερότητά μου εἰς τὴν ἐλαφρότητα τῆς
καρδίας μου, ἀφοῦ μόνῃ ἡ σκοτεινὴ νύξ
ἐπρόδωκε τὸ μυστικόν μου.

ΡΩΜΑΙΟΣ.—Εὐγενὴς κυρία, μὰ τὸ ἱε-
ρὸν φῶς δι' οὗ στέφονται τὰ φυλλώματα
ταῦτα . . .

ΙΟΥΛΙΑ.—Μὴ ἐπικαλεῖσαι μάρτυρα
τὸν ἀσταθῆ ἀστέρα, τὸν ἀστέρα οὐτινος
ὁ κινητὸς κύκλος μεταβάλλεται κατὰ μῆνα.
Φοβοῦμαι μήπως καὶ ὁ ἔρως σου κατα-
στῇ ἐπίσης εὐμετάβολος.

ΡΩΜΑΙΟΣ.—Ποῖον ὄρκον θέλεις νὰ
προφέρω;

ΙΟΥΛΙΑ.—Κανένα· ἢ, ἐάν θέλῃς, ἐπι-
καλέσθητι τὸν Θεὸν τὸν ὁποῖον ἀγκπῶ,
λάβε ὡς μάρτυρα τὸ ἱερὸν εἰδωλόν μου,
σὲ αὐτὸν, τὸ θελκτικὸν εἰδωλόν μου· τότε
θὰ σὲ πιστεύσω.

ΡΩΜΑΙΟΣ.—'Εάν ποτε ἡ βαθεῖα καὶ
καθαρὰ αὐτῆ τρυφερότης . . .

ΙΟΥΛΙΑ.—Ὅχι, ὄχι, δὲν θέλω ὄρκους.
Σὺ προξενεῖς τὴν χαρὰν μου, καὶ ἐν τού-
τοις φεύγει τὴν καρδίαν μου ἡ χαρά. Ἐν
τῇ εὐδαιμονίᾳ τῆς νυκτὸς ταύτης ὑπάρχει
πολὺς κίνδυνος, πολὺς φόβος· ὁμοιάζει μὲ
τὴν ἀστραπὴν ἥτις διέρχεται καὶ θνήσκει
πρὶν δυνηθῶμεν νὰ εἰπώμεν: Ἴδου ἡ ἀ-
στραπή! — Ὑγίαινε, φίλε· ὁ ἔρως μας,
ἀσθενὴς κάλυξ μόλις διακρινόμενος, δύνα-
ται νὰ καταστῇ ὠραῖον ἔνθος καὶ νὰ ὤρι-
μάσῃ ὑπὸ τὴν πνοὴν ἑαρινῆς αὔρας. Ὑ-
γίαινε, ὑγίαινε. Εἴθε αἱ καταθέλωσαι
τὴν ψυχὴν μου ἡσυχία καὶ εἰρήνην νὰ
καταβῶσιν ἐπίσης καὶ εἰς τὴν καρδίαν σου.

ΡΩΜΑΙΟΣ.—ὦ! δὲν προσθέτεις τί-
ποτε ἄλλο; δὲν θὰ πράξῃς πλειότερόν τι
δι' ἐμέ;

ΙΟΥΛΙΑ.—Τί ἄλλο δύναμαι νὰ εἶπω;

ΡΩΜΑΙΟΣ.—Ἄς ἀνταλλάξωμεν τοὺς
ὄρκους μας. Ὀρκισθητι ὅτι θὰ μὲ ἀγαπᾶς
ὡς σὲ ἀγαπῶ.

ΙΟΥΛΙΑ.—Τὸ ὀρκισθὴν χωρὶς νὰ μὲ

παρακαλέσης· ἐὰν ἡδυνάμην, θὰ ἀπέσυρα τὴν ὑπόσχεσίν μου.

ΡΩΜΑΙΟΣ. — Ἄ! διατί, Ἰουλία; διατί;

ΙΟΥΛΙΑ. — Διὰ νὰ σοὶ τὴν δώσω ἐκ δευτέρου. Ἄλλ' ὄχι, δὲν ἐπιθυμῶ τίποτε· ἀρκεῖ μόνη αὐτὴ ἡ στιγμή, καὶ εἶμαι εὐτυχής· Ῥωμαῖε, ἡ ἐπιθυμία μου νὰ σοὶ φανῶ ἀρεστή εἶναι ἀπειρος ὡς τὸ πέλαγος· ὁ ἔρωσ μου εἶναι ἀνεξάντλητος ὡς τὰ θαλάσσια κύματα. Ὅσον μᾶλλον σοὶ τὰ ἐπιδαψιλεύω τόσον μᾶλλον μοὶ φαίνονται ἄφθονα.

(Ἀκούεται θόρυβος. Ἡ τροφὴς καλεῖ.)

Ἄκουσον... θόρυβος... ὦ φίλε μου, ὑγίαινε. (Στρεφόμενη πρὸς τὰ παρασκήνια.) — Ἀμέσως, καλή μου παραμύθια. (Πρὸς τὸν Ῥωμαῖον.) — Μονταίγε, φίλε μου, ἔσο πιστὸς πρὸς ἐμέ. (Μετὰ τινα παύσιν.) — Περίμενε μίαν στιγμήν, μίαν στιγμήν, καὶ ἐπανέρχομαι. (Εἰσέρχεται εἰς τὸ δωμάτιόν της.)

ΡΩΜΑΙΟΣ. (Μόνος.) — ὦ νύξ εὐφρόσυνος! νύξ τὴν ὁποίαν εὐλόγησεν ὁ οὐρανός. Θεέ μου! ἐὰν ἦναι ὄνειρον; δὲν μὲ περικυκλοῖ ἡ νύξ; Νὰ ἦναι ἄρα γε πραγματικὴ ἡ μαγεία αὕτη;

ΙΟΥΛΙΑ. (Εἰς τὸ παράθυρον.) — Τρεῖς λέξεις ἀκόμη, Ῥωμαῖε, καὶ κατόπιν καλὴν νύκτα. Ἐὰν τὸ πάθος σου ἦναι ἔντιμον, ἐὰν θέλῃς νὰ μὲ νυμφευθῆς, ἀποκρίθητι αὐριον εἰς τὸν ἀπεσταλμένον μου καὶ γνωστοποίησόν μοι πότε, κατὰ ποῖαν ὥραν, εἰς ποῖον μέρος θὰ γίνῃ ἡ ἱεροτελεστία. Τότε θὰ καταθέσω εἰς τοὺς πόδας σου τὴν τύχην μου καὶ θὰ σὲ ἀκολουθήσω πανταχοῦ ὡς κύριόν μου.

(Ἀκούεται ἡ φωνὴ τῆς τροφῆς.)

ΤΡΟΦΟΣ. — Κυρία!

ΙΟΥΛΙΑ. (Πρὸς τὴν τροφόν.) — Ἐφθασα, ἔφθασα. — (Πρὸς τὸν Ῥωμαῖον.) — Ἄλλ' ἐὰν οἱ σκοποὶ σου δὲν ἦναι τίμιοι, ἄ! σὲ πρᾶκα καλῶ...

ΤΡΟΦΟΣ. (Ἐσωθεν.) — Κυρία!

ΙΟΥΛΙΑ. — Ἀμέσως! ἀμέσως! (Ἐξακολουθεῖ ἀποτεινομένη πρὸς τὸν Ῥωμαῖον.) — Τότε... παῦσε νὰ μὲ ὀμιλῆς περὶ ἔρωτος καὶ ἀφησόν με μόνην μὲ τὴν θλίψιν μου. Θὰ στείλω αὐριον.

ΡΩΜΑΙΟΣ. (Πρὸς τὴν Ἰουλίαν.) — Σὺ εἶσαι ἡ ἐλπίς τῆς ψυχῆς μου.

ΙΟΥΛΙΑ. — Καλὴν νύκτα, χιλιάκις καλὴν νύκτα.

ΡΩΜΑΙΟΣ. (Μόνος.) — Χιλιάκις κακὴν νύκτα ἀφοῦ μὲ λείπει τὸ φῶς σου. (Ἀποσώρεται βραδέως.) — Ὁ ἔρωσ ὅστις πλησιάζει τὸ ἀγαπημένον ὄν, βαδίζει ταχὺς καὶ φαιδρός· ὁ ἔρωσ ὅστις μακρύνεται ἀπ' αὐτοῦ, ἔχει τὸ μέτωπον στυγνόν καὶ τὰ βήματα βαρέα· ὁμοιάζει μὲ τὸ παιδίον τὸ ὁποῖον ἐναλλάξ ἀφίνει τὰ μισητὰ βιβλία του καὶ κλείεται εἰς τὴν φυλακὴν του.

(Ἡ Ἰουλία ἐμφανίζεται πάλιν εἰς τὸ παράθυρον.)

ΙΟΥΛΙΑ. (Καλοῦσα τὸν Ῥωμαῖον.) — Ψτ! ψτ!... Ῥωμαῖε!... ὦ! διατί νὰ μὴ δύναμαι ὡς ὁ ἐπιτήδειος ἱερακοτρόφος νὰ προσκαλῶ ἀμέσως τὸν προσφιλῆ μου ἱερακκα! ἀλλ' εἶμαι δούλη, καὶ ἡ δουλεία δὲν πρέπει νὰ ὑψοῖ τὴν φωνήν. — Ῥωμαῖε! Ῥωμαῖε! — Ἐὰν ἐτόλμων θὰ ἀφύπνιζα τὴν ἠχηρὰν ἠχώ, θὰ ἐξήγειρα τὴν ἀερίαν φωνήν της καὶ θὰ διέσχίζα τὸ σκοτεινὸν σπῆλαιόν της ἐπαναλαμβάνουσα χιλιάκις: Ῥωμαῖε!

(Ὁ Ῥωμαῖος ἀκούει καὶ ἐπανέρχεται.)

ΙΟΥΛΙΑ. — Ῥωμαῖε!

ΡΩΜΑΙΟΣ. (Πλησιάζων.) — Ἰουλία μου!

ΙΟΥΛΙΑ. — Κατὰ ποῖαν ὥραν νὰ στείλω αὐριον;

ΡΩΜΑΙΟΣ. — Κατὰ τὴν ἐννάτην.

ΙΟΥΛΙΑ. — Δὲν θὰ παραλείψω. Ἀπὸ τώρα μέχρις ἐκείνης τῆς ὥρας θὰ παρέλθω εἰς εἰκόσιν ἔτη. Ἄλλ' ἐλησμόνησα διατί σὲ ἐκάλεσα.

ΡΩΜΑΙΟΣ. — Μένω ἀκόμη διὰ νὰ ἐξακολουθῆς νὰ λησμονῆς! Τὸ κατ' ἐμὲ, δὲν ἐνθυμοῦμαι νὰ ἔχω ἄλλην κατοικίαν παρὰ ταύτην εἰς τὴν ὁποίαν εὐρίσκομαι.

ΙΟΥΛΙΑ. — Μετ' ὀλίγον ἡ ἡμέρα θὰ φανῇ. Ἦθελα νὰ ἦσο ἤδη μακράν· ἐπεθύμουν ἐν τούτοις νὰ μὴ ἐμακρύνεσο πλειότερον πτηνοῦ κρατουμένου διὰ μεταξωτῆς κλωστῆς ὑπὸ νεάνιδος.

ΡΩΜΑΙΟΣ. — Ἦθελα νὰ ἦμην πτηνόν σου.

ΙΟΥΛΙΑ. — Καὶ ἐγὼ ἐπίσης, ἀγαπητέ μου· θὰ σὲ ἐρόνευα διὰ τῶν πολλῶν θωπειῶν μου. Ὑγίαινε, ὑγίαινε, ὑγίαινε. Θὰ ἐπαναλάβω τὴν λέξιν ταύτην, τὴν τοσοῦτον γλυκεῖαν καὶ θλιβεράν ταύτην λέξιν,

ὕγαινε μέχρι τῆς αὔριον πρωΐας. (Ἀποσύ-
ρεται τοῦ παραθύρου.)

ΡΩΜΑΙΟΣ. — Εἶθε ὁ ὕπνος νὰ κατέλθῃ
ἐπὶ τῶν βλεφάρων σου καὶ ἡ εἰρήνη ἐν τῷ
στήθει σου! ὦ! εἰάν ἤμην ὕπνος καὶ εἰρή-
νη! — Ἄς ὑπάγω νὰ εὔρω εἰς τὸ κελλίον
του τὸν ἀγαθὸν σύμβουλόν μου, τὸν πνευ-
ματικὸν ὀδηγόν μου· ἄς ὑπάγω νὰ ζητήσω
τὴν ἀρωγὴν του, νὰ τῷ διηγηθῶ τὴν εὐ-
δαιμονίαν μου καὶ τὴν χαρὰν μου.

(Ἀναρριχᾶται τὴν τοίχον τοῦ κήπου)

ΣΚΗΝΗ Γ'.

Τὸ σπήλαιον τοῦ ἀδελφοῦ Λαυρεντίου.

(Εἰσέρχεται ὁ ἀδελφὸς Λαυρέντιος
μὲ κἀνιστρον εἰς τὴν χεῖρα.)

ΛΑΥΡΕΝΤΙΟΣ. — Ἡ φαιδόφθαλμος πρωτὰ
μειδιᾶ πρὸς τὴν ἀγριομέτωπον νύκτα. Αἱ
ἤδη διαφανεῖς σκιαὶ φεύγουσι καὶ κυλίου-
νται συγκεχυμέναι πρὸς τὴν δύσιν ὡς ὁ
κλονούμενος μέθυσος. Τὸ ἄρμα μὲ τοὺς πυ-
ρίνους τροχοὺς προχωρεῖ καὶ χαράσσει τὴν
ὁδὸν τῆς ἡμέρας. Πρὶν τὸ φλογερὸν ὄμμα
τοῦ ἀστέρος τοῦ λάμποντος ἐν τοῖς οὐρα-
νοῖς κομίσῃ τὴν χαρὰν καὶ πῆν τὴν δρόσον
τὴν ἐπικεχυμένην ἐπὶ τῆς γῆς πρέπει νὰ
ἐξέλθω διὰ νὰ πληρώσω τὸ κἀνιστρόν μου
βοτάνων δηλητηριωδῶν καὶ ἀνθέων ἱαμα-
τικῶν. (Σκέπτεται.) — Ἡ γῆ, ἡ μήτηρ αὐτῆ
τῶν ὄντων, εἶναι ὠσαύτως ὁ τάφος αὐτῶν·
ὁ κόλπος ὅστις παράγει τὰ πάντα, εἶναι ὁ
ἄπειρος τάφος ὅπου τὰ πάντα καταβροχ-
θίζονται. Ζωὴ καὶ θάνατος συγχέονται.
Προσκολλώμενοι εἰς τοὺς μαστοὺς τῆς κοι-
νῆς ἡμῶν Μητρὸς, ζητοῦμεν παρ' αὐτῆς,
ἡμεῖς τοὺς ὁποίους αὐτὴ ἐπλασε καὶ τοὺς
ὁποίους θὰ καταπῆ, φάρμακα καὶ δηλη-
τήρια. Δὲν ὑπάρχει προῖόν μὴ ἔχον ἰδίαν
ἀρετὴν· πᾶν ὅ,τι αὕτη παράγει εἶναι χρή-
σιμον καὶ ὅλα διαφέρουσι μεταξύ των. ὦ!
μεγάλῃ καὶ βαθεῖα εἶναι ἡ ἐνυπάρχουσα
δύναμις εἰς τὰς ὀπώρας, εἰς τὰ ἄνθη, εἰς
τοὺς ἀστέρας, εἰς τοὺς λίθους. Δὲν ὑπάρχει
ἐπίγειον ἀντικείμενον, ὅσον ποταπὸν, μὴ
περικλειὸν ἰδίαν ζωὴν καὶ μυστικὴν ἰδιό-
τητα· δὲν ὑπάρχει ἀντικείμενον, ὅσον εὐ-
εργετικὸν καὶ ὅσον πολῦτιμον, ὅπερ νὰ μὴ

διαφθείρεται καὶ νὰ μὴ καταντᾷ ὀλέθριον.
Καὶ αὕτη ἡ ἀρετὴ καθίσταται ἐγκλημα
κακῶς ἐφαρμοζομένη, καὶ τἀνάπαλιν τὸ
ἐγκλημα ἐξευγενίζεται διὰ τῆς καλῆς ἐ-
φαρμογῆς. (Ἀρπείει ἄνθος πλησίον τοῦ σπηλαίου του.)
Ἰπὸ τὸν τρυφερὸν ὕμένα τοῦ λεπτοφυοῦς
τούτου ἄνθους κρύπτονται συγχρόνως καὶ
ὁ θάνατος καὶ ἡ ζωὴ· δηλητήριον καὶ ἡδο-
νή! Ὅταν τὸ ὀσφραίνεται τις, τὸ γλυκὺ
ἄρωμά του θέλγει τὰς αἰσθήσεις καὶ ἀφυ-
πνίζει αὐτάς. Ὅταν ὅμως γευθῆ τὸν ἐπι-
κίνδυνον χυμόν του, ἡ καρδιά πήγνυται
καὶ ὁ ἄνθρωπος θνήσκει. Οὕτω φέρομεν ἐν
ἡμῖν δύο ἐχθρὰς δυνάμεις· τὴν χάριν ἣτις
προέρχεται ἐκ Θεοῦ καὶ τὴν θέλησιν ἣτις
προέρχεται ἐξ ἡμῶν. Ἄμα ὑπερισχύσῃ ἡ
κτηνώδης ἰσχὺς, ὁ θάνατος κατατρώγει
τὴν ψυχὴν· τὸ ἄνθος μαραίνεται καὶ χάνεται.
(Εἰσέρχεται ὁ Ρωμαῖος.)

ΡΩΜΑΙΟΣ. — Καλημέρα, πάτερ μου.

ΛΑΥΡΕΝΤΙΟΣ. — Ἐσο εὐλογημένος. Ποία
ἔωθινὴ καὶ γλυκεῖα φωνὴ μοὶ πέμπει τὸν
χαιρετισμὸν τοῦτον; Νέε φίλε, ὅταν ἀπο-
χαιρετᾷ τις τόσον ταχέως τὴν νυκτερινὴν
στρωμνὴν σημαίνει ὅτι κατέχεται ὑπὸ
πνευματικῆς ταραχῆς. Ἡ φροντίς ἀγρυπνεῖ
ἐν τῷ γεροντικῷ ἐγκεφάλῳ, καὶ ἀποδιώκει
τὸν ὕπνον· αἱ χρυσαὶ πτέρυγές του πλα-
νῶνται ὑπὲρ τὴν ῥωμαλαίαν νεότητα, εἰς
τὸν ἐλεύθερον καὶ ἀκμαῖον ἐγκέφαλον, εἰς
τὰ μέλη τὰ μὴ καταπονηθέντα εἰσέτι ὑπὸ
τοῦ χρόνου. Ἡ ἐπίσκεψίς σου εἶναι λίαν
ἔωθινὴ. ὦ! εἶμαι βέβαιος ὅτι ψυχικὴ τις
παρὰ τὴν σὲ ἐξήγειρεν, ἴσως μάλιστα ὁ νεα-
νίας μας δὲν κατεκλίθη τὴν νύκτα ταύ-
την... τί λέγεις;

ΡΩΜΑΙΟΣ. — Εἶναι ἀληθές, πάτερ μου,
καὶ ἡ νυκτερινὴ ἀνάπνυσις ὑπῆρξε γλυκυ-
τέρα τοῦ ὕπνου.

ΛΑΥΡΕΝΤΙΟΣ. — Ὁ Θεὸς νὰ ἐλεήσῃ
τοὺς δυστυχεῖς ἁμαρτωλοὺς. Ἦσο μὲ τὴν
Ῥοζαλίαν;

ΡΩΜΑΙΟΣ. — Μὲ τὴν Ῥοζαλίαν!...
ὦ! ὄχι, πάτερ μου· δὲν γνωρίζω πλέον
τὸ δυστυχές τοῦτο ὄνομα.

ΛΑΥΡΕΝΤΙΟΣ. — Ἐχει καλῶς, τέκνον
μου· ἀλλὰ ποῦ διήλθες τὴν νύκτα;

ΡΩΜΑΙΟΣ. — Θὰ σᾶς τὸ εἶπω χωρὶς
νὰ μὲ ἐρωτήσετε ἐκ νέου. Ἡ ἐχθρὰ μου

καὶ ἐγὼ συννητήθημεν εἰς τὸν αὐτὸν χορὸν. Ἐπλήρωσα τὴν καρδίαν τῆς καὶ ἐπληρώθη. Σὺ μόνος δύνασαι νὰ μὲ θεραπεύσης· τὸ φάρμακον εἶναι ἐν τῇ ἰσοᾷ χειρὶ σου. Σεβάσμιε πάτερ, δὲν πρόκειται μὴτε περὶ μίσους μὴτε περὶ ἐκδικήσεως· ἡ ἐχθρά μου καὶ ἐγὼ εἴμεθα σύμφωνοι· σοὶ ἀποτεινόμεν τὴν αὐτὴν παράκλησιν.

ΛΑΥΡΕΝΤΙΟΣ. — Ὁμίλει σαφέστερον, καὶ ἐξηγήθητι ἀπλούστερον. Ἐὰν ἐξομολογήσαι δι' αἰνιγμάτων, δι' αἰνιγμάτων θὰ σὲ συγχωρήσω.

ΡΩΜΑΙΟΣ. — Λοιπὸν μάθε σαφῶς καὶ ἀπλῶς ὅτι ἔδωκα ὕλην τὴν καρδίαν μου εἰς τὴν θελκτικὴν κόρην τοῦ πλουσίου Καπουλέτου. Μοὶ ἔδωκε τὴν ἰδικὴν τῆς καὶ εἴμεθα σύμφωνοι· εἰς σὲ ἀπόκειται νὰ συμπληρώσῃς, διὰ μυστικοῦ γάμου, τὴν συμφωνίαν ἡμῶν. Πῶς, εἰς ποῖον μέρος, εἰς ποίαν ἐποχὴν εἶδομεν ἀλλήλους, συνεννοήθημεν, ἠγαπήθημεν, θὰ σοὶ τὰ εἶπω συμπεριπατῶν μετὰ σοῦ. Ἀλλὰ πρὸ πάντων σὲ καθικετεύω εὐλόγησον μὲς σήμερον.

ΛΑΥΡΕΝΤΙΟΣ. — Μὰ τὸν ἅγιον Φραγγίσκον! τί μεταβολὴ εἶναι αὐτῇ! Τόσον ταχέως λοιπὸν ἔλησμεν ἡμεῖς ἢ τοσοῦτον προσφιλῆς ἐκείνη Ῥοζαλίνα! ὦ νέοι, νέοι! ὁ ἔρωσ σας δὲν καταβαίνει ἐκ τῶν ὀφθαλμῶν εἰς τὴν ψυχὴν σας. Ἐνθυμίσαι τὰ δάκρυά σου; Χριστὲ καὶ Κύριε! πόσα πικρὰ δάκρυα ἔχυσες διὰ τὴν γυναῖκα ἐκείνην! Δάκρυα ἀνωφελῆ. Οἱ θεῖοί σου ἀντηχοῦσιν ἀκόμη εἰς τὰ γηροῦ ὠτά μου, οἱ στεναγμοὶ σου κυματίζουσιν ἀκόμη ὑπεράνω τῶν κεφαλῶν μας. Ὑπάρχουσιν εἰσέτι ἐπὶ τοῦ προσώπου σου τὰ ἴχνη χθесινῶν δακρύων μὴπω ξηρανθέντων. Ποῖον Ῥωμαῖον νὰ πιστεύσω, τὸν χθесινὸν ἢ τὸν σημερινόν; Χθὲς ὄλαι αἱ δυστυχεῖαι σου προήρχοντο ἐκ τῆς Ῥοζαλίνας... καὶ τόσον ταχέως μετεβλήθης; Ἄ! συμφώνησον τοῦλάχιστον ὅτι αἱ γυναῖκες δύνανται ἐπίσης νὰ ὀλισθαίνουσιν ὅταν οἱ ἄνδρες τοσοῦτον ὀλίγην ἔχουσι σταθερότητα.

ΡΩΜΑΙΟΣ. — Πολλάκις μὲ ἐπέπληξες διὰ τὸν πρὸς τὴν Ῥοζαλίαν ἔρωτά μου

ΛΑΥΡΕΝΤΙΟΣ. — Διὰ τὸν ἔρωτά σου;... ἔχι! Εἶπέ μᾶλλον διὰ τὴν παραφροσύνην σου, προσφιλεῶς τέκνον.

ΡΩΜΑΙΟΣ. — Δὲν μὲ εἶπες νὰ θάψω τὸν ἔρωτα τοῦτον;

ΛΑΥΡΕΝΤΙΟΣ. — Δὲν σὲ εἶπα ὅμως νὰ θάψῃς τὸν ἕνα διὰ νὰ ἐκθάψῃς τὸν ἄλλον.

ΡΩΜΑΙΟΣ. — Σὲ ἰκετεύω, μὴ μὲ ἐπιπλήτῃς, ἀγαθὲ πάτερ. Ἐκείνη τὴν ὁποίαν ἀγαπῶ εἰλικρινῶς μοὶ ἀποδίδει ἔρωτα ἀντὶ ἔρωτος, ἐνῶ ἡ Ῥοζαλίνα δὲν μὲ ἠγάπα.

ΛΑΥΡΕΝΤΙΟΣ. — Σὲ ἐγνώριζε τί πράγμα ἦσο καὶ ἐμάντευε τὸν εὐμετάβλητον καὶ ἀσταθῆ ἔρωτά σου. Ἀλλ' ἐλθε, ἐλαφροκέφαλε νέε, ἐλθε μετ' ἐμοῦ, θὰ σὲ βοηθήσω. Πιθανὸν νὰ ἀποβῆ εὐτυχὲς τὸ συνοικέσιον τοῦτο, καὶ τὸ ἀρχαῖον μίσος τῶν δύο οἰκογενειῶν δύναται νὰ μεταβληθῆ εἰς διαρκῆ φιλίαν.

ΡΩΜΑΙΟΣ. — Ἄς ἐξέλθωμεν, ἄς ἐξέλθωμεν, διότι πολὺ βιάζομαι, πάτερ μου.

ΛΑΥΡΕΝΤΙΟΣ. — Ἦσυχα, φρόνιμα! ὁ τρέχων προσκόπτει.

(ἐξέρχονται.)

(ἀκολουθεῖ)

ΚΑΗΔΟΝΕΣ ¹

Α'.

Ὁ μελετῶν συγκριτικῶς τὴν ἱστορίαν τῶν ἐθνῶν παρατηρεῖ ἐνίοτε μετ' ἀπορίας σημεῖα τινὰ, ἐν οἷς συναντῶνται διάφοροι λαοὶ καὶ φύλα, διακεκριμένα ἀλλήλων διὰ τε τῆς γλώσσης, τοῦ ἐθνικοῦ χαρακτῆρος καὶ τῶν παραδόσεων, καὶ ἐπὶ τέλους διὰ τῆς παντελοῦς ἐλλείψεως ἐπιμιξίας μεταξὺ τῶν. Ἦθη καὶ ἔθιμα οὐχὶ ὀλίγα, παντοῖαι προλήψεις καὶ τελεταὶ εἰσὶ κοινὰ εἰς διάφορα ἔθνη, ἅτινα ὡς τοῦλάχιστον δυνάμεθα ἀτελῶς πῶς νὰ πληροφορηθῶμεν ἐκ τῆς ἱστορίας δὲν τὰ παρέλαβον ἐξ ἀλλήλων, ἀλλ' ἐκ κοινῆς πηγῆς τέως ἀγνώ-

¹ Τὸ παρὸν ἄρθρον εἶναι ἀπόσπασμα τοῦ κατὰ τὸν ἐρευνῶν Ροδοκανάκειον φιλολογικὸν ἀγῶνα βραβευθέντος συγγράμματος « Μελέτη ἐπὶ τοῦ βίου τῶν νεωτέρων Ελλήνων, » τοῦ Κ. Ν. Γ. Πολίτου. Τὸ σύγγραμμα τοῦτο, διηρημένον εἰς τέσσαρας τόμους ὡς ἕκαστος ἀπαρτίζεται ὑπὸ εἰκασί τυπογραφικῶν φύλων, ἐκδόθησεται ὅσον εὐπω. Σ. Η.

στου ἡρῶσθησαν αὐτά· ἡ ἐπιμελὴς τούτων ἐξέτασις οὐκ ὀλίγον δύναται νὰ παράσχη φῶς εἰς τὴν ἱστορίαν τῶν πρώτων λαῶν, ἱστορίαν, ἧς τὰ κυριώτερα μέρη εἰς πυκνὸν σκότος εἰσὶν ἀποκεκρυμμένα, καὶ ἐλαχίστας ἐλπίδας περὶ τῆς διαφωτίσεως αὐτῶν τρέφομεν. Δὲν ἀρνούμεθα ὅτι ἡ τοιαύτη ἐξερῆνησις ἐνδέχεται πολλάκις νὰ φέρῃ εἰς ἄτοπα συμπεράσματα· οὐδὲ σπάνια εἶναι τὰ παραδείγματα σοφῶν, ζητούντων εἰς τὰ βάθη τῆς Ἰνδικῆς καὶ εἰς τὴν ἀπωτάτην ἀρχαιότητα ὅ,τι τοῦ τόπου των γέννημα, ὀλίγων ἐτῶν ἢ ἑκατονταετηρίδων αὐτῶν προγενέστερον, ὕστερον ἀπεδείχθη. Ἀλλὰ τοῦτο δὲν εἶναι, νομίζομεν, οὐσιῶδες ἐπιχείρημα, δυνάμενον νὰ ἐμποδίσῃ ὡς ἀνοφελῆ τὴν πρόοδον τῶν τοιούτων ἐρευνῶν, διότι μετὰ παρέλευσιν ὀλίγου βεβαίως χρόνου ἢ κριτικῆ θὰ δυνηθῆ νὰ ἐξακριβώσῃ τὰ τοιούτου εἶδους ζητήματα, βοηθημένη ὑπὸ τῶν συχνῶν περὶ ταῦτα μελετῶν.

Εἰς τὴν τάξιν ταύτην τῶν ἐθίμων ἀναγονται τὰ τελούμενα κατὰ τὴν 23 πρὸς τὴν 24 Ἰουνίου, κατὰ τε τὸ παλαιὸν καὶ τὸ νέον ἡμερολόγιον, ὅτε ἡ ἐκκλησία ἐορτάζει τὴν μνήμην τῶν γενεθλίων τοῦ ἁγίου Ἰωάννου τοῦ Προδρόμου. Καθ' ἅπασαν τὴν Ἑλλάδα, τὴν νύκτα τῆς 23 Ἰουνίου, παραμονὴν τῆς ἐορτῆς τοῦ ἁγίου Ἰωάννου, τοῦ *Pigana*, ὡς κοινῶς καλεῖται¹, συνειθίζουσι νὰ ἀνάπτωσι πολυπληθεῖς πυρᾶς, ἃς εὐθύμως γέροντες καὶ παιδία καὶ μῆτερες μετὰ τῶν τέκνων των πηδῶσι, τὸ ἀκόλουθον ἄσμα ἐν Κύπρῳ ψάλλουσαι²:

Ψῦλλοι, ψῦλλοι, φύ'ετε
καὶ κορειοὶ ψοφίσατε³
κι' αἴε-Γιάννης ἔρκεται
μὲ τὸ κονταροῦλον
καὶ κονταροῦλιζει σας³.

Τὰ πυρὰ τοῦ ἁγίου Ἰωάννου συνειθίζονται καὶ παρὰ τοῖς λοιποῖς εὐρωπαϊκοῖς

¹ Διότι τότε εἰς τὰ χωρία ἐξέρχονται καὶ συνάγουσιν ὄριανον, ὅπως εἰς τὴν Βρετανίαν τῆς Γαλλίας θερίζουσι τὴν αὐτὴν ἡμέραν τὸ γόρτον καὶ ἄωρον ἂν ἦναι. (Sonnini Voyage en Grèce. 1801 t. II p. 125.)

² Ἀθ. Σακελλαρίου, Κυπριακὰ τ. III σ. 310.

³ Ομοίως ἐπικλήσεις βλέπε ἐν παιδικοῖς ἄσμασι παρὰ Passow, Carmina popularia Graeciae recentioris p. 228. 229.

ἔθνεσι. Κατὰ τὴν ἡμέραν τῆς ἐορτῆς εἶναι κοινοτάτη ἢ τοιαύτη τελετὴ ἐν Γαλλίᾳ¹, Ἀγγλίᾳ², Ἰταλίᾳ³, Ἰσπανίᾳ⁴, Γερμανίᾳ⁵, Δανίᾳ⁶, Νορβηγίᾳ⁷, Ρωσίᾳ⁸, Σερβίᾳ⁹, καὶ ἄλλοις Σλαβικοῖς φύλοις¹⁰. ἂν δὲ πρέπη νὰ δώσωμεν πίστιν εἰς τὸν ἅγιον Βερνάρδον, παρόμοιον ἔθιμον ἐπεκράτει ἀρχαίωθεν καὶ παρὰ τοῖς Σαρρακηνοῖς¹¹.

Τινὲς τῶν ἀρχαιολόγων¹² εὔρον ἐν τοῖς ἐθίμοις τούτοις ἕχνη τῆς ἀρχαίας ῥωμαϊκῆς ἐορτῆς τῶν Παλιλίων ἢ Παριλίων κατὰ τὸν Preller, τελουμένων τὴν 21 Ἀπριλίου πρὸς τιμὴν τοῦ ἀγροτικοῦ Θεοῦ ἢ Θεᾶς Πάλητος (Pales)¹³, ὅτε καὶ πυραὶ ἀνήπτοντο, καὶ πολλὰ ἐγίνοντο ὅμοια πρὸς τὰ νῦν. Ὁ Maury ὑπολαμβάνει αὐτὰ λείψανα τῆς ἐορτῆς τῶν ἡλιοστασιῶν¹⁴, καὶ τὴν εἰκασίαν ταύτην κρατύνουσιν ἕχνη τῆς λατρείας τοῦ Συροφοινικικοῦ Θεοῦ Βάαλ ἢ Βήλ (ἀντιστοιχοῦντος πρὸς τὸν ἥλιον) περισωθέντα ἐν τοῖς ἀρκτώσι λαοῖς καὶ συνδεδόμενα μετὰ τῆς τελετῆς τῶν πυρῶν τοῦ ἁγίου Ἰωάννου. Διότι τὴν ἐορτὴν ταύτην

¹ Maury. Les fêtes au moyen âge. p. 56, ὅπου γίνονται καὶ πολλὰ παραπομπαὶ εἰς Γάλλους συγγραφεῖς τοῦ τοιοῦτου ἐθίμου μνησίαν ποιουμένου.

² Stratt, The sports and pastimes of the people of England. London 1830 σ. 359.

³ La-Marmora, Voyage en Sardaigne τ. I. σ. 264—265 (τῆς 6'. ἐ.δ.δ.σεως.)

⁴ Martini Arelati, (κανονικοῦ τῆς Παμπουλοῦνης) De superstitionibus. — ἐν Tractat tractatum τ. IX σ. 133 (Lugdun. 1544)

⁵ Βλ. Grimm, Deutsche Mythologie. 1854 τ. I σ. 383—393. — panzer Beitrag Zur deutschen Mythologie, σ. 215 κ. ἐ.

⁶ Arndts, Reise durch Schweden. τ. III σ. 72—73. — Finn., Magn. Lexicum mytologicum σ. 1091—1094. — Lyngbye, Nord. tidskr. for oldk. τ. II σ. 332—339. — Molbech, Dialect. lexie. 150.

⁷ Sommerfelds, Saltdalen σ. 121.

⁸ Κραμισίνου, ἱστορία τῆς Ρωσίας μεταφρ. Κροικιδῆ, τ. I σ. 90. — Goetze Russische Volksleben σ. 230—232.

⁹ Vuk ἐν λ. Ivandan.

¹⁰ Sartori, Reise für Kärnten. τ. III σ. 349—350.

¹¹ Le Monde illustré. τ. III p. 11.

¹² Grimm, ἐνθ. ἂν. — Preller, Roemische Mythologie σ. 367 (μέρος IV κεφ. XI) Maury, La Magie et l'astrologie p. 164 (1864 3e édition.)

¹³ Διόνου σ. Ἀλιεαρνα σ. Α. 88—Tibullus, Π, I, 88 κ. ἐ. — Propert., IV, VI, 75 κ. ἐ. — Ovid., Fast IV, 721 κ. ἐ. — Schol. ad Pers. Sat. I. 71.

¹⁴ Maury ἐνθ. ἂν.

ἐν Ἰρλανδίᾳ καλοῦσι Baal-tin καὶ ἐν Σκωτῖᾳ Belin¹. αἱ δὲ λέξεις αὗται, ὅπως καὶ ἡ γερμανικὴ Welt (κόσμος) καὶ τινες ἄλλαι², καταφανῶς παράγονται ἐκ τῆς λέξεως Βάαλ. Ἐν Σαρδηνίᾳ προσέτι τελοῦνται κατὰ τὴν ἑορτὴν ταύτην συνήθειαι ἀναγόμεναι εἰς τὰ Ἀδώνια τῶν ἀρχαίων³, ὃ δὲ Ἀδωνις, φρυγικὴ θεότης, μετενεχθεῖσα κατὰ τοὺς ὑστέρους χρόνους ἐν Ἑλλάδι καὶ Ῥώμῃ, ἦν προσωποποιήσις τοῦ ἡλίου.⁴ Ὁ ἡμέτερος κύριος Σακελλάριος εἰκάζει προσέτι⁵ ὅτι ἡ ἐν Κύπρῳ ὀνομασία τῆς πυρᾶς *Λαμπραχία* καὶ ἡ τοῦ ἁγίου Ἰωάννου προσεπωνυμία *Λαμπαδιστής* καὶ *Λαμπροφόρος* ἔχει σχέσιν πρὸς τὴν ἀρχαίαν ἑορτὴν τοῦ *Λαμπτήρος* Διονύσου⁶.

Ἐκ τῆς Βίβλου γνωρίζομεν ὅτι πρὸς τιμὴν τοῦ Βάαλ οἱ κάτοικοι τῆς Χανανά ἤπτον πυρᾶς, ἃς ἐπήδων⁷. Τὰς δὲ τοιαύτας ἐθνικὰς τελετὰς, διατηρηθείσας καὶ παρὰ τοῖς Βυζαντινοῖς, ἐμπόδισεν, ἀλλ' ἄνευ ἀποτελέσματος, ἡ ἐν Τρούλλῳ τῆς Κωνσταντινουπόλεως ἕκτη οἰκουμένη συνόδος (680 μ. Χ.): «Τὰς ἐν ταῖς νομηναίαις ὑπὸ τιῶν πρὸ τῶν οἰκείων ἐργαστηρίων ἢ οἰκῶν ἀναπτομένας πυρκαϊὰς, κελεύει ὁ ξέ. κανὼν αὐτῆς, ἃς καὶ ὑπεράλλεσθαι τινες κατὰ τι ἔθος ἀρχαῖον ἐπιχειροῦσιν, ἀπὸ τοῦ παρόντος καταργηθῆναι προστάσσομεν. Ὅστις οὖν τοιοῦτό τι πράξει, εἰ μὲν κληρικὸς εἴη καθαιρεῖσθω, εἰ δὲ λαϊκὸς ἀφοριζέσθω⁸.»

Τὸ ἔθιμον τοῦ ὑπεράλλεσθαι τῶν ἀναπτομένων πυρῶν εἶναι ἀρχαιότατον ἐν τῇ Βίβλῳ ἀναφέρεται ὅτι ὁ βασιλεὺς Μανασσῆς, ἐθνικὰ ἀκολουθῶν ἔθιμα, διῆγε κληδονίζόμενος καὶ διάγων τοὺς παῖδας αὐτοῦ ἐν πυρὶ: «καὶ ὠκοδόμησε, λέγει ἡ Γραφή⁹,

τὸ θυσιαστήριον πάσῃ τῇ δυνάμει τοῦ οὐρανοῦ ἐν ταῖς δυσὶν αὐλαῖς οἴκου Κυρίου καὶ διῆγε τοὺς υἱοὺς αὐτοῦ ἐν πυρὶ, καὶ ἐκκληδονίζετο, καὶ οἰωνίζετο.» Ὁ δὲ κατὰ τὴν πέμπτην μετὰ Χριστὸν ἑκατονταετηρίδα ζήσας ἐπίσκοπος Κύρου Θεοδώρητος σημειοῖ εἰς τὸ ἀνωτέρω χωρίον τῆς Βίβλου τὰ ἐξῆς, δεικνύοντα ὅτι ὅμοια καὶ κατὰ τὴν ἐποχὴν του εἰθίζοντο. «Εἶδον γὰρ ἔντισι πόλεσιν ἅπαξ τοῦ ἔτους ἐν ταῖς πλατείαις ἀπτομένας πυρᾶς, καὶ ταύτας τινὰς ὑπεραλλομένους, οὐ μόνον παῖδας, ἀλλὰ καὶ ἄνδρας. Τὰ δὲ γε βρέφη παρὰ τῶν μητέρων παραφερόμενα διὰ τῆς φλογός· ἐδόκει δὲ τοῦτο ἀποτροπιασμὸς εἶναι καὶ κάθαρσις¹.» Περὶ τοῦ τοιοῦτου ἔθιμου παρὰ τοῖς Βυζαντινοῖς καὶ πολλὰς ἄλλας ἔχομεν μαρτυρίας· οὕτως ὁ ἐξηγητὴς τῶν συνοδικῶν κανόνων Ζωναράς λέγει². «Ἔθνη Ἑλληνικά τε καὶ ἐθνικὰ κατὰ παράδοσιν ἐποίουν τινές, καὶ ποιοῦσι μὴδὲν εἰδότες τὶ δηλοῦσι τὰ γινόμενα παρ' αὐτῶν οἷόν ἐστι καὶ τὸ πυρκαϊὰς ἀνάπτεσθαι ἔμπροσθεν ἐργαστηρίων καὶ οἰκιῶν καὶ αὐτῶν ὑπεράλλεσθαι.» Ὁμοῖα λέγει ἕτερος ἐξηγητὴς τῶν κανόνων, ὁ Ἀριστῆνος³. «Τινές ἔμπροσθεν τῶν ἐργαστηρίων ἢ τῶν οἰκιῶν πυρκαϊὰς ὑπανάπτοντες, ἐν αὐταῖς, κατὰ τι ἀρχαῖον ἔθος, ἐπήδων.» Ὁ Βαλσαμών καὶ Ματθαῖος ὁ Βλάσταρις ἀναφέρουσι δεισιδαιμονίαν συνδεομένην μετὰ τοῦ ἔθιμου τούτου, ἥτις καὶ παρ' ἡμῖν ἔτι σώζεται καὶ παρὰ τοῖς χωρικοῖς τῆς Γαλλίας⁴. Ἀλλὰ, λέγει ὁ μὲν τούτων⁵, καὶ ἔμπροσθεν τῶν ἐργαστηρίων αὐτῶν καὶ τῶν οἰκιῶν ἀνῆπτον πυρκαϊὰς (οἱ Ἑλληνας

¹ Θεοδώρητ. Ἄπαντα τ. I σ. 332 ἔκδ. Sirmond Paris 1642

² Ζωναράς εἰς ξέ. κανὼνα τῆς γ'. συνόδου (ἐν Συντάγματι κτλ. ἔκδ. Ῥάλλη καὶ Ποτλῆ τ. Β' σ. 437.)

³ Ἀριστῆνος, αὐτ. (ἐν Συντάγματι κτλ. τ. Β' σ. 460.)

⁴ Ποτλ. B. Revoil. ἐν Monde illustré τ. III σ. 14. «On voit souvent certaines personnes sauter par dessus le feu, et les pères afin de se purifier eux et leur progéniture, enjambent le feu en tenant leurs enfants dans leurs bras. Les mères s'imaginent aussi détourner les malheurs qui pourraient menacer leurs nourissons en faisant avec eux le tour de feu du joie.»

⁵ Βαλσαμών ἐν Συντάγματι κτλ. ἔκδ. Ῥάλλη καὶ Ποτλῆ τ. Β' σ. 438.

¹ Brand, Observations on popular Antiquities τ. I σ. 167 κ. ἔ.

² Nilson, ἐν Revue des deux Mondes τ. XLII σ. 175 κ. ἔ.

³ La-Marmora, ἔθ. ἀν.

⁴ Maurv, Histoire des religions de la Grèce antique. τ. III σ. 196.

⁵ Αθ. Σακελλάριου, Κυπριακά. τ. Γ' σ. 326.

⁶ Παυσαν. Ζ. 27.

⁷ Δευτερονόμιον ΙΗ' 10.

⁸ Σύνταγμα τῶν θεῶν καὶ ἱερῶν κανόνων, ἔκδ. Ῥάλλη καὶ Ποτλῆ. τ. Β' σ. 436.

⁹ Βασιλειῶν Α' κ. ἔ. 6.

καὶ οἱ Ἰουδαῖοι) καὶ ἐπήδων ἐπάνω τούτων, *ρομίζοντες διὰ τοῦτο τὰ προσυμβαίνοντα ἕως αὐτοῖς δυσχερῆ κατακαίεσθαι, καὶ ἐτέροις ἀγαθοῖς ἐντυγχάνειν.* Ἀκολουθῶς οὖν τούτοις ἐποίουν καὶ τινες ὀρθόδοξοι ἐν ταῖς ἡμέραις, ἐν αἷς καὶ ἡ παροῦσα (ἡ ἐν Τρούλλῳ) γέγονε σύνοδος. Ἐνθεν τοι καὶ διωρίσαντο οἱ πατέρες καταργηθῆναι ταῦτα. « Πυρκαϊὰς δὲ, λέγει ὁ Βλάσταρις¹, ἀνάπτοντες ὑπερήλλοντο, ἕως οἰόμενοι τὰ μὲν φθάσαντα δήπουθεν δυσχερῆ, ὡσπερὶ κατακαίόμενα φροῦδα γίνεσθαι, αἴσια δὲ ἀνακλύπτειν εἰσέπειτα. » Οἱ Ῥωμαῖοι, κατὰ τὴν μαρτυρίαν τοῦ Ὀβιδίου, ἐπήδων τὰς κατὰ τὰ Παλίλια ἀναπτομένας πυρὰς:

Certe ego transilui positas ter in ordine flammeas².

ἐν δὲ Γαλλίᾳ, ὡς καὶ ἀνωτέρω εἶδαμεν, τὸ τοιοῦτον ἔθιμον διετηρήθη μέχρι τοῦδε³.

Ἐτέρα συνήθεια, τοῦ νὰ φέρωσι κατοικίδια ζῶα καὶ νὰ τὰ περῶσιν ὑπὲρ τὴν πυρὰν, ὅπως προφυλαχθῶσιν ἀπὸ διάφορα δυστυχήματα⁴, φαίνεται ἐπίσης ἀρχαία. Ὁ Ὀβίδιος ἀναφέρει ὅτι ἐγένετο τοιοῦτό τι κατὰ τὴν ἐπέτειον εορτὴν τῆς κτίσεως τῆς Ῥώμης.

Per flammam saluisse pecus, saluisse colonos;
quod fit natali nunc quoque, Roma, tuo⁵.

Ἐν Γαλλίᾳ μέχρι τῆς ἐποχῆς τοῦ ΙΑ' Λοδοβίκου ἐσυνεβίβον νὰ ρίπτωσιν εἰς τὰς πυρὰς τοῦ ἁγίου Ἰωάννου κατοικίδια ἀκάθαρτα ζῶα, ὡς γαλαῖς, κύνες καὶ τὰ τοιαῦτα⁶. Ἴσως ἔχει ἀναλογίαν τοῦτο πρὸς τι ἔθιμον τῶν Ἑλλήνων χωρικῶν, ὁσημέραι ἐκλείπον, γινόμενον δὲ τὴν πρώτην δευτέραν τῆς ἐβδομάδος μετὰ τὰς ἀποκρέω, ἧτις καὶ *σκυλοδευτέρα* διὰ τοῦτο καλεῖται. Τὴν ἡμέραν ταύτην κρεμῶσιν εἰς πλατεῖαν ἐνώπιον πολλοῦ πλήθους

κύνες, οὓς τρέμοντας ἔπειτα καὶ ἡμιθηνεῖς μετὰ πολλὰς βασάνους ἀφίνουσιν. Ἐνδέχεται τὸ τοιοῦτο νὰ ἔχη σχέσιν τινὰ πρὸς τὰ παρὰ τῶν ἀρχαίων τελούμενα ἐναγίσματα, καθ' ἃ ἐθυσίαζον κύνες εἰς τὴν Ἑκάτην, ἧτις καὶ *κνυροσφαγῆς* διὰ τοῦτο ὑπὸ τοῦ Λυκόφρονος ἀποκαλεῖται¹.

(Ἔπεται τὸ β' μέρος)

N. Γ. ΠΟΛΙΤΗΣ

ΠΕΡΙΕΡΓΟΣ ΑΠΟΛΟΓΙΑ

Πρόεδρος τοῦ Πλημμελειοδικείου
Σύρου Κ. Δοξαράς.

Προσῆλθεν ὁ κατηγορούμενος ὅστις ἐρωτηθεὶς περὶ τῆς ταυτότητός του κλπ. ἀπήντησεν·

Ὀνομάζομαι Θεόφιλος Καίρης, ἐγεννήθη καὶ κατοικῶ εἰς Ἄνδρον, ἐτῶν 68, διδάσκαλος καὶ θεοσεβῆς τὴν θρησκείαν.

Ἐρ. Κατηγορεῖσαι ἐπὶ προσηλυτισμῶ καὶ διαδόσει νέας θρησκείας ἀγνώστου· τί ἀπολογεῖσαι;

Ἀπ. Οὔτε εἰσηγητὴς οὔτε ἰδρυτὴς νέας θρησκείας εἶμαι, διότι φρονῶ ὅτι τὸ τοιοῦτο δὲν εἶναι ἔργον ἀνθρώπου, καθόσον τὰ τοιαῦτα εἰς δύναται, ὃ ἐκ τοῦ μηδενὸς παραγκλῶν τὸ Σύμπαν. Ἡ Θεοσεβεία δὲν ἔχει ἄλλον διδάσκαλον εἰμὴ μόνον τὸν Θεὸν, καθότι αὐτὴ εἶναι ἀπόρροια τῆς ἡθικῆς τοῦ Θεοῦ· ἐπομένως, ὡς προεῖπον, οὔτε καθιδρυτὴς εἶμαι τῆς θεοσεβείας οὔτε προσηλυτιστὴς ὑπὲρ αὐτῆς.—Παῖς ἔτι ὢν εἶχον πλείστας ὕσας ἀμφιβολίας περὶ τῶν δογμάτων τῆς Χριστιανικῆς θρησκείας καὶ περὶ τῶν μυστηρίων αὐτῆς. Πρὸς διάλυσιν τῶν ἀποριῶν μου τούτων ἠρώτησα τοὺς διδασκάλους μου, ἀλλ' αἱ ἀπαντήσεις αὐτῶν πάντῃ ἀσαφεῖς, δὲν μὲ ἐξέβαλον τῆς

¹ Ματθ. Βλαστάριος, Σύνταγμα κατὰ στοιχείων Ε. κεφ. γ'. (ἐν Συντάγματι θείων κανόνων, ἐκδ. Ῥάλλη καὶ Ποτλῆ τ. VI σ. 244)

² Ovid. Fast. IV, 727, 781—732.

³ Millin, Voyage dans le Midi τ. III σ. 28, 341—345.—Mémoires de l'académie celt. τ. II σ. 77. 78. III σ. 447.

⁴ Τοῦτο συνεβίβεται καὶ παρὰ Γάλλοις (Magasin pittoresque 1834 τ. II σ. 71).

⁵ Ovid. Fast. IV. 85.

⁶ Le monde illustré τ. III σ. 13.—Magasin pittoresque 1835 τ. III σ. 43.

¹ Πλουταρχ., Ῥωμαῖκ. κεφαλ. § 52.—Συμποσιακ. προβλημ. Ζ'. 6.—Ἀθήν. Α. 323.—Λουκιαν., Νεκρ. διαλ. Α. 1.—ΚΒ. 3.—Λυκόφρον, Κασσανδρ. 77 καὶ 7 καὶ Τζέτζης αὐτ.—Εὐσταθ., εἰς Ὀδυσσ. Γ. σ. 1467.—Βλ. καὶ J. de Witte, le sacrifice du chien ἐν Bulletin archéologique de l'Athæneum francais Janvier 1855.

ἀβύσσου τῆς ἀμνηχανίας. Ἀνετράφην καὶ ἐδιδάχθην ὑπὸ τοῦ καυχήματος τῶν Κυδωνιῶν, τοῦ Βενιαμίν, ἀλλὰ ἂν καὶ εἰς πάντα τὰ λοιπὰ ὁ πάνσοφος ἐκεῖνος διδάσκαλος μὲ ἐφώτιζεν, εἰς ὅσα ἡμῶς ἐγὼ ἀνέκαθεν ἀμφιβάλλον δὲν ἴσχυσε νὰ μὲ βεβαιώσῃ οὔτε κατώρθωσε νὰ μὲ πείσῃ. Ἐν τῇ ἀμνηχανίᾳ ταύτῃ κυλιόμενος ἐκινδύνευον νὰ μείνω ἄθρησκος, μὴ ἀνεχόμενος ὅμως καὶ τὴν κτηνώδη ταύτην κατὰστατα διανοήθην νὰ ἐγκαρτερήσω μεχρὶσοῦ δυνηθῶ νὰ λύσω τὰς ἀπορίας μου, καθόσον ἂν διετέλουν εἰσέτι ἀμφιβάλλων καὶ ἀπορῶν ὁμοιάζον ἀνθρωπον πεσόντα εἰς βράθρον ὅστις ἐν ᾧ καταγίνεται ὕλαις δυνάμεσι νὰ ἐξέλθῃ κατατεθραυσμένων τῶν ἐφ' ὧν ἐστήριζε τοὺς πόδας αὐτοῦ σαθρῶν βάσεων βυθίζεται ἔτι μᾶλλον εἰς τὸ χάος αὐτοῦ.

Ἐπὶ τέλους γαληνιαῖάν τινα καὶ νήνεμον νύκτα, ἀτενίσας πρὸς τὸν ἀστερόεντα μεγαλοπρεπέστατον καὶ λαμπρότατον οὐρανὸν ἐνόμισα ὅτι ἀνέγων ἐπ' αὐτοῦ χρυσοῖς γράμμασι τὰς λέξεις «*Θεὸν σέβου, Θεὸν ἀγάπα.*» Ἐκτοτε ἠσθάνθην καταπαύουσαν τὴν ταραχὴν τῆς ψυχῆς μου τὴν μέχρι τῆς στιγμῆς ἐκείνης ὡς ἐκ τῆς ἀμφιβολίας κατασπαράττουσαν τὸ πνευμά μου. Ἀκολούθως μετέβην εἰς τὴν Εὐρώπην ὅπου δὲν ἀφῆκα οὐδένα διδάσκαλον τῆς Ῥωμαϊκῆς ἐκκλησίας ὃν νὰ μὴ ἠρώτησα περὶ θρησκείας. Ἐπὶ τέλους παραδεχθεὶς καθ' ὄλοκληρίαν τὴν θεοσεβείαν καὶ μόνον εἰς τὴν λατρείαν τοῦ Δημιουργοῦ ὅπως παραδοθεὶς, περὶ οὐδενὸς ἄλλου πλέον ἐσkeptόμην εἰμὴ περὶ τοῦ πῶς ἠδυνάμην νὰ συντελέσω πρὸς ἀπελευθέρωσιν τῆς τότε (1821) ἐπαναστατησάσης Πατρίδος μου, καθόσον καὶ δεῦτερον μετὰ τινα χρόνον ἀτενίσας πρὸς τὸν οὐρανὸν ἀνέγων ἐκτὸς τοῦ «*Θεὸν σέβου καὶ τὸ Ἀγάπα τὴν Πατρίδα σου καὶ θυσιάσθητι ὑπὲρ αὐτῆς.*» Ἀγωνισθεὶς εἰς διάφορα μέρη πολλάκις μὲ κίνδυνον τῆς ζωῆς μου ἐσώθην τῇ θείᾳ προνοίᾳ καὶ ἀπῆλθον εἰς Ἄνδρον. Ἐκεῖ διαμένων ἀπὸ τῆς ἀνεξαρτησίας τῆς Ἑλλάδος διετέλουν λατρεύων τὸν Δημιουργὸν τοῦ Παντός ὡς θεοσεβικὸν ὄν. Οὐδέποτε προσηλύτισά τινα εἰς τὴν θεοσεβείαν τῆς

ὁποίας τὴν καθίδρυσιν καὶ διάδοσιν μοῦ ἀποδίδουσιν. Εὐτυχέστατον ἤθελον θεωρήσει ἐμαυτὸν ἂν ἐγὼ καθίδρυσον θρησκείαν ἰδίαν ὑπὲρ τῆς διαδόσεως τῆς ὁποίας ἄλλως εἶμαι ἕτοιμος μυρίας ζωὰς νὰ θυσιάσω καὶ ὅλον μου τὸ αἷμα νὰ χύσω. Ἄλλ' ὅπωςδήποτε κατηγορούμενος σήμερον ἐπὶ προσηλυτισμῷ ἀπαντῶ ἐνώπιον τοῦ ἐλευθέρου δικαστηρίου τῆς πατρίδος μου ὅτι ὁ θεοσεβὴς οὐδέποτε εἶναι προσηλυτιστής, οἰονδήποτε δὲ καὶ ἂν ἦναι τὸ ἀποτελεσμα τῆς προκειμένης δίκης, ἦτις μὲ ἤξιωσε νὰ ἐμφανισθῶ ἐνώπιον τῶν δικαστῶν τοῦ ἀπελευθερωθέντος ἔθνους μου, οἰαδήποτε καὶ ἂν ἦναι ἡ ἔκβασις τῆς κατ' ἐμοῦ κατηγορίας, θέλω εὐγνωμονεῖ εἰς τὸν ὅστις μὲ ἔφερεν ἐνώπιον τοῦ δικαστηρίου ἀποδεχόμενος τὴν σημερινὴν ἡμέραν ὡς τὴν ὥραιότεραν τοῦ βίου μου.»

(Ἐκ τῶν ἐπισήμων πρακτικῶν τοῦ Δικαστηρίου).

Ἐκ στόματος αὐτῶν τῶν μελῶν τοῦ δικάσαντος τὸν λευκότριχα γέροντα δικαστηρίου, τῶν πλείστων ἐγκατεστημένων σήμερον ὡς δικηγόρων ἐν Σύρῳ, ἠκούσαμεν τὴν ἐντύπωσιν ἣν διατηροῦσιν εἰσέτι τῆς εἰκόνας τοῦ ὁμολογουμένως ἐναρέτου ἀλλὰ πεπλανημένου ἐκείνου κατηγορουμένου. Τὸ σοβαρὸν καὶ γαλκηνιαῖον σύναμα ὕψος του, ἡ ἀξιοπρέπεια τῆς συμπεριφορᾶς καὶ τῆς φωνῆς του καὶ ἡ παρρησία του ἐν γένει διήγειρον εἶδος σεβασμοῦ εἰς τὰς ψυχὰς καὶ αὐτῶν τῶν καταδικασάντων αὐτὸν δικαστῶν. Ἡ συνεδρίασις ἐγένετο εἰς τὸ Πλημμελειοδικεῖον Σύρου τὴν 21 Δεβρίου 1852 κεκλεισμένων τῶν θυρῶν. Ὁ κατηγορούμενος ἐκηρύχθη ἔνοχος καὶ καταδικάσθη εἰς φυλάκισιν 2 ἐτῶν καὶ 40 ἡμερῶν. Δὲν προτιθέμεθα ἐνταῦθα νὰ θιζόμεν τὴν ἰσότητά τοῦ δεικασμένου ὑπερ σεβόμεθα ὑπὲρ πάντα ἄλλον, οὐδὲ νὰ ἐνδιατρίψωμεν ἐπὶ τοῦ ζητήματος κατὰ πόσον ὁ μονοθεϊσμός (ὑπερ ταυτὸν τῇ θεοσεβείᾳ) εἶναι ἢ οὐ γνωστὴ καὶ ἐπαγγελιομένη θρησκεία καὶ ἐπομένως ὡς τοιαύτη ἀνεκτὴ κατὰ τὴν ῤῆσιν τοῦ 1^{ου} ἄρθρου καὶ τοῦ παλαιοῦ καὶ τοῦ νέου Συντάγματος μας. Ἀφηγοῦμεθα ἀπλῶς τὰ γεγονότα χάριν περιεργείας. Μετὰ μῆνας ἕξ ἀπὸ τῆς

ἐγκαθείρξεώς του ἐτελεύτησεν ἐντὸς τῶν φυλακῶν Σύρου, ὃ δὲ νεκρὸς του νύκτωρ μετεφέρθη ὑπὸ δύο ἀχθοφόρων Μελιταίων ἐπὶ ἀδροτάτη ἀμοιβῇ εἰς τὴν ἀντίπεραν ὄχθην τῆς νήσου καὶ ἐκεῖ παρεχώθη δίκην κυνὸς εἰς τὴν γῆν, μὴ χορηγηθείσης ἀδείας πρὸς χριστιανικὴν ἢ τοῦλάχιστον ἀνθρωπίνην κήδευσίν του. Ἀπέναντι τηλικαύτης φανατικότητος τοῦ τε λαοῦ καὶ τοῦ κλήρου, ἀντιστρατευομένης πρὸς τὰ ἀνεξίλικα παραγγέλματα καὶ τοῦ Σωτῆρος ἡμῶν καὶ τῆς μητρὸς ἐκκλησίας μας, νομίζομεν θέλει ἐπιτραπῆ ἡμῖν νὰ ἐκφρασθῶμεν ὅτι ὁ 19^{ος} αἰὼν μας δὲν δικαιοῦται βεβαίως νὰ διεκδικήσῃ τὴν ἀρχὴν τῆς ἀνεξίθρησκείας, ἣν τόσῳ πομπῶδῶς ἀνέγραψεν ἐν κεφαλίδι τῶν νέων πολιτειῶν καὶ συνταγμάτων του. Πρὸς ἀπόδειξιν τῆς γνώμης μας ταύτης ἀρκεῖ νὰ ἀναμνησθῶμεν τὰς κατὰ τὸν παρόντα αἰῶνα γνωστὰς καταδρομὰς τῶν Ἰησουϊτῶν καὶ Ἰουδαίων ἐν Ῥωσίᾳ, τῶν ὀρθοδόξων ἐν τῇ ἐσπερίᾳ Εὐρώπῃ, τὰ ἐν ταῖς Ἡγεμονίαις σκανδαλώδη γεγονότα, τὰ χθὲς ἀκόμη λαβόντα χώραν ἐν Ὀδησσῶ τῆς Ῥωσίας κατὰ τῶν Ἰουδαίων.

Ἀθῆναι 14 Ἀπριλίου 1871.

Μ. ΚΥΡΓΟΥΣΙΟΣ
Πρωτοδίκης Ἀθηνῶν.

Ο ΑΓΝΩΣΤΟΣ ΘΕΟΣ

ΥΠΟ
ΓΕΩΡΓΙΑΣ ΣΑΝΔΗΣ

Κατὰ τοὺς χρόνους τοῦ Διακλητιανοῦ, ὅτε ὁ χριστιανισμὸς διεδίδετο ἐν τοῖς διωγμοῖς, ὁ ἱερεὺς τῆς Καισαρείας Πάμφιλος ἤλθεν εἰς Ῥώμην ὅπως ἐνώσῃ τὰς προσπαθείας του μετ' ἄλλων ἀγίων ἀνθρώπων, διαδόχων τῶν ἀποστόλων, ἀγωνιζομένων τὸν καλὸν τοῦ μαρτυρίου ἀγῶνα ἵνα τὸ αἷμα τῶν χριστιανῶν ἐκπλήρῃ τοὺς ἐπὶ τῶν λιθοστρώτων τῆς Ῥώμης ῥύπους τῆς εἰδωλολατρικῆς ἀκολασίας. Τὸ ὀλοκαύτωμα τοῦ Ἰησοῦ ἐξηκολούθει ἀνερχόμενον

πρὸς τὸν οὐρανόν· οἱ μαθηταὶ του εἶχον θυσιασθῆ πρὸ ὀλίγου ἐπὶ τοῦ εἰσέτι καπνίζοντος βωμοῦ, ἵνα ὁ κόσμος ἐξαγορασθῇ, ἵνα ὁ Θεὸς ἐκπλαγῆς ἐπὶ ταῖς ἀνθρωπίναις ἀσχημοσύναις, θέσῃ εἰς τὴν πλάστιγγα τῆς δικαιοσύνης του ἡρωϊκούς τινας θανάτους πρὸς ἀντιστάθμισιν τοσοῦτων αἰσχροῶν βίων.

Ἐσπέραν τινὰ, μετὰ τὰ βραχέα καὶ ὑψηλὰ προτρεπτικὰ ῥήματα τὰ ὅποια οἱ ἐναπολειπόμενοι ἐκ τοῦ ποιμνίου ἤκουον ἐκάστοτε ὡς τελευταῖα (διότι συχνάκις τὴν πρωΐαν, εἴτε ὁ ποιμὴν εἴτε κανὲν ἐκ τῶν προβάτων ἔλειπεν ἐκ τῆς ἐκκλησιάσεως, καὶ ἡ νεκρώσιμος ἀκολουθία ἐψιθυρίζετο χαμηλῇ τῇ φωνῇ ἐπὶ κενοταφίου), ὁ Πάμφιλος, εὐλογήσας καὶ ἀποχαιρετίσας τοὺς ἀδελφούς του, ἔβλεπεν αὐτοὺς μακρυνόμενους βραδέως καὶ μετὰ βαθείας σιωπῆς, ὑπὸ τὰς σκοτεινὰς στοὰς τῶν κατακομῶν. Τὴν ἐσπέραν ἐκείνην εἶχε καταληφθῆ πλειότερον τοῦ συνήθους ὑπὸ αἰσθήματος ἀνεκφράστου θλίψεως, διότι ἄπειρος τρυφερότης ἐγεννᾶτο ταχέως καὶ ἐμεγεθύνετο μετὰ τὸ τῶν ἀνθρώπων τῶν πρὸς θυσίαν προωρισμένων, καὶ ἡ ψυχὴ των διεμοιράζετο συχνάκις μετὰ τῆς πικρίας τῶν ἀνθρωπίνων πόθων καὶ τῆς ἡδονῆς Θεοῦ ἐνθουσιασμοῦ.

Ὁ χριστιανὸς ἱερεὺς ἔμενεν ὄρθιος πρὸ τοῦ βωμοῦ καὶ δὲν ἐσκέπτετο πλέον νὰ προσευχηθῆ. Ὁ κόσμος τοῦ σώματός του ξηρανθέντος ὑπὸ τῆς νηστείας, τὸ ψῆχος τοῦ ὑπογείου, ἡ ἐπισημότης τῶν καθημερινῶν ἀποχαιρετισμῶν, ἡ θέα τοῦ φερέτρου ἐκείνου ὅπου καθ' ἡμέραν, πρὸ ἐνὸς καὶ ἐπέκεινα μηνὸς, πτώμα ἡκρωτηριασμένον ἐλάμβανε τὸν ὑγρὸν εἰσέτι ἐκ τοῦ αἵματος ἄλλου μάρτυρος στέφανον, τὰ πάντα τὸν ἐπανεφέρον εἰς αἰσθημα ἀτομικότητος σεβαστὸν καὶ τρομερόν. Ἐγυνοπέτησε τέλος πρὸ τοῦ Χριστοῦ, κράζων·

— ὦ διδάσκαλέ μου! ἐὰν πρέπη νὰ πῶ τὸ ποτήριον τοῦτο, παρελθέτω ἀπ' ἐμοῦ εἰ δυνατόν ἢ τρύξ' εἰ γέγραπται νὰ πληρώσω τὴν λάρανα ταύτην, γεννηθῆτω τοῦτο αὔριον, ἵνα μὴ ἴδω πλέον ἄλλον ἀδελφόν μου καταβαλινόντα ἐν αὐτῇ, καὶ ἵνα στεριεύσωσι τὰ δάκρυα τῆς καρδίας μου.

Κατ' ἐκείνην τὴν στιγμήν ἤκουσε κρουμένην ἐλαφρῶς τὴν θύραν ἣν οἱ πιστοὶ εἶχον κλείσει ἔσωθεν, ἵνα τὸ ὑπόγειον μίαν μόνον ἔχη ἔξοδον (ἐκείνην δι' ἧς ὁ Πάμφιλος τοὺς εἶδεν ἀπερχομένους), καὶ ἵνα τὰ μέσα τῆς ἐπ' αὐτοφῶρῳ καταλήψεως ᾧσι σπανιώτερα. Ὁ κατ' ἐκείνην λοιπὸν πῆν στιγμήν παρουσιαζόμενος οὐδὲν ἄλλο ἠδύνατο νὰ ἦναι εἰμὴ κατάσκοπος, ἢ ἀδελφὸς ἀρτίως ἐλθὼν ἐκ τῶν ἐκτὸς καὶ ἀναγκασθεὶς ἐκ τῶν διωγμῶν νὰ καταφύγη ταχέως εἰς τὰ ὑπόγεια. Ὁ Πάμφιλος ἠγέρθη ἀδιστακτικῶς καὶ ἀπέσυρε τοὺς μοχλοὺς διὰ σταθερᾶς χειρὸς. Ἴσως ἐνόμισεν ὅτι ἀνεγνώρισε τὰ βήματα τοῦ φίλου του Εὐσεβίου, τὸν ὁποῖον εἶχεν ἀρήσει εἰς Καισάρειαν ἴσως ὠθούμενος ὑπὸ ὑπερφυσικοῦ αἰσθημάτος ἐνόμισεν ὅτι ὁ Θεὸς εἰσήκουσεν αἴφνης τῆς δεήσεώς του καὶ τῷ ἔπεμπε τὸν ζητηθέντα δῆμιον. Ὁ Πάμφιλος ἦτο μόνος· κατὰ πᾶσαν στιγμήν τῆς ζωῆς του ἦτο ἔτοιμος νὰ ἐμφανισθῇ ἐνώπιον τοῦ Θεοῦ ἠρώτησε λοιπὸν διὰ φωνῆς ἀταράχου·

— Τί θέλεις;

Καὶ συγχρόνως ἤνοιξε τὴν θύραν.

Τότε εἶδε γυναῖκα κεκαλυμμένην, προχωρήσασαν δειλῶς καὶ εἰπούσαν·

— Μὴ μὲ παραδώσης εἰς τὰ μαρτύρια, μὴ μὲ φονεύσης· εἶμαι ἐθνικὴ καὶ ἔρχομαι ἐδῶ ὄχι διὰ νὰ σᾶς προδώσω ἀλλὰ διὰ νὰ ἐπικαλεσθῶ τὸν Θεόν σας.

— Ὁ Θεός σας εἶπεν· «Ἀπόδοτε καλὸν ἀντὶ κακοῦ,» ἀπεκρίθη ὁ Πάμφιλος· ἡμεῖς δὲν φονεύομεν, ἡμεῖς δὲν παραδίδομεν εἰς τὰ μαρτύρια κανένα, οὔτε αὐτοὺς τοὺς προδίδοντας ἡμᾶς. Εἴσελθε, κόρη μου, καὶ δεήθητι τοῦ ἀληθοῦς Θεοῦ.

— Κλείσον λοιπὸν τὴν θύραν, ἀπεκρίθη ἡ ἐθνικὴ, διότι ἐὰν μὲ κατελάβανον ἐνταῦθα, θὰ μ' ἐκατηγόρουσιν ἐπὶ χριστιανισμῷ καὶ θὰ μὲ ἐκασάνιζον διὰ νὰ ὁμολογήσω τὰ μυστήριά σας.

Ὁ ἱερεὺς ἐκλείσει τὴν θύραν, καὶ ὅταν ἐπέστρεψε πρὸς τὴν γυναῖκα εἶχεν αὐτὴ ἀφαιρέσει τὸν πέπλον τῆς, καὶ εἶδεν ὅτι ἦτο νέα ἀκόμη, πλουσιῶς ἐνδεδυμένη καὶ θαυμασίας καλλονῆς, μολονότι πρὸ πρόσωπόν τῆς ἔφερε τὸν τύπον τοῦ καμάτου καὶ τῆς θλίψεως.

— Ποία εἶσαι; τῆ εἶπεν ὁ ἱερεὺς, καὶ τί ζητεῖς; Ἰδοὺ ὁ βωμὸς τοῦ Θεοῦ ἡμῶν· ἐὰν θέλῃς νὰ προσευχηθῆς, θὰ γονυπετήσω μετὰ σοῦ καὶ θὰ προσευχηθῶ ὅπως σὲ εἰσακούσῃ.

Ἄλλ' ἡ γυνὴ, ἀντὶ νὰ ἀποκριθῇ, παρέτῃρε περὶ ἑαυτὴν μετὰ τρόμου καὶ περιεργείας, καὶ ὅταν εἰς τὴν λάμπιν τῆς κανδύλας τῆς καιομένης πρὸ τοῦ θυσιαστηρίου διέκρινε τὸ κενοτάφιον, κεκαλυμμένον ὑπὸ πελιδνοστίκτου σαβάνου, ὡπισθοχώρησεν ἐντρομος λέγουσα·

— Λέγεις ὅτι δὲν φονεύετε, ὅτι δὲν βασανίζετε, καὶ ἐν τούτοις ἰδοὺ αἷμα καὶ φέρετρον.

— Κόρη μου, ἀπεκρίθη ὁ ἱερεὺς, εἶναι τὸ αἷμα τῶν ἀδελφῶν μας τοὺς ὁποίους ἐφόνευσαν οἱ ἀδελφοί σου.

Ἡ ἐθνικὴ ἐφάνη καθησυχάσασα, ἔπειτα κατελήφθη ἀμέσως ὑπὸ μελαγχολίας.

— Οἱ Θεοὶ ἡμῶν δὲν εἶναι τόσον σκληροὶ ὅσον ἡμεῖς, εἶπε· δὲν εἶναι ὡς οἱ Θεοὶ τῆς Γαλατίας καὶ τῆς Γερμανίας οἵτινες ζητοῦσιν ἀνθρωπίνης θυσίας· ἀρκοῦνται εἰς ἐκατόμβας προβάτων, καὶ τὸ πρωτότοκον δαμάλως εἶναι εὐαρεστότερον εἰς τὸν Ἄρην αὐτὸν ἢ τὸ χυνόμενον εἰς τὰς μάχας αἷμα. Πίστευσόν με, ἱερεῦ τοῦ Θεοῦ Χριστοῦ, οἱ θεοὶ ἡμῶν εἶναι γλυκεῖς καὶ ἐπιεικεῖς· μᾶς φέρουσι μᾶλλον εἰς τὴν ἡδονὴν ἢ εἰς τὴν μανίαν, καὶ μάλιστα φαίνεται ὅτι ἀπεκοιμήθησαν, καὶ ὅτι ἡ ξανθὴ Ἡβὴ τοὺς ἐπότισε μὲ ὕδωρ τῆς Λήθης ἀντὶ ἀμβροσίας διότι μᾶς ἐγκαταλείπουσι καὶ δὲν μεριμνῶσι πλέον οὐδὲ ὅπως περὶ τῆς τύχης μας. Ὅταν οἱ ἄνθρωποι ἐγκαταλείπονται παρὰ τῶν Θεῶν, ἐξομοιοῦνται τοῖς βαρβάροις τῆς ἄρκτου. Τὸ κατ' ἐμὲ, δὲν ἔπαυσα νὰ τοὺς λατρεύω ὅπως ὀφείλον. Ἐπεκαλέσθην πρὸ πάντων τὰς θεάς, καὶ ἐζήτησα νὰ καταστήσω αὐτὰς εὐνοϊκὰς διὰ τῶν ἀξίων τοῦ βαθμοῦ μου καὶ τῆς περιουσίας μου προσφορῶν, διότι εἶμαι πλουσία καὶ πατρικία, καὶ ὀνομάζομαι Λεία.

— Εἶσαι ἡ περιβόητος ἐκείνη ἐπὶ πολυτελείᾳ καὶ καλλονῇ γυνὴ, καὶ ἔρχεσαι ἐδῶ ἀψηφούσα τὸν διωγμὸν καὶ τὸν θάνατον! θὰ ἡσθάνῃς τὸ κενὸν καὶ τὰς ἀληθόνας τῶν ἀνθρωπίνων ἡδονῶν.

— Γέρων, ἤσθάνθην τὰς πληγὰς τῆς ὑπερηφάνειας καὶ τὸν κόρον τῶν ἡδονῶν, καὶ ἐπειδὴ εἶμαι νέα ἀκόμη καὶ μὲ κατέλαβεν ἡ μελαγχολία, ἐπεκαλέσθην τὸν οὐρανὸν νὰ μοὶ ἀποδώσῃ τὴν πρώτην φαιδρότητα ἄλλ' εἰς μάτην προσέφερα θυσίας εἰς ὄλας τὰς θεότητας τὰς δυναμένας νὰ μὲ βοηθήσωσιν. Εἰς μάτην ἐπίεσα διὰ τῶν ποδῶν μου τὰς βυθμίδας τοῦ ναοῦ σου, ὦ Ἀφροδίτη! σοὶ προσέφερον ἐξ ζεύγη νεαρῶν περιστερῶν τῆς Ἀφρικῆς λευκοτέρων γάλακτος ἤγγισα διὰ τῶν τρεμουσῶν χειρῶν μου καὶ τοῦ μαρανθίνου στόματός μου τὸν κόλπον τοῦ ἀγάλματος τῆς Νικηφόρου Ἦρας, τὴν χρυσὴν καὶ διὰ τιμαλφῶν λίθων κεκοσμημένην ζώνην, εἰκονίζουσαν ἐκείνην δι' ἧς ἐπανέκτησε τὸν ἔρωτα τοῦ ἀθανάτου συζύγου της, τοῦ θεοῦ τῶν θεῶν. Δὲν μοὶ ἀπέδωκας τὴν δύναμιν τοῦ ἀρέσκειν, ὦ θεὰ ἐπιλήσιμων! καὶ ἡ Ἦρα, ἡ ὑπεροπτικὴ βασίλισσα τοῦ Ὀλύμπου, δὲν μοὶ ἐνέπνευσε τὴν ὑπερηφάνειαν ἣτις παρηγορεῖ τὸν ἔρωτα. Εἰς μάτην ἐκέντησα πέπλους τῆς Τύρου διὰ νὰ σοὶ τοὺς προσφέρω, ὦ Παλλάς! δὲν μοὶ ἔδωκας οὔτε τὴν σοφίαν, οὔτε τὴν πρὸς τὰς σπουδὰς καὶ πρὸς τὰς ἐργασίας κλίσιν! Ἦβη, πρὸς σὲ προσέφερα τὰς πλουσιωτέρας προσφορὰς μου, εἰς σὲ ἐθυσίασα καθαρὰς δαμάλεις καὶ πρωτοετῆ ἀρνία. Ὄχρετο πλέον ὁ καιρὸς καθ' ἣν ἡ ἀόρατος χεὶρ σου ἐξῆλειφεν ἐκ τοῦ μετώπου τῶν προνομιούχων σου τὰς πρώτας ρυτίδας τὰς ὁποίας χαράσσει ὁ χρῶνος καθ' ἣν ἡ τρυφερότης σου ἐκαμνεν ὥστε τὰ ῥόδα νὰ ἐπανανθίζωσιν ἐπὶ τῶν χειλέων των. Ἀφίνεις τὰ δάκρυα νὰ χαράττωσι τὰς παρειάς μου, καὶ τὸ χρῶμα τῆς ἰριδος νὰ ἐκτείνεται περὶ τὰ βλέφαρά μου. ὦ σὺ, Ἐρως, υἱὸς τοῦ Ἥλιου, δὲν σοὶ ἐθυσίασα τὸ πρωτότοκον λαγωῦ μὴ γευθὲν εἰσέτι τοῦ θύμου τῶν ὀρέων! Δὲν ἐκόμισα ἐκ τῆς Ἀμαθούντος καὶ τῆς Κνίδου μύρτους ὅπως κοσμήσω τὸν βωμόν σου; ὦ Ἐρως, Ἐρως! τοσοῦτον μὲ ἐλησμόνησες; Θεοὶ καὶ θεαί, ἐμεθύσθητε ἀρκούντως ἐν σιωπῇ ἐκ τοῦ καπνοῦ τῶν θυσιῶν μου! τὰ παράπονά μου δὲν ἀνέβαινον ἐπὶ ἀρκετὸν χρόνον πρὸς ὑμᾶς! Δὲν εἶναι πλέον καιρὸς νὰ μὲ βοηθήσῃ καὶ νὰ μὲ παρηγορήσῃ

θεότης τις. Ἄς ἔλθῃ αὕτη εἴτε ἐκ τῆς ἄρκτου εἴτε ἐκ τῆς ἀνατολῆς, εἴτε ἐκ τῶν ἐπαρχιῶν τῆς Ἀφρικῆς, ὅπου λέγουσιν ὅτι οἱ θεοὶ εἶναι μέλανες, εἴτε ἐκ τῶν ἐβραίων οἵτινες ἓνα μόνον ἔχουσι θεόν, πάντοτε τὸν ἴδιον, καθὼς μὲ διηγήθησαν, ἀρκεῖ νὰ εἰσακουσθῶ, θὰ τῷ προσφέρω κάλλιστα ὀλοκαυτώματα, δὲν θὰ φεισθῶ πρὸς τοὺς ἱερεῖς τῆς θεότητος ταύτης οὔτε τιμῶν οὔτε δώρων. Ὅμιλοι λοιπὸν, ὦ γέρων, καὶ ἐρώτησον τὰ μαντεῖά σου ἐὰν ὁ Θεὸς τῶν Γαλιλαίων δύναται κατὰ τὴν δύναμιν καὶ τὴν ἀγαθότητα νὰ ὑπερτερῆσῃ τοὺς ἰδικούς μας, διότι ἐγένοντο κωφοί!

— Γυνή, ἀπεκρίθη ὁ Πάμφιλος, δὲν δαχόμεθα δῶρα, καὶ δὲν διδομεν χρησμούς.

— Πῶς λοιπὸν ὑπηρετεῖτε τὸν Θεὸν σας, ἐπανέλαβεν ἡ Λεία, καὶ εἰς τί σας χραισμεύει;

— Μᾶς ἐδίδαξε τὸν λόγον σου, ἀλλὰ δὲν κατοικεῖ εἰς τὰ σπλάγχνα ματαίων εἰδώλων. Δὲν ἔχει ἀνάγκην ἐπιγείων προσφορῶν· τὸ μόνον ὑπερ ζητεῖ εἶναι ἡ ἀγάπη καὶ ἡ λατρεία τῶν πιστῶν καρδιῶν. Ὅσον δὲ διὰ τοὺς ἱερεῖς του, αὐτοὶ καὶ ὄλοι ἐκεῖνοι ὅσοι λατρεύουσι τὸν Χριστὸν ὠρίσθησαν νὰ ζῶσιν ἐν πτωχείᾳ καὶ ταπεινότητι.

— Δὲν τῷ ζητεῖτε λοιπὸν τίποτε, καὶ δὲν σας δίδει τίποτε; Ἴσως εἶναι ὡς ἡ εἰμαρμένη ἣτις ἐπιβάλλει εἰς ὅλους τοὺς θεοὺς ἀλλὰ δὲν δύναται νὰ μεταβάλῃ οὐδὲν ἐξ ὧν ἀπαξ ἀπεφασίσθησαν, οἰκονόμοι ἐκείνην καὶ ἂν τῇ ἀποτείνωσιν.

— Ὁ Θεὸς ἡμῶν μᾶς ἀκούει καὶ μᾶς εἰσακούει, καὶ, διὰ νὰ ὁμιλήσω τὴν γλῶσσαν ὑμῶν ὅπως ἐνοηθῶ, θὰ σας εἰπῶ ὅτι ἡ εἰμαρμένη ὑπακούει αὐτῷ ὡς ὁ δούλος τῷ κυρίῳ του. Ἡ δύναμις του διέπει τὸ σύμπαν, καὶ οὐδεὶς θεὸς ὑπάρχει ἐνώπιον αὐτοῦ. Μάθε τὸν λόγον αὐτοῦ, σπουδάσον τὸν νόμον αὐτοῦ, καὶ θὰ ἴδῃς ὅτι ὑπάρχουσιν ἐν τῇ εὐσπλαγχνίᾳ αὐτοῦ θησαυροὶ μείζονες ὧν τῶν γηίνων μεγαλειότητων.

— Πρέπει λοιπὸν, ἐπανέλαβεν ἡ γυνή, νὰ σπουδάσω τὰ μυστήριά σας διὰ νὰ ἀποτείνω αἰτήσεις εἰς τὸν Θεόν σας, καὶ δὲν θὰ μοὶ ἐπιτρέψῃ ταύτην ἐνόσω δὲν εἶμαι

μεμυημένη; Ὑγίαινε λοιπὸν διότι ὁ βίος μου δὲν μοὶ ἀφίνει καιρὸν ν' ἀκούω τὰς διδασχάς σου· ἐκτὸς δὲ τούτου κινδυνεύω καὶ νὰ καταδιωχθῶ. Ἐπικέβην ὅτι ἐρχομένη ἐδῶ νὰ προσφέρω τι, θὰ ἐτύγχανον οἰασθήποτε ἀπαντήσεως, καὶ θὰ ἐπέστρεφον ἴσως μετὰ τινος ἐλπίδος· ἀλλ' ἐπειδὴ ἀπηγόρευται εἰς τοὺς ἱερεῖς τοῦ νόμου σου νὰ δέχονται τὰς ἱεσεῖς τῶν ἐθνικῶν, ἀπέρχομαι νὰ ἱκετεύσω ἀκόμη τὴν Ἄφροδίτην ἵνα μοὶ ἀποδώσῃ τὴν ἡδονὴν, ἢ τὴν Ἑστίαν ὅπως μοὶ διδάξῃ τὴν ἐγκράτειαν.

— Στῆθι, τῇ εἶπεν ὁ Πάμφιλος μετὰ γλυκύτητος, μοὶ ἀπαγορεύεται νὰ ἀποτείνω πρὸς τὸν Θεὸν αἰτήσεις παραλόγους ἢ ἐνόχους· μοὶ ἐφάνη ὅτι παρεπονείσο διὰ τὴν καταστροφὴν ἣν ἐπήνεγκόν σοι τὰ ἔτη καὶ διὰ τὴν φυγὴν τῶν βεβήλων ἐρώτων. Ὁ λόγος τοῦ Χριστοῦ μᾶς διδάσκει ὅτι ἡ μόνη καλλονὴ εἶναι ἡ κλλονὴ τῆς ψυχῆς καὶ ὁ μόνος εὐάρεστος ἔρω πρὸς τὸν Κύριον εἶναι ὁ καθαρὸς ἔρω. Ἀλλ' ἐὰν ἐνόησα καλῶς τοὺς λόγους σου, βλέπω πάσχεις ἐκ τῆς τυραννοῦσης τὸ ἔθνος σου ἀσθενείας, δηλαδὴ τῆς ἀηθίας καὶ τῆς ἀνίας· ἐπικαλεῖσαι συγχρόνως τὰς μυθώδεις θεότητας αἵτινες, ὡς νομίζετε, δύνανται νὰ προσφέρωσι τὰ μᾶλλον ἐναντὶα δῶρα, τὴν σωφροσύνην, τὴν λαγνεῖαν, τὴν ἐπιστήμην, τὴν ὑπερηφάνειαν, τὴν ἀποπλάνησιν, τὴν σοφίαν. Δὲν ἤξεύρεις τί ζητεῖς; ἀγνοεῖς τί δύναται νὰ σὲ θεραπεύσῃ καὶ σὲ τὸ λέγω, δὲν θὰ μὲ ἐνοήσῃς, διότι αἱ στιγμαὶ εἰσι μεμετρημέναι, μίαν μόνην ὥραν θέλεις νὰ διέλθῃς ἐνταῦθα, καὶ τὸ πνεῦμά σου εἶναι τοσοῦτον ξένον πρὸς τὸ πνεῦμα τοῦ ἀληθοῦς Θεοῦ, ὥστε ὀλόκληρον ἔτος θὰ χρειασθῇ διὰ νὰ σὲ κατηχῆσω. . . Ἀλλ' ἀκουσον· ἰδοὺ ἡ εἰκὼν τοῦ Θεοῦ τούτου, γονυπέτησον πρὸ αὐτῆς εὐλαβῶς, οὐχὶ διὰ τὸ ξύλον τοῦ ἐσταυρωμένου τούτου, ἀλλὰ διὰ τὸν υἱὸν τοῦ Θεοῦ τὸν ὁποῖον παριστᾷ καὶ ὅστις εἶναι ἐν τοῖς οὐρανοῖς. Ὑψωσον τὴν ψυχὴν σου πρὸς τὸν Αἰώνιον, καὶ εἰπέ αὐτῷ τὴν θλίψιν σου. Ἦξευρε μόνον ὅτι εἶναι Θεὸς ἀγαθότητος καὶ ἐπεικειάς, πατὴρ τῶν τεθλιμμένων καὶ τῶν στεναζόντων, Θεὸς ἀγάπης διὰ τοὺς ταρασσομένους καὶ ἐπικαλουμένους αὐτόν. Δὲν ὑπάρχει

ἀνάγκη διερμηνέως, μήτε ἱερέως, μήτε ἀγγέλου μεταξὺ σοῦ καὶ αὐτοῦ. Ἰκέτευσον μόνον αὐτὸν διὰ νὰ ἴδῃ τὸ βάθος τῆς καρδίας σου· θὰ ἴδῃ αὐτὸ καλλίτερον σοῦ, καὶ ἐὰν ἐπιθυμῆς εὐλικρινῶς νὰ τὸν γνωρίσῃς, θὰ καταπέμψῃ ἐπὶ σοῦ τὴν χάριν του, ἣτις ἐστὶ δῶρον πλυσιμότερον καὶ παρηγορῖα ἰσχυροτέρα τῶν ψευδῶν ἀπολαύσεων τῆς ζωῆς.

— Ἦκουσα καὶ ἄλλοτε τοιοῦτους λόγους, ἐπανέλαβεν ἡ Λεῖα· μὲ διηγῆθησαν ὅτι οἱ Ναζωραῖοι, καταδικασθέντες εἰς θάνατον κατὰ τοὺς τελευταίους τούτους χρόνους, ἐπεκαλοῦντο ὅλοι ἕνα Θεὸν τὸν ὅποιον ἐκάλουον Θεὸν ἀγάπης καὶ χάριτος. Ἐν τούτοις, λέγουσιν ὅτι δὲν βμοιάζει παντάπασιν μὲ τὸν Θεὸν τῆς Κυθῆρης καὶ τῆς Πάφου, καὶ δυσκολεύομαι νὰ ἐνοήσω ποῖαν χάριν μοὶ ὑπόσχεσαι ἐκ μέρους του. Οὐχ ἤττον, ἐπειδὴ μοὶ ἐπιτρέπεις νὰ προσευχηθῶ ἐν τῷ ναῷ του, θὰ τὸν ἐπικαλεσθῶ· ἐπειδὴ, ἐὰν οἱ ἀθάνατοι θεοὶ γινώσκωσι τοὺς ἀποκρύφους διαλογισμοὺς τῶν ἀνθρώπων, συντελεστικώτερον εἶναι νὰ τοὺς ἀποκαλύπτῃ τις εἰς αὐτοὺς, διὰ νὰ ἀποδεικνύῃ ὅτι ἐλπίζει εἰς αὐτούς.

— Πράξον ὅ,τι θέλεις, ὦ τυφλὴ ἣτις ζητεῖς τὸ φῶς! ἀπεκρίθη ὁ Πάμφιλος· εἶθε ὁ Κύριος νὰ σὲ φωτίσῃ!

Τότε ἡ ῥωμαῖα κυρία ἐγονυπέτησεν ἐπὶ τῆς ὑγραῖς γῆς, ῥίπτουσα δὲ εἰς τὰ ὀπίσω τὴν ὠραῖαν κεφαλὴν τῆς, καὶ ὑψούσα πρὸς τὸν Χριστὸν τοὺς χιονώδεις καὶ γυμνοὺς μέγχι τοῦ ὤμου βραχίονάς τῆς, ὠμίλησεν ὡς ἐξῆς·

— Ἀγνοῶ τί νὰ ζητήσω παρὰ σοῦ, ὦ ἀγνωστε Θεέ! ἀλλὰ γινώσκω καλῶς ποῖον παράπονον δύνανται νὰ ἀποτείνω πρὸς τὸν οὐρανὸν, διότι ὁ βίος μου κατέστη πικρότερος τῆς ἐπὶ τοῦ δένδρου δρεπομένης ἐλαίας. Εἶδον εἰς τοὺς πόδας μου τὸ ἄνθος τῶν ἀνδρῶν, ἀλλ' ἐκεῖνος τὸν ὁποῖον ἐξέλεξα ὡς σύζυγον μὲ παρήτησεν ἀντὶ χυδαίων ἡδονῶν. Πᾶσα ἡ ἐπιθυμία του ἤτο νὰ μὲ ἴδῃ ἀποπτύουσιν τὴν αὐστηρότητα τῶν ἡθῶν μου καὶ ῥίπτομένην εἰς τὰς ἀγκάλας ἄλλου, διὰ νὰ ἔχῃ τὸ δικαίωμα νὰ παραδίδεται εἰς ἐπονειδίστους ἔρωτας. Ἐνόμισα ὅτι ἐκδικουῦμαι τὴν ὑπερηφάνειάν

μου ἀγαπῶσα τὸν Ἰούλιον. Ἠξέυρεις, ὦ Θεὲ τῶν Ναζωραίων, ἀφοῦ λέγουσιν ὅτι ὡς ὁ Ζεὺς γνωρίζεις ὅλας τὰς πράξεις καὶ τὰς σκέψεις τῶν ἀνθρώπων ἡξέυρεις ὅτι ὁ Ἰούλιος ὑπῆρξεν ἀνάξιος τοῦ ἔρωτός μου καὶ ὅτι μὲ ἐγκατέλειψε χάριν τῶν ἐταίρων, προφασιζόμενος ὅτι δὲν ἠδύνατο νὰ ἀγαπᾷ ἐπὶ πολὺ ἄπιστον γυναῖκα. Ὁ Ἀντώνιος ὅστις ἐπὶ τινα χρόνον ὑπῆρξε δεσμευμένος εἰς τοὺς πόδας μου, ὑπέπεσε μετ' ὀλίγον εἰς τὸ αὐτὸ ἔγκλημα ὡς ὁ Ἰούλιος· καὶ διὰ νὰ δικαιολογήσῃ τὴν προδοσίαν του, ἀπεκρίθη εἰς τὴν μανίαν μου ὅτι ἡ ἐταίρα δὲν ἦτο μᾶλλον περιφρονητέα τῆς γυναικὸς ἣτις ἐλησμόνησε δύο ἔρωτας. Ἠξέυρεις, ὦ Θεέ! ὅτι δὲν ἐταπεινώθην εἰς τοιοῦτον βαθμὸν ὥστε νὰ ἰκετεύσω τὸν ἄτιμον, καὶ ὅτι ἔσπευσα νὰ ζητήσω ἐκδικητὴν τῆς ὑβρεώσ μου· ἀλλ' ἡξέυρεις ὅτι ὁ ἔρωσ οὗτος δὲν ὑπῆρξεν εὐτυχέστερος τῶν ἄλλων, καὶ ὅτι πάντοτε ὑβρίζομένη, ἡ ζωὴ μου ἐξηντλήθη καὶ ἡ καλλονὴ μου ἐμαράνθη εἰς ἀνωφελεῖς παραφορὰς τρυφερότητος καὶ ὀργῆς. Ὅταν δὲ ἐπεκαλέσθην ἐπὶ τῶν προδοτῶν τούτων τὴν ἐκδίκησιν τῶν καταχθονίων θεῶν, ἡξέυρεις ὅτι μὲ ἀπεκρίθησαν ὅτι δὲν ὑπῆρχον πλέον ὑποχρόνιοι θεοί, ὅτι ὁ Κέρβερος ἐπνίγη ὑπὸ τῆς Ἥδονῆς, καὶ ὅτι αἱ Ἐρινυδες ἐγένοντο πειθῆνιοι ἀφ' οὗτου ὁ Πλούτος διεμοίρασε μετὰ τοῦ Πριάπου καὶ τοῦ Κώμου τὸ κράτος τῆς γῆς.

» Ἴδου ποῦ εὐρισκόμεθα, ὦ ἄγνωστε Θεέ! Οἱ ἄνθρωποι δὲν πιστεύουσι πλέον εἰς τὴν δικαιοσύνην τοῦ οὐρανοῦ, καὶ αἱ ἄσημοι μαινάδες ὑβρίζουσι τὰς μελαγχολικὰς ἐστιάδας. Ἡ Εἰλείθια δὲν προστατεύει πλέον τὴν ἀξιοπρέπειαν τῶν συζύγων καὶ τῶν μητέρων, καὶ οἱ βωμοὶ τῆς Κύπριδος δὲν ὑπηρετοῦνται πλέον εἰμὴ ὑπὸ ἐκλελυμένων βακχίδων. Καὶ ἐν τούτοις αἱ γυναῖκες ὑπάρχουσι διὰ νὰ ἀγαπῶσι καὶ νὰ ἀγαπῶνται. Τί θὰ γίνωσιν ἐκεῖναι τὰς ὁποίας μόνος ὁ ἔρωσ ὀδηγεῖ εἰς τὴν ἐκ νόδων στρωμνὴν, ἐὰν ὁ χρυσὸς πλάττῃ ἠδονὰς δριμυτέρας, καὶ ἐὰν τὰ πορνεία τῆς Ῥώμης γινώσκωσι μυστήρια τὰ ὁποία ἡμεῖς ἀγνοοῦμεν; Οἱ ἄνδρες ἡμῶν προτιμῶσιν ἀκαθάρτους παλλακίδας· πρέπει ἄρα

γὰρ καὶ ἡμεῖς, διὰ νὰ ἀντικαταστήσωμεν αὐτοὺς, νὰ καλέσωμεν εἰς τὰς ἀγκάλας μας τοὺς δούλους ἡμῶν; Πλεῖστοι μεταξὺ ἡμῶν δὲν ἠσχύνθησαν νὰ πράξωσι τοῦτο, καὶ παρεδόθησαν εἰς τερατώδη ὄργια βλέπουσαι τὴν ἐρημίαν τοῦ ἀνακτόρου των. Καὶ ἐν τούτοις ἡ γυνὴ εἶναι ἀσθενὴς, ὦ Θεέ ἰσχυρέ! καὶ δὲν ἐπλάσθη ὅπως ἐγκαταλείπῃ πρώτη τὸ στήριγμα ὅπερ ἔδωκεν εἰς ἑαυτήν. Ἡ τιμὴ καθιστᾷ εἰς αὐτὴν τὴν ἀπιστίαν ἐπικίνδυνον καὶ ἐκτίει αὐτὴν διὰ τοῦ αἵσχους. Τοὺς ἄνδρας λοιπὸν κατηγορῶ ἐνώπιόν σου, Ναζωραεῖ! τὸν σύζυγόν μου, τὸν Ἰούλιον, τὸν Ἀντώνιον, ὅλους ἐκείνους τοὺς ὁποίους εἰς μάτην ἠγάπησα καταγγέλλω εἰς τὴν δικαιοσύνην σου· ζητῶ ἐκδίκησιν κατ' αὐτῶν, ἡ εὐδόκησον νὰ τοὺς λησμονήσω καὶ νὰ περιορισθῶ εἰς τὴν ἀδιαφορίαν τοῦ γήρατος. Ἐὰν ἀπώλεσα μέρος τῆς καλλονῆς μου, καὶ ἐὰν ἐπανακτῶσα αὐτὸ ἐπανακτῶσω συγχρόνως τὴν πίστιν ἐκείνων αἵτινες μὲ ἐπρόδωσαν, ἀπόδος μοι τὴν νεότητα καὶ τὴν ἰσχὺν αὐτῆς. Ἀλλὰ πῶς! εἰς τοιοῦτον βαθμὸν ἀπώλεσα τὰ θέληγτρά μου ὥστε ἡ αἰοιδὸς Τορκουάτα, ἣτις ἐφθάρη ἐν ταῖς ἀκολασίαις, νὰ προτιμᾷται ἐμοῦ; Μήπως ἡ Ἑλληνὶς Ἀύκορις, χήρα ἐνεακασίαν ἀνδρῶν, ἔχει πλειοτέραν δροσερότητα καὶ ζωηρότητα ἐμοῦ; Ἀλλ' ἐκτὸς τούτου, δὲν βλέπω ὅτι αἱ νεώτεραι καὶ αἱ ὠραιότεραι μεταξὺ ἡμῶν ἐγκαταλείπονται ὡς ἐγὼ χάριν τῶν πελιδνοχρόων ἐταίρων; Πρέπει ἄρα γὰρ νὰ φανῶμεν γυμναὶ εἰς τὰ θεάτρα; πρέπει νὰ παρουσιασθῶμεν μεθύουσαι ἐνώπιον τῶν ἐραστῶν μας, ὅπως ἐξεγείρωμεν ἐν αὐτοῖς σπινθηρὰ τινὰ τῆς κοιμωμένης φλογός των;

» Καὶ ἐν τούτοις, τί νὰ κάμωμεν, μόναι καὶ περιφρονημέναι, εἰς τὰ βάθη τῶν σιωπηλῶν κήπων μας; Τὰ ὑπουργήματα τοῦ Κράτους, ὁ πόλεμος, αἱ ἀκαδημίαι δὲν μᾶς παραδέχονται εἰς τὰς ἐργασίας ταύτας αἵτινες ἀποβροφῶσι τοὺς ἄνδρας καὶ τοὺς παρηγοροῦσι. Μᾶς διδάσκουσι νὰ ἀρεσκώμεν, καὶ ἡ πρώτη φροντίς τῶν μητέρων μας εἶναι, ἅμα ἡ κόμη μας κυματίσῃ ἐπὶ τῶν ὤμων μας, νὰ μᾶς διδάξωσι πῶς νὰ ὑψῶμεν αὐτὴν εἰς πλοκάμους εὐώδεις, καὶ πῶς νὰ κοσμῶμεν αὐτὴν διὰ νὰ ἐλκύωμεν

τὰ βλέμματα τοῦ ἀνδρός. Αἱ σπουδαιότεραι ἐργασίαι μας συνίστανται εἰς τὸν στολισμὸν, καὶ αἱ μόναι συνδιαλέξεις αἵτινες ἀρμόζουσιν ἡμῖν εἶναι αἱ διεγείρουσαι τὰς αἰσθήσεις μας καὶ προκαλοῦσαι τὴν ἡδυπάθειαν. Καὶ ἐν τούτοις ἐὰν μείνωμεν ἀγναί, δὲν ἐμπνέομεν εἰς τοὺς συζύγους μας εἰμὴ ψυχρὸν σεβασμὸν καὶ ἀνίαν. Ἐὰν ζητῶμεν νὰ τοὺς κρατήσωμεν ἐπὶ τοῦ στήθους μας διὰ ζηλοτύπων παραφορῶν, μᾶς ὑποπτεύονται καὶ μᾶς περιφρονοῦσιν.

» Ἴδου, ὦ Θεὲ τῆς Γαλιλαίας! ἰδοὺ πῶς μεταχειρίζονται τὰς γυναῖκας τῆς Ῥώμης! ἰδοὺ τί ἐγένοντο αἱ τοσοῦτον σεβασταὶ ἄλλοτε αὐταὶ κυριαί, αἵτινες ἐδίδον τὰ χρυσὰ ψέλλιά των εἰς τὴν πατρίδα καὶ ἐβάσταζον ἥρωας εἰς τὰ σπλάγγχνα των. Ἡ Ἀσέλγεια κατεκλίθη ἐπὶ τῶν δημοσίων πλατειῶν, καὶ τὸ ἀνδρικὸν φύλον ἀνήγειρεν αὐτὴν ἐν θριάμβῳ ὑπὸ τοὺς ὀφθαλμοὺς τῶν τιμίων γυναικῶν. Ἐὰν ὁ λαὸς σου ἦναι πιστὸς εἰς τὰς ἀρχαίας ἀρετάς, ἐὰν ὁ νόμος σου ἀναγκάξῃ τὰς καρδίας εἰς τὴν πίστιν καὶ τοὺς νεφροὺς εἰς τὴν ἐγκράτειαν, κεραυνοβόλησον τὴν ἀσεβῆ ταύτην πόλιν, ὦ Γαλιλαίε! καὶ ἐγκατάστησον ἐν αὐτῇ φυλὴν νέαν. Σοὶ εἶπον τὰς φοικαλεστῆρας τῆς τύχης μας, ἀποκριθητί μοι διὰ τοῦ στόματος τοῦ ἱερέως σου. Ἄς μὲ παρηγορήσῃ ἢ ἄς μὲ διδάξῃ χρησμός τις. Ἐὰν ἦναι ἀνάγκη πρὸς θεραπείαν τῆς ἀνίας καὶ τῆς ὀργῆς αἵτινες μὲ καταβιβρώσκουσι νὰ ἐπικαλεσθῶ τὴν μαγείαν, νὰ παρασταθῶ εἰς φοβεράς θυσίας, νὰ πῶ τὰ δηλητήρια τοῦ Ἐρέβους, θὰ τὸ πράξω ἀλλὰ δὲν θὰ ἐπιστρέψω ἄνευ ἐλπίδος εἰς τὴν μονήρην στρωμνὴν μου καὶ εἰς τὰς βασάνους τῆς ἀνισχύρου ἐκδικήσεώς μου.— Ὠμίλησα εἰς τὸν Θεόν σου ἤδη, ἱερεῦ, ὀμίλησον ἀντ' αὐτοῦ. Δὲν ἔχεις σίβυλλάν τινα ὅπως τὴν συμβουλευθῶ; Ἄ! ἐὰν γνωρίζῃς φίλτρον τι ἐμπνέον τὸν ἔρωτα εἰς τοὺς ἀνδρας, ἢ σῶνον αὐτὸν εἰς τὴν καρδίαν τῶν γυναικῶν, δός μοι αὐτὸ, θὰ τὸ πῶ μέχρι τῆς τελευταίας βρανίδος ἔστω καὶ μὲ κίνδυνον νὰ φέρω εἰς τὰ σπλάγγχνα μου τὰς ἀγωνίας τοῦ θανάτου. Ἀποκριθητι, γέρον, ποῖαν ἐκατόμβην πρέπει νὰ προσφέρω εἰς τοὺς βωμοὺς σου; Ἀμφιβάλλεις διὰ

τὰ πλοῦτη μου; ἀμφιβάλλεις περὶ τοῦ ἔρκου μου; Θὰ θυσιάσω εἰς τὸν Χριστὸν σου ὅλα τὰ ποίμνιά μου· θὰ τῷ πέμψω ὅλα τὰ χρυσὰ ἀγγεῖα τοῦ ἀνακτόρου μου. Θέλεις τὰ στρόφια τοῦ μετώπου μου, τοὺς τιμαλφεῖς λίθους τῶν πεδύλων μου; Λέγουσιν ὅτι δέχεσθε τὰ δῶρα τοῦ πλουσίου διὰ νὰ τὰ διανέμετε εἰς τοὺς πτωχοὺς, καὶ ὅτι τὰ δῶρα ταῦτα καθιστῶσι τοὺς θεοὺς σας εὐμενεῖς. Θὰ πράξω τὰ πάντα διὰ νὰ ἀποκτήσω τὸν θησαυρὸν τοῦ ἔρωτος ἢ τὸν τῆς λήθης.

— Ἀτυχῆς γυνὴ, ἀπεκρίθη ὁ Πάμφιλος, αὐτὸ τὸ ὅποιον ζητεῖς δὲν εἶναι εἰς τὴν ἐξουσίαν μου. Ὁ Θεὸς ἡμῶν δὲν μᾶς δίδει τὸ δικαίωμα νὰ ἐργαζώμεθα ὅπως ἱκανοποιῶμεν τὰ ἀνθρώπινα πάθη· θὰ ἐξήρανε τὴν ἐγκληματικὴν χεῖρα ἥτις ἤθελεν ὑπεκαύσει ἢ ψυχράνει διὰ δηλητηρίων τὸ αἷμα τὸ βέον εἰς τὰς φλέβας τοῦ ἀνθρώπου. Οἱ θεράποντες αὐτοῦ τοῦ Θεοῦ τῆς ἀγνείας ἐπαγγέλλονται τὴν ἀγνείαν κατὰ τὸ παρὰδειγμὰ του. Ὅσοι ἐξ ἡμῶν νυμφευθῶσι θεωροῦσι τὴν πίστιν ὡς καθῆκον τοῦ ἀνδρός καθὼς καὶ τῆς γυναικός, καὶ τὸ ἐγκλημα τῆς προδοσίας εἶναι κοινὸν καὶ διὰ τὰ δύο φύλα. Μόνον μεταξὺ τῶν χριστιανῶν δύναται νὰ βασιλεύσῃ ὁ εἰλικρινῆς καὶ διαρκῆς ἔρωσ. Δὲν λατρεύουσιν εἰμὴ ἓνα κύριον, ὅστις εἰς μόνον ἑαυτὸν συνονοῖ ὅλας τὰς ἀρετάς, ἐνῷ οἱ ἐθνικοὶ σας λατρεύουσιν ὅλας τὰς ἀμαρτίας ὑπὸ τὴν μορφήν διαφόρων θεοτήτων. Αἱ θεότητες αὐταί, κόρη μου, εἶναι μαῦροὶ δαίμονες, καὶ ἀντὶ νὰ τοὺς λατρεύωμεν καὶ νὰ τοὺς φοβώμεθα πρέπει νὰ τοὺς περιφρονῶμεν καὶ νὰ τοὺς μισῶμεν. Πρὸς τὸν Θεὸν τοῦ ἐλέους, τῆς γλυκύτητος καὶ τῆς καθαρότητος ὀφείλεις νὰ θυσιάζῃς, ἔχι ἀμνοὺς καὶ δαμάλεις, ἀλλ' ἀπάσας τὰς ἐκδικητικὰς ἐπιθυμίας, ὅλας τὰς ἀναστατώσεις τῆς περιφρονηθείσης ὑπερφηφανείας σου, καὶ ὅλας τὰς ματαίας ἡδονὰς τοῦ βίου σου.

— Ὁ βίος μου εἶναι εἰς τὸ ἐξῆς ἄνευ ἡδονῶν καὶ ἄνευ ἡσυχίας; ἀνέκραξεν ἡ Ῥωμαία· δὲν δύναμαι νὰ θυσιάσω ἄλλο τίποτε εἰς τὸν Θεόν σου εἰμὴ τὸ μῖσός μου καὶ τὴν μνησικακίαν μου, ἐὰν μοὶ ἐπιτρέψῃ τὰς ἡδονὰς ταύτας αἵτινες μὲ φεύ-

γουςι, καὶ τὴν ἡσυχίαν ταύτην τὴν ὁποίαν ζητῶ.

— Τὰς ἡδονὰς ταύτας ὁ Θεὸς μου δὲν θά τὰς εὐλογήσῃ. Τὰς ἀποδοκιμάζει, τὰς ἀπαγορεύει εἰς ἐκείνους οἵτινες δὲν καθήγιασαν αὐτάς ἐν ὀνόματί του δι' ὄρκου ἀλύτου.

— Καὶ ποῖαν λοιπὸν παρηγορίαν ἐπιτρέπει εἰς τὰς ἐγκαταλελειμμένας γυναῖκας; εἶπεν ἡ Λεῖα ἐγειρομένη.

— Τείνει αὐταῖς τὰς ἀγκάλας, ἀπεκρίθη ὁ χριστιανὸς, καὶ προσκαλεῖ αὐτάς νὰ παρηγορηθῶσιν εἰς τοὺς κόλπους του.

— Ὡ ἱερεῦ! εἶπεν ἡ Ῥωμαία, ὁ χρησμός οὗτος εἶναι σκοτεινός, καὶ δὲν τὸν ἐννοῶ. Δύναμαι νὰ ἀγαπῶ τὸν Θεόν σου, καὶ ὁ Θεὸς σου δύναται νὰ μὲ ἀγαπᾷ;

— Ναί, κόρη μου, ὁ Θεὸς ἀγαπᾷ ὅλους τοὺς ἀνθρώπους, διότι εἶναι τέκνα του, καὶ ὅταν οἱ ἀνθρωποὶ ἐγκαταλείπωσιν ἀλλήλους, παρηγορεῖ ἐκείνους ὅσοι καταφεύγουσιν εἰς αὐτόν. Δοκίμασον τὸν θεῖον ἔρωτα, ὦ Λεῖα, καὶ θὰ εὕρῃς ἐν αὐτῷ τοσοῦτον καθαρὰς ἡδονὰς, ὥστε θὰ λησμονήσῃς ὅλας τὰς ἐπιγείους.

— Οἱ χρησμοὶ σου μὲ ἐκπλήττουσι καὶ μὲ τρομάζουσι ἐπὶ μᾶλλον καὶ μᾶλλον, εἶπεν ἡ γυνὴ μακρυνομένη ἀπὸ τὸν βωμὸν καὶ καλύπτουσα ὀλίγον διὰ τοῦ πέπλου τὴν μορφήν της. Ὡ γέρον, ὁ ἔρωσ τῶν θεῶν εἶναι τρομερὸς, καὶ ἀπέτισαν κῦτὸν ἀκριβῶς ὅσαι θνηταὶ ἐτόλμησαν νὰ παραδόθῶσιν εἰς αὐτόν. Ἡ Σεμέλη ἐγένετο σποδὸς ἐκ τῆς λάμπσεως τῆς μορφῆς τοῦ Διὸς, καὶ ἡ ζηλότυπος Ἥρα κατεδίωξε τὴν Λητώ . . .

— Στήθι! δυστυχῆς ἄφρων, καὶ ἀπόβαλον τὰς ἀμαθεῖς καὶ μηδαμινὰς ταύτας ιδέας. Ὁ ἀληθὴς Θεὸς δὲν καταβαίνει μέχρι τῶν ἀνθρωπίνων ἀδυναμιῶν, διότι δὲν ἔχει γήϊνον περικάλυμμα ὡς οἱ μυθῶδεις κύριοί σας. Ὡ κόρη τοῦ αἵωνος! τοσοῦτον εἶσαι πεπλανημένη ὥστε δὲν ἤξεύρω μὲ ποῖαν γλῶσσαν νὰ σοὶ διηγήσω. Καιρὸν δὲν ἔχω νὰ σὲ διδάξω. Θέλεις νὰ γίνῃς χριστιανή;

— Πῶς δύναμαι νὰ τὸ θέλω, ἐὰν δὲν βεβαιωθῶ ὅτι γενομένη τοιαύτη θὰ εὕρω τὸ τέλος τῶν ὀδυνῶν μου;

— Σοὶ ὑπόσχομαι, ἐν ὀνόματι τοῦ Αἰω-

νίου, τὴν ἐν τῷ παρόντι βίῳ παρηγορίαν, καὶ τὴν ἐν τῷ μέλλοντι ἀνταμοιβήν.

— Καὶ πῶς νὰ πιστεύσω εἰς τὰς ὑποσχέσεις σου ἐὰν δὲν ἔχω ἀπὸ τοῦδε ἀποδείξιν τινα τῆς ἰσχύος τοῦ Θεοῦ σου;

— Νὰ ζητήσω λοιπὸν παρὰ τοῦ Θεοῦ νὰ σὲ πείσῃ διὰ θαυμάτων; εἶπεν ὁ ἱερεὺς ὁμιλῶν πρὸς ἑαυτὸν μᾶλλον ἢ πρὸς τὴν Ῥωμαίαν κυρίαν.

— Πράξον τοῦτο, ἀνέκραξεν αὕτη, θὰ πέσω πρηνής.

— Ὅχι, ἀπεκρίθη ὁ Πάμφιλος, διότι ἡ ψυχὴ σου δεσμεύεται ὑπὸ τῆς πλάνης, καὶ δὲν σὲ καλεῖ ἡ φωνὴ τοῦ Οὐρανοῦ εἰς τὴν ἐπιστροφὴν εἶναι ἡ φωνὴ τῶν παθῶν σου, τὰ ὁποῖα παλαιούσιν εἰσέτι πολὺ καὶ δὲν σὲ ἀφίνουν ν' ἀκούσῃς τὴν φωνὴν τοῦ Θεοῦ. Ἄκουσον, γύναι, ἐπίστρεψον εἰς τὴν οἰκίαν σου, προσπάθησον νὰ λησμονήσῃς τὸν ἀνθρώπον ὅστις σὲ προσέβαλε, καὶ ζήσον ἐγκρατῶς. Καταδίασον σεαυτὴν ἐν τῇ μονώσει, ἐν τῷ ἀπὸ τοῦ κόσμου χωρισμῷ, ἐν τῇ θλίψει πρόσφερον εἰς τὸν Θεὸν τὰς δυνάεις σου καὶ τὰς λύπας σου, καὶ μὴ βαρυνθῆς νὰ βασταζῆς αὐτάς. Ὅταν αἱ ὀδύνη σου σοὶ φανῶσιν ὑπέρτεραι τῶν δυνάμεών σου, μὴ ἐπικαλεσθῆς τὴν Ἐστίαν ἢ τὴν Ἀφροδίτην, λησμονήσον τὰ φαντάσματα ταῦτα γονυπέτησον καὶ ἄρον τὰ ὄμματά σου πρὸς τὸν οὐρανὸν ὅπου βασιλεύει ὁ Θεὸς ὁ ζῶν τότε εἶπε τὰς λέξεις ταύτας: Θεὲ ἀληθινέ! διδάξόν με νὰ σὲ γνωρίσω καὶ νὰ σὲ ἀγαπῶ, διότι δὲν θέλω νὰ γνωρίσω καὶ νὰ ἀγαπήσω ἄλλον παρὰ σέ!

— Καὶ τότε ποῖον θαῦμα θὰ κάμῃ ὑπὲρ ἐμοῦ; εἶπεν ἡ Ῥωμαία ἐκπληκτος.

— Ἡ ἀλήθεια θὰ καταβῇ εἰς τὴν καρδίαν σου, ὁ θεῖος ἔρωσ θὰ ἐξεγείρῃ τὸ θάρρος σου, ἡ ἡσυχία θὰ γεννηθῇ ἐκ νέου εἰς τὰς αἰσθήσεις σου, καὶ θὰ παρηγορηθῇς.

— Διὰ παντός;

— Ὅχι ὁ ἀνθρώπος εἶναι ἀσθενὴς καὶ οὐδὲν δύναται νὰ πράξῃ ἄνευ τῆς ἐξ ὕψους βοηθείας. Πρέπει νὰ προσεύχῃσαι δσάκις σὲ καταλαμβάνει ἡ θλίψις.

— Καὶ πάντοτε θὰ παρηγορῶμαι;

— Ἐὰν προσεύχῃσαι μετὰ ζήλου καὶ εὐλικρινείας.

— Καὶ θὰ ἦμαι χριστιανή; εἶπεν ἡ

Λεία ἀνησυχούσα. Ὁ σύζυγός μου θὰ μὲ καταγγεῖλῃ καὶ θὰ μὲ πέμψῃ εἰς θάνατον.

— Αἱ καταδιώξεις θὰ ἐξασθενίσωσι καὶ ὁ Χριστὸς θὰ θριαμβεύσῃ, εἶπεν ὁ Πάμφιλος. Ἔως τότε, μὴ φοβοῦ τίποτε, μὴ ἀποκαλύψῃς εἰς κανένα τὴν νέαν πίστιν σου, καὶ ἰκέτευε τὸν ἄγνωστον Θεὸν ἐν τῷ κρυπτῷ τῆς καρδίας σου. Ἐντὸς ὀλίγου θὰ διψήσῃς τὴν διδασκαλίαν καὶ τὸ βάπτισμα καὶ ὅταν γίνῃς χριστιανή, δὲν θὰ φοβῆσαι πλέον τὸ μαρτύριον. Ἀποσύρθητι, ἡ ὥρα παρήλθεν. Ὅταν αἰσθανθῆς τὸ ἀποτέλεσμα τῶν ὑποσχέσεών μου, ἐπάνελθε εἰς τὰς κατακόμβας.

Τὴν ἐπιούσαν αἱ κατακόμβαι κατελήφθησαν, οἱ χριστιανοὶ διεσπάρησαν, καὶ ἐπὶ δύο ἔτη ἡ θρησκεία τοῦ Χριστοῦ ἐφάνη πνιγεῖσα ἐν τῇ Ῥώμῃ. Ὁ Πάμφιλος ἐπέστρεψεν εἰς Καισάρειαν, καὶ ὁ Εὐσέβιος ἦλθε νὰ τὸν ἀντικαταστήσῃ εἰς τὴν πόλιν τοῦ ἁγίου Πέτρου ἐπιφορτισμένος μὲ τὰς ὁδηγίας τοῦ φίλου του. Συνήθροισε τὸ ποίμνιον καὶ τὸ εὔρεν νύξημένον. Ἡ πίστις ἐμεγαλύνθη εἰς τὰ δεσμά· ἡ ἀλήθεια εἶχε διχδοθῆ ἐν τῇ σιᾷ, καὶ μέχρι τῶν τάξεων τῶν ἀρχαίων δικαίων, νέοι ἀδελφοὶ συνεκοινώνουν πνεύματι μετὰ τῶν πιστῶν.

Δούλη ἀφρικανὴς ἐπλησίασε τὸν Εὐσέβιον ἐσπέραν τινὰ καθ' ἣν οὗτος διέσχίζε τὴν πόλιν τῶν Καισάρων διὰ νὰ μεταβῆ εἰς κρυφίαν τινὰ κρύπτῃν ἐν τοῖς ἀγροῖς. Ἡ γυνὴ ἐκεῖνη ἐπὶ πολὺ ἐθάδισεν ὅπισθεν αὐτοῦ, καὶ τὴν ἐξέλαβεν ὡς κατάσκοπον. Ἦτο λοιπὸν ἔτοιμος νὰ ἐπιστρέψῃ διὰ νὰ τὴν ἀπακτήσῃ ὡς πρὸς τὸν σκοπὸν τῆς διευθύσεώς του, ὅταν ἐκεῖνη τῷ εἶπεν·

— Ἐν ὀνόματι τοῦ Θεοῦ τῆς Ναζαρέτ, Ῥωμαῖα τις κυρία θέλει νὰ σὰς ἰδῇ κατὰ τὰς τελευταίας αὐτῆς στιγμᾶς. Ἀκολουθήσατέ με καὶ μὴ φοβῆσθε τίποτε, διότι ὁ Θεὸς σὰς εἶναι μετ' ἡμῶν.

Ὁ Εὐσέβιος τὴν ἠκολούθησε καὶ ἀφοῦ διέσχισεν ἐνῶ ἐπῆρχετο ἡ νύξ τὰ πυκνὰ φυλλώματα μεγαλοπρεποῦς ἐξοχικῆς οἰκίας, εἰσῆλθῃ πλησίον τῆς Λείας. Ἡ Ῥωμαῖα κυρία ἐνδεδυμένη πορφυρὰν ἐσθῆτα καὶ ἦδη ψυχρὰ ἀνεκάθησεν ἐπὶ τῆς ἐλεφαντίνης κλίνης τῆς, καὶ τῷ εἶπε δι' ἐσθραμένης φωνῆς·

— Εἶσαι ὁ Εὐσέβιος ὁ φίλος τοῦ Παμφίλου;

— Ναί, ἀπεκρίνατο ὁ ἅγιος ἀπόστολος.

— Λοιπὸν, εἶπεν ἡ ψυχορραγούσα Ῥωμαῖα, ἔλθε νὰ μοὶ δώσῃς τὸ βάπτισμα, διότι ἀποθνήσκουσα θέλω νὰ ὁμολογήσω τὸν ἄγνωστον Θεόν. Πρὸ δύο ἐτῶν προσέυχομαι εἰς αὐτὸν καὶ κλαίω ἐπικαλουμένη τὴν ἀντίληψίν του. Ὁ Πάμφιλος μὲ τὸ εἶχεν ὑποσχεθῆ ἡ θλιψὶς ἐγένετό μοι προσφιλῆς, καὶ τὰ δάκρυά μου ἔπαυσαν νὰ μὲ καίωσιν, ἔζησα ὡς μὲ εἶπεν· ἐγκατέλειψα τὰς ἡδονάς, καὶ τὸ ἵπποδρόμιον, καὶ τὰ συμπόσια, καὶ τὰ ἄρματα, καὶ τὸν ναὸν τῶν ἀνισχύρων Θεῶν· ἀποσυρθεῖσα εἰς τὸ βάθος τῶν σιωπηλῶν κήπων μου, προσπυχήθην ὁσάκις ἤσθανόμην τὰς ἐπιθυμίας βασανιζούσας με, καὶ πάντοτε, θαυμαστῇ γαλήνῃ καὶ παράδοξος εὐδαιμονία κατέβησάν ἐν ἐμοί. Δὲν ἠδυνήθην νὰ μνηθῶ τὰ μυστήριά σου· θὰ ἐξέθετον ἓνα ἐξ ὑμῶν εἰς τὸν διωγμὸν, καὶ περιέμενον καταλληλοτέρην στιγμὴν. Ἄλλ' ὁ θάνατος δὲν μὲ ἀφῆκε νὰ ἀπολαύσω τὴν εὐτυχίαν ταύτην. Ἀποθνήσκω καὶ ἀποθνήσκω ἐν εἰρήνῃ, μὲ τὴν ἐλπίδα νὰ ἴδω τὸν Θεόν σου, διότι ἔπραξα πᾶν ὅτι προέγραψεν ὁ Πάμφιλος· προσπυχήθην ἐνθέρμως καὶ εἰλικρινῶς. Εἶπον ἀπαύστως τὴν προσευχὴν τὴν ὁποίαν μὲ εἶχε διδάξει· «Θεὸς ἀληθινὲ, ἀζῖώσόν με νὰ σὲ γνωρίσω καὶ νὰ σὲ ἀγαπήσω! . . .»

Ὁ λόγος ἐξέπνευσεν ἐπὶ τῶν χειλέων τῆς Ἀσίας· ὁ Εὐσέβιος ἐβρίψεν ἁγιασμὸν ἐπὶ τοῦ μετώπου τῆς ἐπὶ τοῦ ὁποίου ἐξετείνετο ἡδὴ ὁ πελιδνὸς πέπλος τοῦ θανάτου, λέγων αὐτῇ·

— Εἶθε ὁ Θεὸς νὰ σὲ διδάξῃ ἐν τοῖς οὐρανοῖς ὅτι δὲν ἠδυνήθης νὰ μάθῃς ἐπὶ τῆς γῆς! Ὁ ἐξίλασμός καὶ ἡ εἰλικρίνεια εἰσι τὸ μόνον βάπτισμα ὑπερ ἀπαιτεῖ ἐδῶ κάτω.

Ἡ Λεία ἐμεδιάσα, καὶ ἡ δούλη ἥτις τὴν ὑπηρετεῖ, ἐκπλαγεῖσα ἐπὶ τῇ θείᾳ καλλονῇ ἥτις περιεχεῖτο ἐπὶ τοῦ προσώπου τῆς, ἔδραμε νὰ φέρῃ κάτοπτρον ἐκ χάλυθος ἐστιλβωμένου καὶ τὸ παρουσίασε κράζουσα μετ' ἀφελείας·

— Ὡ κυρία μου, μὴ φοβοῦ ὅτι θὰ ἀποθάνῃς, διότι ἰδοὺ ἡ νεότης σου ἀνθοῦσα ἐκ

νέου ἐπὶ τοῦ προσώπου σου. Οἱ ὀφθαλμοὶ σου λάμπουν, τὰ χεῖλη σου πορφυροῦνται· ὁ Θεὸς τῆς Γαλιλαίας ἐθαυματούργησε πρὸς χάριν σου, καὶ ἐὰν κατ' αὐτὴν τὴν στιγμὴν σὲ ἔβλεπον οἱ ἄνθρωποι, θὰ ἐγκατέλειπον ὅλας τὰς γυναῖκας διὰ νὰ σὲ προσκυνήσωσιν. Ἐγέρθητι λοιπὸν, διάταξον νὰ ἐτοιμασθῇ τὸ ἄρμα σου· θὰ δέσω καὶ θὰ κοσμήσω τὴν κόμην σου, καὶ αὐτὸς ὁ Καίσαρ θὰ σὲ λατρεύσῃ τήμερον.

Ἡ Δεῖα παρετήρησε τὴν εἰκόνα τῆς εἰς τὸ στίλβον μέταλλον· ἔπειτα ἀφίνουσα τὸν ἐξησθενημένον βραχίονά της νὰ ἐπαναπέσῃ·

— Ἐὰν ὁ Θεὸς τῆς Γαλιλαίας μοι ἀπέδιδε τὴν ζωὴν, δὲν θὰ ἐπέστρεφον μετὰξὺ τῶν ἀνθρώπων. Δὲν θὰ ἄφινα τὴν καλλονὴν μου, ἀναινεωθεῖσαν ἐκ τοῦ μυστηριώδους ἔρωτός του, νὰ καταστῇ τὸ μεμολυσμένον τρόπαιον θνητοῦ καταφρονητοῦ. Αἰσθάνομαι ὅτι ἀποθνήσκω καὶ ὅτι μέλλω νὰ μεταβῶ εἰς τὴν ἐστίαν τῆς ἀφθάρτου καλλονῆς ἣν ὁ θεῖος Πλάτων καλεῖ ὑπέρτατον ἀγαθόν. Καὶ αὐτὸς ἐπίσης ἔθεσεν εἰς τοὺς οὐρανοὺς τὴν πηγὴν τοῦ ἔρωτος καὶ τῆς τελειότητος. . . Ὡ ἱερεῦ! τὸ ὕδωρ τοῦτο διὰ τοῦ ὁποίου φαίνεις τὸ μέτωπόν μου δὲν εἶναι τὸ ἐμβλημα τῆς ἀνεξαντλήτου πηγῆς ὅπου μεταβαίνω νὰ δροσισθῶ;

— Ναι, κόρη μου, ἀπεκρίνατο ὁ ἱερεὺς.

Καὶ ἐνῶ τῇ ὠμίλει περὶ σωτηρίας καὶ ἐλπίδος, τὴν εἶδεν ἐκπνέουσαν μὲ τὸ μειδιάμα εἰς τὰ χεῖλη. Ἡ γαλήνη τὴν ὁποίαν εἶχεν εὗρει ἀφιερωθεῖσα εἰς τὴν λατρείαν τοῦ ἀγνώστου Θεοῦ, καὶ ἡ ἡσυχία τῆς τελευταίας ὥρας τῆς τοσοῦτον ἐξέπληξαν τὴν μαύρην δούλην, ὥστε αὕτη ἠκολούθησε τὸν Εὐσέβιον εἰς τὴν κρύπτην τῶν χριστιανῶν καὶ ἠσπάσθη τὴν θρησκείαν τοῦ περκαμυθητοῦ τῶν ἐρωμένων καὶ τοῦ λυρωτοῦ τῶν δούλων.

ΠΙΝΑΚΙΑΔΕΣ

ΧΑΡΙΔΑΟΣ. Ὡ μισῶ τοὺς κακολογοῦντας· εἶναι ἀνυπόφοροι ἄνθρωποι.

ΕΥΡΥΔΙΚΗ. Ἐχετε δίκαιον· καὶ ὁμοως,....

ΧΑΡΙΔΑΟΣ. Καὶ ὁμοως πάντες κακολογοῦσιν ἐνὸσω ἀναπνεύουσι; Βεβαίως· ἐγὼ ὁμοως δὲν ἀνέχομαι τὸ τοιοῦτο καὶ δι' αὐτὸ συχνότατα διαπληκτίζομαι μὲ τοὺς φίλους μου. Χθὲς εἰς ἐξ αὐτῶν μὲ ἔλεγεν ὅτι ὁ φίλος σας Πλάτων εἶναι μέχρις ἀηδίας φιλάργυρος, ὅτι εἶναι στενοῦ χαρακτῆρος ἄνθρωπος καὶ ἐγὼ διὰ νὰ μὴ ἀκούω τὰς κρίσεις ταύτας ἠναγκάσθην ν' ἀναχωρήσω. Θὰ ὁμολογήσετε ὅτι ἡ φιλαργυρία εἶναι κάκιστον ἐλάττωμα.

ΕΥΡΥΔΙΚΗ. Εὐτελής κακία ἀληθῶς.

ΧΑΡΙΔΑΟΣ. Μὲ ἔλεγον λοιπὸν ὅτι ὁ Πλάτων εἰς τοσοῦτον βαθμὸν φιλαργυρίας ἔφθασεν ὥστε ἀγαπᾷ τὴν ξανθὴν κόμην διότι τὸ χρῶμα τοῦτο ὁμοιάζει τὸ τοῦ χρυσοῦ.

ΕΥΡΥΔΙΚΗ. (ὠχρῶσα.) Δὲν εἶναι δυνατὸν.

ΧΑΡΙΔΑΟΣ. Ἐχετε ὠραίαν ξανθὴν κόμην. Ἐπειδὴ δὲ ἀνεχώρησα παρωργισμένος ὁ φίλος μου ὁ κακολογῶν, τὸν ὁποῖον δικαίως δὲν θεωρῶ πλέον φίλον μου, μ' ἐπεσκέφθη σήμερον καὶ ἤθελε νὰ μὲ πείσῃ ὅτι ἔλεγεν ἀλήθειαν καὶ πρὸς ἀποδείξιν. . .

ΕΥΡΥΔΙΚΗ. Ἄρκει, ἀρκει· ἄς μεταβάλωμεν θέμα. Τί γίνεται ὁ φίλος σας Πέτρος;

ΧΑΡΙΔΑΟΣ. Εἶναι χαριέστατος νέος· ἀλλὰ ἔλεγον χθὲς πολλοὶ φίλοι μου ὅτι εἶναι ἀληθῶς ἐσκιαγραφημένος, ὅτι ἀγαπᾷ τὸν λαίμοδετὴν αὐτοῦ ὑπὲρ τὴν ἐρωμένην καὶ ὅτι ἐξομολογούμενός ποτε τὸν ἔρωτα αὐτοῦ πρὸς κόρην, ἐνώπιον τῆς ὁποίας ἔκλινε τὸ γόνυ, διέκοψεν αἶφνης τὴν ἐξομολόγησιν ἀνακράζας — Ὡ κυρία μου, ἡ ὑπηρετρία ἐλησμόνησε νὰ σαρώσῃ, καὶ τὸ πανταλόνιόν μου ἐγέμισε κοινορτόν. Ἐνοεῖται ὅτι οὐδὲν ἐξ αὐτῶν πιστεύω γνωρίζων τὸν μοχθηρὴν τῶν ἀνθρώπων. Ἀλλὰ σὰς βεβαιῶ ὅτι ἂν ἤμην κυρία καὶ μὲ συνέβαινε τοιοῦτό τι ἤθελον ἀποδιώξαι ἀμέσως τὸν γελοῖον.

ΕΥΡΥΔΙΚΗ. Μ' ἐποτίσατε δηλητήριον. Λοιπὸν εἶναι τοσοῦτον γελοῖος ὁ Πέτρος;

ΧΑΡΙΔΑΟΣ. Ὡ! ἀγνοῶ, κυρία μου· μὲ τὸ εἶπον ἀλλὰ τὸ ἐπαναλαμβάνω, δὲν τὸ πιστεύω· ὁ ἄνθρωπος εἶναι ζῶον φιλοκατήγορον, ἰδοὺ ὁ ἀληθέστερος καὶ ἀπλοῦστερος ὀρισμὸς τοῦ ἀνθρώπου· ὁ Πλάτων ἦτο μωρὸς ἀγωνιζόμενος ν' ἀνεύρῃ ἄλλον.

Ἡ Εὐρυδικὴ εἰσιώπησεν· ἐσκέπτετο ἄν δὲν εἶναι φοβερώτερον τὸ εἶδος τοῦτο τῆς κατηγορίας τὸ ὁποῖον μεταχειρίζονται οἱ εὐφυεῖς συκοφάνται, ὑποκρινόμενοι ὅτι μισοῦσι τὰς κατηγορίας καὶ διὰ τοῦτο κατακρίνοντες τοὺς λέγοντας τοιαῦτα ἢ τοιαῦτα περὶ τῶν ἄλλων. Ἐπαναλαμβάνουσι λοιπὸν ἐπιτηδεῖως πᾶσαν ὕβριν καὶ συκοφαντίαν φαινόμενοι μᾶλλον ἀξιοπίστοι, διότι ὑποκρίνονται ἀγανάκτησιν κατὰ τῶν τοιαῦτα λεγόντων.

Ἡ commune ἔπεσεν· οἱ κυβερνητικοὶ πρὸς τοὺς ἀπανθρώπους ἐφάνησαν τρεῖς ἀπανθρώποτεροι· ἀλλ' ἡ κυβέρνησις εἶναι κυβέρνησις καὶ ἐπομένως ἔχει τὸ δικαίωμα νὰ κακουργῇ. Ἦδη ὁ κόσμος ὅλος δὲν εὐρίσκει λέξεις νὰ ἐκφράσῃ τὴν ἀγανάκτησιν αὐτοῦ κατὰ τοῦ Δήμου καὶ τῶν ὀπαδῶν αὐτοῦ, δὲν εὐρίσκει λέξεις νὰ στιγματίσῃ τὴν οἰκτρὰν παραφορὰν μεθουοῦσης ἐπαναστάσεως. Καὶ ὅμως ἡ ἱστορία πιθανὸν ἔσεται δικαιοτέρα· λέγομεν πιθανὸν διότι ἐνίοτε ἡ ἱστορία μεταχειρίζεται τὰ γεγονότα ὅπως οἱ δημοτικοὶ τὰ μνημεῖα τῶν Παρισίων. Ἡ ἱστορία θὰ ἀνεύρῃ τὸν λόγον δι' ἃν ἐγεννήθη ὁ Δῆμος καὶ ἀντὶ ν' ἀγανακτήσῃ κατ' αὐτοῦ ὅ' ἀγανακτήσῃ κατὰ τῶν αἰτίων ἅτινα παρήγαγον τὸν Δῆμον καὶ τὰ αἷτια εἶναι αὐτὴ ἡ μέση καὶ ἡ ἄνω τάξις τῶν Παρισίων ἢ μᾶλλον εἶναι ὁ ὕλισμος οὐχὶ ὁ ἐπικουρείος χαρίεις ὕλισμος, ἀλλ' ὁ ταπεινὸς ἐκεῖνος δι' οὗ ἀπονέμεται πᾶσα τιμὴ καὶ πᾶσα ἀξία εἰς τὸν πλοῦτον καὶ τοιαυτῶς ἀποκτηθέντα, δι' οὗ ἡ πενία θεωρεῖται ὡς τι ἀνάξιον τοῦ ἀνθρώπου, δι' οὗ ὁ ἡμερόβιος, ὁ ἐργάτης θεωρεῖται κοινωνικῶς ἴσος πρὸς τὸν φορτηγὸν ὄνον, καὶ ἴση πρὸς αὐτὸν τιμὴ ἀπονέμεται καὶ ὑπόληψις. Πλοῦτον σέβου, πλοῦτον τίμα· ὁ χρόνος χροήματα, ἡ τιμὴ χρήματα· δὲν ἔχεις; δὲν εἶσαι ἄνθρωπος. Ἴδου τὰ ἀξιώματα τοῦ δεκάτου ἐνάτου αἰῶνος. Ἀλλὰ τότε ὅταν ἡ τύχη καὶ αἱ περιστάσεις κατέστησαν τινὰ πλοῦσιον καὶ οὗτος ζῆ τρυφηλῶς καὶ ἀργῶς ἀπολαμβάνων ἐν τούτοις τὸν σεβασμὸν καὶ τὴν τιμὴν τῶν ἄλλων, ὁ πέννης, ὁ ἡμερόβιος, ὁ χρηστέος ἐργάτης, ὁ διὰ τοῦ ἰδρώτος τοῦ προσώπου αὐτοῦ ζῶν, αὐτὸς ὁ βλέπων ἐκ τὸν περιφρονοῦμενον, οἰκτειρόμενον, οὐχὶ

ἄνθρωπον, καὶ τοι ἀνώτερον ἠθικῶς ὄντα τοῦ ἀργοῦ ἐκείνου πλουσίου, ὁ πέννης αὐτὸς θέλετε νὰ μὴ ὀργισθῇ, νὰ μὴ ἐξεγερθῇ ἐπὶ τέλους καὶ νὰ μὴ ζητήσῃ νὰ ἐκδικηθῇ τὴν τύχην καὶ νὰ ὠφελῆθῃ τῶν περιστάσεων; Κ' ἔχει ἄρά γε ἄδικον; βεβαίως· ἀλλὰ πολὺ πλέον ἄδικον ἔχουσιν οἱ παθόντες. Μὴ ἀπατάσθε· μὴ νομίσετε ὅτι ἐν τῷ Δήμῳ ἐπεκράτησεν ἡ ἀρπακτικὴ διάθεσις τοῦ ἀνθρώπου, ὅχι· ἡ ἱστορία δὲν ἀναφέρει τοιαῦτα παραδείγματα· καὶ τὸ νέον τοῦτο σύμπωμα, δηλοῦ τὴν ὑπαρξίν νέας νόσου. Τὸ ἔμφυτον αἶσθημα τῆς ἰδιοκτησίας ἔχει ὅρια καὶ ὅσω ἰσχυρώτερον εἶναι τοσοῦτον ὀλιγώτερον ἐκτρέπεται εἰς ἀρχὴν κοινοκτημοσύνης. Ἐν τῷ Δήμῳ ὑπῆρχεν ἡ ἀγανάκτησις κατὰ τῆς ὑπεροχῆς τοῦ πλοῦτου καὶ τῆς ἐσχάτης περιφρονησεως τῆς ἐντίμου πενίας· ἡ ἀλαζωνία τῆς συμφορᾶς ἐξηγέρθη κατὰ τοῦ θράσους τῆς ὕλικῆς εὐδαιμονίας. Βεβαίως ὁ πλοῦτος ἔχει ἀξίαν. ἀλλὰ πάντοτε σχετικὴν. Ὁ ἄνθρωπος ἔχει πάντοτε περισσοτέραν ἀξίαν τοῦ χρυσοῦ· καὶ ὅταν βλέπῃ ὅτι ἐνώπιον αὐτοῦ ἐξαφανίζεται ἀγανακτεῖ κατὰ τῶν ἐκπροσωποῦντων τὴν δύναμιν ταύτην καὶ ἀφαιρεῖ ἀπ' αὐτῶν τὴν λεοντήν. Ὁ Δῆμος εἶναι πρῶτον σύμπωμα ἀντιδράσεως κατὰ τῆς φοβερᾶς νόσου τοῦ ὕλισμοῦ, τῆς νόσου ἐκείνης ἣτις ἀνέπλασε τὸν ἄνθρωπον τελειοποιημένον πίθηκα, ἣτις ἠρνήθη πᾶν εὐγενὲς καὶ γενναῖον αἶσθημα, ἣτις ὑπεδούλωσε τὴν ψυχὴν εἰς τὸ σῶμα καὶ τὰς θειοτάτας προαιρέσεις εἰς τὸν χρυσόν. Σεβασθῆτε τὴν κρίσιν ταύτην διότι ἄνευ αὐτῆς θὰ ἐπήρχετο θάνατος.

Ἡ θερμότης εἶναι ζωὴ, λέγουσιν οἱ χημικοί· ἀλλὰ βεβαίως δὲν κατόικουν τὰς δικακαυμένους ζώνας διότι ὅχι εἰς τὰς ζώνας ταύτας, ἀλλ' οὐδ' εἰς τὰς Ἀθήνας δυνάμεθα νὰ εἴπωμεν ὅτι τὰ κυνικὰ καύματα εἶναι ζωὴ. Καύσων καὶ κοινορτός· ἰδοὺ αἱ Ἀθηναί· ὦραία ἀληθῶς πόλις! ἔχει χαριεστάτας ἐξοχὰς διὰ τοὺς ληστὰς, εὐρυτάτους δρόμους διὰ τὸν ἥλιον καὶ τὸν κοινορτόν· περισσότερα καφενεῖα ἢ οἰκίας διὰ τοὺς κηφῆνας· σχολεῖα διὰ τοὺς ἀγραμμάτους, καὶ τὸν Παναγῆν Κυριακοῦ διὰ τὴν δημαρχίαν. Ὁ πέννης οὗτος δῆμος ἦτο

δίκαιον νὰ ἔχη δῆμαρχον τὸν Κυριακὸν ἀλλὰ πρὸς τελειοποίησιν τῆς εἰκόνης ἀπηρτίετο νὰ κρατῆ λύραν καὶ δίσκον. Ὁραία πόλις αἱ Ἀθηναὶ ἰδίως ἐν μηνὶ Ἰουλίῳ κατὰ τὴν μεσημβρίαν, ὅτε οὐδαμοῦ ἐπισκιάζεται τις οὐδὲ παρ' αὐτῷ τῷ Δημάρχῳ. Δὲν ὑπάρχουσιν ὑπεροχαὶ ἐν Ἑλλάδι· τετέλεσται.

Καὶ πάλιν ἐνθυμήθην τὸν Δῆμον τῶν Παρισίων. Ἡ καταστροφή τῶν μνημείων παρήγαγεν ἐν τῷ νῶμου τὸ ζήτημα ἀνὰ τὰ ἔξοχα ἔργα τῆς τέχνης, οὐ μόνον τῆς ζωγραφικῆς, τῆς ἀγαλματοποιίας καὶ τῆς ἀρχιτεκτονικῆς, ἀλλὰ καὶ τῆς ποιήσεως δὲν βλάπτωσι διασωζόμενα ἐπὶ αἰῶνας ἀντὶ νὰ ὠφελήσωσι. Νομίζει κανεὶς ὅτι ἡ τέχνη ὀπισθοδρομεῖ ἢ μάλλον σταματᾷ ἀντὶ νὰ προχωρήσῃ. Εἶναι δὲ ἀναμφισβήτητον ὅτι καταστρέφει πολὺ τὴν πρωτοτυπίαν ἢ διατήρησιν τῶν ἔργων τῆς τέχνης. Ὁ καλλιτέχνης δὲν τολμᾷ νὰ παρεκκλίνῃ τῆς κεχαραγμένης ὁδοῦ, ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον μάλιστα καθ' ἕξιν βαδίζει ἐπ' αὐτῆς καὶ ἀντὶ νὰ ἀναπλάσῃ νέα ἔργα μιμείται ἄκων τὰ παρελθόντα. Οἱ κριτικοὶ πάλιν πλάττουσιν κανόνας ἐπὶ τῇ βάσει ἔργων τῆς δεῖνα ἢ δεῖνα ἐποχῆς ἐνῶ ἡ τέχνη εἶναι ποικίλη ὅσον καὶ ἡ φύσις καὶ εἰς τὸ πρῶτον βῆμα εἰς τὸ ἀπομακρυνθῆ τῆς τετταρμύνης ὁδοῦ ὁ καλλιτέχνης, λιθοβολεῖται. Ἄν δὲν ἐσώζοντο σήμερον τὰ ἔργα τοῦ Ὀμήρου, τοῦ Αἰσχύλου, τοῦ Εὐριπίδου καὶ τοῦ Σοφοκλέους ἡ ἀνθρωπότης ἤθελεν ἴσως ἀποκτήσῃ ἔργα πολὺ ἀνώτερα ἐκείνων. Καὶ πολὺ φοβοῦμαι ὅτι ἡ ζωγραφικὴ ἤκαμασεν ἐν Ἰταλίᾳ διότι δὲν ἐσώθησαν τ' ἀρχαῖα ζωγραφήματα. Ἡ τυπογραφία ἔφερε δημοκρατικὸν τι πνεῦμα εἰς πάντα καὶ εἰς αὐτὴν τὴν ποίησιν, ἡ δὲ ἰσορροπία αὐτὴ ἀντιβαίνει εἰς τὴν ἔννοιαν παντὸς ἐξόχου ἔργου. Λέγουσιν ὅτι οἱ μετὰ τὸν πρῶτον ἔρωτα παλμοὶ τῆς καρδίας καὶ τοὶ γεννῶνται ἕνεκα ἄλλου ἀντικειμένου, ἀληθῶς ὅμως ἐπαναλαμβάνουσι τὴν πρώτην ἐκείνην λατρείαν πρὸς τὴν χαρίεσσαν μορφήν τῆς πρώτης ἐρωμένης μετὰ τὴν μορφήν τῆς ὁποίας στολιζέται πᾶσα μεταγενεστέρα ἐρωμένη. Τὸ αὐτὸ συμβαίνει καὶ εἰς τὴν τέχνην. Ἄλλ' ἀνὸς Πητράρχης δὲν ἀπέκαμε λατρεύων τὴν Λάουραν, ἡ ἀνθρωπότης ἀπέκαμε λα-

τρεύουσα τὸν Ὀμηρον· καὶ μὰ τὸν ζῦθον ἠδυνάμην κάλλιστα νὰ παραστήσω τὸ πρόσωπον τοῦ χωρικοῦ πρὸς τὸν Ἀριστείδην, ἐξοστρακίζων ἀπὸ τῆς Ἀθανασίας τὸν Ὀμηρον διότι ἀπέκαμα ἀκούων αὐτὸν ἐπικαλούμενον ἀθάνατον καὶ πρὸ πάντων διότι μὲ κατέβαλε τὸ δημορικὸν ζήτημα.

Δ. ΠΑΠΑΡΡΗΓΟΠΟΥΛΟΣ

Ο ΚΟΜΗΣ ΙΒΑΝΟΦΣΚΗΣ

ΔΙΗΓΗΜΑ

(Συνέχεια ἴδε φυλλ. γ')

— ὦ! μὴ, κυρία, παρακαλῶ, εἶπε κρατῶν αὐτὴν σχεδὸν διὰ τῆς βίας, δὲν βλάπτει τοῦτο... Ἄλλοτε, προσφιλέστατέ μοι ἄγγελε, δὲν εἶχον καρδίαν, οὐδένα ἡγάπων· ὁ πρῶτός μου ἔρωσ εἶναι οὗτος, μάρτυς μου ὁ Θεός! Μὴ ἀνεχθῆτε νὰ ἦναι τοσοῦτον ἀτυχῆς, κυρία. Σᾶς ἀγαπῶ, ὡς δὲν ἠγάπησα... τὴν μητέρα μου, σᾶς ἀγαπῶ...

— Ἀρκεῖ, κύριε κόμη, ἀρκεῖ σᾶς εὐχαριστῶ διὰ τὰς ἐνδείξεις ταύτας τῆς ἀγάπης σας, ὑπέλαβεν ἡ κυρία Πέτωφ μετὰ τινος εἰρωνίας ἰδοῦσα ὅτι ὁ κόμης ἐπέμενε μετὰ θράσους τοσοῦτου· χαίρω πολὺ ἔχουσα φίλον τόσον πολυτίμον. Ποτὲ ὅμως δὲν ἐπίστευον ὅτι ἄνθρωπος εὐγενῆς, ὡς ὑμεῖς, θὰ παρέβαινε τοσοῦτον τὰ καθήκοντα τῆς φιλοξενίας καὶ τῆς τιμῆς. Νὰ σᾶς ὑποδέχεται ἐν τῇ οἰκίᾳ του μετὰ τοσαύτης ἐμπιστοσύνης ὁ σύζυγός μου, καὶ σεῖς ἀντὶ εὐγνωμοσύνης νὰ θέλετε νὰ βίψετε τὴν σύζυγόν του εἰς τὴν ἄβυσσον τῆς ἀτιμίας καὶ τοῦ αἰσχύους!...

Ὁ κόμης ὑπὸ τὸ βάρος τῆς κατηγορίας ταύτης ἔκυψε τὴν κεφαλὴν.

— Αἰσχος! κύριε κόμη, αἰσχύνῃ! προσέθηκεν ἡ Ἀλεξάνδρα καὶ ἐξῆλθε τοῦ δωματίου ἀφήσασα τὸν ἄνθρωπον τοῦτον γογγυλιτῆ καὶ μόνον.

— ὦ! τὴν ἀγαπῶ! τὴν ἀγαπῶ! ἐψιθύριζεν ὁ ἄθλιος περιφερόμενος ἐν τῷ δωματίῳ, ὡς μεθύν.

Ἀπῆλθεν ἄλλ' ὁ κόμης δὲν ἦτο ἐκ τῶν καταβαλλομένων εὐχερῶς ἀνθρώπων. Ἐν τῇ διεφθαρμένῃ ὑπὸ τῶν παθῶν καρδίᾳ του ἐπάφλαζον ἄπειρα αἰσθήματα, κυρίως δὲ ἡ ὑπερηφανία καὶ ὁ ἔρωσ. Ἐσκέπτετο ὅτι οὐδεμία γυνὴ μέχρι τῆς στιγμῆς ἐκείνης ἠρνήθη νὰ ὑποτάξῃ τὸ πεπρωμένον της εἰς τὴν θέλησίν του. Πρῶτον ἤδη τὸ τοιοῦτο συνέβαινε εἰς αὐτὸν, καὶ ὠργίζετο μέχρι μανίας καὶ παραφορᾶς. Πρὸς δὲ ὁ κόμης ἠσθάνετο ἀληθῶς διεγειρόμενος εἰς τὴν κυλιομένην ἐν τῷ βροβόρῳ τῶν παθῶν καρδίαν του νέον τι αἰσθημα διὰ τὴν κυρίαν Πέτκωφ, ἄγνωστον τέως εἰς αὐτόν.

Ὅταν ἀνὴρ τις ἦναι βέβαιος ὅτι ἡ ἔνεκα τοῦ κάλλους του ἡ ἔνεκα ἄλλων σωματικῶν ἢ πνευματικῶν προτερημάτων θὰ τῷ ἀνοίξωσιν οἰανδήποτε θύραν καὶ ἂν κρούσῃ, τίς ἡ ἀνάγκη νὰ ἀγαπήσῃ ἀληθῶς. Ὀλίγος μόνον ἐπίπλαστος ἔρωσ πρὸς ἀπάτην ἐκείνης ἢς ὀρέγεται ἀρκεῖ, καὶ τὰ πάντα τελειόνουσιν. Ἐπειδὴ δὲ ἡ συνεχὴς κατάλυσις τοῦ αὐτοῦ φαγητοῦ, ἔσω καὶ τοῦ μάλλον ἠδέος καὶ εὐχαρίστου, συνεπάγεται καὶ τὸν κόρον — κοινὴ ἢ παρομοίωσις, ἀλλὰ καὶ λίαν ἐκφραστικὴ — οἱ τοιοῦτοι ἄνδρες ὄντες βέβαιοι ὅτι καὶ ἀλλαχοῦ δύνανται νὰ εὕρωσι νωπότερον ἔδωσμα ἐγκαταλιμπάνουσι τὰς δι' ἀπειρῶν ψευδῶν ὀρκῶν καὶ θυσῶν ἀπατηθείσας καὶ ἀναζητοῦσιν ἄλλας. . . . Ὁ ἡμέτερος ἦρωσ εἰς ταύτην τῶν ἀνδρῶν τὴν τάξιν ἀνήκεν.

Ἐπειδὴ δὲ ὁ ἄνθρωπος συνήθως ὅ,τι ἀνίσταται πρὸς αὐτὸν ἐπιθυμεῖ νὰ καταβάλῃ, καὶ ἐν τῇ κατανικήσει αὐτοῦ εὐρίσκει ἠδονὴν ἄπειρον, διὰ τοῦτο καὶ οὗτος ἀπεφάσισε νὰ ἐπιμείνῃ εἰς τὸν ἔρωτα τοῦτον. — Τὸ δυστύχημα ὅμως δι' αὐτὸν ἦτο ὅτι ἤδη ἠγάπα μετὰ πάθους καὶ ὅτι οἱ ἔρκοι καὶ ὁ ἔρωσ δὲν ἦσαν ἐπίπλαστα —

Θὰ ἔλεγέ τις ὅτι ἐτιμωρεῖτο ὑπὸ τῆς Ηρονοίας!

Τὴν ἐπιούσαν κατὰ τὴν αὐτὴν ὥραν ὁ κόμης ἐπανῆλθε. Πᾶς ἄλλος τσοαύτας ὑποστάς προσβολὰς θὰ παρητεῖτο τοῦ ἔρωτος τούτου ἄλλ' ὡς πρὸς τὸν κόμητα ἄλλως εἶχε τὸ πρᾶγμα. Ἀπεφάσισε διὰ παντὸς μέσου νὰ ἀπολαύσῃ τοῦ ποθουμένου.

Ἐν τοῖς κατωτέρω θὰ ἴδωμεν κατὰ πόσον ἐπέτυχε τοῦ σκοποῦ του.

Ἡ κυρία Πέτκωφ τὴν στιγμὴν τῆς ἀφίξεως τοῦ κόμητος ἐκάθητο ἐν τῷ δωματίῳ ἔχουσα ἐπὶ τῶν γονάτων τὸ μικρότερον τῶν τέκνων της ἡ λέγομεν δὲ μικρότερον, διότι ὁ κατὰ ἐν περίπου ἔτος μεγαλύτερος υἱὸς της διέμενε τότε ἐν Βουκουρεστίῳ παρὰ τῷ πάππῳ του, ὅστις ἐν ἐλλείψει τῆς θυγατρὸς του ἐπεθύμει νὰ ἔχῃ παρ' ἑαυτῷ τὸν ἔγγονόν του.

Ὅτε ἀνήγγειλαι αὐτῇ τὴν ἔλευσιν τοῦ κόμητος, φλόξ ὀργῆς καὶ ἀγανακτήσεως διεχύθη ἐπὶ τοῦ προσώπου της.

— Ἄ! πολλὴ αὐθάδης θὰ ἦναι ὁ ἄνθρωπος οὗτος, εἶπε καθ' ἑαυτὴν καὶ πρέπει νὰ τὸν ἀποβάλω. . . . Μαρία! προσέθηκε κράζουσα τὴν θαλαμηπόλον.

— Διατάξατε, κυρία, εἶπεν αὐτῇ εἰσελθούσα.

— Εἶπέ. . . τίποτε. . . δὲν σὲ θέλω. . . Ἀλλὰ καὶ τοῦτο δὲν εἶναι δυνατὸν νὰ γείνη, προσέθηκε σκεπτομένη πιθανὸν νὰ ἐκθέσω τὸν ἑαυτὸν μου. . . ὁ ἄνθρωπος οὗτος δύναται νὰ πράξῃ τὰ πάντα. . . Ἐὰν τὸ πρᾶγμα γείνη γνωστὸν ὑπὸ ἄλλην ἔποψιν. . . ὁ κόσμος εἶναι πρόθυμος ν' ἀκούῃ συκοφαντίας. . . Ἄ! Ἰωάννη μου! προσέθηκε σχεδὸν δακρύουσα, ποῦ εἶσαι νὰ μὲ σώσης. . . . Τί στέκεις λοιπὸν! ἀνέκραξεν ἀποτεινομένη πρὸς τὴν θαλαμηπόλον θέλουσα δῆθεν νὰ ἐπιδείξῃ ἀδιαφορίαν, δὲν εἰσάγεις τὸν κύριον!

Ἡ θαλαμηπόλος ἐξῆλθε καὶ ὁ κόμης μετ' οὗ πολὺ ἐνεφανίσθη. Εἰς τὰς πρώτας ἐνδείξεις τῆς ἀφοσιώσεως αὐτοῦ ἡ κυρία Πέτκωφ

— Νομίζω, κύριε κόμη, ὑπέλαβεν αὐτῇ, ὅτι καὶ χθὲς ἔλαβον τὴν τιμὴν νὰ σὰς εἶπω ὅτι χαίρω πολλὴ ἔχουσα τοιοῦτον φίλον. . . ἀλλὰ γνωρίζετε βεβαίως ὅτι, ὅταν φίλος τις ἐπιθυμῇ νὰ ἐπαναλαμβάνῃ ἀδιακόπως ὅτι εἶναι ἀφρωσιωμένος, ἔστω καὶ μέχρι θανάτου, καταντᾷ σχεδὸν ὀχληρὸς, προσέθηκε μετ' εἰρωνείας.

— Κυρία, μὴ μ' ἐμπνίζετε! . . . Σὰς ἀγαπῶ. . . Ὡ! δὲν αἰσθάνεσθε' σὰς ἀγαπῶ! δὲν θ' ἀκούσω ἀπὸ τοῦ στόματός σας τὴν λέξιν ταύτην! . . . Δὲν ἔχετε καρδίαν. . . δὲν αἰσθάνεσθε παντάπασιν! . . .

Ὁ ἄθλιος! αἰσθημα ὠνόμαζε τὸ νὰ ἐξυβρίσῃ τὴν τιμὴν τοῦ συζύγου της.

— Τί ἐστὶν ἔρωσ ἀγοσεῖτε, ἐξηκολούθησε. Σὰς ἐξορκίζω εἰς τὸ ὄνομα τοῦ υἱοῦ σας, τὸν ὁποῖον κρατεῖτε τὴν στιγμὴν ταύτην εἰς τὰς ἀγκάλας σας· λάβετε οἶκτον... ἐν ὀνόματι τοῦ μικροῦ τούτου ἀγγέλου, σὰς ἰκετεύω...

— Ἄ! μὰ τὴν ἀλήθειαν, κύριε κόμη, πολὺ ὠφέλιμος θὰ μοὶ ἦτο ὁ υἱός μου, ἐὰν μετεχειρίζοντο τὸ ὄνομά του διὰ τὴν ἀτίμωσιν τῆς μητρὸς του. Σὰς βεβαιῶ ὅμως, κύριε, ὅτι κακὸν ἀρωγὸν καὶ σύμμαχον ἐπεκαλέσθητε· διότι ὁ υἱός μου, ὁ μικρὸς οὗτος ἄγγελος, ὡς τὸν ἀποκαλεῖτε, εἶναι τὸ κυριώτερον τῶν καθ' ὑμῶν ἔπλων μου. Ἐπρεπε νὰ γνωρίζετε, κύριε κόμη, ὅτι πάντες οἱ γονεῖς, πᾶσα μήτηρ ἔχει ἀσπίδα ὡς τὴν τοῦ Αἴαντος ἢ καὶ ἐκείνης μᾶλλον ἀδιαπέραστον τὸ ὄνομα τῶν τέκνων της· διότι πρὸ πάντων ὀφείλει νὰ ἀφίη εἰς αὐτὰ, ἐν ἐλλείψει ἄλλων ἀγαθῶν τοῦλάχιστον ὄνομα ἀκηλίδωτον.

— Κυρία, ἀκούσατε· μέχρι τοῦδε δὲν εἶχον καρδίαν, καὶ σεῖς μοὶ τὴν ἐχορηγήσατε... ποτὲ δὲν ἔπαλλεν, ὡς πάλλει τώρα... ὦ! δότε μοι τὴν χεῖρά σας... Πλεῖσται, πάμπολλοι γυναῖκες μὲ ἠγάπησαν, ὑπεκρίθησαν καὶ ἐγὼ τὸν ἀγαπῶντα... ἠπάτησα, Ἀλεξάνδρα μου, μὲ ἐνοεῖτε! ἠπάτησα... ἀλλ' ἄρ' ἀγε θὰ ἀρκέσει ἡ βία σανος αὐτῆ, δι' ἧς τώρα τιμωροῦμαι, νὰ μὲ ἀπαλλάξῃ τῶν πολλῶν μου ἐγκλημάτων; Σὰς ἀγαπῶ, προσφιλῆς μου κυρία, σὰς ἀγαπῶ!..

— Ὡ! προτιμότερον θὰ ἦτο, κύριε κόμη, νὰ ἐλέγετε ταῦτα πρὸς τὸν πνευματικόν σας ἢ πρὸς ἐμέ. Σεῖς μάλιστα οἱ Ῥῶσοι εἰσθε ἡ εὐσέβεια προσωποποιημένη, ὑπέλαβεν ἡ κυρία Πέτκωφ τονίζουσα πῶς τὰς τελευταίας ταύτας λέξεις. Καὶ ἔπειτα ἔστω, ἄς σὰς πιστεύσω πρὸς στιγμὴν· τίς ὅμως μὲ βεβαίως ὅτι δὲν θὰ προσενεχθῆτε καὶ πρὸς ἐμέ, καθὼς καὶ πρὸς τὰς ἄλλας. Ἄνθρωπος ἄπαξ ἐξοκειλάς δυσκόλως ἔπειτα διορθοῦται...

— Τὸ δρῶμαι, κυρία, τὸ δρῶμαι! σὰς ἀγαπῶ εἰλικρινῶς! ἀνέκραξεν ὁ κόμης συλλαβῶν ἐλπίδα τινὰ ἐπιτυχίας ἐκ τῶν τελευταίων λόγων τῆς κυρίας.

— Πολὺ βιάζεσθε, κύριε! νομίζω ὅτι δὲν σὰς εἶπον ὅτι σὰς ἀγαπῶ, ἀλλ' ἂν πιστεύσω πρὸς στιγμὴν εἰς τὸν ἔρωτα τοῦτον...

— Κυρία, πρέπει νὰ ἦσθε πολὺ σκληρὰ... ἄνευ καρδίας... Μὰ τὴν ἀλήθειαν ὀργίζομαι κάπως διὰ τὴν συμπεριφορὰν σας ταύτην, ὑπέλαβεν ὁ κόμης προσπαθῶν νὰ μειδιάσῃ· καθ' ὅλον τὸ διάστημα τῆς συνομιλίας μας ἐξακολουθεῖτε νὰ μὲ ὀμιλῆτε μετ' εἰρωνείας.

— Ἄ! πολὺ ἀργά, φίλε μου, τὸ ἐνοήσατε... Ἦμην ὀλίγον πληκτικὴ ἕνεκα τῆς ἀπουσίας τοῦ συζύγου μου καὶ διεσκέδαζον μετὰ τοῦ υἱοῦ μου, ὅτε μοὶ ἀνήγγειλαν τὴν ἔλευσίν σας. Τῇ ἀληθείᾳ, φίλε μου, ἐχάρην—βλέπετε ἂν σὰς ἀγαπῶ—διότι ἤμην βεβαία ὅτι θὰ διεσκέδαζον μὲ τὰς ἐνδείξεις τοῦ ἔρωτος καὶ τῆς ἀφοσιώσεώς σας...

Ὁ κόμης ἀνεπήδησεν ἐκ τῆς θέσεώς του ἀκούσας τοὺς λόγους τούτους. Ἦγνέει τί νὰ ἀπαντήσῃ.

— Εἶμαι ὠραῖος, εἶπεν ἐπὶ τέλους θέλων ν' ἀποβάλῃ μέρος τῆς πιεζούσης αὐτὸν στενοχωρίας, κολακεύομαι πιστεύων ὅτι εἶμαι τοιοῦτος· τὸ γνωρίζω πρὸς τούτους ἐκ τῶν κατακτῆσέων μου... Ὅπου προσέβαλον, κυρία, δὲν ἀπέτυχον, καὶ ἀπορῶ πῶς...

Ἴδετε πόσον γελοῖον καθίστηται ἐνίοτε τὸν ἄνθρωπον τὸ ἄλογον πάθος.

— Ναί· τὸ ὁμολογῶ, κύριε κόμη, ὑπέλαβεν ἡ κυρία Πέτκωφ, τὸ ὁμολογῶ, εἰσθε ὠραϊότατος· ἀλλ' ἔχετε τι ἐνίοτε ἐν τῷ βλέμματί σας, ὅπερ ἂν ἔβλεπον αἱ κατακτηθεῖσαι, ὡς τὸ παρετήρησα ἐγὼ, πιστεύω ὅτι αἱ κατακτῆσεις ἐκείναι θ' ἀπετύγχανον... Ἀλλὰ τί νὰ γείνη... Σεῖς οἱ Ῥῶσοι ἀγαπᾶτε τὰς κατακτῆσεις· μάρτυς ἡ μέση Ἀσία... Τίς οἶδε τί ἤλθετε καὶ ἐδῶ νὰ πράξετε... Ἀλλ' ἄς ἐπανέλθωμεν εἰς τὸ περὶ ὠραϊότητος κεφάλαιον. Ἐν τῷ χορῷ τοῦ ἡγεμόνος Κούζα, τὸ ὁμολογῶ, ἐνῶ οἱ ἄλλοι σὰς ἐθαύμαζον, ἐγὼ ἐρρίγουν ὑπὸ φρίκης· τοῦτο δὲ ὀφείλεται εἰς τὸ βλέμμα σας...

— Κυρία! κυρία! ἀνέκραξεν ὁ κόμης· ἐὰν ἐγνωρίζετε ὁποῖον πῦρ καίει ἐδῶ, ἐν τῇ καρδίᾳ μου, δὲν θὰ μοὶ ὀμιλεῖτε οὕτως...

Ἡ κυρία Πέτκωφ ἐσεκέθη πρὸς στιγμὴν

— Ούτε ἡ εἰρωνεία καταβάλλει τὸν δαίμονα τοῦτον, εἶπε καθ' ἑαυτήν· ἀλλ' ἄς ὑπομείνω μέχρι τῆς ἐλεύσεως τοῦ συζύγου μου. Ἦδη ἄς προσπαθῶ νὰ τῷ διεγείρω τὴν φιλοτιμίαν.

Ἴσως τις ἐνταῦθα ἐρωτήσῃ, πῶς ἡ κυρία Πέτκωφ εἶχε τὴν διάθεσιν νὰ παίξῃ σχεδὸν μετὰ τοῦ κόμητος· διατι δὲν μετεχειρίζετο ἄλλον τινὰ τρόπον, τὸν τῆς ἀποβολῆς παραδείγματος χάριν. Εἶπομεν ἀνωτέρω ὅτι δὲν ἐπραξέ τοῦτο φοβηθεῖσα μὴ ὁ κόμης, ὅστις ἦτο ἄνθρωπος δυνάμενος νὰ μετέλθῃ τὰ πάντα, ἐκθέσῃ τὸ πρᾶγμα ἄλλως εἰς τὸν σύζυγόν της· πρὸς δὲ τούτοις ἐνόμιζεν ὅτι θὰ κατορθώσῃ νὰ πείσῃ αὐτὸν ἢ ἰδίᾳ, ὥστε ἄνευ θορύβου καὶ παραγῆς ὁ κόμης νὰ παραιτηθῇ, χωρὶς μάλιστα ὁ λίαν ἀγαθὸς καὶ εὐπιστος σύζυγός της νὰ μάθῃ τι τῶν συμβαινόντων· ἐπειδὴ ἐφοβεῖτο μὴ καὶ οὕτω διεγερθῶσιν ὑπόνοιαι παρὰ τῷ συζύγῳ της· διότι οὐδέποτε βεβαίως ὁ κύριος Πέτκωφ θὰ ἐπίστευεν ὅτι ὁ χαρακτήρ τοῦ κόμητος ἦτο τοιοῦτος.

— Ἴδου πόσον κακὸν εἶναι νὰ ἔχῃ τις σύζυγον ἀπειρόκακον ἢ, ἂν θέλετε εὐήθη.

Τὰς σκέψεις ταύτας ἔκαμε καὶ ἡ κυρία Πέτκωφ.

— Ἐπειτα, κύριε κόμη, ὑμεῖς εἴσθε ἄνθρωπος εὐγενῆς, προσέθηκεν ἐξακολουθοῦσα τὴν μετ' αὐτοῦ συνομιλίαν, γνωρίζετε τί ἐστὶ καθῆκον... Λάβετε τὴν θέσιν μου καὶ κρίνατε... Τί προτείνετε εἰς ἐμέ; Νὰ προδώσω τὴν τιμὴν τοῦ συζύγου μου ὅπερ οὐδέποτε θὰ πράξω, οὐδέποτε! Ἐγὼ νομίζω ὅτι δὲν ὑπάρχει ποιητὴν ἱκανὴ πρὸς τιμωρίαν ἐνόχου συζύγου...

Ἦδη ὁ κόμης ἐμειδίασεν, ἀλλ' ἐν τῷ μειδιᾷματι ἐκείνῳ ὑπῆρχε τι ἀπαίσιον.

— Κυρία, ὑπέλαθε πάντοτε μειδιῶν, σὰς εἶπον καὶ προηγουμένως αἱ κατακτήσεις μου εἶναι ἄπειροί· δὲν ὑπάρχει γυνὴ ἐν Πετρούπολει μὴ χαρίσασά μοι μειδιάμα καὶ ἔρωτα... Ἡ πίστις σας, ἡ πρὸς τὸν σύζυγόν σας ἀφοσίωσις εἶναι τρώντι μοναδική! ἐὰν ἐγνωρίζον ὅτι ἡ φωνὴ μου θὰ ἔφθανε μέχρι τῆς ἀκοῆς ἀπασῶν τῶν ἐπὶ τῆς γῆς γυναικῶν, θὰ προσέβαλον εἰς αὐτάς ὡς παραδειγμα ὑμᾶς· τιμιότης ἀκλόνητος,

ὡς βράχος, καὶ ἀξία θαυμασμοῦ... κύπτω ἐνώπιον αὐτῆς τὸν αὐχένα... Πολλὰ ἐδιδάχθην ἐκ τοῦ μαθήματος τούτου. Ἐὰν ἄπασαι αἱ γυναῖκες ἦσαν ὡς ὑμεῖς, ὁ κόσμος σύμπας θὰ εὕρισκετο εἰς τὸ ζηνὶθ τῆς εὐδαιμονίας. Ρίψατε εἰς λήθην τὸ ἀπεγνωσμένον τοῦτο διάβημά μου... ἀναχωρῶ .. τιμᾶτέ με διὰ τῆς ὑπολήψεώς σας. Ἡ μεγίστη χάρις ἦν δύνασθε καὶ τὴν ὁποίαν ἀπαιτῶ νὰ μοι κάμητε εἶναι νὰ μοι ἐπιτρέψετε νὰ σὰς ἐπισκέπτομαι ἐνίοτε ὡς φίλος. Εἶπετε, ὅχι!... καὶ δὲν θὰ μὲ ἴδετε πλέον ἐν τῇ οἰκίᾳ σας... Ζητῶ συγγνώμην, κυρία, διὰ τὸν ἄφρονά τοῦτον ἔρωτα... Ὑγιαίνοιτε, προσέθηκε καὶ ἀνεχώρησε.

— Δόξα σοι ὁ Θεός! εἶπεν ἡ κυρία Πέτκωφ στενάξασα ἐκ βάθους καρδίας, ὡς εἰ ἀφῆρετο ἐκ τοῦ στήθους αὐτῆς ὑπερμέγεθες βάρος· ἀπῆλθεν ἐπὶ τέλους ὁ δαίμων οὗτος. Πόσον καλὰ ἔκαμα κρατήσασα τὴν ὀργὴν μου... Ἀλλὰ διατι τόσον εὐκόλως νὰ ὑποχωρήσῃ, ἐνῶ ἦτο παράφρων, μανιώδης;... Ἄρά γε, διότι συνησθάνθη τὸ ἄτοπον τῆς πράξεώς του;... Ἄρά γε, διότι...

Δὲν ἠδυνήθη νὰ τελειώσῃ τὴν σκέψιν της· ἐρρίγησεν ὑπὸ φρίκης. Καὶ εἶχεν ἐν μέρῳ δίκαιον.

Ἄνδρες, οἷος ὁ κόμης, δυσκόλως ὑποχωροῦσιν.

ΣΤ'.

Τὴν 31 δεκεμβρίου ἄνθρωπός τις καλῶς περιτετυλιγμένος ἐντὸς χειμερινοῦ μανδύου, ὠπλισμένος διὰ δικάνου λαμπρᾶς κατασκευῆς, πολυκρότου ἐπαργύρου καὶ ἀκολουθοῦμενος ὑπὸ δύο κυνῶν περιήρχετο τὴν περὶ τὸ Καζανλίκιον μικρὰν πεδιάδα περισκοπῶν τὰ πέριξ. Εἰς πάντα τριγμὸν δένδρων ἀνεσκήρτα.

Ὅσα τῶν πτηνῶν ἐλάμβανον τὴν ἀτυχίαν νὰ διέρχωνται πλησίον του ἐδοκίμαζον τὴν ἠδύτητα τῶν σφαιριδίων του. Ἐὰν ὅμως τὴν στιγμὴν ἐκείνην διήρχετό τις καὶ ἔβλεπεν αὐτὸν, θὰ παρετήρει ὅτι πάντοτε τὴν αὐτὴν κἀνναν ἐπλήρου καὶ ἐκένου, τὴν δ' ἄλλην ἄφινεν ἄθικτον. Δύο

ώραι εἶχον παρέλθει οὕτω καὶ ὁ ἄνθρωπος ἐκείνος, μολοντί τὸ ψῦχος ἦτο δριμύτατον καὶ ἡ χιών ἐπιπτε πυκνοτάτη, ἐξηκολούθει περιερχόμενος. Ἐπὶ τέλους·

— Μὰ τί διάβολο! ἐψιθύρισεν ἐντὸς τῶν δδόντων του, οἵτινες ἤρξαντο κροτούντες ἕνεκα τοῦ ψύχους, ἐπάγωσα ἐδῶ καὶ ὁ ἄθλιος αὐτὸς δὲν φαίνεται. . . Αἴ! ἄς θεομανθῶ ὀλίγον, προσέθηκε καὶ ἐξαγαγὼν ἐκ τοῦ θυλακίου τοῦ ἐπενδύτου αὐτοῦ ἀγγεῖον πληθρες ρουμίου ἔπιεν. Ἀφοῦ δὲ ἐπὶ ἡμίσειαν σχεδὸν ὥραν περιῆλθε, χωρὶς ὁ ὑπ' αὐτοῦ περιμενόμενος νὰ φανῇ, ἡ δὲ ἡμέρα ἤρχισε νὰ κλίνει πρὸς τὸ τέλος·

— Καθὼς φαίνεται, ἐψιθύρισε μετ' ἀδημονίας, δὲν ὑπάρχει ἐλπίς. . . ἄς ἀναχωρήσω καὶ φωνήσας τοὺς δύο κύνας ἔλαβε τὴν πρὸς τὴν κωμόπολιν ἄγουσαν.

Τὴν πρωτὴν τῆς ἐπιούσης, 1 ἰανουαρίου 1864, ὁ αὐτὸς ἄνθρωπος περιέμενεν εἰς τὸ αὐτὸ μέρος, ἀλλὰ προσέχων πάντοτε νὰ μὴ ἀπομακρύνεται πολὺ ἀπὸ τινος δένδρου κειμένου ἐκεῖ που πλησίον. Μετὰ τινα χρόνον διέκρινε τὰς σκιας δύο ἵππέων λέγομεν δὲ σκιας, διότι, ὡς ἐπιπτεν ἡ χιών, ἦτο ἀδύνατον νὰ βλέπη τις καθαρῶς.

— Οὗτος εἶναι! ἐψιθύρισε ὁ κυνηγὸς καὶ ἔδραμεν ὅπως κρυβῆ ὀπισθεν τοῦ κορμοῦ τοῦ παρακειμένου δένδρου.

— Ἄ! πολὺ εὐγενὴς εἶναι ὁ κύριος, προσέθηκε· διότι σήμερον, καθὼς βλέπω, δὲν μὲ ἠνάγκασε νὰ περιμένω μάτην ὀλόκληρον σχεδὸν τὴν ἡμέραν ὡς χθές.

Ταῦτα εἰπὼν ἀνύψωσε τοὺς ὀφθαλμοὺς πρὸς. . . τίνα; Τὸν οὐρανόν; οὐχί! διότι ἄνθρωπος τοιοῦτος μέλλων νὰ δολοφονήσῃ, δὲν τολμᾷ νὰ προσίδῃ τὴν κατοικίαν τοῦ Θεοῦ. . . Ἀλλὰ μὴ ἦτο τόσῳ ἄθλιος, ὥστε νὰ τολμήσῃ ν' ἀποτείνῃ ἱερείαν πρὸς Αὐτὸν, καθ' ἣν στιγμὴν θὰ διέπραττεν ἐγκλημα, κακούργημα. . . δὲν ἐφοβεῖτο τὴν τιμωρίαν Του; Δὲν ἐφοβεῖτο μὴ ὁ Θεὸς, ὃν ὕβριζε διὰ τῆς παρακλήσεώς του τὸν ἠφάνιζε; . . . Τὴν ἐρώτησιν ταύτην μηδεὶς τῶν ἀναγνωστών ἄς ἀποτείνῃ πρὸς ἑαυτόν. Ἄνὰ μέσον τοῦ συρίζοντος βοῆρᾶ καὶ τῆς πιπτούσης χιόνος φωνή τις ἐψιθύρισε·

— Προχώρησον, προχώρησον ἀφόβως, ἄθλιε! ὁ σκοπὸς τῆς ἀποστολῆς σου δὲν

ἐξεπληρώθη εἰσέτι. Περάτωσον τὴν πορείαν σου, ἀλλὰ μὴ λησμόνει τὴν περιμενούσαν σε τιμωρίαν! . . .

Ὁ βοῆρᾶς ἔπνεε μεθ' ὅλης τῆς δυνάμεως καὶ ὀρμῆς αὐτοῦ περιστρέφων τὴν χιόνα. Οἱ δὲ δύο ἵππεις ἐξηκολούθουν τὴν δδόντων, χωρὶς παντάπασιν νὰ ἴδωσι τὸν ἐνεδρεύοντα ἄνθρωπον, ὅστις τὴν στιγμὴν ἐκείνην ἐσκόπευε κατὰ τοῦ ἐνὸς ἐξ αὐτῶν.

Μετ' οὐ πολὺ ἔφθασαν πρὸς τοῦ δένδρου. . . κρότος πυροβόλου ἠκούσθη καὶ ὁ προπορευόμενος κύριος κατέπεσεν ἐκ τοῦ ἵππου ὅστις αἰσθανόμενος ἤδη ἑαυτὸν ἐλεύθερον ἤρξατο τρέχων μεθ' ὀρμῆς ἀνὰ τὸ πεδίον. Ὁ ἀκολουθῶν ὑπηρετῆς ἀφωσιωμένος εἰς τὸν κύριον αὐτοῦ μέχρι θανάτου ἐρρίφθη πάραυτα ἐκ τοῦ ἵππου, χωρὶς νὰ σκεφθῆ ὅτι ὁ φονεύσας τὸν κύριον ἠδύνατο νὰ φονεύσῃ καὶ αὐτὸν, χωρὶς νὰ ἴδῃ ὅτι τὸ ὄπλον τοῦ παραμονεύοντος διευθύνετο ἤδη καὶ κατ' αὐτοῦ.

— Σύζυγέ μου! . . . τέκνα μου! . . . ἐψιθύρισε ὁ κύριος στεναῶν καὶ κύμα αἵματος ἐξῆλθεν ἐκ τοῦ στόματός του, σύναμα δὲ καὶ ἡ ψυχὴ. . .

Δεύτερος κρότος ἀντήχησε καὶ ὁ εὐγνώμων ὑπηρετῆς κατέπεσεν ἐπὶ τοῦ πτώματος τοῦ κυρίου του. . . Ὁ ἵππος αὐτοῦ τρομάξας ἤρξατο ἀναπηδῶν καὶ παρασύρων τὸν ὑπηρετὴν, οἵτινος ἡ χεὶρ ἦτο περιπεπλεγμένη μεταξὺ τῶν ἠνίων. Τρίτον πυροβόλημα ἠκούσθη καὶ ὁ ἵππος περιστραφεὶς, ὡς μανιώδης, καὶ καταπατήσας τὸν ὑπηρετὴν κατέπεσε.

Πάραυτα ὁ κακοῦργος ἐξῆλθε τῆς κρύπτῃς του ἔχων τὸ πρόσωπον ἀκτινοβόλον ἐκ τῆς χαρᾶς.

— Ὠραῖον γεῦμα διὰ τοὺς λύκους, εἶπε μειδιῶν σατανικῶς. Εἶτα,

— Ἐχω σύζυγον, προσέθηκε μυκτηρίζων τὸν φονευθέντα, δὲν δύναμαι νὰ τὸν προδώσω. . . Ἄλλ' ἤδη, κυρία, ἀνέκραξε στραφεὶς πρὸς τὴν κωμόπολιν, ἤδη ὁ σύζυγός σας ὀδοιπορεῖ διὰ τὸν ἄλλον κόσμον. . . Ἐρχομαι, προσέθηκεν, ἐρχομαι! ἀλλοίμονον ἂν ἀντιστῆς.

Καὶ ἔλαβε τὴν πρὸς τὸ Καζανλίκιον ἄγουσαν.

Ζ'.

Ὁ κόμης ἀναχωρήσας ἐκ τῆς οἰκίας τοῦ κυρίου Πέτκωφ, ὡς ἐν τῷ δευτέρῳ κεφαλαίῳ τῆς παρούσης διηγήσεως εἶπομεν, καὶ ἐπανελθὼν εἰς τὴν οἰκίαν του εἰσῆλθεν εἰς τὸ δωμάτιόν του παραγγείλας τῷ ὑπηρετῇ νὰ μὴ ἐπιτρέψῃ εἰς οὐδένα τὴν εἴσοδον.

— Αἴ! τέλος πάντων, εἶπε μετὰ τὴν ἔξοδον τοῦ ὑπηρετοῦ ὑψῶν μετὰ σατανικῆς ἀλαζονίας τὴν κεφαλὴν, τέλος πάντων ἐν κώλυμα ἤρθη ἐκ τοῦ μέσου. Τὸν σύζυγόν της τὸν ἔφαγον οἱ λύκοι, προσέθηκε μειδιῶν διὰ τοῦ ἰδιάζοντος εἰς αὐτὸν μειδιάματος. Αἱ τρεῖς ἡμέραι θὰ παρέλθωσι ταχέως.

Ἐνθυμεῖται θεσβαίως ὁ ἀναγνώστης ὅτι ὁ κόμης ἀναχωρῶν ἐξήκτησε τὴν ἄδειαν παρὰ τῆς κυρίας Πέτκωφ ὅπως μετὰ τρεῖς ἡμέρας τὴν ἐπισκεφθῇ.

— Θὰ ζητήσω τὴν χεῖρά της, καὶ πιστεύω ὅτι δὲν θὰ μοὶ τὴν ἀρνηθῇ· τί θὰ κάμῃ ἐδῶ, ἐν τῷ χωρίῳ, μόνη, αὕτη ἥτις εἶναι συνειθισμένη νὰ ζῆ ἐν κοινωνίᾳ ὑψηλοτέρᾳ... Θὰ τῇ παραστήσω τὰ ἀγαθὰ, ὧν θ' ἀπολαμβάνῃ μετ' ἐμοῦ, θὰ τῇ παραστήσω τὰς ἡδονὰς καὶ τέρψεις τῆς αὐλῆς, θὰ τῇ εἶπω... θὰ τῇ ὑποσχεθῶ τὰ πάντα... Ἐπειτα δὲν εἶναι μικρὸν νὰ γείνη κόμησσα Ἰβανόφσκη γυνὴ ἀπλοῦ ἐμπορίσκου, καὶ αἱ γυναῖκες εἶναι πάντοτε κενόδοξοι καὶ πλήρεις φιλοδοξίας... Θὰ τὴν λάβω σύζυγόν μου, προσέθηκε μετ' εἰρωνίας καὶ μετὰ μικρὰν σιωπὴν, Χά! χά! χά! παρεφρόνησα!... Ἀρκεῖ νὰ πεισθῇ εἰς τοῦτο· ἀφοῦ δὲ ὁ κόμης Ἰβανόφσκης ἀπολαύσει τῆς θείας ταύτης ὠραιότητος, ἀφοῦ ἐπὶ τινα χρόνον σφιγξῇ αὐτὴν περιπαθῶς εἰς τὰς ἀγκάλας του, ἀφοῦ δοκιμάσῃ ὅσας ἡδονὰς δύναται τις νὰ εἶρῃ εἰς ἄγγελον τόσῳ ὠραῖον, ἀφοῦ ἐντροφήσῃ εἰς τὰ θέλγητρα τῆς καλλονῆς ταύτης πάντα, ἀφοῦ... τότε νύκτα τινὰ καταλείπει τὸ Καζανλίκιον καὶ καταβύθνεται εἰς Ἀδριανούπολιν ἵνα ἐκτελέσῃ τὰς διαταγὰς τοῦ Αὐτοκράτορός του... Ἐὰν ὅμως, προσέθηκε συσπῶν τὰς ὀφρῦς, ἐὰν ὅμως δὲν πεισθῇ, ὦ! τότε... καὶ κρότος ἤκουσθη εἰς τὴν θύραν τοῦ δωματίου.

— Ποῖος εἶναι πάλιν! ἀνέκραξεν.

— Ἐγὼ, κύριε, εἶπεν ἔξωθεν ὁ οἰκέτης.

— Εἴσελθε.

— Μολονότι ἐγνώριζον, εἶπεν ὁ ὑπηρετῆς μετὰ συστολῆς, ὅτι θὰ παραβῶ τὴν διαταγὴν σας διαταράττων τὴν ἡσυχίαν σας, ἐτόλμησα ὅμως νὰ κάμω τοῦτο· διότι περὶ τοῦ προσώπου τὸ ὁποῖον περιμένει ἔξω... οὐδεμίαν ἔχω διαταγὴν ἢ μάλλον γνωρίζω... ὅτι ὁ κύριος κόμης...

— Ποῖος εἶναι; ἠρώτησεν ὁ Ῥώσος ἀποτόμως.

— Ἡ Μαρία, ἡ θαλαμηπόλος τῆς...

— Εἶπε εἰς αὐτὴν ὅτι δὲν ἔχω καιρὸν τώρα... Ἄ! περιμένε, περιμένε! προσέθηκεν ἀποτεινόμενος πρὸς τὸν ὑπηρετὴν ἐτοιμαζόμενος νὰ ἐξέλθῃ, εἰσάγαγέ την. Ὅποιαν ἀνοησίαν ὀλίγον ἔλειψε νὰ πράξω! ἐψιθύρισε, τοῦ ὑπηρετοῦ ἐξεληθόντος. Ἐλησμόνησα καθ' ὀλοκληρίαν ὅτι ἔχω ἀνάγκην τοῦ κορασίου τούτου... ἔπειτα εἶναι τόσῳ ὠραῖον... καὶ τελευταῖον διαφθεῖραν μίαν ἀθωότητα ἐκδικουμαι κατὰ τῆς ἀρετῆς, οἷον δῆποτε ὄνομα καὶ ἂν φέρῃ αὕτη· εἴτε κυρία Πέτκωφ ὀνομάζεται, εἴτε... ἀδιάφορον, ἐγὼ ἐκδικουμαι. Ἀλλὰ τί εἶπον; Ἀρετὴ! καὶ τί εἶναι αὕτη; Ἀκούεις ἐκεῖ ἀρετὴ! τίς οἶδε τίνος μαροῦ ἐπιπόνημα εἶναι. Τίς οἶδε τίνος δειλοῦ ἐφεύρεσις εἶναι, ὅστις φοβούμενος νὰ πράττῃ τὸ κακὸν, ὡς τὸ ὄνομασαν οἱ ἄνθρωποι, μὴ θέλων δὲ ἀφ' ἑτέρου νὰ ὑφίσταται τοιοῦτον ἐφεῦρε τὸ μορμολύκειον τοῦτο νομίζων ὅτι θὰ δυνηθῇ νὰ ἐμποδίσῃ καὶ τοὺς ἄλλους ἀπὸ τὸ νὰ πράττωσι καὶ νὰ ζῶσι κατὰ βούλησιν· ἀλλὰ τὰ μορμολύκεια ἐγένοντο διὰ τὰ παιδιά... Ἀρετὴ! ἀνοησία... Φάγε, πῖε, διασκέδασον, ἀπόλαυσον, ἰδοὺ ἡ ἀρετὴ, ἰδοὺ ἡ ἄκρα εὐδαιμονία... Αὐρίον ἀποθήσχω καὶ τότε ταῦτα πάντα ἀφανίζονται... Ἐνόσω ζῶ λοιπὸν, ἄς προσφέρω ὅσας δύναμαι ἡδονὰς εἰς τὸ σακίον μου τοῦτο, τὸ ὁποῖον ἄβριον ἄβριον θ' ἀπολέσω... Αἴ! πόσον σὲ οἰκτείρω, φιλάτη κυρία Πέτκωφ, διὰ τὰς τοιαύτας σου ἀντιστάσεις... Ἀλλὰ σὺ εἶσαι ἐνάρετος, σύζυγός τιμῆ, πιστὴ... αἴ βλάξ! Ἐγεις πρὸ τοσούτου χρόνου ἐνώπιόν σου ἄνδρα ὠραῖον, εὐπατρίδην ἱκετεύοντά σε... καὶ σὺ ἀπορρίπτεις τὰς παρακλήσεις του. Διατί;

διότι εἶσαι σύζυγος ἐνάρετος! διότι δὲν θέλεις νὰ παραβῆς τὰ συζυγικά σου καθήκοντα! διότι θέλεις νὰ φυλάξῃς τὴν τιμὴν σου! . . . Ἀρετὴ! ἐξηκολούθησεν ὁ Ῥώσος κόμης, εἴτε ὑπάρχεις, εἴτε ὄχι, ἀδιάφορον· ἀλλ' ἂν ὑπάρχεις σὲ προκαλῶ . . . ἔσο ὅμως βεβαία ὅτι θὰ ὑποχωρήσῃς· διότι ἡ γυνὴ αὕτη τὴν ὁποίαν ἐπεθύμησα θὰ παραδοθῆ εἰς ἐμέ! καὶ τείνας τὴν πυγμὴν, ὡς εἰ αὕτη ἦν προδικάλει ἤτο παρούσα, ἀνέκραξεν, ἀκούεις! θὰ παραδοθῆ εἰς ἐμέ! . . .

Τοσαύτη ὑπερηφανία, τοσαύτη ἔπαρσις, τοσαύτη ἀλαζονεία ὑπῆρχεν ἐπὶ τοῦ κόμητος λέγοντος ταῦτα, ὅση δὲν ὑπῆρχεν ἐπὶ τοῦ Σατάν, ὅτε ἠθέλησε νὰ στήσῃ τὸν θρόνον του ὑπεράνω τοῦ Ὑψίστου. . . Ἐὰν ἔβλεπέ τις αὐτὸν τὴν στιγμὴν ἐκείνην, θὰ ἐνόμιζεν ὅτι ἔχει ἐνώπιόν του τὸν Βελιάρ, τὸν ἀποστάτην ἄγγελον!

Μόλις ὁ κόμης ἐτελείωσε τοὺς λόγους του αὐτοὺς, καὶ ἡ θύρα ἐκρούσθη ἐκ νέου.

— Ἐμπρός! εἶπεν ὁ Ῥώσος ἀπὸ τῆς σατανικῆς μορφῆς τοῦ ὁποίου εἶχεν ἐξαλειφθῆ πᾶν ἔγκος τῆς προτέρας αὐτοῦ κακίας, καὶ ἡ θαλαμηπόλος εἰσηλθεν.

— ὦ! Μαρία μου, ἦλθες! ἀνέκραξεν ὑποκρινόμενος τὸν ἐρωτομανῆ. Ἐλα εἰς τὰς ἀγκάλας μου, ἔλα . . .

— Εὐχαριστῶ, εὐχαριστῶ, κύριε, ἐψέλλισεν ἡ ἀτυχῆς νεάνις. Πόσον εἶσθε καλὸς, κύριε . . . με ἀγαπᾶτε πάντοτε. . . ἅ! ἐγὼ δὲν γνωρίζετε πόσον σᾶς ἀγαπῶ . . . Νομίζω ὅτι, ἂν δὲν σᾶς ἴδω μίαν μόνον ἡμέραν, θὰ ἀποθάνω . . . με ἀγαπᾶτε καὶ σεῖς; αἶ, δὲν εἶναι ἀληθές; . . .

Ἀθῶα κόρη! ἐὰν εἶχες τὴν μικρὰν ταύτην διορατικότητα, νὰ παρατηρήσῃς μεθ' ὀπίσσης ψυχρότητος ὁ ἄνθρωπος ἐκεῖνος σοὶ ἐξέφραζε τὴν ἀγάπην του, θὰ κατενόεις τὸ πᾶν, ἤθελες φρίξει καὶ ἤθελες σταματήσει . . .

— Καὶ ἐρωτᾷς, κόρη μου; ὑπέλαβεν ὁ κόμης. Ἐὰν δὲν σὲ ἠγάπων, θὰ ἦσο τώρα εἰς τὸ δωμάτιόν μου;

— Ναι εἶμαι, ἀλλὰ ποῶς ἤξεύρει, ἂν με δέχεσθε μόνον . . . καὶ ἡ ἀθῶα νεάνις ἐδάκρυσεν.

— Μὴ κλαίης, ἄγγελέ μου, ὑπέλαβεν ὁ κόμης, μὴ κλαίης· καὶ ἤρπασεν αὐτὴν

εἰς τὰς ἀγκάλας του, ὅπως δὴθεν ἀπομάζῃ τὰ δάκρυά της.

— Ἴδου δι' αὐτὸ, ἐψέλλισεν ἡ νεάνις πνιγομένη ὑπὸ λυγμῶν καὶ συμπληροῦσα τὴν ὑπὸ τοῦ κόμητος διακοπείσαν φράσιν της.

— Ἀμφιβάλλεις, Μαρία, περὶ τῆς ἀγάπης μου; ἠρώτησεν ὁ Ῥώσος καταφιλῶν τὰς ροδόχρους τῆς νεάνιδος παρειάς.

— Ἄ! ὄχι· συγχωρήσατέ μοι, κύριε. . . Ὅταν με κρατῆτε οὕτως, ἐψέλλισεν, αἰσθάνομαι . . . δὲν ἠμπορῶ νὰ εἶπω τί σᾶς ἀγαπῶ, ἀγαπητέ μου κύριε, σᾶς ἀγαπῶ. . .

— Καὶ ἐγὼ, Μαρία μου, καὶ ἐγὼ! . . .

— Τώρα, σᾶς παρακαλῶ, ἀφήσατέ με νὰ ἀναχωρήσω, ὑπέλαβεν ἡ νεάνις. Φαντασθῆτε εἰς ποῖαν κατάστασιν ἀφῆκα τὴν οἰκίαν τὴν κυρίαν μου ὀδυρομένην διὰ τὸν θάνατον τοῦ συζύγου της, τὰ πάντα ἄνω κάτω . . . Φαντασθῆτε πόσον σᾶς ἀγαπῶ! μόλις κατώρθωσα νὰ εὕρω στιγμὴν κατάλληλον, καὶ πάραυτα ἔδραμον διὰ νὰ σᾶς ἴδω. Ἐὰν με ζητήσῃ τις τὴν στιγμὴν ταύτην, τί θὰ εἶπω; εἰς τοιαύτην περίστασιν νὰ ἐξέλθω ἀπὸ τὴν οἰκίαν! . . .

Καὶ ἡ νεαρὰ κόρη ταῦτα εἰποῦσα ἤτοιμάσθη ν' ἀπέλθῃ.

— Μὴ φεύγῃς ἀκόμη, ἄγγελέ μου· κάθησε ὀλίγον ἀκόμη, σὲ παρακαλῶ, ὑπέλαβεν ὁ κόμης κρατῆσας αὐτὴν ἐκ τῆς ἐσθῆτος.

— ὦ! κύριε, ἀφήσατέ με! ἰκέτευσεν ἡ νεάνις ἔχουσα τοὺς ὀφθαλμοὺς πλήρεις δακρύων.

— Ἐλα ἐδῶ, φίλη μου. . . ἔλα ἐδῶ. . . ἔλεγεν ὁ Ῥώσος μετὰ φωνῆς ὑποτρεμοῦσης. Οἱ ὀφθαλμοὶ του ἐξηκόντιζον φλόγας πάθους καὶ ἀσελγείας!

— Ἄ! μὴ, μὴ, κύριε! ἔκραξεν ἡ νεάνις ἔχουσα συνηνωμένας τὰς χεῖρας, σᾶς ἰκετεύω! . . .

— Μὴ φεύγῃς, ἄγγελέ μου· ὦ! μὴ σὲ παρακαλῶ!

— Ἄχ! θὰ φωνάζω! ἀφήσατέ με, κύριε, δὲν εἶναι. . .

Ἄλλ' ὁ Ῥώσος ὅστις ἦτο ἱκανὸς νὰ λαμβάνῃ μεταμορφώσεις καὶ τοῦ Πρωτέως αὐτοῦ πλείονας·

— Πολὺ καλὰ, φύγε! ἀνέκραξεν, ἐνῶ ἐπὶ τῆς μορφῆς του ἐφαίνετο διατρέχον νέφος δυσχερεσκείας.

— Μὴ θυμόνετε, φίλε μου, ὑπέλαβεν ἡ ἀτυχὴς νεάνις· πάντοτε δὲν ὑπακούω εἰς τὰς διαταγὰς σας; δὲν εἶμαι πρόθυμος εἰς τὴν ἐκτέλεσιν αὐτῶν; τώρα ὅμως, καθὼς σὰς εἶπον, δὲν δύναμαι νὰ μείνω περισσό-
τερον... Διατηρεῖτε ἀκόμη τὴν ὀργὴν σας; Εἰπέτε μοι...

— Ἐγὼ! ὄχι, κόρη μου, ὄχι, ἀπήντησεν ὁ κόμης ὅστις ἐφάνετο ὀλίγον κατ' ὀλίγον πραϋνόμενος. Δὲν δύναμαι νὰ σὲ κρατήσω πλέον· πήγαινε.

— Ἄλλ' ἰδοὺ μὲ ὀμιλεῖτε ἀκόμη μὲ δυσαρέσκειαν...

— Ἐγὼ! ὅταν σοὶ λέγω ὄχι!

— Μειδιάσατε λοιπὸν ὀλίγον...

— Ἀφοῦ τὸ θέλεις, ἔστω! εἶπεν ὁ κόμης μειδιῶν.

— Αἶ! τώρα φεύγω εὐχαριστημένη.

— Πρὶν φύγῃς ὅμως, θὰ σὲ παρακαλέσω νὰ μοὶ κάμῃς μίαν χάριν· μοὶ τὸ ὑπόσχου;

— Ὄ! λέγετε μόνον.

— Διατί ἔπαυσες τοῦ νὰ μοὶ φέρῃς τὸν υἱὸν τῆς κυρίας σου;

— Νὰ ἦσθε βέβαιος ὅτι δὲν τὸ κάμνω ἐξ ἐπιτήδης.

— Ἀφοῦ ἔχει οὕτως, αὐριον, ὅταν ἔλθῃς, νὰ τὸν φέρῃς μαζί ἡ σου.

— Διατί;

(Ἐπεται τὸ τέλος) Α. Γ. ΠΑΝΑΓΙΩΤΟΠΟΥΛΟΣ

ΚΑΤΑΔΙΚΟΥ ΑΘΩΟΤΗΣ

ΔΙΗΓΗΜΑ

I

Τὸν Σεπτέμβριον τοῦ 1828, περὶ τὴν δευτέραν μετὰ τὸ μεσονύκτιον, αἱ ἐξοχικαὶ οἰκίαι αἱ κατὰ μῆκος τῆς Καρόννης καὶ μεταξὺ τῆς Ρεόλλης καὶ τοῦ Καδιλιὰκ κείμεναι, ἦσαν βεβουθισμέναι εἰς τὴν ἡσυχίαν ἐκείνην ἣν ἀγνοεῖ ὁ ὕπνος τῶν πόλεων, καὶ διαρκούσης τῆς ὁποίας, κατὰ τὴν ἔκφρασιν τοῦ Δελίλ, δὲν βλέπει τις εἰμὴ τὴν σκοτίαν καὶ δὲν ἀκούει ἄλλο εἰμὴ τὴν σιωπὴν.

Μεμονωμένον τι περίπτερον ἐν μέσῳ κήπου μετρίας ἐκτάσεως ἐφάνετο ἐξαιρούμενον τῆς γενικῆς ἡσυχίας. Εἰς τὴν ἀνατολικὴν γωνίαν τῆς οἰκοδομῆς ἐκείνης, παράθυρόν τι τοῦ πρώτου ὀρόφου ἄφινε νὰ διέρχεται λάμψις τοσοῦτον ἀμυδρὰ ὥστε, εὐρισκόμενός τις ὀλίγον ἀπωτέρω, ἔπρεπε νὰ παρατηρήσῃ προσεκτικῶς ὅπως βεβαιωθῆ περὶ τῆς ὑπαρξέως τῆς. Περίεργός τις, ἐὰν κατώρθωνε νὰ ἀναβῆ τὸν τοίχον, νὰ ἀναρρίχθη κατόπιν μέχρι τοῦ ἐξώστου τοῦ παραθύρου ἐκείνου καὶ νὰ μείνῃ ἐκεῖ αἰωρημένος, θὰ ἀντήμειβεν ἀκούοντως τὸν κόπον του διὰ τῆς παρουσιαζομένης εἰς τὴν περιέργειάν του μυστηριώδους εἰκόνας. Διὰ τῆς ῥωγμῆς τῶν ἐκ κυανῆς μετάξης δύο παραπετασμάτων, ὁ ὀφθαλμὸς ἠδύνατο νὰ διῖδῃ τὸ ἐσωτερικὸν ὑπνοδωματίου διεσκευασμένου μετὰ κομψότητος καὶ ἠδέως φωτιζομένου ὑπὸ λυχνίας. Ἐπὶ κλίνης εἰς τὸ βάθος εὐρισκομένης, γυνή τις, εἰς τὸ ἄνθος τῆς ἡλικίας καὶ τῆς καλλονῆς, ἐκοιμᾶτο ὕπνον τοῦ ὁποίου ἡ πυρετώδης ταραχὴ ἐπρόδιδε συγκίνησιν ἐκ τῶν ἐπιμόνων ἐκείνων αἰτίων οὐδ' ἐπὶ στιγμὴν διακόπτουσι τὸν στιγμιαῖον λήθαργον τοῦ αἰσθάνεσθαι καὶ τοῦ σκέπτεσθαι. Πλησίον αὐτῆς, ἀνθρώπος τις ὠχρομέτωπος καὶ ἐβρύτιδωμένος ὑπὸ γήρατος, ἠγρύπνει ἀκίνητος καὶ ἄφωνος. Τὴν κεφαλὴν ἔχων κεκλιμένην ἐπὶ τοῦ προσκεφαλαίου, ἀναστέλλων τὴν ἀναπνοὴν του καὶ συνέχων διὰ τῆς χειρὸς τοὺς παλμούς τῆς καρδίας του, κατεσκόπευε μετ' ἀπαισίας ἀπληστίας τοὺς ἀσυναρτήτους λόγους τοὺς ὁποίους ὀδυνηρὸν ὄνειρον ἀπέσπα ἀπὸ τὰ χεῖλη τῆς νεαρᾶς γυναικός.

— Τὸ ὄνομά του! δὲν θὰ προσφέρῃ τὸ ὄνομά του! εἶπε καθ' ἑαυτὸν μετὰ ματαίαν προσδοκίαν καὶ περιφέρων βλέμμα ἐν τῷ ὁποίῳ ἐξήστραπτεν ἀνίσχυρος λύσσα.

— Ἀρθοῦρες, ἐψιθύρισεν ἐκείνη, ὡς ἐὰν μοιραία δύναμις ἔθραυσεν αἰφνιδίως τὴν τελευταίαν σφραγίδα τὴν προστατεύουσαν ἀκόμη μυστικὸν ἡμιαποκαλυφθὲν ἐκ τῶν ἐκμυστηρέσεων τοῦ ὕπνου.

— Ἀρθοῦρος, ἐπανελάβεν ὁ γέρον ὀρθούμενος ἀποτόμως ὡς ἐὰν τὸ ὄνομα ἐκείνητο ἐγγχειρίδιον ἔτοιμον νὰ διαπεράσῃ τὸ στήθος του. — Ἀρθοῦρος Δωδιάν! καὶ ἤρ-

νούμην νὰ τὸ πιστεύσω. Ἄρθουρος! ὦ, πόσον ἐλεεινὸς τυφλὸς ἦμην!

Ἀπέμαξε διὰ σπασμωδικῷ κινήματος τὸν ὑγραίνοντα τὸ πελιδνὸν τοῦ μέτωπον ἰδρώα, καὶ κύπτων ἐπὶ τῆς κλίνης ἐκείνης ἥτις ἦτο δι' αὐτὸν ἀπαισιωτέρα τάφου ἀνοικτοῦ, ἐπλησίασεν ἐκ νέου τὸ ὠτίον τοῦ πρὸς τὸ δροσερὸν καὶ θελκτικὸν στόμα ἐκ τοῦ ὁποίου ἐξήρχοντο δηλητηριώδεις λέξεις.

— Δὲν θέλω πλέον, ἐφέλλισεν ἡ νεαρὰ γυνὴ ἀγωνιώσα νὰ ἀνασηκωθῇ ῥιψοκινδυνεύεις τὴν ζωὴν σου... ἀδιάφορον διὰ τὴν ἰδικὴν μου, ἀλλὰ σὺ... ὄχι, δὲν θέλω πλέον... ὑποπτεύεται... θὰ σὲ φονεύσῃ!

Ἐξέφερε πεπνιγμένον ὀλολυγμὸν, ἀνετριχίασεν ἀπὸ κορυφῆς μέχρι ποδῶν, καὶ ἀνεκάθησεν ἐπὶ τῆς κλίνης διὰ κινήματος ἀγωνιώδους. Ὁ γέρον ἐνόμισεν ὅτι ἀφυπνίζετο, καὶ ὠλίσησεν ὀπισθεν τῶν παραπετασμάτων τῆς κλίνης διὰ νὰ κρυβῇ· ἀλλ' ἐκείνη, χωρὶς νὰ ἀνοίξῃ τοὺς ὀφθαλμοὺς, ἔμεινεν ἐπὶ τινὰς στιγμὰς ἀκίνητος ἐν τῇ θέσει ἣν εἶχε λάβει. Βαθμηδὸν ἡ μεταβολὴ τῆς φυσιογνωμίας τῆς ἀνήγγειλε τὴν μεταβολὴν τῶν ἰδεῶν τῆς· τὸν ἐπὶ τῶν χαρακτήρων τῆς ἐντετυπωμένον τρόπον διεδέχθη ἔκφρασις συννοίας, ἥτις καὶ αὐτὴ μετεβλήθη εἰς περίφροντιν καὶ βαθεῖαν προσοχήν. Ἡ νεαρὰ γυνὴ, τῆς ὁποίας ὁ νευρικός ἐρεθισμὸς ἔλαβε τὸν βαθμὸν ἐκείνον τῆς ἐντάσεως ἀπὸ τοῦ ὁποίου ἀρχονται τὰ φαινόμενα τῆς ὑπνοδασίας, ἐκλίνε τὴν κεφαλὴν ὥσει διὰ νὰ ἀκροασθῇ θόρυβον ἐμβάλλοντα εἰς ἀνησυχίας· αἴφνης ἡ γέρονθ, ἐφόρσε νυκτερινὴν ἐσθῆτα καὶ ἐπλησίασεν εἰς τὸ παράθυρον βαδίζουσα μετὰ προφυλάξεως.

— Μεσονύκτιον, εἶπε χαμηλοφώνως· δὲν ἔχω οὔτε ῥανίδα αἵματος εἰς τὰς φλέθας... Τόσον ὑψηλὸς εἶναι αὐτὸς ὁ τοῦχος! ἐὰν ἐπληγόνετο!... Τὸν ἀκούω εἰς τὸν κῆπον... Πόσον θορυβωδῶς περιπατεῖ... Εἶναι ἡ ἄμμος μετὰ τὴν ὁποίαν ἐσφωσαν τὰς δενδροστοιχίας... ὦ! εἶναι ἡ τελευταία φορὰ... Θὰ τοῦ τὸ εἰπῶ... Τοιοῦτος φόβος εἶναι χειρότερος ἀπὸ τὸν θάνατον.

Μετ' ἀκριδῶν κινήσεων μαρτυρουσῶν τὴν ἐσωτερικὴν ἐκείνην διαχύειαν ἦν ἡ ἐπι-

στήμη δὲν ἐξήγησεν ἀκόμη ἀρκούντως, ἡ ὑπνοβάτις, με κεκλεισμένα πάντοτε βλέφαρα, ἔσβυσε τὴν λυχνίαν καὶ ἔσυρε τὸν μοχλὸν τῆς θύρας· ἔπειτα ἐκίνησε τὰ παραπετάσματα καὶ ἤνοιξε τὸ παράθυρον χωρὶς οὐδ' ὁ παραμικρὸς κρότος νὰ φθάσῃ εἰς τὰ ὦτα τοῦ συζύγου τῆς. Ἐλαβεν ἔπειτα ἐκ τινος τραπέζης τοῦ ἐργοχείρου μακρὰν ταινίαν τὴν ὁποίαν ἀνετύλιξεν ἐκτὸς τοῦ παραθύρου μέχρις οὗ ὑπέθεσεν ὅτι ἤγγισε τὸ ἔδαφος· μετὰ μίαν στιγμὴν, τὴν ἀνέσυρε καὶ ἔκαμνεν ὡς νὰ ἔδεινεν εἰς τὸ στήριγμα τοῦ ἐξώστου τὸ ἀρπάγιον σχοινίνης κλίμακος. Εἰσῆλθεν ἀμέσως ἐντὸς τοῦ δωματίου, με καρδίαν πάλλουσαν καὶ μόλις ἀναπνεύουσα. Αἴφνης ἤνοιξε τοὺς βραχίονας καὶ τοὺς ἔρριψε παραφόρως περὶ τὸν τράχηλον φαντασιώδους τινὸς ὄντος ψιθυρίζουσα διὰ φωνῆς περιπαθοῦς·

— Ζωὴ μου!

Δὲν ἐνηγκαλίσθη εἰμὴ τὸ κενὸν καὶ ἔμεινεν ἐπὶ τινὰ χρόνον ἀναυδος με τοὺς βραχίονας ἐσταυρωμένους ἐπὶ τοῦ στήθους.

— Ἄρθουρε! ἀνέκραξε τέλος, καταληφθεῖσα ὑπὸ παραφόρου τρόμου, καὶ ὤρμησε πρὸς τὸν ἐξώστην. Αἱ ἀδύνατοι χεῖρες τοῦ συζύγου τῆς εὔρον στιγμιαίαν ἐνεργητικότητα διὰ νὰ τὴν κρατήσωσι.

— Φοβοῦμαι! Δὲν πρέπει νὰ με φοβίζου, εἶπεν ὑποκώφως παλαιούσα εἰς τὰς ἀγκάλας τοῦ.

Τὰς ἀγωνίας τῆς ἐρώσεως γυναικὸς διεδέχθη τὸ ἰδιάζον τοῖς ὑπνοβάταις ὀρμέμφυτον, οἵτινες, ὑπὸ ἀκατανόητου ἀντιλήψεως τῆς καταστάσεως τῶν, φοβοῦνται πλειότερον ἀπὸ πᾶν ἄλλο τὸ νὰ τοὺς ἀφυπνίσωσιν ἀποτόμως. Ἄλλ' ἡ συγκίνησις ἦτο τοσοῦτον ἰσχυρὰ ὥστε δὲν ἠδύνατο νὰ ἔχη ἤρεμον λύσιν. Τὰ μυστηριώδη νήματα δῖῶν ἡ ψυχὴ διασπείρει, διαρκούντος τοῦ ὕπνου τῶν ὀργάνων, τοὺς συνήθεις πράκτοράς τῆς, διεββάγησαν ἐν τῷ ἐγκεφάλῳ ὡς διαβρῆγγυνται, ὑπὸ δάκτυλον πολὺ τραχὺν, αἱ χορδαὶ κιθάρας. Ἡ νεαρὰ γυνὴ ἀφυπνίσθη καὶ ἐξέφερε κραυγὰς πεπνιγμένας εὐρεθεῖτα ἐν μέσῳ βαθέος σκότους, ἐντὸς ἀγνώστων βραχιόνων κρατούντων αὐτὴν στενῶς.

— Ἐγὼ εἶμαι, Λουκία, τῇ εἶπεν ὁ γέ-

ρων μετ' ὀδυνηροῦ ἀγῶνος· ἐγὼ εἶμαι, μὴ φοβῆσαι.

Ἦναψε κηρίον, ἔκλεισε τὸ παράθυρον καὶ κατευνάζων τὴν φυσιογνωμίαν του, ἐπλησίασε τὴν σύζυγόν του ἣτις εἶχε καθίσει ἐπὶ τῆς κλίνης καὶ παρετήρει περὶ ἑαυτὴν μετὰ σιωπηλῆς ἐκπλήξεως.

— Τί συνέβη λοιπὸν; ἠρώτησε θλίβουσα διὰ τῶν δύο χειρῶν τὸ μέτωπόν της· ἔχω χάος εἰς τὴν κεφαλὴν, ἠφαισίτιον! πῶς εἴσθε ἐδῶ;

— Σὲ ἤκουσα περιπατοῦσαν, ἀπεκρίθη ὁ σύζυγός της μετὰ φωνῆς ἠλλοιωμένης· ἐφοβήθην μήπως εἶσαι ἀσθενής, καὶ ἀνέβην.

— Ἀκούεται ἐκ τοῦ δωματίου σας ὅταν περιπατῆ τις ἐδῶ; ἐπανέλαθεν ἡ Λουκία μετὰ τρόμου ἐνδομύχου.

— Τώρα κατὰ πρῶτον συνέβη τοῦτο. Ποτὲ ὁ ὕπνος σου δὲν ἦτο τόσοσ τετραχήμερος.

— Φρικῶδες πρᾶγμα ἡ ὑπνοβασία, εἶπε ταπεινοῦσα τὴν κεφαλὴν, καὶ λέγουσιν ὅτι εἶναι ἀθεράπευτος. Μήπως ὠμίλησα εἰς τὸν ὕπνο μου;

Τὰς τελευταίας ταύτας λέξεις ἐπρόφερε μετὰ φωνῆς ἀσθενοῦς.

— Ὅχι, ἀπεκρίθη ὁ γέρον, τοῦ ὁποίου ἡ μορφή ἔμεινε ψυχρὰ, ἐνῶ οἱ ὀνυχές του ἐξέσχιζον τὸ στήθος του.

Ἐλαβε κηρίον, ἠχῆθη εἰς τὴν νεαράν του σύζυγον εἰρηνικὸν τέλος τῆς νυκτὸς καὶ κατέβη εἰς τὸ δωμάτιόν του. Ἄμα εἰσῆλθεν, αἱ δυνάμεις του τὸν ἐγκατέλιπον καὶ κατέπεσεν ἐπὶ καθέδρα. Ἐμεινεν ἐκεῖ ἀκίνητος καὶ οὕτως εἰπεῖν ἀναίσθητος. Ἐπὶ τέλους ἡ ἠθικὴ ἐνέργεια τὴν ὁποίαν δὲν καταστρέφει πάντοτε τὸ φυσικὸν γῆρας, ἐξηγέρθη μακρινῶς καὶ ἀμείλικτος ἐν τῇ καρδίᾳ τοῦ γέροντος ἐκείνου τοῦ κατ' ἐπιφάνειαν συντετριμμένου ὑπὸ τῆς ἀνακαλύψεως τῆς ἀτιμίας του.

— Πῶς νὰ τὸν φονεύσω; ἀνέκραξε συστρέφων τὰς χεῖρας. . . Αὐτὴν δὲν θὰ ἔγω τὸ θάρρος. Ἄλλ' ἐκείνον! ἐκείνον! Νὰ τὸν προκαλέσω! Θὰ ἀρνηθῆ τὴν μονομαχίαν. Θὰ προφασισθῆ τὸ γῆράς μου, καὶ ὄλος ὁ κόσμος θὰ τὸν δικαιώσῃ. Εἶναι ἐπιτετραμμένον, εἶναι ἔντιμον νὰ ἀποσπᾶ τις παρ' ἐνὸς γέροντος τὴν εὐδαιμονίαν τῶν τελευ-

ταίων του ἡμερῶν, νὰ παραδίδῃ τὸ ὄνομά του εἰς τὸν κοινὸν περιγέλω, νὰ τὸν καθιστᾶ παράφρονα ὑπὸ αἰσχους καὶ ἀπελπισίας· ἀλλὰ νὰ διασταυρώσῃ τὸν σίδηρον μετ' αὐτοῦ, θὰ ἦτο προσβολὴ κατὰ τῶν λευκῶν του τριχῶν! Καὶ μήπως δὲν ἔχουν δίκαιον; Τὸ ἐξωτερικόν μου εἶναι ἀδύνατον, ἡ χεὶρ μου τρέμει· ἐὰν μονομαχήσω θὰ πέσω χωρὶς νὰ ἐκδικηθῶ. Θὰ μὲ φεισθῆ ἴσως; Ὅχι, μακρὰν ἢ μονομαχία, μακρὰν ἢ ἀβεβαιοτήτης, μακρὰν ἢ τύχη. Θέλω μὲ πᾶσαν θυσίαν τὸν θάνατόν του, ἔστω καὶ τὴν δολοφονίαν του!

Ὁ ὕβρισθεις σύζυγος διῆλθε τὸ ἐπίλοιπον τῆς νυκτὸς σχεδιάζων ἐν τῷ πνεύματι του μυρία ἐκδικητικὰ σχέδια. Περὶ τὴν χραυγὴν, ἐξῆλθε καὶ περιεφέρθη πολλὴν ὥραν εἰς τὸν κῆπον, πρὶν ἢ ἐγερθῆ κανεὶς ἐκ τῶν τοῦ οἴκου. Τέλος κηπουρός τις πρὸ ὀλίγου προσληφθεὶς εἰς τὴν ὑπηρεσίαν του τὸν συνήτησεν εἰς τὴν καμπὴν δενδροστοιχίας τινός. Εἰς τὴν θέαν τοῦ γέροντος, ὁ ἐργάτης ἀπεκάλυψε τὴν κεφαλὴν, καὶ πλησιάζων μὲ ὕφος μυστηριώδες·

— Κύριε Γορσάζ, τῷ εἶπεν, εὐτύχημα ὅτι σὰς εὕρισκω τόσοσ πρῶτ', ἔχω κάτι νὰ σὰς εἰπῶ, καὶ δὲν θέλω νὰ εὕρισκωνται ἄλλοι παρόντες.

— Τί τρέχει, Πικέτε; ἠρώτησεν ὁ γέρον ἀποτόμως.

— Χθὲς τὴν νύκτα, κύριε Γορσάζ, παρεβίασαν τὸ παράθυρον τοῦ μικροῦ φυτοκομείου ὅπου κλείομεν τὰ ἐργαλείά μας. Ἀπὸ τὸ ἐσπέρας εἶχα λησιμονήσει ἐκεῖ τὸ ἐπανωφόριόν μου ὅπου εὕρισκετο τὸ ὠρολόγιόν μου ἀξίας δεκαοκτὼ φράγκων. Εἶχα ἐπίσης εἰς ἐν θυλάκιον τέσσαρα σκουῶδα καὶ ἑκατὸν σολδία καὶ ἔως τρία φράγκα εἰς μικρὰ νομίσματα. Ἐπανεῦρον τὸ ἐπανωφόριον καὶ ἰδοὺ αὐτὸ πρὸς ἀπόδειξιν εἰς τὴν βάχιν μου· ἀλλὰ τὰ χρήματα καὶ τὸ ὠρολόγιον ἄς νὰ μὴ.

— Μόνον οἱ ἐργάται σας ἀνοίγουν αὐτὸ τὸ φυτοκομεῖον, εἶπεν ὁ Κ. Γορσάζ.

— Δι' αὐτὸ καὶ ἐγὼ λέγω ὅτι κάποιος ἐξ αὐτῶν θὰ ἐπραξέ τὴν κλοπὴν· βάζω τὸ χέρι μου στὴ φωτιά.

— Ποῖον ὑποπτεύετε;

— Ὁ Γιάννης Πέτρος καὶ ὁ Βασερότος

εἶναι συμπατριῶται· τοὺς γνωρίζω τώρα εἴκοσι χρόνια καὶ ἐγγυῶμαι δι' αὐτοὺς καθὼς καὶ δι' ἐμέ. Δὲν μένει λοιπὸν ἄλλος παρὰ ὁ Καλοχέρης.

— Ὁ Καλοχέρης; ἐπανελάθεν ὁ γέρον ὅστις ἐφάνη βαθέως σκεπτόμενος.

— Πάντοτε εἶχα δυσπιστίας πρὸς αὐτὸν τὸν ξένον, ἐπανελάθεν ὁ Πικέτος, καὶ ἐντρέπομαι μάλιστα δι' αὐτὸν διότι καταστρέφει τὰ ἔργα μας. Δέγεται κηπουρὸς καὶ δὲν ἤξευρει μῆτε ἓνα αὐλάκι νὰ κάμη.

— Ὑπονοίας μόνον ἔχετε καὶ μᾶς χρειάζονται ἀποδείξεις, εἶπεν ὁ Κ. Γορσάζ, ὅστις ἐφαίνετο λαμβάνων δι' αὐτὴν τὴν ὑπόθεσιν πλεῖστον ἐνδιαφέρον παρ' ὅσον περιέμενέ τις.

— Ἀποδείξεις! ἰδοὺ μία τὴν ὁποίαν τολμῶ νὰ εἶπω ὀλίγον καθαράν, ἀπεκρίθη ὁ κηπουρὸς σύρων ἐκ τοῦ θυλακίου του μικρὸν καρφίον καὶ κρατῶν αὐτὸ διὰ τοῦ λιχανοῦ καὶ τοῦ ἀντίχειρος· αὐτὸ τὸ καρφίον τὸ εὔρον εἰς τὸ παραθύρον. Μόνον ὁ Καλοχέρης ἔχει τοιαῦτα εἰς τὰ ὑποδήματά του τὰ ὁποῖα ἠγόρασεν εἰς τὴν Ῥεόλην πρὸ δέκα ἡμερῶν, καὶ ἀκριβῶς τοῦ λείπει ἓν ἀπὸ τὸ δεξιὸν ποδάρι· εἶδα τοῦτο χθὲς ὅταν ἐξέβαλε τὰ ὑποδήματά του διὰ νὰ καταβῆ εἰς τὸ ἰχθυοτροφεῖον.

— Ὡμιλήσατε περὶ τούτου εἰς κανένα; ἠρώτησεν ὁ γέρον.

— Δὲν εἶμαι τόσο ἀνόητος, ἀπεκρίθη ὁ κηπουρὸς διὰ πονηροῦ ὕφους· ἠθέλησα πρῶτον νὰ σᾶς συμβουλευθῶ.

— Ἐπράξατε φρονίμως. Μέχρι νέας διαταγῆς, μὴ λέγετε τίποτε εἰς κανένα· καὶ ὅταν ἰδῆτε τὸν Καλοχέρην στείλατέ τον εἰς ἐμέ· θὰ τὸν ἀναγκάσω νὰ ὀμιλήσῃ.

Ὁ Πικέτος ἐκίνησε τὴν κεφαλὴν μὲ ὕφος ἀμφιβολίας.

— Εἶναι πανοῦργος, εἶπε, τετραπερασμένος, κύριε Γορσάζ.

Ὁ γέρον ἀπέπεμψε τὸν κηρουρὸν διὰ κινήματος τῆς κεφαλῆς καὶ ἐπέστρεψε βραδέως εἰς τὴν οἰκίαν. Εἰσελθὼν εἰς τὸ δωμάτιόν του περιέμενε μετὰ παραδόξου ἀνυπομονησίας τὸν ὑποτιθέμενον αὐτοῦργον τῆς κλοπῆς, ὅστις δὲν ἐβράδυνε νὰ ἐμφανισθῆ ἐπὶ τῆς θύρας ὅπου ἐστάθη εὐλαβῶς μὲ τὸν πῆλον εἰς τὴν χεῖρα.

II

Ὁ Καλοχέρης ἦτο πεντήκοντα περίπου ἐτῶν, ῥωμαλέος, εἶχε μειλίχιον φυσιογνωμίαν καὶ ἐφόρει ἐνδύματα πολὺ δυσανάλογα πρὸς τὸ ἔργον ὅπερ μετήρχετο.

— Κλείσατε τὴν θύραν καὶ πλησιάσατε, τῷ εἶπεν ὁ Κ. Γορσάζ κλείσας καὶ αὐτῆς τὰ φύλλα τοῦ παραθύρου ἐνώπιον τοῦ ὀπίου ἐκάθητο.

Ὁ ἐργάτης ἀφοῦ ὑπήκουσεν ἔμεινεν ὀρθιος καὶ ἀκίνητος· ἡ στάσις του ἦτο ἡσυχος καὶ ἡ μορφή του ἀτάραχος.

— Καλοχέρη, ἡμᾶλλον Βαπτιστὰ Λερού, τῷ εἶπεν ὁ γέρον ἀτενίζων αὐτὸν μετὰ βλέμματος σταθεροῦ καὶ διαπεραστικοῦ, κλοπῆ διεπράχθη τὴν παρελθούσαν νύκτα εἰς τὴν οἰκίαν μου. Ἄθῳος ἡ ἔνοχος, θὰ καταμηνυθῆτε, διότι ἔνεκα τῶν προηγουμένων σας αἱ ὑπόνοιαί πίπτουσιν ἀναγκαιῶς ἐφ' ὑμῶν· ἄλλως δὲ ὑπάρχουσιν ἀπὸ τοῦδε ἀποδείξεις, καὶ ἡ ἀνάκρισις θὰ φέρῃ εἰς φῶς καὶ ἄλλας. Ὑπέστητε ἤδη πρῶτην τινὰ τιμωρίαν καὶ γνωρίζετε ποίας ποινὰς ἐπισύρει ἡ ὑποτροπή.

— Τί λέγετε! ἀπεκρίθη ὁ Καλοχέρης μεθ' ὕφους ἐκπεπληγμένου τὸ ὁποῖον θὰ ἀφώπλιζε καὶ αὐτὸν τὸν ἀνακριτὴν· σᾶς δίδω τὸν λόγον τῆς τιμῆς μου, κύριε Γορσάζ, ὅτι εἶμαι ἀθῳός. Εἶναι ἀληθές, δὲν λέγω τὸ ἐναντίον ὅτι ἤμην εἰς τὴν φυλακὴν, ἀφοῦ, ὅταν ἤλθα νὰ σᾶς ζητήσω ἐργασίαν, ἠναγκάσθην νὰ σᾶς δεῖξω τὸ φύλλον τῆς πορείας μου· ἀλλ' ἐπειδὴ ἐπραξέ τις μίαν ἀνοησίαν εἰς τὴν νεότητά του δὲν ἔπεται ὅτι εἰς ὄλην του τὴν ζωὴν θὰ ἦναι ἄτιμος ἄνθρωπος. Βέβαιος καθὼς ὅτι ὑπάρχει Θεὸς ὅστις μᾶς ἀκούει, δὲν γνωρίζω τί θέλετε νὰ εἰπῆτε.

— Διὰ ποῖον ἔγκλημα ἐτιμωρήθητε κατὰ πρῶτον; ἠρώτησεν ὁ Κ. Γορσάζ.

— Διὰ πλαστογραφίαν τὴν ὁποίαν εἶχα τὴν ἀτυχίαν νὰ πράξω εἰς ἐμπορικόν τινα οἶκον, ἀπεκρίθη ὁ κακοῦργος μετὰ στενοχωρημένου ὕφους.

— Διὰ δολοφονίαν, ἀπήντησεν ὁ γέρον ταπεινῶν τὴν φωνὴν ἀλλὰ μετὰ τόνου ἐνεργητικοῦ, διὰ δολοφονίανπραχθεῖσαν μεταξὺ Πράδου καὶ Βιλλεφράνς καθ' ἐνός

εισπράκτορος ἀπὸ τοῦ ὁποίου ἠλπίζατε νὰ λάβετε τὰς εισπράξεις του, ἀλλ' εὐτυχῶς δι' ὑμᾶς δὲν εὐρέθη τίποτε ἐπ' αὐτοῦ. Λέγω εὐτυχῶς δι' ὑμᾶς, διότι μὴ λαβούσης χώραν κλοπῆς, καὶ ἀποφανθέντων τῶν ἐνόρκων ὅτι δὲν ὑπῆρχε προμελέτη, δὲν κατεδικάσθητε εἰμὴ εἰς φυλάκισιν ἐντὸς τῶν κατέργων. Ἡ εἰς Τουλὸν διαγωγὴ σας ἐπέσυρεν ἐλάττωσιν τῆς ποιότητος, καὶ ἀντὶ νὰ καταλύσετε τὸν βίον εἰς τὸ κάτεργον, ἐμείνατε δέκα ἔτη. Βλέπετε ὅτι ἔχω ἀκριβεῖς πληροφορίας.

— Ἄ! γεροπανούργε, ἐσκέφθη ὁ Βαπτιστῆς Λερού ἢ Δουράνδος ἢ Καλοχέρης, εἰάν ἤμεθα μόνοι εἰς τὸ βᾶθος δάσους, πῶς θὰ ἐτελειώνα τὴν ὑπόθεσιν εἰς δύο κινήσεις, ὡς ποῦ νὰ πῆς ἀμήν!

Ὁ Κ. Γορσᾶζ ἐφάνη ὅτι ἐμάντευσε τὸν αἰμοχαρῆ διαλογισμὸν τοῦ ἀνθρώπου ἐκείνου, διότι ἐκύτταξεν ἐκτὸς τοῦ παραθύρου μετὰ τινος ἀνησυχίας καὶ ἠσύχασεν ἰδὼν τοὺς ἐν τῷ κήπῳ καταγινομένους ἐργάτας. Ἐν πλήρει ἡμέρᾳ, ἐντὸς τῆς οἰκίας του καὶ πλησίον τοιαύτης βοήθειας, ἐσκέφθη ὅτι δὲν εἶχε τίποτε νὰ φοβηθῆ ἐκ τῆς μανίας ὑπὸ τῆς ὁποίας ἐφαίνετο κατεχόμενος ὁ κατὰδικος, μὲ ὄλους τοὺς ἀγῶνάς του εἰς τὸ νὰ φανῆ ἀτάραχος. Ἐξηκολούθησε λοιπὸν τὴν συνομιλίαν, ἀλλὰ μᾶλλον μετ' οἰκειότητος συμβούλου ἐπεικοῦς ἢ μετ' αὐστηρότητος δικαστοῦ ἐτοίμου νὰ καταδικάσῃ.

— Μέχρι τοῦδε εἶχατε ἀτυχίαν, εἶπε, διήλθατε δέκα ἔτη εἰς τὰ κάτεργα διὰ φόνον ἀπὸ τὸν ὁποῖον δὲν ὤφελήθητε τίποτε, καὶ ἰδοὺ σεῖς εἰς τὴν ἀκμήν νὰ ἐπιστρέψετε ἐκεῖ ἰσοβίως διότι ἐγλέψατε ἐν ὠρολόγιον ἀξίας εἴκοσι φράγκων ἕως.

— Δὲν κάμνει οὔτε δέκα, διέκοψεν ὁ Καλοχέρης, ὅστις ἀμέσως ἔδρακε τὰ χεῖλην μέχρις αἵματος.

— Δέκα ἢ εἴκοσι ἀδιάφορον, ἐπανέλαβεν ὁ γέρον μειδιῶν εἰρωνικῶς τὸ οὐσιῶδες εἶναι νὰ ἀποδειχθῆ ἢ κλοπῆ, καὶ τώρα ἀποδεικνύεται ἐκ τῆς ἰδίας σας ὁμολογίας. Εἶμαι βεβιασμένος νὰ διατάξω τὴν σύλληψίν σας.

— Θὰ συλλάβετε ἀθῶον, εἶπεν ὁ κατὰδικος χάνων ἀκουσίως ἐλίγον θάρρος.

Ὁ Κ. Γορσᾶζ ἔκλινε τὴν κεφαλὴν καὶ ἔμεινεν ἐπὶ τινα χρόνον μὲ ὀφθαλμοὺς τεταπεινωμένους· ἀνεγείρων δὲ αὐτοὺς τέλους ἐστήριξεν ἐπὶ τοῦ Καλοχέρη βλέμμα ὅπερ ἐφαίνετο θέλον νὰ διαπεράσῃ τὰς ἐσχάτας πτυχὰς τῆς φαύλης ἐκείνης ὡς ἐκ τῆς ἕξεως τοῦ ἐγκληματικῆν ψυχῆς.

— Ἄς ὑποθέσωμεν, εἶπεν, ὅτι ἀντὶ νὰσᾶς παραδώσω εἰς τὴν δικαιοσύνην, σᾶς παρέξω τὰ μέσα νὰ μεταβῆτε εἰς Βορδῶ καὶ νὰ ἐπιβιβασθῆτε διὰ ξένον λιμένα, τοῦ Ἁγίου Σεβαστιανοῦ ἢ τοῦ Βιλβᾶου· ἄς ὑποθέσωμεν ἀκόμη ὅτι, μὴ ἀρκοῦμενος, εἰς τὸ νὰ σᾶς σώσω, σᾶς δώσω χρηματικὴν ποσότητα ἱκανὴν διὰ νὰ συστήσετε κατὰστημά τι ἐκτὸς τῆς Γαλλίας καὶ νὰ ζήσετε ἐκεῖ ἐπαρκῶς· δέκα χιλιάδες φράγκα παραδείγματος χάριν, τί θὰ ἐλέγατε διὰ τοιαύτην πρότασιν;

Ὁ ἀπελεύθερος κατὰδικος δὲν ἔδειξε τὴν συγκίνησιν του εἰμὴ διὰ σχεδὸν ἀδιοράτου κινήματος τῶν χειλέων· μὲ τὴν ἰδιάζουσαν ὀξυδερκειαν τῶν ἀνθρώπων οἵτινες ἔζησαν δι' ἐγκληματικῆς καὶ ἐνίοτε αἰμοχαροῦς βιομηχανίας, ἐνόησε πάραυτα ὅτι ἐπρόκειτο περὶ ἀγοραπωλησίας καὶ οὐχὶ περὶ εὐεργεσίας. Ἡ σκέψις αὕτη τῷ ἀπέδωκεν ὄλην τὴν σοβαρότητά του· διότι τὸ συνάπτειν συμφωνίας μετ' ἀνωτέρου ταῦτὸν τῷ ἐξισουῖσθαι μετ' αὐτοῦ.

— Θὰ ἔλεγα, κύριε Γορσᾶζ, ἀπεκρίθη ἀφοῦ ἐφάνη σκεφθεῖς, εἰς τὴν πίστιν μου ἰδοὺ τί θὰ ἔλεγα: Καλοχέρη, δὲν σοῦ προσφέρουν δέκα χιλιάδας φράγκα διὰ τὰ εὐμορφά σου μάτια. Θὰ εἶπῃ ὅτι ἔχουν τὴν ἀνάγκην σου διὰ καμμίαν ὑπόθεσιν ἢ ὁποία νὰ ἀξίζη τὸν κόπον. Διάβολε! δέκα χιλιάδας φράγκα τὰ λέγουν κατὰ τι.

— Καὶ αὐτὴν τὴν ὑπόθεσιν θὰ τὴν ἀνελάμβανες; ἠρώτησεν ὁ γέρον διὰ φωνῆς κεκρατημένης.

— Κατὰ τὰς περιστάσεις, εἶπεν ὁ Καλοχέρης· ποτὲ δὲν ἀπέφυγα τὴν ἐργασίαν· μόνον οἱ ἀκαμάται ἀρνοῦνται νὰ ἐργασθοῦν· ἀλλὰ πρέπει τοῦλάχιστον νὰ μάθω περὶ τίνος πρόκειται.

— Ὑποθέσατε ὅτι πρόκειται περὶ σπουδαιοτάτης ὑποθέσεως.

— Ὡς τὴν ὑπόθεσιν τοῦ εισπράκτορος,

ἀλήθεια; ἠρώτησεν ὁ κατάδικος μὲ ὕφος τεθλιμμένον.

— Ναί, ἀπεκρίθη ὁ Κ. Γορσάζ, μετὰ χαμηλῆς φωνῆς.

— Μὲ τὴν διαφορὰν ταύτην, ὅτι ἀντὶ τῶν χρημάτων τῆς κυβερνήσεως, θὰ ἐπρόκειτο ἴσως νὰ ἀπαλλαγῶμεν ὥραίου νέου ὅστις ἀναβαίνει τοὺς τοίχους καὶ τὰ παράθυρα ὡς νὰ μὴ εἶχεν ἄλλο ἐπάγγελμα.

— Τὸν εἶδες; ἀνέκραζεν ὁ γέρον ἐκτὸς ἑαυτοῦ ἕνεκα τῆς ἀπροσδοκῆτου ταύτης ἀποκαλύψεως.

— Ἀκούσατε, κύριε Γορσάζ, εἶπεν ὁ Καλοχέρης εὐθαρσῶς, πρέπει νὰ ἤμεθα εἰλικρινεῖς εἰς τὰς ὑποθέσεις. Ἐγὼ πρῶτος θὰ σὰς δώσω τὸ παράδειγμα· ἄλλως τε τώρα δὲν φοβοῦμαι νὰ μὲ καταγγείλετε. Ὁ εὐήθης ἐκεῖνος Πικέτος ἀφῆκεν εἰς τὸ φυτοκομεῖον τὸ ἐπαναφορίον του ὅπου ὑπῆρχε τὸ ὠρολόγιόν του καὶ χρήματα, ἐγὼ δὲ εὐρίσκωμην εἰς στενοχωρίας· αὐτὸ μοῦ ἔδωκε μίαν ἰδέαν. Ἄνθρωπος εἶναι κανεῖς! εἰσέρχομαι λοιπὸν εἰς τὸν κήπον διὰ τοῦ τοίχου ὅστις εἶναι ὀπισθεν τῶν πλατάνων. Αἶφνης ἀκούω κρότον ὑπὲρ τὴν κεφαλὴν μου· ὑπέθεσα κατ' ἀρχὰς ὅτι ἦτο καμμία γάτα ἢ ἄλλο ζῶον, ἀλλὰ παντάπασι, ἦτο ἄνθρωπος ὀλισθητικὸν κατὰ μῆκος τοῦ τοίχου καὶ προχωρῶν κατόπιν πρὸς τὴν οἰκίαν. Καλὰ, εἶπα κατ' ἑμαυτὸν, ἰδοὺ ἕνας σύντροφος ὁ ὁποῖος ἔχει ἴσως καμμίαν ἰδέαν καλλιτέραν τῆς ἰδικῆς μου, καὶ τότε πρέπει νὰ μοιρασθῶμεν. Ἀδιάφορον· ἐκβάλω τὰ σανδάλιά μου καὶ τὸν ἀκολουθῶ. Μετ' ὀλίγον τὸν βλέπω καὶ ἔφθασεν ἀκριβῶς ὑπὸ τὸ παράθυρόν σας· πίπτω πρηνῆς εἰς τὴν γῆν ὥστε ἐὰν στραφῆ νὰ μὴ δυνῆθῃ νὰ μὲ ἰδῆ. Τί βλέπω τότε; Παράθυρον ἀνοίγεται ἐπάνω, ἀντικειμένον τι λευκὸν ἐμφανίζεται, καὶ ἔπειτα ὁ ἀνθρώπος μου ἀναβαίνει ἕως ποῦ νὰ πῆς ἀμὴν. Καλὰ, εἶπα πάλιν κατ' ἑμαυτὸν, φαίνεται ὅτι ὁ σύντροφος εἶχε συνεννοήσεις ἐντὸς τῆς οἰκίας, καὶ ὅτι ἡ ἐργασία μας εἶναι διαφορευτική. Βλέπων λοιπὸν ὅτι τὸ πρᾶγμα δὲν μὲ ἀφώρα, μετέβην εἰς τὰς μικρὰς μου ὑποθέσεις.

— Ἀνεγνώρισες τὸν ἄνθρωπον ἐκεῖνον; ἠρώτησεν ὁ γέρον μεθ' ὑποκώφου φωνῆς.

— Νομίζω, ἀπεκρίθη ὁ κατάδικος σαρωδικῶς, ὅτι θὰ ἦτο καλλίτερον νὰ ἐρωτήσετε περὶ τούτου τὴν κυρίαν Γορσάζ ἥτις τὸν εἶδε πλησιέστερον ἐμοῦ.

— Τὸν ἀνεγνώρισες; ἐπανέλαθε μετὰ φωνῆς μανιώδους ὁ σύζυγος τῆς Λουκίας.

— Ναί, εἶπεν ὁ Καλοχέρης, εἶναι ὁ Κ. Ἀρθούρος Δωδιάν, ὅστις κατοικεῖ πλησίον τοῦ ποταμοῦ, εἴκοσι λεπτὰ τῆς ὥρας μακρὰν ἀπ' ἐδῶ.

— Ἐ λοιπὸν! αὐτὸν πρέπει νὰ φωνεῖς, εἶπεν ὁ γέρον ἀνεγειρόμενος μετὰ μανιώδους παραφορᾶς.

— Δὲν λέγω ναί, δὲν λέγω ὄχι, ἀπεκρίθη ὁ κατάδικος μετ' εὐθύμου ὕφους. Παίζω τὴν ζωὴν μου εἰς αὐτὸ τὸ παιγνίδιον· ἐὰν χάσω, ἤξεύρω τί μὲ περιμένει· ἐὰν κερδίσω. . .

— Θὰ λάβης δέκα χιλιάδας φράγκα, εἶπεν ὁ Κ. Γορσάζ διακόπτων αὐτόν.

— Εἶναι περισσότερα παρ' ὅσα ἀξίζει τὸ ἄτομόν του· δὲν ἐμπορεῖομαι λοιπὸν διὰ τὴν τιμὴν. Ἄλλ' ἅμα τελειώσῃ ἡ ὑπόθεσις, ποῖος μὲ βεβαιοῖ ὅτι θὰ μοῦ δώσετε τὰ ὀφειλόμενα; Ἐννοεῖτε εὐκόλως ὅτι δὲν ἔχω καιρὸν νὰ περιμένω, καὶ, καθὼς λέγουν, δέκα χιλιάδες φράγκα δὲν εὐρίσκονται εἰς τὸν ὄρομον· ἴσως δὲν ἔχετε εἰς τὴν οἰκίαν εἰμὴ τὸ τέταρτον τῆς ποσότητος· τὸ νὰ ἦναι κανεῖς πλούσιος δὲν θὰ εἴπῃ ὅτι εἰμπορεῖ νὰ ἔχη τόσα χρήματα μετρητά.

Ἄντὶ νὰ ἀποκριθῆ εἰς τὴν παρατήρησιν ταύτην, ὁ γέρον ἐπλησίασεν εἰς συρτάριον τραπέζης τεθειμένης πλησίον τῆς ἐστίας· τὸ ἦνοιξε καὶ ἀπέσυρεν ἕκ τινος διαμερίσματος περιέχοντος εἴκοσι περίπου κυλίνδρους δύο ἢ τρεῖς, τοὺς ἔθραυσε καὶ ἐκ τῶν σχισθέντων περικαλυμμάτων των ἔπασσεν ἐπὶ τοῦ γραφείου βροχὴ χρυσῶν νομισμάτων. Ὁ κατάδικος δὲν ἀπέδειξε τὴν συγκίνησίν του εἰμὴ διὰ τῆς αἰφνιδίας σπινθηροβολήσεως τοῦ ὀφθαλμοῦ του καὶ τοῦ ἀγρίου μειδιάματος τοῦ σχεδὸν ἀμέσως σβεσθέντος ἐπὶ τῶν στενῶν καὶ ἐκχρωματισμένων χειλέων του.

— Βλέπεις ὅτι τὰ χρήματά σου εἶναι ἔτοιμα, τῷ εἶπεν ὁ Κ. Γορσάζ βλέπων αὐτὸν ἀτενῶς· ἐκλείσθη ἡ συμφωνία μας;

— Ὅταν δὲν πληρῶνῃ τις προκαταβολικῶς, δίδει ἀρράβωνα, ἀπεκρίθη ὁ Καλο-

χέρης ὅστις συνέρρεφε τὰς χεῖρας ὀπισθεν τῆς βάχεως διὰ νὰ ἀντιστῆ εἰς τὸν πειρασμόν.

— Ἴδου αὐτὸς, τῷ εἶπεν ὁ γέρον λαμβάνων δεκάδα εἰκοσαφράγων καὶ δίδων αὐτὰ εἰς αὐτόν· μετὰ τὸ πέρας τῆς ὑποθέσεως θὰ λάβῃς πεντηκοντάμις τόσα· βλέπεις ὅτι εἶναι χρυσὸς καὶ δὲν θὰ δυσκολευθῆς νὰ τὸν βαστάζῃς.

— Τὰ χρήματα ποτὲ δὲν εἶναι βαρέα, ἀπεκρίθη ὁ κατὰδικος μετὰ φωνῆς σοβαρᾶς, καὶ χωρὶς νὰ προσθήσῃ ἄλλο τι ἐσφιγξεν ἐν τῷ θυλακίῳ του τὸν ἀρραβῶνα τῆς συμφωνίας ἐκείνης.

Ἡ συμφωνία ἐκλείσθη μεταξὺ τοῦ ἀνθρώπου τῶν κατέργων καὶ τοῦ ἀνεπιλήπτου μέχρι τότε γέροντος. Οἱ δύο συνένοχοι συνεζήτησαν ὅλους τοὺς τρόπους πῶς νὰ ἐκτελέσωσιν ἀσφαλῶς τὴν ἀπόπειραν τῆς ὁποίας ὁ Ἀρθούρος Δωδιαν ἔμελλε νὰ γίνῃ τὸ θῦμα. Μὴ ἀκούων εἰμὴ τὴν ἀνυπομονησίαν τοῦ μίσους του, ὁ ἀτιμασθεὶς σύζυγος ἐζήτει ἐκδίκησιν ἐπίσης ταχεῖαν ὅσον τρομεράν· τῷ ἐφαίνετο ἀφόρητον νὰ περιμείνῃ μέχρι τῆς ἐσπέρας. Ὁ ὑποδεέστερος δολοφόνος, ἐφ' οὗ ἐπιπτον ἡ εὐθυνα καὶ ὁ κίνδυνος τῆς ἐκτελέσεως, δὲν ἐδυσκολεύθη νὰ ἀποδείξῃ ὅτι φόνος ἐν μέσῃ ἡμέρᾳ ἦτο ἀκατόρθωτος.

— Ἀφοῦ συνειθίζει νὰ ἐξέρχεται τὴν νύκτα, πρέπει νὰ ἐκλεξώμεν τὴν στιγμήν ταύτην, εἶπε μετὰ σοβαρότητος ἀνθρώπου ὠρίμως σκεφθέντος τὴν ὕλην περὶ ἧς ὁμιλεῖ· μεταξὺ τῆς οἰκίας του καὶ τῆς ἰδικῆς σας ὑπάρχει ἀτραπὸς πολὺ κατάλληλος, ὅπου δύναται τις νὰ κρυφθῆ ὀπισθεν φράκτου. Δὲν ὑπάρχει καμμία οἰκία εἰς δέκα λεπτῶν περιφέρειαν, καὶ ἡ Καρόννη ἀπέχει δύο βήματα. Ἡ σελήνη ἀνατέλλει εἰς τὰς δύο μετὰ τὸ μεσονύκτιον, καὶ ἐπειδὴ κατὰ τὰ φαινόμενα ἀρχίζει τὴν ἐκστρατεῖαν του κατὰ τὸ μεσονύκτιον, ὑπάρχει τρόπος νὰ τὸν ξεμπερδεύσωμεν χωρὶς νὰ ἐνοχοποιηθῶμεν. Κατὰ τὴν νύκτα τοῦ εἰσπρακτορος, ἐξ αἰτίας τῆς διαβολοσελήνης ἀνεγνωρίσθη ἀπὸ ἓνα ἀμαξηλάτην, καὶ ἔδωκα τὸν λόγον τῆς τιμῆς μου νὰ μὴ ἐργασθῶ πλέον εἰς τὸ ἐξῆς μετ' αὐτὸ τὸ φανάρι ἐπάνω εἰς τὴν κεφαλὴν. Βλέπετε, δὲν ὑπάρχει μέσον νὰ τὸ σβύσῃ κανεὶς.

— Πρέπει πρὸ παντὸς ἄλλου νὰ ἀποδώσετε εἰς τὸν Πικέτον τὸ ὠρολόγιον καὶ τὰ χρήματα τὰ ὁποῖα τοῦ ἐπῆρατε, εἶπεν ὁ Κ. Γορσᾶζ. Σὰς ὑποπτεύεται, καὶ ἐὰν σὰς καταγγείλῃ θὰ συλληφθῆτε. . .

— Καὶ αὐτὸ θὰ σὰς ἔθετεν εἰς ἀμηχανίαν, διέκοψεν ὁ κλέπτης ὅστις ἦτο ἐγγὺς νὰ καταστῆ δολοφόνος, ἐνωῶ τοῦτο· θὰ μὲ ἐφυλάκιζον, καὶ εἰς αὐτὸ τὸ διάστημα ὁ ὠραίος Δωδιαν θὰ ἐξηκολούθει νὰ ἀναβαίνει τοὺς τοίχους τοῦ κήπου. Συμφωνῶ εἰς τὴν ἀπόδοσιν· καὶ ὑπάγω ἀμέσως νὰ ἀποδώσω εἰς τὸν Πικέτον ὅσα τοῦ ἔκλεψα. Δὲν ἐτρελάθηκα διὰ τὴν *καρβάναν* του ἢ ὁποῖα δὲν ἤξιζε τὸν κόπον τὸν ὁποῖον κατέβαλα διὰ νὰ τὴν λάβω.

Ἀποφασισθέντος ὀριστικῶς τοῦ σχεδίου, οἱ δύο ἄνδρες ἀπεχωρίσθησαν· ἀλλ' ὁ Καλοχέρης πρὶν ἐξέλθῃ τοῦ δωματίου ἠρεύνησε διὰ τοῦ ὀφθαλμοῦ καὶ τὰς ἐλαχίστας γωνίας μετὰ τῆς νοήμονος προσοχῆς ἣν ἔχουσιν οἱ ἐξησκημένοι κλέπται. Εἶδε τὴν μυστικὴν θέσιν τοῦ συρταρίου ὅπου ὁ γέρον ἐκρυπτε τὸν χρυσόν του καὶ τὸν τρόπον δι' οὗ ἔκλειε τὸ συρτάριον, ἐσπούδασε τὴν κατασκευὴν τοῦ παραθύρου, καὶ εἶδεν ὅτι δὲν εἶχεν ἐσωτερικὰ φύλλα. Ἐξῶθεν ἀπλοῦν δικτυωτὸν τὸν προεφύλαττεν ἀπὸ ἀναβάσεως ἣν καθίστα εὐχερῆ τὸ μὴ ὑψηλὸν τοῦ ἰσογαίου. Εὐχαριστηθεὶς διὰ τὴν ἔρευνάν του, ἐχαιρέτισεν εὐλαβῶς τὸν ἀνθρώπον εἰς τὸν ὁποῖον ἐπαλήθη, καὶ μετέβη εἰς τὸν κήπον διὰ νὰ εὔρῃ τοὺς συντρόφους του μετ' αὐτὸν ἄραγον καὶ πρᾶον ὕφος.

Μετὰ μεσημβρίαν ὁ Κ. Γορσᾶζ, ἐνῶ περιεπάτει μετ' βραδέα βήματα εἰς τινα δειροστοιχίαν τοῦ κήπου, εἶδεν ἐκ νέου νὰ τὸν πλησιάζῃ ὁ κηπουρὸς του.

— Χωρὶς ἄλλο θὰ μοῦ ἔκαμαν μάγια, τῷ εἶπεν ὁ κύριος Πικέτος τοῦ ὁποίου ἡ ἡλιοκαῆς φυσιογνωμία ἐφαίνετο διπλασιῶς εὐθυμος ἐκ χαρᾶς καὶ ἐκπλήξεως. Φαντασθῆτε, κύριε Γορσᾶζ, ὅτι τὸ ὠρολόγιόν μου καὶ τὰ χρήματά μου ἐπανευρέθησαν εἰς τὸ θυλάκιόν μου χωρὶς νὰ ἐνοήσω πῶς ἐπέσρεψαν. Ἐὰν ὑπῆρχον ἀκόμη μάγοι, τὸ πρᾶγμα θὰ ἦτο φανερόν· ἀλλὰ σήμερον κανεὶς πλέον δὲν πιστεύει εἰς αὐτὰς τὰς ἀνοησίας.

— Κανείς ἐκ τῶν συντρόφων σας θὰ ἠθέλησε νὰ ἀστείθῃ μαζὶ σας, ἀπεκρίθη ὁ γέρον ἀνασηκώσας τοὺς ὤμους καὶ ἐξακολουθῶν τὸν περίπατόν του.

— Ἀδιάφορον, ἐσκέφθη ὁ Πικέτος, δὲν θὰ μοῦ εὐγάλουν τὴν ιδέαν ὅτι ὁ Καλοχέρης εἶναι πανούργος, καὶ ἂν ἤμην εἰς τὴν θέσιν τοῦ Κ. Γορσάζ, θὰ τὸν ἐξεφορτωνόμην εὐμορφα εὐμορφα.

III

Περὶ τὰ μέσα τῆς ἀκολουθου νυκτός, παράδοξος συνάντησις ἐγένετο ἐπὶ τῆς κορυφῆς τοῦ τοίχου ὅστις ἔκλειε τὸν κήπον τοῦ Κ. Γορσάζ πρὸς τὸ μέρος τῆς δενδροστοιχίας τῶν πλατάνων. Δύο ἄνθρωποι οἵτινες ἀνεβρίχωντο τὸν τοῖχον ἐκείνον, ὁ εἰς ἔξωθεν καὶ ὁ ἕτερος ἔσωθεν, εὐρέθησαν ἀπροσδοκῆτως ἀντιμέτωποι ὅταν ἔφθασαν εἰς τὸ ὕψος. Ἐξίσου πτοηθέντες διὰ τὴν ἀπρόοπτον ἐκείνην ἐμφάνισιν, ὀλίγον ἔλειψε νὰ πέσωσιν. Ἐν ἐλλείψει σκέψεως, τὸ δρμήμεφυτον τοὺς προεφύλαζεν ἀπὸ τὴν πτώσιν ἐκρεμάσθησαν εἰς τὴν αἰχμὴν τῶν λίθων, τὴν διεσκέλισαν δι' ἄλματος ῥωμαλέου, διὰ νὰ σταθῶσιν ἐπὶ πεδίου στερεωτέρου παρὰ τὰ στηρίγματα τὰ ὅποια μετεχειρίσθησαν διὰ τὴν ἀνάβασίν των, καὶ ἔμειναν πρὸς στιγμὴν ἀκίνητοι ἀπέναντι ἀλλήλων σφιγγόντες μεταξύ τῶν σκελῶν των τὸν τοῖχον, εἰς τρόπον ὥστε νὰ διατηρῶσι τὰς χεῖρας ἐλευθέρως διὰ πιθανὴν πάλιν. Ἦσαν τοσοῦτον πλησίον ἀλλήλων ὥστε μὲ ὕλον τὸ σκότος ἠδυνήθησαν νὰ ἰδωθῶσι καὶ μετ' ὀλίγον νὰ ἀναγνωρισθῶσιν. Ὁ ἔξωθεν ἐρχόμενος εἶδεν αἰφνης ὑψωθέντα τὸν βραχίονα τοῦ ἀντιπάλου του καὶ εἰς τὸ ἀμυδρὸν φῶς τοῦ οὐρανοῦ διέκρινε τὴν λεπίδα ἐγγχειριδίου ἢ μαχαίριου. Ἡ ὀπισθοχώρησις ἦτο ἀδύνατος, ἢ προσδοκία θανάσιμος. Μὴ ἔχων ὄπλα, ἐβρίφθη ἐπὶ τοῦ ἀνθρώπου ὅστις ἦτο ἔτοιμος νὰ τὸν κτυπήσῃ, ἔδραξε διὰ τῆς μιᾶς χειρὸς τὸν βραχίονά του καὶ διὰ τῆς ἐτέρας ἐσφιγξέ τραχέως τὸν λάρυγγά του.

— Καλοχέρη, ρίξε τὸ μαχαίρι σου, τῷ εἶπε χαμηλοφώνως, ἄλλως σὲ ρίχνω κάτω ἀπὸ τὸν τοῖχον.

Ἦναγκασμένος νὰ ὑπακούσῃ ἐπὶ ποιητῆ θανάτου, ὁ κατάδικος ἀφῆκε τὸ ὄπλον του νὰ πέσῃ ἐπὶ τοῦ κήπου.

— Κύριε Δωδιαν, ἀφήσατέ με νὰ καταβῶ, εἶπε τότε διὰ φωνῆς διακεκομμένης δὲν σὰς ἐμποδίζω νὰ εἰσεέλθετε, μὴ μ. ἐμποδίζετε νὰ ἐξέλθω.

— Θὰ διέπραξες κλοπὴν, εἶπεν ὁ Ἀρθοῦρος δὲν ἀναβαίνουν τοὺς τοίχους χωρὶς νὰ ἔχουν κακοὺς σκοπούς.

— Ἀλλὰ τοὺς ἀναβαίνετε καὶ σεῖς, ἀπεκρίθη ὁ Καλοχέρης· εἶσθε λοιπὸν κλέπτεις;

Μείνας ἄφωνος ἔνεκα τῆς ἀποκρίσεως ταύτης, ὁ ἔραστής τῆς Λουκίας ἐσκέφθη ὅτι καὶ ἂν διεπράχθῃ κλοπὴ, τῷ ἦτο ἀδύνατον νὰ συλλάβῃ τὸν ἐνοχον χωρὶς νὰ ἐνοχοποιήσῃ τὴν γυναῖκα τὴν ὅποιαν ἠγάπα.

— Ἄν τὸν ἀφήσω νὰ ἀπέλθῃ, ἐσκέφθη, βεβαίως θὰ ἔχῃ συμφέρον νὰ σιωπήσω· διὰ τοῦτο καὶ αὐτὸς δὲν θὰ εἰπῇ τίποτε.

Ἀπαλλαγίς τοῦ διπλοῦ σφιγκτήρος ὅστις εἶχε συστρέψει τὸν βραχίονά του καὶ σχεδὸν ἀφαιρέσει τὴν ἀναπνοήν του, ὁ Καλοχέρης ἔκλινε χωρὶς νὰ εἰπῇ τίποτε καὶ ἐψηλάφησεν ἐκτὸς τοῦ τοίχου. Εὗρε μετ' ὀλίγον τὸ σχοινίον μὲ τοὺς κόμβους ὅπερ μετεχειρίσθη ὁ Ἀρθοῦρος καὶ ὅπερ ἐστηρίζετο ἐπὶ τῆς κορυφῆς τοῦ τοίχου δι' ἀρπαγίου ριφθέντος διὰ χειρὸς στιβαρᾶς καὶ γεγεμνασμένης. Ὁ κατάδικος τὸ ἔδραξεν ἰσχυρῶς καὶ στραφείς πρὸς τὰ ἔξω ταχέως, ἤρχισε νὰ καταβαίνει. Εἰς τὸ ἤμισυ τοῦ δρόμου ἐστάθη αἰφνης καὶ ἀνέβη ἐκ νέου μετὰ τῆς αὐτῆς ταχύτητος μετ' ἧς εἶχε καταβῆ.

— Μῆτε εἶδαμεν μῆτε ἀνεγνωρίσαμεν, εἶπε πρὸς τὸν νεανίαν ἄλλως ἂν μὲ καταγγείλετε, θὰ διηγηθῶ ὅτι σὰς εἶδα νὰ ἐμβαίνετε εἰς τὸ δωματίον τῆς κυρίας Γορσάζ.

Χωρὶς νὰ περιμείνῃ ἀπόκρισιν ὁ Καλοχέρης ὠλίσθησε μέχρι τῆς γῆς καὶ ὤρμησε πρὸς τοὺς ἀγρούς ὅπου χάρις εἰς τὸ σκότος ἔγινε μετ' ὀλίγον ἄφαντος.

Ὁ Ἀρθοῦρος ἔμεινε ἐπὶ τινα χρόνον ἀκίνητος εἰς τὴν θέσιν ὅπου τὸν ἀφῆκεν ὁ κατάδικος. Ἡ ιδέα τοῦ ὅτι τὸ μυστήριον τῶν

ἐρώτων του ἤτο εἰς τὴν διάκρισιν τοιούτου ἀθλοῦ τῷ ἐπροξένησε λύπην μεμιγμένην μετ' ὀργῆς· ἔπειτα προσεπάθησε νὰ καθησυχάσῃ σκεπτόμενος ὅτι δὲν ἔπρεπε νὰ φοβῆται καμμίαν ἀδιακρίσιαν ἐκ μέρους ἀνθρώπου ἐνδιαφερομένου καὶ αὐτοῦ νὰ τηρηθῆ ἔχεμύθεια. Ἐν τούτοις, μὲ ὅλους τοὺς ἀγῶνας τοὺς ὁποίους κατέβαλε διὰ νὰ ἀποδιώξῃ ἐκ τοῦ πνεύματός του τὴν ἐντύπωσιν ἣν τῷ ἐπροξένησε τὸ δυσάρεστον ἐκεῖνο παρεμπροσθέν, ἠσθάνθη ἀόριστον φόβον τὸν ὁποῖον καθ' ὅλους τοὺς κινδύνους τῶν νυκτερινῶν ἐκείνων συνεντεύξεων δὲν εἶχεν αἰσθανθῆ. Ἀντὶ νὰ καταβῆ ταχέως εἰς τὸν κῆπον, ὡς ἐσυνείθιζεν, ἐδίστασε καὶ ἠτοιμάσθη νὰ ὀπισθοχωρήσῃ· ἀλλ' ἐσκέφθη ὅτι ἡ Λουκία τὸν περιέμενε, καὶ ὁ ἔρωσ ὑπερίσχυσε τῆς φρονήσεως. Μετεβίβασεν εἰς τὰ ἐντὸς τοῦ τοίχου τὸ σχοινίον μὲ τοὺς κόμβους καὶ εἶδε τότε ὅτι τὴν φορὰν ταύτην τῷ ἤτο ἀνωφελές· διότι, ὅπως εὐκολύνῃ τὴν φυγὴν του ὁ Καλοχέρης εἶχε στήσει μίαν ἐκ τῶν μεγάλων κλιμάκων τὰς ὁποίας μετεχειρίζοντο εἰς τὸν κῆπον. Ὁ Δωβιὰν ἐπάτησε μετ' ὀλίγον εἰς τὸ ἔδαφος, καὶ μὲ ὄλον τὸ βαθὺ σκότος διευθύνθη διὰ τῶν δένδρων ὡς ἄνθρωπος γνωρίζων τὸν σκοτεινὸν ἐκεῖνον λαβύρινθον. Πλησιάσας εἰς τὸ περὶπτερον, ἐσταμάτησε αἴφνης διότι ἐνόμισεν ὅτι ἀνεξήγητος κρότος διέβρηξε τὴν σιωπὴν μόλις ταρτομένην μέχρι τότε ὑπὸ τῆς μονοτονου αὔρας ἣτις ἔσσει τὰ φυλλώματα. Μὴ ἀκούων πλέον τίποτε, ἐπανέλαβε τὴν πορείαν του· ἀλλὰ σχεδὸν ἀμέσως, ἤχος μᾶλλον εὐδιάκριτος καὶ ὅμοιος μὲ φωνὴν ἀνθρώπου καλοῦντος ἄλλους τὸν ἐσταμάτησεν ἐκ νέου. Πολλὰι κραυγαὶ, ἐξερχόμεναι πολλαχόθεν, διεδέχθησαν ἀλλήλας ταχέως καὶ ἐφάνησαν ἀνταποκρινόμεναι. Ἦτο προφανές ὅτι ἡ διαπραχθεῖσα κλοπὴ, κατὰ πᾶσαν πιθανότητα ὑπὸ τοῦ Καλοχέρη, ἀφύπνισε τοὺς κατοίκους τῆς οἰκίας καὶ ἐτρεχον ἐν τῷ κήπῳ. Μὲ ταχύτητα ἐλάφου ἣτις ἀκούει τὰς πρώτας ὑλακὰς τῶν θηρευτικῶν κυνῶν, ὁ Ἀρθοῦρος ἔσπευσε πρὸς τὸ μέρος ἐξ οὗ εἶχεν εἰσελθεῖ· ὀλίγον ὕμωσ πρὶν φθάσῃ ἐκεῖ εἶδε τρέχουσιν ἔμπροσθέν του φλόγα ὁμοίαν πυγολαμπίδος.

Διέκρινε μετ' ὀλίγον ἄνθρωπον κρατοῦντα φανὸν καὶ διατρέχοντα μεγάλως βήμασι τὴν στενὴν δένδροστοιχίαν ἣτις διήρχετο παραπλεύρως τοῦ τοίχου. Ἰδὼν τὴν κλιμακα ἐστάθη ὡς θηρευτικὸς κύων ὀσφραϊνόμενος ἔγνος τι καὶ ἤρχισε νὰ ἐκβάλλῃ κραυγὰς τὰς ὁποίας ἄλλαι φωναὶ ἐπανέλαβον εἰς τινα ἀπόστασιν. Μετ' ὀλίγον δύο φῶτα ὡς τὰ πρῶτα ἐφάνησαν διὰ τῶν δένδρων, καὶ ὁ ἐραστής τῆς Λουκίας εἶδεν ὅτι ἡ φυγὴ τῷ ἤτο κεκλεισμένη. Ἐδίστασε πρὸς στιγμὴν, ἔπειτα ἐνόησεν ὅτι φρονιμώτερον ἤτο νὰ προῦπαντήσῃ τὸν κίνδυνον ἢ νὰ φύγῃ ἄνευ ἐλπίδος νὰ ἀπαλλαγῇ. Ἐπροχώρησε λοιπὸν πρὸς τοὺς ἀναζητοῦντας οἵτινες εἶχον συναθροισθῆ περὶ τὴν βάσιν τῆς κλιμακος ὅπου συνεζήτουν λίαν ζωηρῶς. Εἰς τὴν θέαν τοῦ νεανίου ὅστις ἐξῆλθεν αἴφνης ἐκ τῶν δένδρων, διεδόθη γενικὴ συγκίνησις. Οἱ φρονιμώτεροι δὲν ἐκινήθησαν, ἀλλ' ὁ τολμηρότερος ἐβρίφη ἐπὶ τοῦ νεοελλόντος τὸν ὁποῖον δὲν ἔλαβε καιρὸν νὰ ἀναγνωρίσῃ.

— Τί τρέχει λοιπὸν, Πικέτε; εἶπεν ὁ Ἀρθοῦρος ἀπὸ τῶν τὸν ἀρχηγὸν τῆς νυκτερινῆς ἐκείνης περιπολίας ὅστις τὸν εἶχε δράξῃ ἐκ τοῦ περιλαίμιου.

— Πῶ! εἶσατε ὑμεῖς, κύριε Δωβιὰν; ἀπεκρίθη ὁ κηπουρὸς ἐκπλαγείς διὰ τὴν τοιαύτην συνάντησιν.

— Τί συνέβη καὶ τί σημαίνει ὅλη αὐτὴ ἡ κίνησις; ἐπανέλαβεν ὁ νεανίας.

— Ἀλοῖμονον! εἶπεν ὁ Πικέτος, ἐδολοφονήθη ὁ δυστυχὴς Κ. Γορσάζ.

— Ἐδολοφονήθη! ἀνέκραξεν ὁ Δωβιὰν ὠχρίων.

— Εἰς τὰ γεμάτα! τοῦ ἔδωκαν καὶ τι μαχαιριαῖς ποῦ εἶναι νὰ φοίξῃ τινάς! Τρέχομεν κατόπιν τοῦ δολοφόνου ὁ ὁποῖος βεβιαίως θὰ ἐσώθῃ ἀπ' ἐδῶ, διότι ἰδοὺ ἀκόμη ἡ σκάλα μου τὴν ὁποίαν μετεχειρίσθη ὁ ἄθλιος ἐκεῖνος. . . Ἀλλὰ πῶς εἶσατε τοιαύτην ὥραν ἐντὸς τοῦ κήπου; ἐξηκολούθησε παρατηρῶν τὸν νεανίαν μὲ ὕφος δὺσπιστον.

Ὁ Ἀρθοῦρος ἔλαβε καιρὸν νὰ ἐφεύρῃ ἱστορίαν τινὰ κατὰ τὸ μᾶλλον καὶ ἤττον πιθανὴν διὰ νὰ δικαιολογήσῃ τὴν δύσκολον θέσιν εἰς ἣν εὗρισκετο.

— Ἐξ ὧσων μου εἶπατε, ἀπεκρίθη, εἶμαι βέβαιος ὅτι εἶδατε τὸν δολοφόνον.

— Ποῖος ἦτο, ποῖος ἦτο; ἠρώτησαν συγχρόνως οἱ τρεῖς ἄνδρες περικυκλοῦντες αὐτόν.

— Ἐπέστρεφα ἐκ τοῦ Κωδερὸλ, εἶπεν ὁ Δωθιάν, καὶ διὰ νὰ ἐπιστρέψω εἰς τὴν οἰκίαν μου διηρχόμην ἀπὸ τὴν ἀτραπὸν ἣτις εἶναι ἐκτὸς τοῦ κήπου. Αἴφνης παρτήρησα ἓνα ἄνθρωπον ὀλισθαίνοντα ἀπὸ ἐπάνω ἀπὸ τὸν τοῖχον. Τοῦτο μου ἐφάνη ὑποπτον καὶ ἐπλησίασα· ἀλλ' ἐκεῖνος ἰδὼν με τρέχοντα κατ' αὐτοῦ, ἔφυγε καὶ ἐχάθη μετ' ὀλίγον εἰς τοὺς ἀγρούς. Εἰς τὴν θέσιν του, δὲν εὔρον πλέον εἰμὴ σχοινίον προσηλωμένον εἰς τὸν τοῖχον. Φοβούμενος μήπως συνέβη δυστύχημά τι εἰς τὸν Κ. Γορσάζ, ἀνεβρίχθη διὰ τοῦ σχοινίου ἐκεῖνος ὅπως φθάσω ταχύτερον εἰς τὴν οἰκίαν καὶ εἰδοποιήσω τοὺς ἐν αὐτῇ. Αὐτὸ ἔμελλα νὰ πράξω ὅταν παρετήρησα τοὺς φανούς σας.

— Καὶ τὸν ἀνεγνωρίσατε; ἠρώτησεν εἰς τὸν ὑπερητῶν.

— Ὅχι, εἶπεν ὁ Ἀρθούρος ἐνθυμηθεὶς τὴν ἀπειλὴν τοῦ καταδίκου.

— Μόνον ὁ Καλοχέρης θὰ ἔκαμε τὸ κακούργημα τοῦτο, εἶπεν ὁ Πικέτος πάντοτε τὸν ὑποπτευόμενον τὸν πανούργον ἐκεῖνον.

Εἷς τῶν ἐργατῶν ὅστις κατεγίνετο εἰς τὸ νὰ ἐρευνᾷ τὸν τοῖχον ὠρθώθη αἴφνης.

— Κρατῶ τὸ μαχαίρι, ἀνέκραξεν ἔχει ἀκόμη αἷμα ἐπάνω του.

Τὸ φονικὸν ὄργανον διήλθεν ἀπὸ χειρὸς εἰς χεῖρα. Ἦτο ἐγκειρίδιον ἄνευ θήκης ἐκ τῶν καλουμένων καταλανικῶν ὑπὸ τῶν ὀπλοποιῶν, καὶ τῶν ὁποίων ἡ λεπίς ἀνοιγομένη σταματᾷ δι' ἐλατηρίου. Ὁ χάλυψ ἦτο προσεκτικῶς ἐσφογγισμένος, ἀλλ' ἐν τῷ μετὰ τῆς λαβῆς συνδέσμῳ εἶχεν ἐκνεύρει τὸ αἷμα τοῦ ὁποίου ἠθέλησαν νὰ ἐξαλείψωσι τὰ ἴχνη.

— Δὲν θὰ ἦναι πολὺ μακρὰν, εἶπεν ὁ ἀρχικηπουρὸς, πρέπει νὰ τὸν καταδιώξωμεν ὡς λύκον λυσσασμένον καθὼς εἶναι. Ἐμπρὸς, δρόμον, παιδιά! Ἀλλὰ σεῖς, κύριε Δωθιάν, δὲν πηγαίνετε νὰ παρηγορήσετε ἐκείνην τὴν δυστυχῆ κυρίαν Γορσάζ ἢ ὅποια εἶναι σχεδὸν τρελή! Φαντασθῆτε τὴν ταραχὴν τῆς δυστυχοῦς γυναικὸς.

Ἔστειλαν νὰ ζητήσουν τὸν ἰατρόν, τὸν ἐφημέριον, τὸν εἰσαγγελέα, ὅλον τὸν κόσμον! ἀλλὰ σὰς ὅσους εἴσατε φίλος τῆς οἰκίας εἶμαι βέβαιος ὅτι θὰ σὰς ἰδῆ εὐχαρίστως.

Μυιέγγικτος ὡς ὅλοι οἱ ἔχοντες ἔνοχον τὴν συνείδησιν, ὁ Ἀρθούρος ἐνόμισεν ὅτι διέκρινεν ἐν τοῖς λόγοις ἐκεῖνοις εἰρωνικὸν τονισμόν, ξένον πράγματι εἰς τὸ ἀπλοῖκόν πνεῦμα τοῦ τιμίου κηπουροῦ. Ἐν τούτοις ἐφοβήθη μήπως ἄρνησῆς τις διεγειρῆ τὰς ὑπονοίας, ἄλλως τε δὲ καὶ ἡ δυστυχία ἣτις ἐνέσκηπεν ἐπὶ τῆς Λουκίας τῷ ἐπροξένησεν ὀδυνηρὰν ἐπιθυμίαν νὰ τὴν ἰδῆ καὶ νὰ τὴν βεβαιώσῃ περὶ τῆς αἰωνίας ἀφοσιώσεώς του, μόνης παρηγορίας ἣν ἠδύνατο νὰ προσφέρῃ ἐν στιγμῇ τοιαύτης τρομερᾶς καταστροφῆς. Χωρὶς λοιπὸν νὰ ἐπιφέρῃ καμμίαν παρατήρησιν, συνάδευσε τὸν κύρ Πικέτον ὅστις ἐπανελάβε τὴν πρὸς τὴν οἰκίαν ὁδὸν φέρων ὡς πεισῆριζ τὸ ἐγκειρίδιον καὶ τὸ σχοινίον μετὰ τοὺς κόμβους.

— Τί προφυλάξεις ἔλασθεν ὁ κακούργος! εἶπεν ὁ κηπουρὸς βαδίζων θὰ ἐσκέφθη ὅτι ἡ κλιμάξ του θὰ ἦτο πολὺ βαρεῖα ὥστε νὰ δυνηθῆ νὰ φθάσῃ τὸν τοῖχον· δι' αὐτὸ ἔφερεν αὐτὸ τὸ σχοινίον μετὰ τὸ ἀρπάγιον, ἀληθῆς ὄργανον κλέπτου. Πρέπει νὰ ἔχη κανεὶς γερὰ χέρια καὶ πόδια διὰ νὰ ἀναβῆ μετὰ τοιοῦτο σύνεργο.

— Ἀπέθανεν ὁ Κ. Γορσάζ; ἠρώτησεν ὁ Δωθιάν με ὕφος σκεπτικόν.

— Ὁ δυστυχῆς δὲν διαφέρει πολὺ ἀπὸ νεκρὸν, ἀπεκρίθη ὁ κηπουρὸς σπεύδων τὸ βῆμα.

Ὁ τόπος ὅπου διεπράχθη τὸ ἐγκλημα ἦτο τὸ ὑποδομάτιον ἐν τῷ ὁποίῳ ὁ γέρον πρό τινα ὥρων συνδιελέχθη μετὰ τοῦ καταδίκου. Ὁ δολοφόνος εἶχεν εἰσέλθει ἐκεῖ διὰ τοῦ παραθύρου. Ὁ Κ. Γορσάζ καταληφθεὶς κατὰ πάσαν πιθανότητα ἐνῶ ἐκοιμάτο, ἐκτυπήθη ἀμέσως. Βεβαίως ἡ ἀντίστασις του ὑπῆρξεν ἀσθενῆς καὶ βραχεῖα, διότι τὸν εὔρον πλαγιασμένον ὡς τὸ σύνθηες. Μόλις τὸ ἐφάπλωμά του ἦτο μετατοπισμένον. Θὰ τὸν ἐνόμιζέ τις κοιμώμενον ἐὰν αἱ δθόναι δὲν ἦσαν πλήρεις αἵματος. Τοῦ φόνου διαπραχθέντος, ὁ δολοφόνος εἶχε προσπαθήσει νὰ παραβιάσῃ τὸ συρτάριον. Διαρκούσης τῆς ἀποπειράς

ταύτης, ἀγγεῖον τεθειμένον ἐπὶ τῆς ἐστίας καὶ βεβαίως κινήθην, ἔπασσε μετὰ κρότου τότε μόνον ὑπέρτης τις, κοιμώμενος εἰς γειτονικὸν δωμάτιον, ἀφωπνίσθη καὶ ἔδωκεν εἶδῃσιν.

Τὸ πρὸ τῶν ὀφθαλμῶν τοῦ Ἀρθούρου θέαμα ὅταν εἰσῆλθεν εἰς τὸ ἀπαίσιον ἐκείνο μέρος ἐδιπλασίασε τὴν συγκίνησιν ἣτις τὸν εἶχεν ἤδη καταλάβει. Εἰς τὴν λάμψιν πολλῶν κηρίων τεθειμένων ὡς ἔτυχεν ἐσκιαγραφεῖτο ὄμιλος σιωπηλός, τεθλιμμένος, ἀλλ' ἀδρανής. Ἡ κλίνη ἐφ' ἧς ἔκειτο τὸ θῦμα ἐσύρθη εἰς τὸ μέσον τοῦ δωματίου διὰ νὰ εὐκολύνῃ τὰς βοηθείας τὰς ὁποίας ἤρχισεν νὰ δίδῃ ὁ ἰατρός. Εἰς τὸ προσκεφάλαιον, γέρον ἱερεὺς ἦτο ὄρθιος, παραδοκῶν σημείων τι ζωῆς ἐπιτρέπον αὐτῷ νὰ ἐκπληρώσῃ ἐπίσης τὴν ἀποστολήν του. Ἐκ τῆς κινήσεως τῶν χειρῶν του, κατεφάνετο ὅτι διὰ νὰ προσευχθῆ δὲν περιέμενε νὰ συγχωρήσῃ πρῶτον. Οἱ δύο ἐκεῖνοι ἄνδρες περιβεβλημένοι μὲ καθήκοντα ἐπίσης τραχέα, σχεδὸν ἐπίσης ἱερά, εἶχον φθάσει συγχρόνως. Εἰθισμένοι νὰ συναντῶνται παρὰ τὸ προσκεφάλαιον τῶν ψυχρῶραγούντων, μόλις εἶχον ἀνταλλάξει μίαν λέξιν ἠὲ χωρὶς νὰ χρονοτριβῆσῃ ὁ ἰατρός ἤρχισεν τὸ ἔργον του, ὁ δὲ ἱερεὺς ἐπερίμενε τὸ ἰδικόν του.

Εἰς τοὺς πόδας τῆς κλίνης, ἡ σύζυγος τοῦ δολοφονηθέντος γέροντος ἴστατο ἀκίνητος. Οὔτε ἐν δάκρυον δὲν ἔτρεχεν εἰς τὰς παρειάς της, οὔτε εἰς στεναγμούς δὲν ἐξήρχετο τοῦ στόματός της· ἐπίσης ὠχρὰ ὡς ἂν αὐτὴ ἔμελλε νὰ ἀποθάνῃ, μὲ ὄμμα ἀτενὲς καὶ ὀδόντας συνεσφιγμένους, παρτήρει τὸν σύζυγόν της μετ' ἀφώνου ἀκινήσιος· καὶ διὰ νὰ βλέπῃ καλλίτερον ἀπεμάκρυνεν ἀπὸ καιροῦ εἰς καιρὸν, διὰ κινήματος παραφόρου, τὴν μελανὴν κόμην της περιεχυμένην ἐν ἀταξίᾳ ἐπὶ τοῦ μετώπου της καὶ ἐπὶ τῶν ὤμων της.

Εἰς τὴν θέαν τοῦ ἔραστοῦ της ἡ Λουκία δὲν ἔδειξεν οὔτε ταραχὴν οὔτε ἐκπληξιν, ἐφάνετο δὲ ὅτι ἡ ὑπερβολὴ τῆς συγκινήσεώς της ἐστεῖρευεν ἐν ἑαυτῇ τὴν πηγὴν τῶν χυδαίων αἰσθημάτων· διὰ βλέμματος βαθέος, τῷ ἔδειξε τὸ ἄψυχον σῶμα τοῦ γέροντος καὶ ἐπανέλαβεν ἀμέσως

τὴν ἀπαθῆ στάσιν της ἣτις ἐνόμιζε τὰ θύματα τῆς ἀρχαίας εἰμαρμένης. Ἡ συνείδησις λικνίζομένη καὶ ἀποκοιμιζομένη συχναίως ὑπὸ τοῦ πάθους ἀφωπνίζεται πάντοτε πρὸ τῆς θέας τοῦ θανάτου. Ὅταν εἶδε, πλέοντα εἰς τὸ αἷμά του, τὸν ἄνθρωπον τοῦ ὁποίου εἶχε προδώσει τὴν φιλοξενίαν, ὁ Ἀρθούρος ἠσθάνθη μεταδιδόμενον εἰς τὴν ψυχὴν του μέρος τῶν ἐλέγχων ὅσοι ἐβασάνιζον τὴν καρδίαν τῆς μοιχαλίδος γυναικός. Κατὰ τὴν ὑπερτάτην ἐκείνην στιγμὴν, νὰ ἀποτείνῃ μίαν λέξιν εἰς τὴν ἀγαπωμένην γυναῖκα, ἐν βλέμμα, μίαν σκέψιν τῷ ἐφάνη μισητῆ βεβήλωσις. Ἀντὶ νὰ τὴν πλησιάσῃ, ἤλθε πρὸς τὸν ἱερέα καὶ τῷ εἶπε χαμηλοφώνως·

— Ὑπάρχει ἐλπίς νὰ σωθῇ;

— Ὁ Θεὸς τὸ γινώσκει! ἀπεκρίθη ὁ γέρον ὑψῶν τοὺς ὀφθαλμούς πρὸς τὸν οὐρανόν.

Ἐπὶ πολλὰς ὥρας αἱ προσπάθειαι τῆς τέχνης ἀπέβησαν ἀτελεσφόροι. Ὁ Κ. Γορσάζ δὲν ἐπανελάμβανε τὰς αἰσθήσεις του, καὶ κατὰ πᾶσαν στιγμὴν ἡ ἀναπνοὴ του ἐφάνετο ἐγγίζουσα νὰ ἐκλείψῃ. Ὁ ἰατρός ὅστις εἰς τὴν πρώτην ἐπιθεώρησιν τῶν πληγῶν ἐνόμισεν ὅτι δὲν ἦσαν θανάσιμοι, ἤρχισεν ἤδη νὰ χάνῃ πᾶσαν ἐλπίδα. Ἡ ἄκρα ἀναισθησία τὴν ὁποίαν κατ' ἀρχὰς εἶχεν ἀποδώσει εἰς τὴν ῥοὴν τοῦ αἵματος καὶ τὴν ἀδυναμίαν τῆς ἡλικίας, παρατεινομένη πέραν τοῦ δέοντος, τῷ ἐνέπνευσε τὸν φόβον μήπως ζωτικόν τι ὄργανον ἐβλάβη ὑπὸ τοῦ ἐγχειριδίου τοῦ δολοφόνου. Ἀπὸ καιροῦ εἰς καιρὸν ἔκλινε πρὸς τὸν πληγωμένον καὶ ἠκροῶτο μετ' ἀνησυχίας τὴν ἀσθενῆ ἀναπνοὴν δυσχερῶς ἐκπεμπομένην τοῦ στόματος. Τέλος νευρικοί τινες συστολαὶ συνέπτυσαν τὴν ἐπιτάφιον ἀκινήσιαν ἣν ἐτήρει μέχρι τότε ἡ μορφή τοῦ γέροντος· ἡ ἀναπνοὴ του ἐγένετο ἰσχυροτέρα, καὶ μετὰ ὀδυνηρὸν ἀγῶνα τὰ βλεφαρά του διηνοίγησαν. Προσεπάθησε νὰ ἀνασηκωθῇ, ἀλλὰ δὲν τὸ κατώρθωσε καὶ ἔμεινεν ἐπὶ τινα χρόνον μὲ στόμα καὶ ὀφθαλμούς ἀνοικτὰ ἂν καὶ δὲν ἠδύνατο ἀκόμη μῆτε νὰ ἰδῇ μῆτε νὰ ὀμιλήσῃ.

(Ἐκ τοῦ γαλλικοῦ).

(ἀκολουθεῖ).